MURATHAN MUNGAN

MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ

Mahmud ile Yezida

Taziye

Geyikler Lanetler

metis

Murathan Mungan

MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ

21 Nisan 1955 Istanbul doğumlu. Mardinli. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. İlkin çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları ve şiirleriyle görünen yazarın ilk kitabı 1980'de yayımlanan *Mahmud ile Yezida*'dır. Daha çok şiirleri, hikâyeleri, roman ve oyunlarıyla tanınan Murathan Mungan aynı zamanda radyo oyunu, film senaryosu, şarkı sözü yazdı. Çeşitli alanlara dağılmış yirmi yıllık çalışmalarından yaptığı özel bir seçmeyi *Murathan '95*'te topladı. Dünya edebiyatından öyküleri, denemeleri bir araya getirdiği seçkiler hazırladı; çeşitli yazı ve denemelerini kitaplaştırdı. 2000 öncesinde çıkardığı tüm şiir kitaplarını içeren *13+1* toplamından sonra 2002 yılında yedi öykünün yedi kitapçık olarak bir kutu içinde yer aldığı *7 Mühür*'ü yayımladı. 2005'te, "ellinci yaşı" için hazırlanmış özel bir basım olarak yayımlanan *Elli Parça*, Mungan'ın ileride kitap olarak yayımlanacak dosyalarından farklı türlerde parçalar içeriyordu. Değişik kitaplarından seçtiği şiir ve öykülerini *Doğduğum Yüzyıla Veda*, *Doğu Sarayı*, *İskambil Destesi* gibi her biri ayrı bir bağlam gözetilerek hazırlanmış seçkilerde topladı. Kürtçeye çevrilen şiirlerini bir araya getiren *Li Rojhilatê Dilê Min / Kalbimin Doğusunda* kitabı Türkçe-Kürtçe olarak çift dilde basıldı. *Bir Dersim Hikâyesi*, *Merhaba Asker* ve *Kadınlar Arasında* gibi çeşitli yazarların katkılarıyla biçimlenen bağlamsal seçkiler hazırladı. Metis Yayınları, yazarın kitaplaştırdığı bütün çalışmaları bir külliyat olarak yayımlamaktadır.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Yayınevi Sertifika No: 43544

Metis Edebiyat
MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ
Mahmud ile Yezida, 1980
Taziye, 1982
Geyikler Lanetler, 1992

© Murathan Mungan
© Metis Yayınları, 2014

Oyunların profesyonel ya da amatör topluluklar, dernek kuruluşları, okullar ve benzeri kurumlar tarafından her tür sahnelenmesi yazarın iznine bağlıdır.

İlk Basım: Ekim 2014
Üçüncü Basım: Ocak 2021

Metis Edebiyat Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Kapak Resmi: Fevzi Karakoç, İstanbul Yanıyor, 2011
Kitap Tasarım: Semih Sökmen

Kitapta sayfa 10 ve 100'de yer alan resimler Fevzi Karakoç'un 1992'de oyunların tek basımlarının kapakları için yaptığı resimlerdir. Sayfa 154'teki resim ise sanatçının koleksiyonundan seçilmiş 1992 tarihli bir çalışmadır.

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197 Topkapı, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 44865

ISBN-13: 978-975-342-957-3

MURATHAN MUNGAN

MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ

MAHMUD İLE YEZİDA

TAZİYE

GEYİKLER LANETLER

metis

İÇİNDEKİLER

MAHMUD İLE YEZİDA

Birinci Sahne	Ayin 13
İkinci Sahne	Dilek Ağacı 15
Üçüncü Sahne	Düğün 27
Dördüncü Sahne	Duvar Dibi 38
Beşinci Sahne	Köyün Dairelenmesi 50
Altıncı Sahne	Havvas Ağa'nın Köşkü 52
Yedinci Sahne	Çardak Altı 57
Sekizinci Sahne	Kerpiç Damlar 63
Dokuzuncu Sahne	Irmak Kıyısı 71
Onuncu Sahne	Köy Meydanı, Kahve Önü 72
On Birinci Sahne	Ölümün Dairelenmesi 81

TAZİYE

önoyun 103

Birinci Bölüm 113

ara oyun 137

İkinci Bölüm 139

MAHKEME SAHNESİ 139

İFA SAHNESİ 146

TAZİYELER 150

GEYİKLER LANETLER

öndeyiş PERDE ÖNCESİ 157

Birinci Oyun KESİKBAŞ'IN İNTİKAMI 160
oyun arabaları cam kâse 173

İkinci Oyun TÜLLER TÜLLER TÜLLER 176
oyun arabaları dilini tükürmek 196

Üçüncü Oyun İLK KAN 199
oyun arabaları duvarın kolları 216

Dördüncü Oyun ORMAN 218
oyun arabaları ağudaki rivayet 242

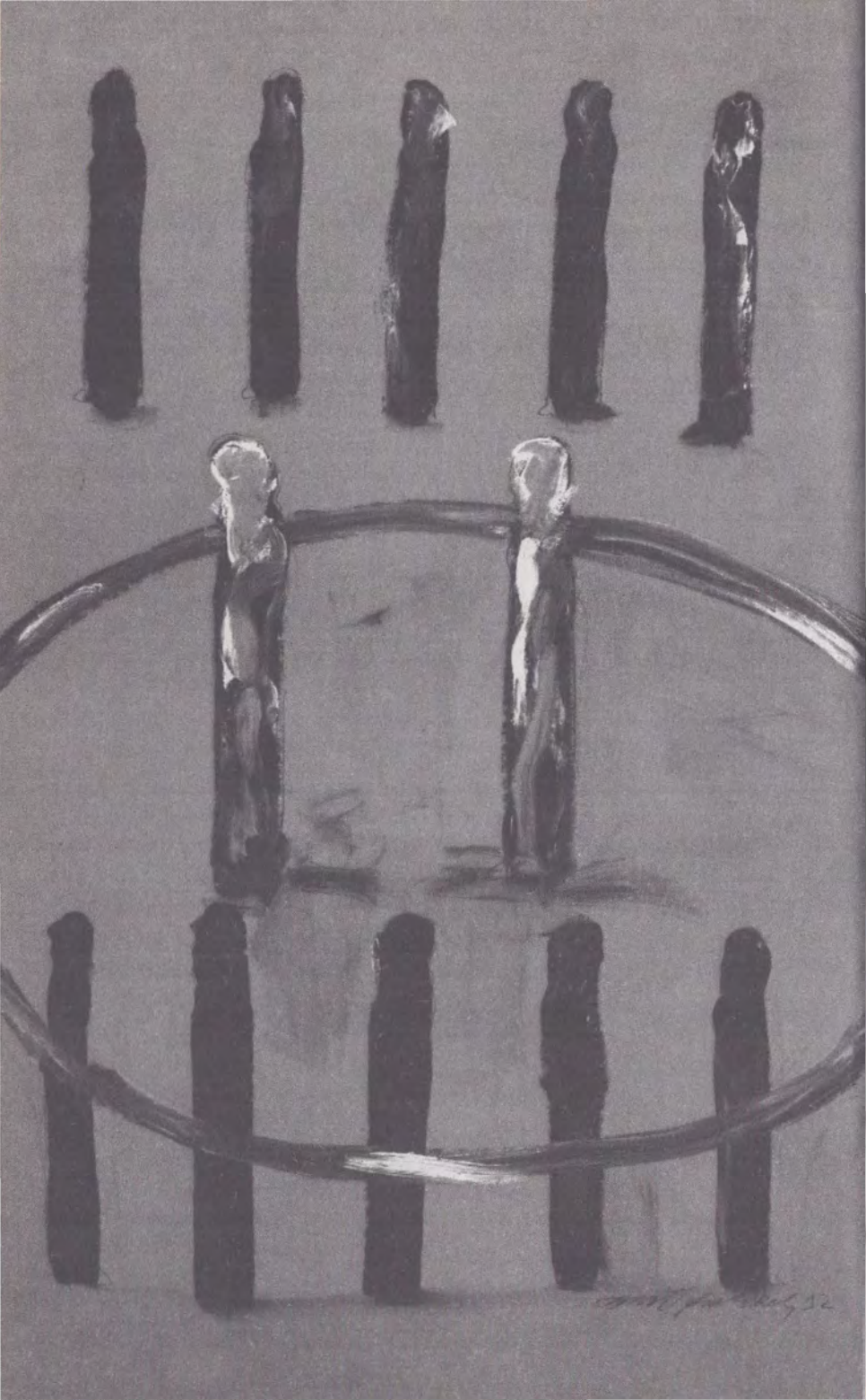
Beşinci Oyun MAĞARA VE FAL 246
oyun arabaları şarkı 282

Altıncı Oyun KIRMIZI RÜYA 283
oyun arabaları uykunun bedeni 300

Yedinci Oyun DAİRE 305

sondeyiş KÜLRENGİ 322

MAHMUD İLE YEZİDA

Kişiler

≈

MAHMUD

YEZİDA

AK ÇARŞAFLI KIZLAR

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR

HAVVAS AĞA

KAYMAKAM

KAYMAKAMIN KARISI

KÖYÜN DELİSİ

TELLAL

JANDARMA KOMUTANI

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI

KOŞUCU

KÂHYA

TÜFEKLİLER

KEBİK

NİRVAN

MUHTAR

ABİD EMMİ

EYŞAN ANA

KÖYLÜLER

RAŞA ANA

EZİDİ KADINLAR

DOKUZ KARDEŞ

ULAK

EZİDİ ATALARI

EN YAŞLI EZİDİ ATASI

Defterdar, Mal Müdürü, onların eşleri,
Teyfo Ağa, Ezidiler...

Birinci Sahne

AYİN

(Ortada büyükçe bir ateş yakılmıştır. Ateş, karanlığı ikiye böler, boyu adam boyu kadardır. Ve zaman zaman kuş sesleri, böcek sesleri duyulur. Doğanın gecedeki sesleri...

(Ezidiler, ateşin çevresinde iç içe geçmiş üç daire halinde dönerek, ayinlerini tamamlamaktadırlar. Geride, boydan boya, Ezidilerce kutsal sayılan tavus kuşunun kanatlarından yapılma, fallik bir totem durmaktadır. Ve sanki bu ayini izlemektedir. Onun önünde, yüksekçe bir yerde, giysisine tüyler ve kemikler takmış ayin şeyhi, ayini ve kalabalığı yönetmektedir. Ateşin çevresindeki ilk halkayı oluşturan küçük çocuklar, eteklerinden aldıkları tuzu avuç avuç ateşe atmaktadırlar. Kutsanan küçük çocukların çevresinde ise, genç kızlar ikinci daireyi halkalayarak dönerler; tavus kuşu tüylerinden yapılma giysileri; kollarında, boyunlarında süsleri-takıları; ayak bileklerinde halhalları; yüzlerinde dövmeleri; burunlarında hızmalarıyla genç kızlıklarını kutlar ve kutsarlar; çıplak ayaklarının altına serilmiş taze otları ezerler. Son olarak, onları da çevreleyen bir yetişkinler dairesi vardır. Yetişkinler birbirlerinin bellerinden tutmuşlardır; en kenetlenmiş, en sıkı daireyi onlar oluştururlar.

(Bir köşede Yaşlı Kadınlar bağdaş kurmuş, iki yana sallanıp durmakta ve bir yandan büyükçe bir kazan kaynatarak, kazanı karıştırmaktadırlar. Sonra yaşlı bir adama bembeyaz bir

kefen giydirirler, adam kefeni giymek istemez, diretir, sonra giyer. Yaşlı Kadınlar, kefenin üzerine kırmızı boya çalarlar. Adamın başı düşer, kolları gerilmiş gibi açık kalır iki yanında. Bir süre adamı ölü olarak gezdirirler, sonra kefeni çıkarıp ateşe atarlar. Kefen ateşe atılınca adam yerinden fırlayıp, ateşin çevresini dönmeye başlar. Genç kızlar, adam dönerken el çırparlar.

(Daireler giderek daralır. Mırıltılar, ayin duaları, iniltiler yükselir. Daire giderek küçülmüş yalnızca adam boyu ateş kalmıştır ortada. Daire en daraldığında, ve bir ateş, ve bir de çevresine kilitlenmiş kalabalık kalınca ortalıkta:)

EZİDİLER— Cümle kötülükler bu daireye hapsolsun!
Cümle kötülükler bu ateşte yansın, yok olsun!

Işıklar.

İkinci Sahne

DİLEK AĞACI

(Yezida, dağ başındaki Dilek Ağacı'nın dibindedir. Adak çaputlarından artık dallarını kaldıramayan ağaca, ateş rengi bir çaput daha bağlamaktadır. Mahmud'un geldiğini görmemiştir bu yüzden. Mahmud bir süre oyalanır, Yezida'yı izler. Sonra sevgiyle gürleyen bir sesle)

MAHMUD— Nedir dileğin Yezida?

YEZİDA— Senden başka dileğim yoktur Mahmud.

MAHMUD— Dileğinin çaresini ağaçtan mı beklersin Yezida? Bu kaçıncı gündür bilir misin?

YEZİDA— Bugün kırkıncı çaputu bağlamışımdır ağaca, sağ salim gelesin diye kırkıncı çaputu bağlamışımdır bugün.

MAHMUD— Bugün kırkıncı örüğünü öreceğim Yezida. Saçına kırkıncı murat düğümünü atacağım. Bugün kırk örük tamam olmuştur. Bu düğümler, bu örükler ne zaman çözülecek Yezida?

YEZİDA— Saçlarımın örüğünü çözmek "ilk gece hakkındır" Mahmud. Ya sen çözersin bu örükleri, ya ölüm.

MAHMUD— Gel deli kız gel de, ölüm araya girmeden kırkıncı örüğünü vurayım.

(Yezida sevinçle koşar. Mahmud, Yezida'nın saçının son tutamını da örer. Örük bittiğinde)

MAHMUD— Kırk! Kırkı tamam eyledik!

YEZİDA— Şükür seni kırk gündür gösterene.

MAHMUD— Hep bu korkuyla mı yaşayacağız Yezida? Hep günleri sayarak mı? Hep ölümle, hep sevdayla mı yaşayacağız? Kaç bana Yezida, kaç da korkulu günler dinsin artık. Bak Dilek Ağacı bile artık kollarını kaldıramıyor. Onun da takati tükenmiş. Al al olmuş rengi, kızgın, öfkeli...

YEZİDA— Ya bir de köyler öfkelenirse Mahmud? Aşiretler öfkelenirse? Bu topraklar kızarsa kanla sulamak gerekir o zaman. Kanla serinletmek gerekir bu toprakları. Ne beni sağ korlar Mahmud, ne de seni.

MAHMUD— Kaçarız Yezida. Tümden kaçarız buralardan. Nereye istersen oraya kaçırırım seni. İzimizi bile bulamazlar Yezida.

YEZİDA— Bulurlar Mahmud. Hangi köye gidersek gidelim bulurlar. Ezidiler öcünü yerde komaz. Bir Müslümana kaçan Ezidi kızı vurulmadan, o kızın kanı akıtılmadan, canı alınmadan törelerin ruhu rahat vermez kimseye. Ne ekinler göverir, ne yağmur, ne evlerde dirlik-düzenlik. Her şeye sebeptir kaçan o Ezidi kızı. Kanı alınmadan hiçbir yerde, hiçbir Ezidi rahat yüzü görmez. Törelerimiz böyle der.

MAHMUD— O zaman izin ver isteteyim seni ağandan-babandan?

YEZİDA— Töremizi bilmez gibi konuşursun Mahmud. Hangi Ezidinin, bir Müslümanla evlendiği görülmüştür Mahmud? Hangi kitapta yazar bu? Sevda, aklını dumanlandırmıştır.

MAHMUD— Seni isterem Yezida. Başka bir şey bilmem.

YEZİDA— Sen delirmişsen kurban? Daha seni köyün kapısında vururlar. İlk adımını kana bularlar. Al kanın bana şerbet diye içirip, beni kilitlere vururlar.

MAHMUD— Peki ne yapacağız Yezida? Ne olacak bu işin sonu?

YEZİDA— Kırk gündür bu soruyu sorarsın Mahmud.

MAHMUD— Sorarım elbet. Nedir çaresi bilmek isterem. Ya sen ne diye bağlarsın ateş rengi çaputları Dilek Ağacına? Ne dilersin ağaçtan? Bir çare değil? Ama nasıl bir çare? İşte ben bunu sorarım sana. Çarenin adını koymak isterem.

YEZİDA— Bir çaresi bulunur elbet Mahmud. Lakin vakit erkendir. O kadar kapıp koyvermeyelim kendimizi. Bir çaresi bulunur elbet. Bulunmalıdır.

MAHMUD— Çareyi biz bulacağız Yezida. Çare ağaçtan gelmez. Zaman kısa. Köyler küçük. Bir duyarlarsa buluştuğumuzu, bir görürlerse; işte o vakit sağ komazlar ikimizi. Kara yerlere geliriz. Çareyi hemen bulmalıyız Yezida... Çare aramaya vakit geçirmek gelmez. Kırkıncı günü geçirmeye gelmez.

YEZİDA— Bugün beni kaçırmaya gelmiş gibisin Mahmud. Kaçırmakta kararlı gibisin... Korkmaktayım... *(Sessizlik.)*

MAHMUD— Bugün seni kaçırmak isterem Yezida.

YEZİDA— Ya ben kaçmak istemezsem Mahmud? Ya diretirsem? Zorla mı kaçırırsan beni? Canımı yakarak, kırk gündür örük vurduğun saçlarımı yerde sürüyerek mi kaçırırsan?

MAHMUD— Nasıl böyle söylersin Yezida? Bu nasıl konuşmaktır? Nasıl dilin varır böyle söz etmeye? Kıyamam sana ben. Kıyabilir miyem Yezida? Hem ipek saçına örük vururken bile canın yakmayayım diye ellerime kanat takmaz mıyım? Sabah yeli gibi dokunmaz mıyım saçının her teline? Nasıl böyle konuşursun benim kalbim böyleyken?

YEZİDA— Korkaram Mahmud. Ben yalnızca korkaram.

MAHMUD— Gönlün olursa, rızan olursa gel benimle. Bugün kırkıncı gündür. Bugün, uğurlu bir gündür. Yukarı yaylalarda hısımlarım, akrabalarım vardır. Kapısına geleni geri çevirmezler. Ağalık töresidir bu. Saklarlar bizi. Sonra başka bir diyara göçeriz. Dinine karışmam. İster Müslüman

olursun, ister Yezidi kalırsın. Yeter ki karım ol, can yoldaşım ol. Sen gibi çocuklar doğur bana.

YEZİDA— Güzel söylersin Mahmud. İyi söylersin ya, kimse rahat yüzü göstermez bize, kimse rahat komaz bizi. Hangi ana oğluna Ezidi gelin ister? Hangi ağaya Ezidi kızını gelin diye götürürsün de evinde konuk eder?

MAHMUD— Her kapıyı çalarız Yezida. Her çareyi deneriz. Elbet bir anahtar bulunur derdimize.

YEZİDA— Olmaz bir iştir Mahmud. Can yakıcı bir iştir. Yalnız senin, benim canım olsa neyse ne; lakin köyler düşer birbirine. Bununla da kalmaz, bir zaman babadan oğula can alınır. Biz unutuluruz, Mahmud da, Yezida da unutulur. Sebepsiz bir öç kalır geriye. Böyle anılalım ister misen Mahmud? Böyle bir lanetli sevdaya bulaşalım ister misen? Sana sen gibi çocuklar doğuracakken, tüyü henüz bitmemiş günahsız sabiler tüfek kuşanıp kan döksün ister misen? Artık mezarında kemikleri bile kalmamış bir Mahmud için, bir Yezida için yıllar yılı böyle günahsız sabilerin kanı aksın ister misen?

MAHMUD— İyi söylersin, güzel söylersin Yezida. Daha doğmamış çocukları düşünürsün. Ya biz ne olacağız kurban? Ya Mahmud ne olacak? Herkesi düşünen yüreğin Mahmud'u düşünür mü? Mahmud'a yanar mı? Sen delikanlı sevdası nedir bilir misen Yezida? Delikanlı yarası nedir bilir misen? Bunu anlatmak sana hayli müşküldür sevdiğim, hayli müşküldür.

YEZİDA— Sanki benim yüreğim buza kesmiş gibi konuşursun Mahmud? Yüreğimin yalazını görmez gibi konuşursun.

MAHMUD— Sevdalıyım sana Yezida. Bu sevdadan murat almalıyım. Bütün dediklerimin, diyeceklerimin mayası budur. Dilersen anama götüreyim seni. O beni sever. Hem de çok sever. Geri çevirmez dileğimi. Başta biraz huysuzluk eder ya, sonra sonra alışır sana. Hem sen sevdirirsin kendini, sen kendini dokuz köye, dokuz cihana sevdirirsin...

YEZİDA— Sevmezler Mahmud sevmezler. Kendi yüreğine hayal salma. Hiçbir Müslüman Ezidiyi sevmez. Çok çektirmişlerdir bizlere, çok taşlara tutulmuşuzdur. Atalarımıza da, dedelerimize de, bizlere de çok etmişlerdir çok... Ve de bin yıllık nefret dururken şurda olanca haşmetiyle, kimse bir garip Yezida'yı sevmez Mahmud. Sevemez!

MAHMUD— Ben sevdim Yezida. Hem de çok sevdim. İnan olsun ölümüme sevdim!

YEZİDA— *(Boynuna atılır)* Mahmud! Mahmud'um! Ölüm istemekteyim! Çaresi budur!

MAHMUD— Deli kız, ne dersin sen? Nasıl söz edersin öyle? Ölümün ne işi var aramızda? Daha bana sen gibi çocuklar doğuracaksın Yezida. Karım olacaksın. Kırk örüğün benimdir. Bu sevda, bu beden benimdir!

YEZİDA— Senindir Mahmud! Ölümüme senindir!

MAHMUD— Seni ilk gördüğüm günü hatırlamakta mısın Yezida?

YEZİDA— Hiç unutabilirim Mahmud?

MAHMUD— Hele deli kız ağlayacağına, gel yine oyun oynayalım. Seni ilk gördüğüm o günü oynayalım. En güzel oyun odur.

(Bu sahne "oyun içinde oyun" olarak sürecektir, zaman zaman kopsalar bile oynadıkları oyundan, gene de oyun biçiminde sürecektir. Düş ile gerçeğin ayrımını yitirmişlerdir artık.)

YEZİDA— Seni gördüğüm o ilk gün ırmağın öte yakasındaydın.

MAHMUD— Seni görünce ırmağı geçtim Yezida.

YEZİDA— En mümkünsüz işi başardın.

MAHMUD— Ben ırmağın öte yakasındayken, sen benimle eğlendin uzaktan. Sandın ki ırmağı geçemem. Sandın ki yanına ulaşamam. Sandın ki ırmak geçilmez.

YEZİDA— Irmağı yüzerek geçen görülmemiştir bugüne dek. Irmağın da töresi vardır kendince: Adam yüzdürmez üstünde, insan barındırmaz, kendine yüzmeye geleni çeker suyun dibine, yutar.

MAHMUD— Önümde ırmak vardı. Ve de başka çarem yoktu.

YEZİDA— Yukarı koyaktaki dağ yolundan başka hiçbir yol bu tarafa adam getirmez, başka hiçbir yol bu yana iz sürdürmez... İnsan taşımaz.

MAHMUD— O yolu her gün senin için geçmekteyim Yezida.

YEZİDA— O yol sarptır Mahmud. Herkese geçit vermez, her babayiğit aşamaz yukarı koyağı. Yol izin verse kartallar, akbabalar, alıcı kuşlar izin vermez.

MAHMUD— Ben izini sevdamdan alırım Yezida. Gücümü senden alırım. Irmağın öfkesini yendim, dağın öfkesini yendim...

YEZİDA— Ya köylerin öfkesi Mahmud? Ya insanların? Ya törelerin, aşiretlerin? Onları yenebilir misen sen? Bin yıllık çaresizliği?

MAHMUD— Yeneceğiz Yezida. Seninle birlik olup yeneceğiz. Tek başıma benim de gücüm yetmez. Ama sen olursan yanımda, sevdan olursa, desteğin olursa. Tüm civar köylerden ağalar, beyler gelse de; İdil'den, Cizre'den, Midyat' tan kaymakamlar gelse de; Mardin'den, Diyar-ı Bekir'den, Siirt'ten valiler gelse de; Ankara'dan vekiller gelse de yeneriz Yezida. Her mâniyi aşarız, her güçlüğü yeneriz. Yeter ki bileklerimiz birleşe seninle...

YEZİDA— O gün ırmağı geçmeyecektin Mahmud. O gün ırmağı geçmeyecektin. Şimdi çaresiz olmazdık böyle.

MAHMUD— Şimdi sevdasız olurduk.

Ve de bir kez girmiştim suya, dönmek olmazdı.

YEZİDA— Bir kez geçmiştin ırmağı. Boğulsan sebebin olacak idim. Büyük bir iş başarmıştın. Er kişiydin. Yiğittin. Dağlar gibiydin. Yüreklendirmiştim seni, el etmiştim. Dönmek olmazdı. Saçından sular sızıyordu bedenine.

MAHMUD— Şaşkın öyle bakıyordun.

YEZİDA— Bakıyordum. İlkin saçlarını kuruladım, sonra yüzünü, boynuna inmiştim ki...

MAHMUD— Bileklerini kavradım.

YEZİDA— Gözlerimiz değdi birbirine.

MAHMUD— Şaşkın bakıyordun.

YEZİDA— Gözümü alamamıştım.

MAHMUD— Uzun zaman elin kalakaldı yüzümün bir yanında.

YEZİDA— Yüzünde kalakaldım. Yüzümde kalakaldın. Taze ömrümde gördüğüm en güzel er kişi yüzüydü. Gözlerin güleçti. Gözlerinden ırmaklar geçiyordu çağıl çağıl...

MAHMUD— Mecnundum. Gözlerime dünya sığıyordu.

YEZİDA— Yüreğime soluk yetiştiremiyordum. Orada yığılıp kalmaktan korktum.

MAHMUD— Genç ömrümde gördüğüm en güzel kız yüzüydü. Uzaktan el etmiştin bana. Hâlâ onun sevincindeydim.

YEZİDA— Önce sen seslenmiştin.

MAHMUD— Irmağın kıyısında, karşı kıyısında bir ceren var dedim kendi kendime. İlk gördüğümde bir ceren mi, bir kız mı diye akıl erdiremedim.

Seslendim!

YEZİDA— Sen seslenince dönüp baktım ardıma.

MAHMUD— Bir hayal dedim kendi kendime. İnsanın böylesi olamaz. Sonra güldün. Gülmen insan olduğuna delaletti.

YEZİDA— Irmağın öte yakasındaydın. Nasılsa erişemezdin bana. Ferhat dedikleri herhal bu olmalı dedim kendi kendime. Irmağın öte yakasındaki Ferhat! Yüreklendim. Güldüm.

MAHMUD— Sen gülünce, sen gülünce, bu gülüşe ulaşmak gerek dedim. Pahası ne olursa olsun ulaşmak.

YEZİDA— Müslüman eri hep bir garip korku, hep bir garip duygu salmıştır yüreğime. En dokunulmayandır. En gizli olan. En yasak olan. En günah olan. Böyle bir korkulu sevdadır Müslüman. Irmağın öte yakasındaydın. Bütün Müslüman-

lar gibi. Ve ölüm gibi bilinmezdin. Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz ölüm gibi.

MAHMUD— Bir zaman ırmağın kıyısından izledim seni. Lakin sen de ayrılmadın ırmağın kıyısından. İkimiz ırmağın iki kıyısında yürüdük bir zaman.

YEZİDA—Ayrılamadım ırmağın kıyısından. Hep sana bakmak istedim. Hep sana bakmak. Yüzünü seçmeye çalışıyordum uzaktan. Bir dağ yürüyor gibiydi. Mümkünü yok bu Ferhat dedim kendi kendime.

MAHMUD— Sen oradaydın, ırmağın öte yakasında bir ceylan. Gülmesen bu ceylan diyecektim. Bu ceren diyecektim. Ve yoluma yürüyüp, geçecektim. Lakin güldün bana ırmağın öte yakasından. İnandım. İnsandın. Bana gülüyordun. Irmağı geçmek gerek, dedim.

YEZİDA— Irmağı nasılsa geçemez dedim. Nasıl olsa varamaz benim yanıma. Böyle bir babayiğidi bir daha nerde görürem dedim kendi kendime... Böyle bir Ferhad'ı... İyice bir bakayım dedim. Doya doya bakayım. Gözlerime yüzünün suretini çıkarayım dedim. Canım, bedenim unutmuş gibiydi. Yürüdüm yanın sıra, yürüdüm ırmak kıyısında. Sonra anladım elinde uzun kavalın vardı. Lakin çalmadın.

MAHMUD— Sonra el ettin. Sen el edince bana. El edince...

YEZİDA— İlkin bir oyun gibi gelmişti bana. Eğlenmek istedim fikrimce. Nasılsa ırmağın iki kolu kavuşmaz, bir araya gelmez dedim.

MAHMUD— Sen el edince bana, bu iş tamam, dedim.
Sonra ırmağın kolları kavuştu.
Sonra kollarımız kavuştu.

YEZİDA— Şaşkındım. Dilim yoktu sanki ağzım içinde. Konuşamıyordum. Gittikçe yaklaşıyordun. Korku basmıştı yüreğimi, tenim yalazlanmıştı.

MAHMUD— Sen bana el edince, işte o zaman soyundum esvaplarımı, girdim ırmağa. Dönüşü yok artık bu yolun, dedim. Ya sen kazanırsın, ya ırmak, dedim.

YEZİDA— Hep böyle oldu şimdiye dek. Ya bir şey kazandı, ya öteki şey. Hayatla ölüm arasında her şey.

MAHMUD— Irmak güç yetiremedi bana, kulaçlarımın hakkından gelemedi, sanki ellerimden tutmuş karşı kıyıya çekiyordun beni. O gücün başka bir kudreti olmazdı. Olamazdı. Bütün hikmeti buydu. Sen elimden tutmuştun.

YEZİDA— Bu iyiden iyiye aklını yitirmiş, dedim. Kim girer bu coşkun, bu asi ırmağa? Bu asi ırmak kaç can aldı şimdiye dek? Kaç ocak söndürdü? Sen yaklaştıkça bu yana dua ettim içimden, boğulmayasın diye, deli dalgalar alıp götürmesin seni diye, töresini bozduğun ırmağın öfkesine gelmeyesin diye.

MAHMUD— Irmağın öfkesini yendim. Irmağın töresini yendim. Sonra çıktım ırmaktan, bedenimde binlerce ırmak.

YEZİDA— Yapacak bir şey kalmamıştı artık. Bu Ferhat dedim kendi kendime. Oyun bitti dedim. Düş gerçek oldu dedim. Dağ yanıma geldi dedim. Yezida, bu yiğit senin yazgındır dedim, kendime ve de bedenime.

MAHMUD— Irmağı geçtim, dağı aştım, sana geldim Yezida.

YEZİDA— Tam kırk gün!

MAHMUD— Tam kırk gün geldim sana.

YEZİDA— Her gün için bir örük ördün saçlarıma.

MAHMUD— Artık saçlarını çözmek isterem Yezida. İlk gece hakkımı isterem.

YEZİDA— Irmağı geçtin, dağı aştın Mahmud. Ben senin hakkınım artık. Bir diyeceğim yoktur buna.

MAHMUD— Hakkımı isterem Yezida. Sevdalılık hakkımı. Sevdalılık hakkımı ödeyesin bana.

YEZİDA— Var git babama iste beni desem, vururlar seni Mahmud. Sağ komazlar bilirem. Babam Deli Miro ki, elini bacı kanına bulamıştır, evlat kanına da bular. Babam ki ağasıdır köyün, babam ki Deli Miro diye nam salmıştır, bin yıllık töresini bozup da Müslümana kız vermez. Diyelim ki verdi beni Deli Miro, deli aklına uydu da verdi beni sa-

na. Bacısını namus uğruna vurduğunu unuttu da verdi. Senin köyün, senin köylün beni kabul eder mi sanırsın? Anan etmez, kardaşın etmez, ağan etmez, komşun etmez, kapındaki itin etmez. Ben kapına it olmaya hazırem Mahmud, lakin, eşikteki çomağın etmez. Her gördükleri yerde taşladıkları Ezididen köylerine gelin gelsin istemezler. Çocuklar ardımdan güler, kadınlar arkamdan fesat salarlar. Böyle bir ömür nasıl geçer Mahmud? Nasıl geçer? Sen kıyabilirsen bana? İstersen her gün ağlayıp gözyaşımla durayım karşında?

MAHMUD— O nasıl söz Yezida? Mardin'den öte diyarlar vardır. Dilersen seni oralara götürürem.

YEZİDA— Ben başka diyarlarda solaram Mahmud. Ben kapı önüne dikilmiş ince bir dalım. Başka diyarlar bilmemişem bu boya kadar. Başka topraklar görmemişem. Başka topraklarda kök salamam Mahmud, kurur giderem. Ben bir Ezidiyem Mahmud. Anam-atam Ezididir. Yüreğim ne olursa olsun gördüğüm töre Ezidi töresidir. Âdetim, törem başkasına el gelir. Kim bile belki bir zaman sonra sen dahi yaban bakarsın bana.

MAHMUD— Ben yüreğimden başka töre bilmezem Yezida.

YEZİDA— Yüreğin aklı yoktur Mahmud. Ve de yüreğin töresi uçarı olur.

MAHMUD— Naçar bırakma beni Yezida. Bir it gibi severem seni, bir it gibi. Dileğin buyruğum olacaktır. Daha ne istersen?

YEZİDA— Aha bir it de ben olmuşam sevda uğruna. Lakin ikimiz yalnız değiliz dünya üstünde Mahmud. Ve bizim dünyamız üç-beş köyden öteye geçmez. Sanma ki seni sevmiyrem, sanma ki sevdam azalmıştır, muhabbetim eksilmiştir. Her gördüğümde kırk misline çıkar sevdam. Muhabbetim Leylâ ile Şirin'e emsaldir. Lakin her bir müşkülü düşünmek ve de aklıma vurmak zorunda kalmışem. Çünkü ben bir Ezidiyem Mahmud. Ben bu topraklar üze-

rinde çok kimsesizem, ve de dişiyem. Yarın bir gün sen ölende tutunacak dalım olmaz, yaslanacak ağacım. Sen hiç Ezidi olmamışsen Mahmud, nerden bileceksin yüreğimin gizlisini?

Çöz saçlarımı Mahmud. Çöz saçlarımı da köyüme gönder beni. Kırk gündür bir düş gördük diyelim. Kırk gündür bir sevdalı uykudaydık diyelim. Kırk gün geldi geçti diyelim. Çöz saçlarımı Mahmud. Çöz de sal beni.

MAHMUD— Çözmem saçlarını. Salmam gidesin köyüne. Onlar benim ilk gece hakkımdır. Sevdamızın töresi böyle buyurur... Ne çabuk unutmuşsan Yezida. Karım olacaksan. Ölümüme olacaksan.

YEZİDA— Son sözün budur Mahmud?

MAHMUD— Son sözüm budur Yezida.

YEZİDA— Madem öyle, kaçacağam sana Mahmud. Lakin bana bir vakit mühlet veresin. Nereye götürürsen oraya gidecağım. Sevdam gibi canım da sana emanettir. Bizimkisi hayat sevdası değil, ölüm sevdasıdır. Lakin mademki beni ömrüne ortak etmek, can yoldaşı kılmak istersen, gelecağım seninle Mahmud, nereye götürürsen götür gelecağım. Şimdi ikimiz de köylerimize dönek. Ve de her kim hazır olur ki, Dilek Ağacı'nın dalına bir yeşil çaput, bir yeşil murat mendili bağlar. Üç günde bir çıkar bakaram ağacın dallarına, senden bir işmar beklerem. Sen de üç günde bir çık dilek ağacının tepesine ve de benden bir yeşil mendil bekle.

MAHMUD— Sözün sözdür Yezida?

Sözün sevda sözüdür?

YEZİDA— Sözüm sözdür Mahmud! Sözüm sevda sözüdür. Sözüm senin sevdana sözdür. Ve de başının üstüne sözdür. Seni çok sevmekteyim Mahmud, çok sevmekteyim.

MAHMUD— *(Yezida'yı kollarının arasına alır.)* Göreceksen seni Sultan edecağım Yezida. Pişmanlık yoklamayacak yü-

reğini. Erliğimin üstüne başım koyarım ki, bir kara gün göstermeyeceğim sana. Yezidam, Yezidam benim! Alnı top perçemli yiğit oğullar isterem senden!

YEZİDA— Hurma dalından beşikler isterem senden... Hurma dalından...

Işıklar.

Üçüncü Sahne

DÜĞÜN

(Havvas Ağa'nın köyünde düğün evinin önü. Açıklık, meydanlık yer. Sahne gerisinde uzun masalar, üstlerinde kar beyazı örtüler, yerlere kadar... Üzerinde türlü yiyecekler, içecekler. Meydanın iki yanında el çırpan kalabalık. Ortada ve önde oyuncular, oyun oynayan köylüler, hüner gösterenler. Yüksekçe bir yerde Tüfekliler. En arkada uzun bir merdiven. Merdivenin üstünde altında birikmiş kadınlı bir kalabalık, gelini beklemekte. Ak Çarşaflı Kızlar, Kara Çarşaflı Kadınlar. Merdivende kırılan testiler, dağılan şekerler, yuvarlanan bozuk paralar, kapışan çocuklar, curcuna, şenlik...

(Uzun masaların ortasında, Kaymakam ve eşi, Jandarma Komutanı ve eşi, Defterdar, Mal Müdürü ve onların eşleri, komşu köylerden gelen konuklar, Teyfo Ağa, Muhtar, Kâhya, köyün ileri gelenleri, eşraf, ayan... Ortalık yerde Köyün Delisi, ve Tellal...

(Merdivenin dibine birikir Kara Çarşaflı Kadınlar. Merdivenin üzerine dizilir Ak Çarşaflı Kızlar.)

AK ÇARŞAFLI KIZLAR— Ay gelin, kız gelin
Yeter gayrı naz gelin
Çık kapıya yüzün göster
Ak çarşafın boz gelin.

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Ay gelin, kız gelin
Çarşafın renk değiştirdi
Büyüdün gelin oldun
Ayağın ev değiştirdi.

—Gerekirse karşılıklı tekerlemeler sürer—

HAVVAS AĞA— Düğünümüzü şenlendirmişseniz Kaymakam Bey, şeref vermişseniz, sağ olasınız, varolasınız. Siz de sağ olasınız yenganım. Komutanım sizler de... *(Herkese teker teker)* Sizler de... sizler de... sizler de...

KAYMAKAM— Sen de sağ ol Havvas Ağa, sen de sağ ol, köyün de sağ olsun.

HAVVAS AĞA— Köyüm sağ olmaya sağ olacak da, lakin şu toprak reformunun kolu bizim toprağa uzanmasa...

KAYMAKAM— Politika yok Havvas Ağa, düğünde olsun politika yok. Burda olsun politika konuşmayalım.

HAVVAS AĞA— İyi dersin de Kaymakam Bey, diyiler ki, toprak reformuyla hökümet bizim topraklarımızı alıp ona buna dağıtacak imiş.

KAYMAKAM— Olur mu öyle şey Havvas Ağa, olur mu öyle şey? Kimsenin malını kimsenin elinden almaz Devlet Baba. Dağıtılacak olan hazine topraklarıdır. Yüreğinizi geniş tutun. Hem sen Defterdar Bey'in ahbabısındır. Ona sorsaydın, o açıklardı sana işin doğrusunu. Toprak reformuyla hazine toprakları yoksul ve topraksız köylüye dağıtılacaktır. Hepsi bu.

KÖYÜN DELİSİ— Kimin malı, kime dağıtılıyor Kaymakam Bey?

KAYMAKAM— Ne diyor yahu bu? Ne diyor bu?
Nerden çıktı bu?

HAVVAS AĞA— Aldırmayın Kaymakam Bey. Köyün delisidir o! Ağzına geleni söyler ya kimse kulak asmaz ona. Ortalıkta gezinir durur öyle.

KAYMAKAM'IN KARISI— Ay deli meli ama baksanıza talebeler gibi konuştu vallayi.

TELLAL— Hele hele hele huuu!
Bu köy düğün yeridir
Şenliğinden bellidir
Düğünde oynamayan ya divane ya delidir.

(Türlü oyunlar oynanır. Açıkta bıraktıkları bellerine kaşgöz çizerek bellerini yüz haline getirmiş oyuncular çıkar ortaya. Çevrelerine topladıkları kalabalıkla sahnenin bir yanına yığılırlar. Bu bölüm boyunca zaman zaman, kalabalıklar öbekler halinde, sahnenin bir yanından ötekine sürekli bir akım sağlayacaktır. Konuşmalar bu yer değiştirme sıralarında yapılacaktır. Oyunla ilintili olarak, değişik yöre oyunları eklenebilir, ya da çıkartılabilir. Bir tek "Ezidi Taşlama Oyunu" nun işlevi çok açık bir biçimde belli olduğundan değiştirilemez.)

KAYMAKAM'IN KARISI— Şu köyler çok ilginç yerler oluyorlar. İnsanın burada hiç canı sıkılmazmış gibi geliyorlar bana.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Ben de öyle sanıyorum. Bana da öyle geliyorlar. Bu gibi bu gibi yerlerde çok eğleniyorum. Zaten bizimki beni hep gezdirir. Tayinimiz bu gibi yerlere çıktığı zaman, önce hep üzülürüm, sonra hizmet aşkıyla sevinirim. Sonra bizimki beni daha fazla üzülmeyeyim diye beni hep böyle gezdirir. Köylere falan gideriz. Kaşık, kilim toplarız.

KAYMAKAM'IN KARISI— Öyle öyle, vatanın her bir parçası, her bir karışı bizden hizmet bekliyor. Kocamın tayini nereye çıkarsa çıksın aynı hizmet ateşiyle koşarız. Koşarız, koşarız. İlden ile koşarız. Biz kaşık ve kilime ilaveten çorap ve heybe de toplarız.

TELLAL— Koşun, koşun koşmacadır yarışın adı
Kazanana armağandır kendi muradı.

(Sahnenin gerisinde bir yerde koşmaca başlar. Koşanlar az sonra öteki yandan gireceklerdir, sanki köyün çevresini koşmuş gibi.)

HAVVAS AĞA— Hazine toprakları demektesin Kaymakam Bey... Hangi tarafın toprağıdır bu? Dağıtılacak olan toprak bellidir?

KAYMAKAM— Aklın fikrin toprakta Havvas Ağa. Allah gözünü doyursun! Uçsuz bucaksız, göz alabildiğince toprakların var. Hâlâ üç dönümlük toprağın lafını edersin. Dağıtılan topraklar sizin topraklardan uzaktır, gönlünü geniş tut.

HAVVAS AĞA— İlahi Kaymakam Bey, ağa kısmının aklı başka nerde olur? Bizim fabrikamız, dumanımız yok. Tek sermayemiz toprak. Ve de bizim işimizdir çiftçilik!

KAYMAKAM— Senin işin çiftçilik değil Havvas Ağa, çiftçilik değil, ağalık, senin işin ağalık.

HAVVAS AĞA— İyi dedin Kaymakam Bey, doğru dedin. Adını üstünde dedin: Ağalık... Lakin ağalık vermekle olur denilmiştir. Onca yarıcı, onca ırgat çalışır kapımızda. Ola ki veresin değil? Olmayınca nereden vereceksin? Bunun için ağa kısmının aklı fikri toprakta olmak gerektir.

KAYMAKAM— Yine de bu kadarı fazla Havvas Ağa. Açgözlülük yani. Darılmayasın sözüme ama işin gerçeği bu.

HAVVAS AĞA— Öyle deme Kaymakam Bey, öyle deme. Eskiden ağalar eşkıya beslerlerdi dağlarda. Başları sıkıştı mı, bir kemlik oldu mu, bir habar uçururlardı dağlara. Eşkıya ossaat inerdi dağdan, giderdi ağasının kapısına. Emri neyse yerine getirirdi ve yine dönerdi dağına. Köy mü basılacak, adam mı vurulacak, ossaat ağanın muradı gerçek, dileği sahi olurdu. Şimdi dağlarda eşkıya kalmadı Kaymakam Bey. Şimdinin ağaları dağlarda adam beslemiyi. Bizim adaletimiz nasıl sağlanacak pekiy?

KAYMAKAM— Kanun kuvvetiyle Havvas Ağa, kanun sayesinde. Kanuna karşı gelinmez, kanun ne derse o olur.

KAYMAKAM'IN KARISI— Havvas Bey, Havvas Bey, kim evleniyor?

HAVVAS AĞA— Evlenen yegenimdir yenganım. Gelinin dayısı oluram.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Gelinin adı ne?

HAVVAS AĞA— Nirvan'dır yenganım.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— *(Başını sallar)* Hıı...

HAVVAS AĞA— Damat öksüzdür. Babasını yitireli çok olmiştir. Köyümüzün ileri gelenlerinden idi. Düğününü-derneğini ben kuraram. İki yigit oğlu var idir. Bu evlenen büyük oğli Kebik'tir. Ahaa bu küçük oğlı Mahmud'dur. Şimdi sıra küçük oğlundadır. Değil Mahmud?

(Mahmud başını öne eğer.

(Havvas Ağa, anlamlı anlamlı Teyfo Ağa'ya döner.)

HAVVAS AĞA— Değil Teyfo Ağa?

(Teyfo Ağa hiç sesini çıkarmaz. Belli belirsiz gülümseyip önüne diker bakışlarını, tespihiyle keyifli keyifli oynamaya başlar.)

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Kız kendi rızasıyla mı varmış damada? Görüp, beğenip de mi evlenmiş, yoksa öyleden mi vermişler?

(Jandarma Komutanı, karısını sinirli sinirli dirsekler, susturur.)

TELLAL— Yezidi şeytan kuludur
Oyunumuzun adı Yezidiyi taşlama oyunudur
Her kim ki bir Yezidi taşlar
Şeytanı taşlamış gibi olur.

(Mahmud, kahrolurcasına kalakalır.)

TELLAL— Haydi çıksın meydana Yezidi
O kendi çıkmazsa şeytan çıkarır şimdi
Şeytan nerde, işte şeytan burdadır
Kimin inadı en büyükse,
Daireye girecek Yezidi o olacaktır.

(Ortaya şeytan giysilerine bürünmüş, maske takmış biri çıkar, herkese korku salar, saldırır her önüne gelene, herkesle eğleşir, döne-oynaya ortalığı birkaç kez dolaşır. Sonra kalabalıktan birini, yakasından çekerek ortaya getirir. Yakasına yapışılan inatçılık belirtisi olarak direnecektir.)

TELLAL— Yezidinin kim olduğu belli oldu.

(Ezidiyi oynayacak olanın çevresini bir tebeşirle çizerek daire içerisine alır.)

Yezidi daire içerisine hapsoldu
Haydi artık Yezidiyi taşlama oyunumuz başlasın
Allahına inanan her Müslüman Yezidiyi taşlasın.

(Ezidinin çevresini halka içerisine alarak çevresinde dönmeye başlarlar. Herkes yerden taş alıyor, fırlatıyormuş gibi yaparak birbirini yineler. Ezidi, kendini taşlardan sakınıyormuş gibi yaparak, kendini taşlayanlara yalvarır. Daireyi silmeleri için ağlar, gözyaşı döker. Ezidiyi oynayacak olan gerçekten ağlamalıdır. Yoksa bahşiş alamaz. Ezidi, kendisini daireden çıkarmaları için taşlayanlara yalvarırken, üstünü başını parçalar, kırmızı boyayla sezdirmeden kan yapar tenine. Sezdirmemesi işinin hüneridir. Bu arada "Nedir günahım söyleyin" diye bitirir yakarmasını...)

TAŞLAYANLAR— Yezidisin Yezidi!
Yezidi şeytan iti!
Yezidisin Yezidi!
Yezidi şeytan iti!

TELLAL— Kan içinde kaldı Yezidi daha taşlansın mı?
Yoksa daire silinip yeni bir oyuna başlansın mı?

TAŞLAYANLAR— Yezidide şeytan var
Biz şeytanı taşladık
Cümle müslüman olup
Namazlara başladık.

(Ezidinin çevresindeki daireyi silerler. Ezidi dairenin içerisinden sanki bir basamak merdiven varmış gibi dizlerini kırarak çıkar. Dairenin dışına çıkar çıkmaz canlandırdığı kişiliğin de dışına çıkar. "Kendisi" olur. Havvas Ağa bahşişini fırlatır. Ezidiyi oynayanın sırtını yumruklarlar. Taşlayanlar, namaz oyununa başlarlarken...)

KAYMAKAM'IN KARISI— Ay ben şimdi bu oyundan hiçbir şey anlamadım. Adam o kadar taşlandı da niye o dairenin dışına çıkıp kaçmadı. Aptal mı bu adam?

KAYMAKAM— Yezidilerin inancı böyle hanım.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Ay bu ne biçim inanç! Hiç öyle şey olur mu yani?

HAVVAS AĞA— Yezidilerin töresi böyledir yenganım.
Her kim bir Yezidiyi daire içerisine alırsa, daireyi çızan, kendi elleriyle silmeden, o Yezidi dairenin dışına çıkamaz.

KAYMAKAM'IN KARISI— Ay çok tuhaf. Ben bunu günümde anlatayım arkadaşlara. Peki kendi silse olmuyor mu?

HAVVAS AĞA— Olmaz yenganım Kim çızdıysa daireyi, kendi elleriyle gene o siler.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Peki ya çizen silmezse n'olacak?

HAVVAS AĞA— Çizen silene kadar, dairenin içindeki mahpus Yezidi o dairenin içinde kalır.

KAYMAKAM'IN KARISI— Peki insan kendi kendini daire içerisine alabilir mi, hani kendini çevreleyerekten?..

HAVVAS AĞA— Alır yenganım. Kendi çizer, kendi siler. Lakin çok tekrarlanmaz bu. Fazlası günahtır Yezidilerce... Kendini olsun, başkasını olsun lüzumsuz yere dairelemenin günahı büyüktür onların gözünde.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Peki insan kendi etrafını çizdiğinde, başkası gelip silemez mi?

HAVVAS AĞA— Silemez yenganım, çizen kendi elleriyle silene kadar çevresini kimse silemez.

Misal: Adam, karısını dövecek, bir kusur etti. Lakin kadın kendisini daire içerisine aldı mı emniyette olur. Erinin gazabından ırak düşer. Adamın hırsı geçene kadar o dairenin dışına çıkmaz.

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Peki, kocası 'sil bakayım o daireyi' dese gene silmez mi, 'çık bakayım o dairenin dışına' dese gene çıkmaz mı?

HAVVAS AĞA— Çıkmaz yenganım, çıkmaz, zaten karı girmiş ki daire içine dayaktan kurtula. Ne diye çıksın?

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Ay bizim bey, 'çık bakayım o dairenin dışına' dese ben hemen çıkarım. Ben bizim beyin sözünden hiç çıkmam!

(Jandarma Komutanı, karısına ters ters bakar. Dirsekler, susturur gene. O sırada koşmaca yarışmasının koşucuları birer birer meydana dökülmeye başlarlar.)

TELLAL— Koşucular geliyor!
Birincisi Muhammet!
Dört Peygamber içinde
Birincisi Muhammet!

(Koşucular alkışlanır.)

TELLAL— Koşmacaydı yarışın adı
Kazandı... Armağandır: Muradı
Söyle ey pehlivan koşucu nedir muradın?
Dile ne dilersen köyün ağasından...
Dile ki ödesin ağalık hakkından...

KÖYÜN DELİSİ— Dile koşucu dile, anasını dile, avradını dile, kızını-kızanını, oğlanını dile! Lakin toprağını dileme!

KOŞUCU— Ağamızın sağlığını dilerem.

HAVVAS AĞA— Sağ olasın, sağ olasın da gene de dileğini dilinin ucuna getir. Getir ki zararımız nedir bilelim. Ağalık hakkımızı ödeyelim.

KOŞUCU— Dileğim odur ki ağamızdan, bataklık kurutulanda, ağam bana birkaç dönüm pirinç tarlası versin. Nusaybin' den tohum getirtecağım ki, sulak yerdir, boy versin.

(Başta Havvas Ağa olmak üzere köyün tüm ileri gelenleri, bu densizlik karşısında bozulurlar. Havvas Ağa öfkesini gizlemeye çalışır. Ağanın adamları, koşucuyu hemen uzaklaştırırlar oradan. Kısa bir sessizlik, bir gerginlik olur.)

KAYMAKAM— Nedir bu bataklık işi Havvas Ağa? Benden gizli işler mi yürütüyorsun?

HAVVAS AĞA— Ne haddimize Kaymakam Bey. Estağfurullah! Lakin geçende şöyle bir konuşulduydu. Bataklıklar kurutulsa da pirinç ekilse, pirinç tarlası edilse o lanet batak! Nasılsa bir işe yaramaz orda durur öyle. Lakin pirinç tarlası edilse yüzlerce dönüm arazi eder. Hem memlekata fayda, hem bize...

KAYMAKAM— Hangi bataklıktır bu? Nerenin bataklığıdır sözünü ettiğiniz?

HAVVAS AĞA— Irmağın öte yakasındaki.

KAYMAKAM— Şu Yezidi köyünün arkasındaki bataklıklar mı?

HAVVAS AĞA— *(İkircikli)* He ya... Onlar Kaymakam Bey.

KAYMAKAM— Sen ne dediğini biliyor musun Havvas Ağa? Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Yezidiler geçit verir mi ki, bataklığı kurutasınız. Bütün Yezidiler ayaklanır maazallah. Köyler birbirine düşer. Sonra al sana yıllarca sürecek bir kan davası daha.

HAVVAS AĞA— Yezidilerin gözüne çöp batırmadan da geçip gidebilirik bataklığın oraya.

KAYMAKAM— Nasıl olacak o iş?

HAVVAS AĞA— Kolayı var. Irmağa köprü kuracağız. Köprü kurulanana da aşağı yoldan gider geliriz bataklığa.

KAYMAKAM— Önce ırmağı geçeceksiniz, sonra Yezidi köyünü, sonra bataklığa kavuşup, batağı kurutacaksınız. Haa? Olacak iş değildir Havvas Ağa. Hiç yoktan iş çıkarmayın başımıza, yeni bir kan davasına sebebiyet vermeyin.

KAYMAKAM'IN KARISI— Aaaa! Ay çok tehlikeli bir iş galiba. Bak bizimki ne diyor?

JANDARMA KOMUTANI'NIN KARISI— Zaten bizimki bunlar hep böyledir, diyor. Hep birbirlerinin köylerine saldırırlarmış. Canları sıkıldıkça adam keserlermiş. Bunlarla başa çıkılmazmış.

(Jandarma Komutanı, karısına kızgın kızgın bakar, dirsekleyerek susturur gene...)

KAYMAKAM— Yok Havvas Ağa, yok! Çok tehlikeli bir iş. Ben buna izin veremem. Hem Vali Bey'le de görüşmek gerekir. Birçok kanuni engeli vardır bu işin.

HAVVAS AĞA— Biz işin her türlü kanuni engelini Defterdar Bey'le ve de Mal Müdürü'yle hallettik Kaymakam Bey. Sen gönlünü geniş tutasın.

(Defterdar ve Mal Müdürü büsbütün suçuksanırlar.)

KAYMAKAM— Anlaşılan siz bu işi epeydir kotarmışsınız beyler. Bize de altına imza atmak kalmış yalnızca.

(Merdivenlerden gelin inmeye başlar. Silahlar patlar. Kadınlar hel-hele çekerler. Alkışlar...)

Işıklar.

Dördüncü Sahne

DUVAR DİBİ

(Geride beyaz kireç badanalı uzun bir duvar.

(Günbatımı kızıllığı duvarın üstünden vurmaktadır.

(Duvarın önünde sırayla, yan yana dizilmiş Tüfekliler... Başlarında kasketleri, bacaklarında uzun şalvarları, kucaklarında tüfekleri vardır. Ve ellerinde birer acı kahve (mırra) fincanı tutarlar. Tüfeklilerin ve duvarın sonunda, yani sıranın bir ucunda ayakta, dimdik Havvas Ağa durmaktadır. Gergin, sıkıntılı, başı dumanlı, gözleri bulutlu... Külot pantolonu, elinde gümüş kırbacı ve iri boğumlu parmaklarında altın liralı kalın yüzükleriyle, akşamın kızıllığında yalazlanmakta...

(Duvarın öte ucunda, yani Havvas Ağa'nın tam karşıtında, sessiz, munis görünen bir hizmet oğlanı. Lakin saklısında ne olduğu bilinmiyor. Suskunluğu, sessizliği öyle anlamlı... Elinde uzun, pirinçten yapılma bir acı kahve cezvesi, önünde yine pirinçten iri bir mangal, dumanı üstünde bir mangal. Hizmet oğlanı zaman zaman ortalıkta dolaşarak boşalan fincanlara kahve koymaktadır.

(Havvas Ağa'nın yanında yaşlı Kâhyası. Ağır, temkinli... Duvarda akşamın gölgeleri, kararsız gölgeleri...

(Suskunluk.)

HAVVAS AĞA— Mümkünü yok, bu müşküle bir çare bulmak gerek.

KÂHYA— Bir çaresi bulunur elbet. Bir çare düşünmek gerektir.

HAVVAS AĞA— Bu iş olmazsa itibarım beş paralık olur. Kimse bakmaz yüzüme. Köyüme, köylüme rezil olurum. Bu iş mutlak olmalıdır. Pahası ne olursa olsun olmalıdır. Bir kez köylünün kulağına su kaçmıştır. Gerisin getirmemek hiç olmaz.

KÂHYA— Kaymakam Bey ne buyururlar ağam?

HAVVAS AĞA— Bu iş olmalıdır Kâhya. Kaymakam Bey ne buyururlarsa buyursunlar bu iş olmalıdır. Bir şeref davası olmuştur benim için.

KÂHYA— Devleti karşımıza almayak ağam, yanımıza almak dururken...

HAVVAS AĞA— İşin o cihetini düşünme Kâhya. O cihet kolaydır. Yalnız biraz uğraşmak gerektir.

KÂHYA— Yoksa Kaymakam Bey bu işe icazet vermez?

HAVVAS AĞA— Verecektir Kâhya. Vermesi gerektir. Onca köylünün davasıdır bu. Onca köylünün ekmeğidir. Oynamak olmaz. Hoş biz de Kaymakam Bey'den ölüm fermanı altına imza istemiyek. Alt tarafı birkaç evraktır. Bir imza basmakla, bir mühür çalmakla bir şey olmaz.

KÂHYA— İmza basmaya, mühür çalmaya gönlü elvermez midir?

HAVVAS AĞA— Gönlü ne yandadır bilmem. Lakin bunca eşraf, bunca ayan direnirken, bir imzayı esirgemişlik edemez. Ettirmezler. İmzayı basmaya basacak da, biraz uğraştırmaktadır bizi.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Köylünün toprağı yoktur ağam, naçar kalmışlardır.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ekinlerin eski tadı-tuzu yoktur denilmiştir.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Buna sebep huysuzluk etmektedirler.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Kaygımız odur ki, huysuzlukları büyüye...

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ve de celallenmiyeler...

ALTINCI TÜFEKLİ— Şimdi sabrediyorlar ya, ya yarın, ya birgün, ve de ne vakte kadar bekleyebilmek sabrındadırlar, bilinmez.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Köylü eski köylü değildir ağam. Köylünün adabı ortadan kalkmaktadır usulca. Başları dikleşmektedir her geçen gün.

ALTINCI TÜFEKLİ— Hökümet yeni âdet çıkarmıştır şimdilerde. Toprak Reformu deyi. Köylünün aklını karıştırmaktadır.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Lakin bataklık taze umuttur şimdilerde. Onunla avunurlar.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ve de bu umut bayatlamadan, tazeliğini yitirmeden üstüne gitmek gerektir. Ağalığın itibarın namus gibi saklamak gerektir.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Bu yüzdendir bataklık kurtaracaktır sizi.

(Bir süredir onları dinlemekte olan Köyün Delisi, duvarın ardından başını gösterir ilkin, sonra kimi yansıladığı belli olmayan bir sesle:)

KÖYÜN DELİSİ— Bataklık kurtaracaktır sizi. Hem sizi, hem ağalığınızı. Sizi yalnızlığınızdan kurtaracaktır. Siz de benim gibisiniz ağam. Siz de yalnızsınız. Herkes beni seviyor köyde. Herkes sizi seviyor köyde.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Bataklık kurtaracaktır bizi. Başka mümkünü yok ağam. Cümle köylü için o bataklık kurutulmalıdır.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Yerine göz alabildiğince uzun, geniş pirinç tarlaları yeşermelidir. Göz alabildiğine pirinç.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Diz boyu pirinç yeşermelidir.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Köylü duacın olur.

ALTINCI TÜFEKLİ— Başkaldırmak şöyle dursun, duacın olur.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Bataklık kimindir Havvas Ağa?

HAVVAS AĞA— Bataklık kimsenin değildir. Hazinenindir. Lakin bizimdir ekildiğinde. Defterdar ile Mal Müdürüyle görüş-

müşek, ve de karara bağlamışıktır ki tapularımızın hududu, bataklığın öte yanındaki ağaçlara kadar uzanır. Tapuda şimal ağaçları da dahil denmektedir. Şimal ağaçları neredir? Şimal ağaçları bataklığın öte yanındaki ağaçlardır. Anlamışseniz lo?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Bataklık ekilip biçilende, bataklığa varmak için ırmak nasıl aşılır ağam?

HAVVAS AĞA— Irmağa köprü kurmak zor bir iş değildir. Ve de onca masrafa değer. Batağın ucu bucağı yoktur.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Köprü kurulana dek nasıl geçilir öte yana?

HAVVAS AĞA— Köprü kurulanaca aşağı yoldan dolanmak zor değildir. Lakin biraz yol uzar.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Yolumuz üstüne Yezidi köyü düşer.

HAVVAS AĞA— Yol, köyün alt yanından dolanır.

ALTINCI TÜFEKLİ— Lakin gene de hudutlarına düşer.

HAVVAS AĞA— Ağalar, Yezidiler bize, biz Yezidilere alışacağız. Başka çaresi yoktur. Dünya küçülmüştür. Eski hudutların hükmü kalmamıştır artık. Mecburuk onların alt yanından dolanmaya. Köprü kurulanda da yanlarından geçmeye. Başka çaresi yoktur. Batağı buraya getiremeyacağımıza göre, biz oraya gidecağık.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Ya onlar bize alışmazlarsa ağam?

HAVVAS AĞA— Alışmazlarsa, alışmazlarsa, işte o vakıt şart olsun köyleri yerle bir edilir. Dümdüz eder, ezer geçeriz buldozerlerlen.

KÂHYA— Öfkene kapılmayasan Havvas Ağa, hırsına yenilmeyesen...

HAVVAS AĞA— Öfkesi, hırsı kalmıştır lo? Bataklık bizim son çaremizdir.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ya o çare tükenende?

HAVVAS AĞA— O güne kadar Allah Kerim. Lakin Kâhya, zaman, babamın zamanı değildir. Dedemin zamanı heç değildir. Artık eski kılıçlar kesmez olmuştur.

KÂHYA— Gene de öfkene yenilmeyesen Havvas Ağa. Böylesi

senin için de hayırlı olur. Sen böyle bir iş edende, sen öfkene kapılıp yanlış bir iş edende, cümle Yezidi köyleri üstümüze yürür. Bismil'den, Viranşehir'den, Siirt'ten, Bitlis' ten cümle Yezidiler üstümüze iner. Dağlı Yezidiler de üstümüze inerler yavrusu kapılan atmaca gibi. Oncasına güç yetiremeyiz.

HAVVAS AĞA— Civarda bir tek Müslüman köyü biz değilek herhal. Öteki Müslüman ağalar, beyler ellerin kolların kavuşturup namaza dururlar sanırsın Kâhyam?

KÂHYA— Bunca kana değmez Havvas Ağam. Başka bir çaresi, başka bir kolayı bulunur elbet. Hele biraz daha kafa yorak, biraz daha akıl danışak. Başka bir mümkünü düşer aklımıza elbet. Lakin bunca kana değmez.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Yezidiler bataklığı niye vermezler Kâhyam?

KÂHYA— Bataklık Müslümanlardan uzak tutar onları. Bataklık onların kal'ası gibidir. Hendeği gibidir. Şimal yanından gelen her bir yol tehlikeyi savuşturur. Miro Ağa Yezidi ağalar içerisinde Müslümana en bir düşman olan ağadır. Böyle bilinir. Eski köy baskınlarında bütün dedeleri kesilmiştir, bütün ataları diri diri gömülmüştür, bacısı kaçırılmıştır. Miro Ağa'nın köyü çok ölü vermiştir. Hepsi de hısmıdır, akrabasıdır. Bundan ki yarası tazedir, öcü tazedir, kini tazedir.

ALTINCI TÜFEKLİ— Yezidi kısmının öcü zorlu olur. Çölün yılanı gibi. Durdukça demlenir zehri, durdukça kabarır, dellenir, ağulanır.

KÂHYA— Miro Ağa bilir ki, bataklık olmaz ise burnunun ucuna dek sokulacaktır Müslüman köyleri. Her daim yüz yüze olacaktır Müslümanlarla. Ve her daim aklına düşecektir ataları, dedeleri, bacısı. Dökülen onca kanın hesabı düşecektir aklına. Bacı kaatili olduğu düşecektir. Bu yüzden uzak durur Müslüman köylerden, köylüklerinden. Bir yanını bataklık çevirmiştir, öte yanını deli ırmak kucaklar. Kendini emniyette bilir böylece.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Miro Ağa, ağalar içinde en deli ağadır. Töresine en sahap ağadır. İşimiz zordur uşaklar. İşimiz zorludur.

KÂHYA— Havvas Ağam, sen hem bataklığı kurutmak istersen, hemi de ırmağa köprü kurmak. Yani ki Miro Ağa'nın ocağını dik tutan iki direği de birden devirmek istersen. Buna izin vermez Miro Ağa. Kan düşüreceksen yere. Kan düşecek...

HAVVAS AĞA— Miro Ağa'dan kimse izin istemez Kâhya, kimse ferman istemez. Kan düşecekse yere, Yezidilerle düşsün. Yoksa kendi köyümde, kendi köylümle düşecek. Köylüm deli kısrak gibi huysuzlanır, sırtına eyer vurulmuş taze tay gibi eşinir durur ortalıkta. Her geçen yıl gurbetçim çoğalır. Bohçasını düren, köyü ardına alıp gurbete düşer. Köylümle yüz göz olmak istemem Kâhya. Yarın birgün köylüm divanıma çıksın, bana karşı dursun istemem.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Haklısan ağam, çok haklısan. Köylünün sabrı kursağındadır. Yoksulluk canına yetmiştir.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Bu kış yine aman geçecek denilmektedir. Erzak depoları boş, un çuvalları deliktir.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Kimsenin ağzını bıçak açmaz. Herkes kollarını kavuşturup ince fikirlere dalmıştır, derin derin düşünmektedir.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Sanki kara yas tutmaktalar; erini taze yitirmiş yeni avratlar gibi başlarına kara çatkı çatıp gönül dindirmekteler. Köylünün fazla sükûtu hayra alamet değildir Havvas Ağam.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Bunca yasın arkası hayra değildir.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Buna sebeptir ki köylüye yeni ışık gerek, umut gerek, kavuşturduğu kollarını çözecek yeni bir iş gerek.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Köyler eski köyler değil. Eski bolluk-bereket kalmadı. Eski mahsul kalmadı. Eski görenek kalmadı.

HAVVAS AĞA— Ağalığın itibarı ayağa düşmeden bir şeyler yapmak gerektir. Köylünün minnetini korumak gerektir. İtaati sağlamak gerektir. Bunun için gerekirse kan dökülür. Kan dökmek, bir işin sünnetidir. Töresi bin yıldan, bin yıla değişen bu yörede bir yeni iş tutulurken elbet kan dökülecektir. Bunun önü alınmaz, bu işin yazgısıdır. Buna hazır olmak gerek, buna alışmak gerektir. Bunun içindir ki bana er kişi gerek, avrat kişi değil. Kan dökmekten, adam vurmaktan korkmayan, gözü yılmaz, parmağı sekmez yiğit gerektir. Gün bu gündür. Er kişi bu günde belli eder kendini. Bu bataklık hepimizin ekmeğidir. Ağalığımızın emniyetidir. Hepimiz bu bataktan ekmek yiyecağız. Hepimiz bu bataktan.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Yezidilerle kaç zamandır bir alıp veremediğimiz olmamıştır ağam. Ne kan davası vardır aramızda, ne de kız kaçırmışızdır onlardan. Ne de bir toprak meselesi.

HAVVAS AĞA— Toprak meselesi olacaktır. Toprak, mesele olacaktır. Yezidiler, bataklığı kolay bağışlamazlar bize.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Lakin evvelinde ne yaparız? Durduk yerde nasıl bir iş ederiz ki, Yezidilerle düşman olak yeniden. Çiğneyip, ezip onları, bataklığı geçek?

KÂHYA— Yezidilerle düşman olmak gerektir durduk yerde? Başka bir hâl çaresi yoktur bu işin? Daha az kana sebep olanı yoktur?

HAVVAS AĞA— Yoktur Kâhyam, yoktur. Yaşın babam yaşıdır, lakin kimi vakıt aklın ermez gibi konuşmaktasan. Kâhyalığın babamdan yadigârdır, başım-gözüm üstünedir. Lakin yüreğin yufkadır; yaşlanmaktasın Kâhya. Ölüm korkutmaktadır gözünü; seni son demlerinde vicdan sahabı kılmıştır. Merhamet sıtmasına tutulmuşsan. Lakin ağalığın yarısı vicdandan feragattir. Ağalığımın ilk yıllarında sen belletmiştin bunu bana. Unutmayasan. Sade kâhyam değil, hocamsındır aynı zamanda. Hatırını engin sayarım.

KÂHYA— Doğru dersin oğul, ağalığın yarısı vicdandan feragat-

tir. Lakin sen de unutmayasan ki öte yarısı da akıldır, kurnazlıktır. Bir işi kolay ucundan tutup yakalamak varken, zor ucundan yakalamak akıl kârı değildir. Sade zor gücüne dayanıp, her işini zora koşarsan, her işini zor yoluyla gördürürsen, olanca gücün tez vakıtta tükenir; kuvvattan düşersin... Her işin ilkin bir kolayını düşün, bir hilesini düşün ki, adın zalım ağaya çıkmaya. Kimi işi şeker atarak yaparsan, kimi işi taş atarak. Neticede o güne mahsus işin görülmüş olur. Lakin şeker atarak yapacağın işi taş atarak yapmaya kalkışırsan, tez vakıtta sende taş tükenir, köylüde sabır...

HAVVAS AĞA— Ne demeye getirirsen Kâhya?

KÂHYA— O demeye getirirem ki: İlkin bir iyice düşün taşın, bu işten daha kolay yaka sıyırmak var ise defterde; ne kendini, ne köylüyü zora koşmayasan. Böyle edersen köylünün yüzü daha sevinir. Bu işin bir kolay ucu var ise ordan yakalamaya uğraşak önce.

HAVVAS AĞA— Doğru dersin Kâhyam, iyi dersin de... Gördün düğünümüze devletin büyüklerini çağırdık, konuk ettik. Defterdar, Mal Müdürü işleri tamam ettiler. Bir de Kaymakam Bey imzayı basarsa kâğıtların altına, işin üst yanını hallettik demektir. Gördüğün gibi hökümet kapısında sırtımızı sağlam yere dayamışık; lakin Yezidileri ne yapacağız, ne edeceğiz? İşte işin can alıcı yeri burdadır. Kanunları hallettik sayılır, lakin töreleri ne yapacağız?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Yezidilerden bir kız kaçıralım ağam. Yezidi kızları güzel olur derler.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Köyün en güzel kızını kaçırak. Yezidiler ateş üstünde olurlar o zaman. Ardımızdan atlı çıkarırlar ki yola, orduyla...

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Orduları peşimize düşer. Bu iş de bataklığı ele geçirmemize sebep eyler. Civardaki tekmil Müslüman köyleriyle birlik olup, yürürüz Yezidilerin üstüne. Köyü ezer geçeriz, bataklığa ulaşırız bir şafak vakti.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Böylesi kestirme iştir ağam. Her daim köyün alt yanından dolanmak uzun bir iştir. Belki bir vakit sonra köylünün bir bölüğünü batağın kıyısına yerleştiririk ki, orayı da yurtlanak, yeniden köylenek.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Bizim gücümüzden ya sinerler, ya terk ederler köyü.

ALTINCI TÜFEKLİ— Ya da kapatırlar uğursuz çenelerini, otururlar batağın kıyısında sinekler gibi.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Öyle bir kız kaçıralım ki tekmil Yezidiler ayaklansın!

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Miro Ağa'nın kızını kaçırak!

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Yezida'yı deyirsen?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Denildiğine göre, güzelliği bir memlekat edermiş. Güzelliğin şanı, ta Irak illerinden, Suriye köylerinden, Acem kal'alarından bilenler, duyanlar var imiş.

ALTINCI TÜFEKLİ— Yezida, Miro Ağa'nın tek kızıdır, gözünün bebeğidir.

İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ, DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİLER— Yezida'yı kaçırak!

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Lakin nasıl kaçıracağız?

ALTINCI TÜFEKLİ— Ve de kime kaçıracağız?

(Herkes birbirine bakarken, Köyün Delisi duvarın bir ucundan başını uzatır, görünür.)

KÖYÜN DELİSİ— Sizi yezidiler sizi! Ne şeytanlık kurarsınız gene akşamın alacasında? Kurt kafalı ağanızı aranıza almışsanız ne kurarsınız?

TÜFEKLİLER— Yezida'yı köyün delisine kaçıralım.
Aramızda kan çıkmaz böylelikle.

KÖYÜN DELİSİ— Sizi yezidiler sizi! Şeytandan korkan mahşer dölleri sizi! Daire içerisine hapsedeyim de sizi görün, mahpus kalın da görün!

(Köyün Delisi, duvarın dibinden başlayarak, öteki ucuna dek tüm Tüfeklileri, Ağayı, Kâhyayı da içine alan geniş bir daire çizer. Sonra duvarın öteki ucundan kahkahalar atarak yiter. Herkes Köyün Delisi'ne gülmektedir. Sinirli bir bekleyişin, gerginliğin, arayışın tüm sıkıntısını kahkahalarına aktarmışlardır. Havvas Ağa onca işinin, sıkıntısının arasında kendini keyiflendiren Köyün Delisine biraz da sevecenlikle bakar.)

KÂHYA— Galiba ben çareyi bulmuşam ağam, hem de kan dökmeden, hem de işin kolay ucunu yakalamışam.

HAVVAS AĞA— Hayrola Kâhya, Köyün Delisi aklına mı yaradı? Fikir mi taşıdı zihnine?

KÂHYA— Yaradı ya ağam, yaradı. Hem de işin çaresi kolayladı.

HAVVAS AĞA— Nedir kolay çare Kâhya? Meraklandırmaktasın beni. Söyleyiver aklına geleni de, içimiz ferahlaya, yüzümüz aydınlana. De aşikâr et şu işin kolay yanını da hepimiz bilek.

KÂHYA— Kolay ağam, çok kolay. Ve de işin şeytan ucunu yakalamışam. Şimdi bizim derdimiz nedir? Engelimiz, mânimiz nedir? Bataklık kurutulanaca, Yezidilerin elini kolunu bağlamaktır değil? Yezidileri işimize karıştırmamaktır değil?

HAVVAS AĞA— He, budur.

TÜFEKLİLER— He ya, budur
Lakin nasıl?

KÂHYA— Durun sabırsız uşaklar. Göriyseniz ki aşikâr etmekteyim. Aklınıza ilk düşen fikre sarılmaktasınız. Ve de başka bir şey düşünmemektesiniz.

(Kâhya yere çömelir, eline bir çubuk alır. Yere bir şeyler çizmeye başlar.)

KÂHYA— İşin kolayı şudur: Yezidiler, bataklık kurutulana kadar köyden çıkmaz iseler bütün işler hallolur, değil? Onla-

rı köye mahpus etmek gerektir. Şimdi bir seher vaktı, Tüfekliler, atlanıp ve de tüfeklenip Yezidi köyünün yoluna düşecekler. Lakin ıssız ve de yalın olacaklar. Tüfekliler köyün etrafını çevreleyip, daire içine alacaklar. Ve sonra da Miro Ağa'ya habar edecekler ki, tekmil köy daire içine alınmıştır. Ve biz silmedikçe onlar dairenin dışına çıkamazlar. Tüfekliler köyü dairelerken, öte yandan makinalar ine bataklığa. Bataklık kurutulana dek Yezidiler köyde mahpus kalalar. Sonra candarma çağrıla ve diyile ki, işte özel mülkümdür, toprağımdır, işte tapum, elimdedir. Arazimdir, toprağımdır. Lakin Yezidiler izin vermeyi toprağım ekeyim, biçeyim. Adaletinize sığınmışam... Netice olarak Yezidilerin ne meselesi var ise candarmayla halledede artık, bize aradan çekilmek düşer.

HAVVAS AĞA— Hay aklınla bin yaşa Kâhyam. Aklın da yaşın kadar büyüktür.

KÂHYA— Dedenden bu yana üç ağaya kâhyalık etmişem oğul. Hor görmiyesin beni. Göriysen ki, eski kılıçlar hâlâ kesmektedir, lakin iş onları kullanmasını bilmektir.

HAVVAS AĞA— Haydin Tüfekliler, iş başına! Yezidi köyü kuşatılacaktır!

İKİNCİ TÜFEKLİ— Peki ya, Yezida ne olacaktır, Yezida?

HAVVAS AĞA— Ne olacak imiş? O da dairenin içinde kalacak. Cehenneme kadar yolu var. Sümüklü bir Yezidi eksiği yüzünden başıma iş açacağam?

KÂHYA— İşin içinden böyle daha kolay yaka sıyırmak var iken?

HAVVAS AĞA— He ya...

Haydin Tüfekliler, iş başına! Hazırlıklarınızı tamamlayasınız. Atlarınızı, tüfeklerinizi hazır edesiniz. Kimseye laf sızdırmayasanız haa! Ben de gidem makina işlerini halledem.

Durun ulan durun! Dairenin dışına çıkıyseniz. Unutmuşsanız ki dairelenmişiz. Hele önce şu deliyi çağırın da çızdığı daireyi sile. Durduk yerde günaha girmeyek.

(Kahkahalar boşalır. Deli girer, dairenin çevresinde dolanır. Onlara nispet yapar.)

HAVVAS AĞA— Hadi deli oğlan, hadi silesin şu daireyi de bizi dışarı çıkarasın. Gör bak akşam kavuşmakta, gece inmektedir. Yolumuzu gözlemektedirler.

(Köyün Delisi daireyi silerken, hâlâ gülmektedirler...)

Işıklar.

Beşinci Sahne

KÖYÜN DAİRELENMESİ

(Sahnenin gerisinde az aydınlatılmış Ezidi köyünün ışıkları, sabahın erken vakti. Uzaktan uzağa kurt köpekleri, çoban köpekleri, birkaç erken horoz.

(Sahnenin bir yanından Tüfekliler girer, ellerinde meşaleler vardır. Sanki at sırtındaymış gibi ve sanki at kendileriymiş gibi ve sanki atlar koşuyormuş da, koşarken geçtikleri yerlere bir top kıvılcım bırakıyorlarmış gibi, bir ellerinde tüfekleri ve bir ellerinde meşaleleri, ve en önde ucuna alçılı koca bir bez çaput bağlanmış uzun bir sırıkla köyün çevresini daireleyerek geçerler, geçerler, geçerler...

Işıklar söner, geçerler,

Işıklar söner, geçerler,

Işıklar söner, geçerler,

(Işıklar yanar, ve sanki yüzlerce atlı ve sanki yüzlerce meşale geçmiş gibi ve köyün çevresine daire çizilmiş gibi ve sanki Ezidiler bir daha bu dairenin dışına hiç çıkamayacaklarmış gibi, bu gizli ayin bir süre daha devam eder.

(Bu arada köyün ışıkları çoğalır, ortalık biraz daha aydınlanır, gün yükselir, sesler çoğalır, birkaç cılız ve telaşlı tüfek sesi gelir Ezidi köyünün içinden.

(Ve en sonunda sanki köyün çevresideki daireyi tamamlamışlar gibi, elinde ucuna alçılı koca bir bez bağlanmış uzun sırığı taşıyan ilk tüfekli girer, ardından öteki tüfekliler, çoğalır-

lar, birikirler; sırtları seyirciye, yüzleri köye dönük seslenirler:)

TÜFEKLİLER— Daire tamam olmuştur! Tekmil köy daire içine alınmıştır! Ve artık biz silmedikçe bu uğursuz daireyi hiç çıkamayacaksınız dairenin dışına! Ve köyün dışına! Ve biz silmedikçe bu dairenin içinde mahpus kalacaksınız. Ve dairenin silinmesi için ve içimize kurt düşürmesi için bir zaman şeytana tapacaksınız! Daire tamam olmuştur! Her kim ki, bu dairenin dışına çıkar, artık o Yezidi değildir. Ve en büyük günahı işlemiş sayılır. Ve ömrü boyunca ne kendisi, ne köyü, ne akrabası, ve ne de onunla konuşan, ona ekmek veren ve ona su veren her kimse şeytanın gazabından kurtulur. Haydi şerriniz mübarek ola! Şeytan ayininiz kutlu ola!

(Tüfekliler çıkarlar. İlkin nal sesleri, ardından motor gürültüleri, traktör, buldozer, biçerdöğer homurtuları uzaktan uzağa nal seslerini bastırır. Ezidi köyü iyice aydınlanmıştır.

(Bir çığlık gibi ince uzun bir ağıt yükselir köyün içinden.

(Ardından öteki ağıtlar.)

Işıklar.

Altıncı Sahne

HAVVAS AĞA'NIN KÖŞKÜ

KEBİK — Beni çağırtmışsan ağam.

HAVVAS AĞA — He, çağırtmışam Kebik, gel otur şöyle. Diyeceklerim vardır.

KEBİK — Emrin başım gözüm üstüne ağam, emret.

HAVVAS AĞA — Diyeceklerim Mahmud ile ilgilidir Kebik. Mahmud'un son günlerdeki halini hiç beğenmemişem. Sankim öte dünyadaymış gibidir. Sankim sevdalı gibidir. Sen ağabeysi olursan, bilirsen nedir derdi, nedir yarası.

KEBİK — Halinde bir acayiplik vardır ağam. Ben de görürem. Velakin ben de bilmezem sebebi nedir? Bilmezem derdi, yarası nedir? Ağzını bıçak açmaz, gözünü ırak kesmez.

HAVVAS AĞA — Yezidi köyü dairelendiğinde tüfeğin kuşanıp gelmemiştir. Emrime riayet etmemiştir. Köyün bütün delikanlıları, eli silah tutan er kişiler atlanıp yola düşmüşken; Mahmud korkak bir avrat gibi köye sinmiştir.

KEBİK — Ağam sen kusurun hoş göresin, bağışlayasın. Mahmud daha çocuktur, daha sabidir.

HAVVAS AĞA — Boyu bir çam kadardır, yumrukları kara taş. Neresi sabidir Mahmud'un Kebik?

KEBİK — Aklı sabidir ağam, daha çocuk kalmıştır yüreği. Lakin temiz çocuktur; yüreği kötülük bilmez. Ağasını sever, köyde kimseye zarar gelmemiştir ondan.

HAVVAS AĞA — Lakin yarar da gelmemiştir.

KEBİK— Ne yarar umarsın ağam.

HAVVAS AĞA— Duyduğum sözler vardır Kebik. Duyduğum rivayetler vardır. Ortalıkta türlü çeşitli sözler dolanır.

KEBİK— Nasıl sözlerdir onlar Havvas Ağam, nasıl rivayetlerdir?

HAVVAS AĞA— Bak Kebik Damat, severim seni. Sevmesem bacım kızı Nirvan vermezdim sana, düğün-dernek kurmazdım. Lakin ben ağalığım bildiğim gibi, sizler de köylüklüğünüzü bilin. Bir dileğim vardır Mahmud'dan, hemi de senden.

KEBİK— Dileğin emirdir ağam. Buyurasın!

HAVVAS AĞA— Köylü der ki, Teyfo Ağa'nın bir kızı vardır Güllüşan deyi. Bu Güllüşan, Mahmud'a vurgundur derler. Bu Güllüşan, Mahmud'a karasevdalıdır derler. Teyfo Ağa kız tarafıdır, aşikâr söz etmez bana. Lakin söz sızdırır. Sağı solu aracı koyar. "Kızımı isteyin" demeye getirir. Güllüşan'ın Mahmud'a sevdalı olduğu doğrudur Kebik?

KEBİK— Öyle derler Havvas Ağam. Derler ki Güllüşan türküler yakmış Mahmud için. Derler ki Güllüşan Mahmud için kendini asmak istemiş.

HAVVAS AĞA— Ya Mahmud ne der bu işe Kebik?

KEBİK— Tek söz çıkmaz ağzından ağam.

HAVVAS AĞA— Bu ne biçim iştir Kebik? Kız karasevdalı olmuş, türküler yakarken, bir er kişi, bir delikanlı nasıl olur da ağzından tek söz uçurmaz? Yoksa bu senin kardeşin Mahmud er kişi değil, avrat kişidir?

KEBİK— O nasıl söz ağam? Mahmud yüreği ve bileği er bir kişidir. Lakin onulmaz bir ketumluğa düşmüştür. Anam birkaç defa söz açmıştır Mahmud'a; lakin Mahmud duymazlıktan gelir, bilmezlikten gelir ağam. Lafın üstünü örter. Der ki: "Bir gün, sade bir gün, avdan dönerken, yolum düşende, çayır düzlüğünde yedi pınarların başında su doldururken görmüşem Güllüşan'ı. Görüp gördüğüm odur. Ha-

yali bile gelmez gözüm önüne; yüzünün sureti uçup gitmiştir aklımdan."

HAVVAS AĞA— Kebik Damat, yoksa senin bu kardeşin Mahmud, başkasına sevdalıdır?

KEBİK— Öyle olsa bilirdik ağam. Söylerdi. Duyardık. Kimse insan için bilmez ama, sevdalı olsaydı, sevdası dilin ucuna gelirdi elbet.

HAVVAS AĞA— Peki ya nedir derdi bu deli oğlanın? Nedir derdi ki, erliğini unutmuş görünür? Yezidi köyü dairelendiğinde, tüfek kuşanıp, atlanıp yola düşmez? Koskoca Teyfo Ağa'nın kızı Güllüşan sevdalanır da ses soluk çıkarmaz? Nedir derdi bre? Nedir derdi söyleyin de bilelim. Dellendireceksiniz beni.

KEBİK— Ağam buyurursan konuşuram onunla.

HAVVAS AĞA— Konuş Kebik Damat konuş! Zati seni bunun için çağırtmışam buraya. Bak biz seninlen hısım sayılırız artık. Bacım kızı vermişem sana. Aramızda akrabalık hukuku vardır gayrı. Hemi de ben sizin ağanızam. Dilerem ki, buyruklarıma kulak veresiniz. Helbette sizin iyiliğinizi düşünerem. İsterem ki bütün köyüm düze çıksın.

KEBİK— O cihetten kaygımız yoktur ağam. Estağfurullah!

HAVVAS AĞA— Öyleyse kulaklarını bir iyice aç da beni dinle Kebik. Seninle bir durum muhakemesi muvacenesi yapalım. Şimdi bilirsen ki bataklığın öte yanında Teyfo Ağa' nın toprakları uzanır göz alabildiğine. Bilirsen ki Teyfo Ağa zorlu ağadır. Kapısında iti, hökümette adamı çoktur. Yarın birgün bataklık kurutulup, ekilip biçilende, allahın da inayetiyle mahşer gibi mahsul alındığında, isterem ki Teyfo Ağa hak iddia etmeye, mal hırsına kapılıp üstümüze gelmeye, üç beş pirince tamah edip, toprağımıza girmeye. İşte bunun içindir ki Teyfo Ağa'nın gönlünü almak gerek. Ben bir iyice kolaçan ettirmişim ki, Teyfo Ağa'nın kızı ince bir hastalığa tutulmuş Mahmud yüzünden. Onca dayak onca sopa kâr etmemiş. Onca hacı, onca hoca fayda

vermemiş. Kız her geçen gün eriyip bitmekte ve de "Mahmud! Mahmud!" diye sayıklamaktadır. Güllüşan'ın derdinin çaresini ne doktor bilir, ne hoca. Onun çaresi Mahmud'dur. O da bizde var. Teyfo Ağa'nın tek kızıdır Güllüşan. Ağa da olsa, yüreği baba yüreğidir. Helbet istemez her geçen gün kızı gözünün önünde eriyip bite. İşte şimdi biz Güllüşan'ı Mahmud'a istedik mi, Teyfo Ağa'nın yüreğine su serperiz, sevinci yere-göğe sığmaz. Hemi de bu işi kız tarafının şerefini ayağa düşürmeden yaptığı için de iki kat sevinir. Biz de yarın birgün biçerdöğerlerimizi, traktörlerimizi Teyfo Ağa'nın kapısının önüne kadar sürsek bile sesini çıkarmaz gayrı; arada akrabalık vardır, hısımlık vardır deyi. Ve de kızının canını kurtarmışızdır yok pahasına... Sen ne dersin bu işe Kebik?

KEBİK— Ne diyeceğim ağam? Emrindir. Bize uymak düşer. En güzelini, en iyisini sen düşünürsen. Mahmud'a Güllüşan' dan iyi kız bulunur? Hemi de ağa kızıdır; helal süt emmiştir.

HAVVAS AĞA— Kebik siz de ağa soyundansınızdır. Rahmetli baban, dedelerim için çok kurşun sallamıştır vaktı zamanında. Soyunuzda sütsüz çıkmamıştır Kebik. Bu işi de halledersek babanın mezarının toprağı güler.

KEBİK— Ben Mahmud'la bu akşam konuşayım ağam. Senin emrini bildireyim.

HAVVAS AĞA— Ha, bir de buyur ki; bu dileğim yerine gelende, köyün dairelenmesine gelmediğini unutacağım. Ve de bağışlayacağım onu.

KEBİK— Söylerem ağam. Emrin başım üstüne ağam.

HAVVAS AĞA— Mahmud, Güllüşan'ı alanda, senin düğününü kurduğum gibi, Mahmud'unkini de ben kuracağım. Ona söyle bir düğün düzeceğim ki, yıllarca bu yörede anılıp durulacak; kırk gün, kırk gece sürecek. Dilerse Adana, Antep barlarından sazlar-kızlar getirtecağım. Bataklıktan toprak verecağım. Altına Irak'tan Arap kısrağı getirtip, kısrağın

altına Acem kilimleri serdirecağım. Onu bu yörelere ağa-ata edecağım. Yeter ki Güllüşan'ı hoş tutsun. Haydi var git Kebik Damat. Akşam kavuşmaktadır. Güneş tahtından inmektedir.

KEBİK — Sağol ağam. Varol ağam. Bu işi olmuş bitmiş bilesin ağam. Kebik Damat sana kurban!

Işıklar.

Yedinci Sahne

ÇARDAK ALTI

(Kebik'in evinin önü. Çardak altı. Uzun bir kerevet. İsli bir lamba. Cırcırböcekleri, Nirvan gelin yerde hamur açmaktadır. Mahmud girer. Nirvan Gelin bir süre görmez, işine devam eder.)

MAHMUD— Nirvan yenge, ağabeyim evdedir?

NİRVAN— Hoş gelmişsen Mahmud Ağam. Buyur otur şöyle. *(Mahmud kerevete otururken,)* Ağan kahveye kadar gitmiştir. Demiştir ki, Mahmud gelende oturup beklesin beni. Konuşacaklarım vardır. Tez gelir Kebik Ağan. O gelenece sana bir ayran çırpıverem. Yorgunsundur, tenin sarıdır, gözün kanlıdır...

MAHMUD— Sağol Nirvan yenge.

NİRVAN— Anam nasıldır Mahmud? Eyşan Anam nasıldır? İyidir?

MAHMUD— İyidir...

NİRVAN— Sen nasılsındır Mahmud Ağam?

MAHMUD— Bildiğin gibi...

NİRVAN— Ben bir şey bilmezem Mahmud Ağam. Sade görürem.

MAHMUD— Gördüğün gibi diyelim o vakıt.

NİRVAN— Her geçen gün erimektesin Mahmud Ağam. Benim gördüğümü herkes görmektedir. Herkesi meraka salmışsan. Herkes seni konuşmaktadır.

MAHMUD— Ağabeyimin konuşacakları da budur?

NİRVAN— Ben bilmezem ne konuşacak ağan seninle. Ben kendi namıma konuşaram. Kendi namıma üzülürem. Severem seni Mahmud Ağam. Yengen bellerim kendimi. İyiliğin isterem. Bir derdin varsa, bir sevdan varsa, yüreğini aç bize. Ağabeyin de sever seni. Baban ölmüştür, atalık etmiştir sana. O da iyiliğin ister, yüceliğin ister.

MAHMUD— Sağol Nirvan yenge. Bir derdim yoktur.

NİRVAN— Sözünle, yüzün bir değil Mahmud Ağam. Yüzün, sözünü yalancı kılar. İnce fikirlere dalmışsan belli. Sanki yas tutmaktasın. Bu kara sükût hayra alamet değil Mahmud Ağam. Yağmur öncesi sıkıntıdasın sankim. Sankim birazdan gürleyip, yağacaksın.

MAHMUD— Neler söylersin Nirvan yengem, neler kurarsın?

NİRVAN— Hayırdır Mahmud hayırdır! Dağıt gönlündeki sıkıntıyı, böylesi herkes için hayırdır!

(Kebik girer.)

KEBİK— Oo, hoş gelmişsen Mahmud!

MAHMUD— Hoş bulmuşam ağam.

KEBİK— Rahatsız olmayasın yerinden, ben de yanına oturacağım zati. Hele şu tütünlüğümü, tabakamı alayım yanıma.

(Bir köşede Nirvan'a usulca sorar:)

KEBİK— Ağzını aramışsan Nirvan?

NİRVAN— Çok uğraşmışem ya, söz uçurmamıştır ağzından ağam. Bir tek söz olsun etmemiştir.

KEBİK— Sus hele beceriksiz karı! Bir işi beceremedin!

NİRVAN— Tez geldin sen de, hemen lafın üstüne geldin.

KEBİK— Sus hele sus. Ne var ne yok Mahmud? Hele anlat...

MAHMUD— Sağlığın ağam.

KEBİK— Anam nasıldır? Geçen gün uğramışem elin öpmeye. Tarlaya gitmiştir, görememişem. Söyleyiveresin.

MAHMUD— Başüstüne, söylerem.

KEBİK— Havvas Ağam çağırtmıştır beni huzuruna.

MAHMUD— ...

KEBİK— Yezidiler dairelendiğinde tüfeklenmemişsin, fena içerlemiştir bu işe...

MAHMUD— ...

KEBİK— Avrat bana bir tas ayran çırpıver. Sen de içersin?

MAHMUD— Sağolasın, az evvel içmişimdir.

KEBİK— Lakin öfkesi çok büyük değildir.

MAHMUD— ...

KEBİK— Yani sen diyeceğine gelirsen çok öfkelenmeyecek.

MAHMUD— Nedir diyeceği?

KEBİK— Hayırlı bir iş...

MAHMUD— Nasıl bir hayırlı iş?

KEBİK— Başına talih kuşu konduracak. Osmanlı paşaları gibi yaşayacaksın gayrı.

MAHMUD— Dileği nedir ki, Osmanlı paşalığı bağışlaya?..

KEBİK—Dileği senin saltanatındır.

MAHMUD— Benim bildiğim Havvas Ağa, kendinden gayrısına saltanat tanımaz ağam. Bu işte bir bit yeniği vardır. Deyiver bütün bildiklerini de zaman yitirmeyelim.

KEBİK— Ağanla, atanla nasıl böyle konuşmaktasın Mahmud? Görürem ki, kafanın dumanı göreneklerimizi unutturmuştur sana. Ağzından çıkanı kulağın duymaz.

MAHMUD— Hürmette kusur etmek istemem ağam. Lakin artık ben de çocuk değilem. Yolumu, yönümü bilirem.

KEBİK— Sen yolunu, yöreni ağamızdan iyi bilirsen? Dediğin laf, laf değildir Mahmud. Başını bu kadar dik tutma. Eğilmezsen kırılırsın. Daha ağanın ne dediğini bilmeden, dileğini anlamadan karşı durursun. Bu ne biçim iştir Mahmud?

MAHMUD— Bilirem ki, ağa hayırlı bir iş buyurmaz.

KEBİK— Avrat! Sen içeri geç bakalım. Biz kardaş kardaşa konuşak biraz.

(Nirvan içeri geçer.)

KEBİK— Ne biçim konuşursan avradın yanında? Bilmez misen ağamız, dayısı olur!

MAHMUD— Ben Nirvan'ı senin avradın bellerem ağam, ağanın yeğeni değil.

KEBİK— Ne demeye getirirsen Mahmud?

MAHMUD— Demem o ki: Bir er kişi, meclisini, muhabbetini avradından sakınıyorsa, esirgiyorsa onun evliliğinde ince bir iş var demektir. Ve de bu evlilik makbul değildir.

KEBİK— Dilini çok uzattın Mahmud. Orada durasın. Evime, avradıma dil uzattırmam sana. Şuraya çağırdık ki kardaşımızsın iki çift laf edek. Ağamız bizi hısım belleyip, bir iyilik yapmak ister. Bizi elçi, bizi aracı kılmıştır. İsterem ki, lafımızı tamam edek. Sözüm tamam etmeye izin vermezsin daha; ya biz seninle nasıl anlaşırık böyle olunca?

MAHMUD— Ağanın dileği nedir?

KEBİK— Bak kardaşım, ben senin büyüğünem. Ağamız buyurur ki: Öyle bir iş edek ki, hem Mahmud'un hayatı kurtula, hemi de köylünün. Bilirsen Teyfo Ağa'nın kızı Güllüşan sana vurgundur, karasevdalıdır, ince hastalığa tutulmuştur senin yüzünden, azap çekmektedir. Teyfo Ağa'nın kızını sana alırsak, onca toprağa damat gideceksen. Düğününüderneğini ağamız kuracak, benimkini kurduğu gibi. Irak'tan Arap kısrağı getirtecek altına, kısrağın ayaklarının altına Acem kilimleri serecek, eline gümüş işlemeli tüfek verecek. Bataklığın ordan tarla-toprak verecek.

MAHMUD— Bataklık deme bana.

KEBİK— Ne dilersen verecek. Bundan hayırlı bir iş olur? Yeter ki sen "He" de, yarın gidip tez elden istetecağız Güllüşan'ı sana. Güllüşan'ın yüzü güzel, huyu güzel, ceren gibi kızdır.

MAHMUD— Ceren gibi kız deme.

KEBİK— Nedendir o?

MAHMUD— Güllüşan ceren gibi kız değildir. Hiçbir kız ceren gibi kız değildir.

KEBİK— Sen ne diyersen lo?

MAHMUD— Ya ben Güllüşan'ı istemezsem n'olacak?

KEBİK— Ula sen delirmişsen? Aklını yitirmişsen, yoksa kiraya vermişsen? Sana Güllüşan'dan iyi kız bulunur? Teyfo Ağa'nın kızıdır Güllüşan? Varidatlıdır. Sana vurgundur. Senin için türküler yakar. İçin için erir. Senin uğruna kendin asmak istemiştir. Getireceği çeyizi bir düşün hele. Tellal çıkarsan kaç kişi gözü kapalı Teyfo Ağa'ya damat gider. Sen ise ayağına gelmiş kısmeti tepmektesin. Bu büyük günahtır Mahmud. Biz bağışlasak bile seni, böyle bir kısmeti teptiğin için Allah bağışlamaz. İflah etmez, ondurmaz. Aklını başına toplayasın. Bir delilik etmeyesin.

MAHMUD— Aklım başımdadır Kebik ağam. Güllüşan'ı istemiyrem.

KEBİK— Ulan lanet olası gevvat! Kız değilsen ki, başına vura vura verek seni, saçını yerde sürüyerek gelin edek. Ulan damadın kız istemeyip, ben evlenmem dediği nerde görülmüştür? Hangi töremizde vardır böyle mecnunluk? Kız olsan başın yumruklayıp verirdik seni; lakin er kişisin, rızan gerektir. Er kişi içinse ağa, ata sözünden çıkmak olmaz, hiç olmaz. Havvas Ağa'mızın emridir bu, dileğidir, seni düşünür. Hemi de biraz köyü.

MAHMUD— Ben Teyfo Ağa'nın kızını alırsam, bana sevdalı o yarı deli kızı avrat bellersem, bataklığın öte yakası emniyete alınacaktır değil? Teyfo Ağa hak iddia etmeyecektir. Köyler toprak davasına düşüp birbirlerini kırmayacaktır değil? Cümle bunların hepsi bir mecnun kızın sevdası için he? Bir mecnun sevda için. Benim başım yanmış kimin umruna?

KEBİK— Ulan ne çok konuştun huzurumda. Şimdi indirecağım yumruğu tepeyin üstüne. İndirecağım ki, göreceksin cehennemi...

MAHMUD— Cehennem Güllüşan'dır ağam, cehennem Havvas Ağa'nın buyruğudur.

KEBİK— Son sözün budur Mahmud?

MAHMUD— Son sözüm budur ağam.

KEBİK— Ula sen Havvas Ağa'nın buyruğunu geri çevirirsen bu köyde daha barınıram sanırsın? Vazgeç bu köyden, bu ahalide seni kabul edecek köy bulabilirem sanırsın? Hangi ağa, kendi ağasının buyruğundan çıkanı, köyüne konuk deyi kabul eder? Hangi kapıda itibar görürsen? Hangi kapıda ekmek yersen? İşin bir de bu cihetini düşün Mahmud. Senin o bulanık aklın bunlara ermiyi mi? Yakma delikanlılığını! Bozma ocağını! Bak, köy dairelemeye gelmedin, ağamız unuttu. Unuttu göründü. Bir de buyruğunu yerine getirmezsen, seni ne bu köyde, ne bu ahalide barındırır. Bunu böyle bilesin. Ve aklını başına devşiresin. Şimdi gidesin ve bir zaman düşünesin. Sana bir gece mühlet. Bizi müşkül durumda bırakmayasın. Yarın sabah, tez vakıt bana son sözünü söyleyeceksen. Ve ben de ağamıza muştuyu götürecağım. Düşünesin ki, Havvas Ağa'ya "Bu iş oldu!" demişimdir bir defa. "Bunu böyle bilesiniz" demişimdir. Ve sen de bilesin ki, bu senin ağabeyin Kebik'in verdiği sözü geri aldığı görülmemiştir. Senin ağabeyin olmadan önce ağanın hısmıyım ben gayrı. Ağanın buyruğu Allah buyruğudur gözümde, ve de bütün köyün gözünde. Bunu böyle bilesin. Var git şimdi. Geç vakıt olmuştur, Eyşan Anamın gönlüne merak dolanmaktadır.

MAHMUD— Benim son sözüm söylenmiştir Kebik Ağa. Ve de sen de bilesin ki, ağa kapısına it olandan, bana ata olmaz.

(Mahmud çıkarken)

Işıklar.

Sekizinci Sahne

KERPİÇ DAMLAR

(Havvas Ağa'nın köyünün dışında —boşaltılmış— kerpiç evlerin damı. Damın üstünde pusuya yatmış, yine tek sıra halinde Tüfekliler... Yüreklerini dolayan korku, parmaklarına hükmetmekte; tetikteler... Yıldız alacasında gece. Zaman zaman bulutların arasından kendini göstererek, karanlığı bölen ince bir ay ışığı. Büyük bir sessizlik. Arada bir uzaktan uzağa köpek havlamaları duyulur.)

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Sanki ölüm sessizliği.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Hiçbir yan ses vermiyor gecede.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Sanki her yan mezarlık.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— En kötüsü beklemek.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Bekleten, bekletmenin tadını çıkarır. Hayfını almadan önce faresiyle eğleşen kedi gibi.

ALTINCI TÜFEKLİ— Bu sükût hayır değildir. Yezidiler mutlaka bir şey yapacaklardır. Hayıflarını kötü alacaklardır. Bu hicabı yerde komazlar.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Daha ne kadar bekleyeceğiz?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Daire silineli bugün üçüncü gündür. Daha sesleri çıkmamıştır.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Daireyi silmeye gittiğimiz vakıt, nasıl hayın bakmışlardı gözümüzün içine. Nasıl öfkeli, nasıl gazaplı bakmışlar idi. Hiç unutmamışem.

ALTINCI TÜFEKLİ— Dairenin içinde tekmil köy, ikinci bir daire eylemiş idi. Etten bir duvar idiler sanki. Cümle köy etten-kemikten bir daire idi.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Şimdiyse sanki ölmüştür Yezidi köyü. Sanki cümle köy ölmüştür. Sanki hiç insan yaşamaz orda. Sanki çizilen daireyle birlik bütün Yezidiler ölmüştür. Sanki köyün üstü kefenle örtülmüştür.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Kötü düştüler tuzağımıza. Köy daireleyeceğimize akıl erdiremediler. Böyle bir şeytanlığa akıl yetiremediler. Bunun hicabındalar şimdi.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Dairelenmenin hicabındalar şimdi. Başları eğik, gönülleri yaslı, birbirlerinin yüzlerine bile bakamıyorlardır.

ALTINCI TÜFEKLİ— Babolar, yoksam daireyi erken silmişik? Bir vakıt daha kalsalardı daire içinde acep daha hayırlı bir iş olurdu?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Yok, yok tam zamanında silmişek daireyi. Daha fazla bekletmek, daha büyük öç getirirdi.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Şimdi de öçleri büyüktür.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Lakin daha fazla daire içinde bırakmamızdan ehvendir.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Erleri avratlarının yüzlerine bakamaz olmuştur. Köyün dairelenmesi onlar için büyük bir zuldür. Bunu kolay unutmaz Yezidiler.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Gafil avladık onları.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Lakin köyün çok yakınına sokulaydık, uyanırlardı. Ossaat anlarlardı dairelendiklerini; daireyi tamam edemezdik.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Köyün gözcüleri yas içindedirler şimdi. İki kat yas içinde. Köyün kolcuları insan içine çıkamaz olmuşlardır. Köy onlara emanettir. Onlar ise emaneti koruyamamışlardır.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Cümle gözcü, kolcu taifesi hicap içindedir şimdi. Tekmil Tüfekliler ölüm sükûtundadır. Erliklerini

ayağa düşürmüşlerdir. Bir vakıt ne tarlaya gidebilirler, ne köy kahvesine çıkabilirler. Avrat gibi sinerler evlerine; hiçbir er meclisine kabul olunmazlar. Avratları da önlerine yemek sürmez.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Beklememişlerdir böyle bir şey. Ummamışlardır. Akıl yetirememişlerdir oyunumuza.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Lakin biz beklemekteyiz. Geleceklerini bilmekteyiz.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Kaç vakittir Yezidilerle bir ihtilaf çıkmamıştır aramızda. Ne bir arazi davası, ne kız kaçırma vukuatı. Miro Ağa'nın bacısından bu yana, hiç kız kaçırılmamıştır Yezidilerden.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Onu da vurmuşlardır zati.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Miro Ağa vurmuştur. Kendi elleriyle vurmuştur. Âdet böyle gerektir. Namusun temizlemiştir. Yezidilerin dışarıya kız verdikleri, kız kaptırdıkları görülmüştür lo?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Kız da almazlar değil?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Haşa, almazlar. Bir Yezidi eri, erkekliğine yedi kat çaput bağlayıp, bir Müslüman kızının koynuna girse bile, erkekliği lanetlenmiş sayılır. Ve en büyük günahı işlemiş sayılır.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Yezididen kız kapmak güzel, lakin kız vermek olmaz.

ALTINCI TÜFEKLİ— Kız almak da caiz değildir. Soy karışır, kan bozulur.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Daha kaç vakte kadar bekleyeceğiz ağam?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Fikrimce bir hazırlık yapmaktadırlar. Büyük bir hazırlığa girişmişlerdir şimdi. Kolları sıvanmış, tüfekleri sürülmüştür. Tetiklerini yağlarlar ocağın başında. Usul usul, alttan alta intikam kotarmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Üç gün olmuştur, sesleri solukları çıkmamıştır daha. Bu nasıl intikam kotarmaktır?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Yezidi kısmı beklemeyi bilir oğul. Bunca

yıldır dökülen onca kana karşı topraklarımızda hâlâ nasıl beklemişlerdir?

ALTINCI TÜFEKLİ— Gözümün önünde hayaller dolanır. Şimdi köyün kahvesinde baş başa vermişlerdir, yumruk birleştirmişlerdir. Herkes fikrini ayan etmektedir.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Suratları ağaç kabuğu gibidir. Mangalın son közlerine cigara bastırıp nefeslenmektedirler. Her er kişi, en büyük bir intikam düşlemektedir. Herkes hayfını en zorlu almayı kurmaktadır.

İKİNCİ TÜFEKLİ—Derler ki: Havvas Ağa'nın köylüğü yerle bir edilecektir. Ve de edilmelidir. Velakin nasıl?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Bir nasıl üstüne üç gün geçirmez Yezidiler. Fikirleri incedir besbelli. Oysa sankim ölmüş gibidirler. Işıkları yanmaz, ocakları tütmez. Dersin ki sanki terk-i diyar etmişlerdir.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Yezidiler yurtluklarını terk-i diyar eylemezler oğul. Ölürler de eylemezler. Değilse bunca yıl nasıl dayandılar bu topraklar üzerinde?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Belki de atlanmışlardır şimdi. Ay ışığı mavzerlerin parlatır gecenin karanlığında. Yol gösterir onlara, intikamlarına ışık tutar.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Karanlıkta ölümün gözü gibi parıldamaktadır gümüş mavzerler.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Belki de bizim köyün yolunu tutmuşlardır şimdi. Irmağın alt yanını dolanmaktadırlar. Sabaha karşı herkes can uykusundayken, bir yılan gibi sokulacaklardır bizim köye.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Usul ve gizli. Bir Yezidi gibi aynen. Harabelerin gölgesine sığına sığına...

İKİNCİ TÜFEKLİ—O gölge neydi hele!

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Ne gölgesi kurban? Daha üçüncü gecede hayal görmeye başlamışsen...

ALTINCI TÜFEKLİ— Bak bu iş heç hoş değildir. Senin sonun hayırlı değildir. Gözün ıraktan, parmağın tetikten düşmektedir.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Hele dur, bu bir şey değildir daha. Daha kaç gece nöbet başındayık kim bilir?

ALTINCI TÜFEKLİ— Eski vakıtlarda ay boyu nöbet tutardık damda da gene sesimiz-soluğumuz çıkmaz idi. Şimdiki uşaklar gün hesabına dayanamıyi.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Vallah bir gölge görmişem. Bir kımıltı aşağı harabelerin orda. Sen harabe deyince gözüme ilişmiştir ağam. Bir gölge görmişem, bir gölge...

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Lafımın üstüne bir hayal görmişsen oğul.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ahaa, aha, bakın kurbanlar! Görmiyseniz biri geçmiştir. Ayın ışığı bedeninin bir parçasını aşikâr etmiştir.

ALTINCI TÜFEKLİ—Hele biri vardır demeye getirirsen.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Vardır kurban görmiyseniz?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Ağam, bir kurşun sallasak...

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Bir gölgeye sebep köyü telaşa vermenin bir âlemi yoktur. Zati köylü diken üstünde uyur.

ALTINCI TÜFEKLİ— Akşamdan beri birbirimizin gözini korkutmaktayız. Ben heçbir şey görmemişem.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ben de bir şey görmemişem. Yaşım ilerlemiştir lakin daha hepinizi cebimden çıkarırem ben. Sizin gibi genç uşaklarla çok aşık atabilirem.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Haşa huzurdan benim de gözüm keskindir ağam. Uzağı da, geceyi de iyi görirem. Bir gölge görmişem diyirem sizlere.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Sen bana senin gözün kesmiyi artık demeye getirirsen uşak. Asıl söylemek istediğin budur.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Haşa ağam. O nasıl söz eyle? Böyle bir muradım yoktur. Lafım o manaya peşrev çekmez. Lakin ben bu gölgeye inanmışem.

ALTINCI TÜFEKLİ— Asıl sen yaşlanmaktasın babo. Üç gece nöbet tutmak hayaller gördürür sana. Gençlik sevdasındasın ya, asıl sen yaşlanmaktasın.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ahaa, aha, görmemişseniz, bir daha geçmiştir.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Ben de görmişem ağam. Harabenin alt yanından bir gölge savuşmuştur. Bir gölge değip geçmiştir ayın vurduğu duvara. Duvar gölgelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Ula sakın bu Yezidilerin ulağı olmaya. Yezidilerin habarcısı olmaya. Belki köyün yanını, yöresini kolaçana gelmiştir. Belki bu gece köyü basacaklardır.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ula üç gün nöbet bekleyince hepinizin asabatı bozulmuştur. Birbirinizi hayallere inandırıyseniz.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Vallah ağam görmişem. Biri harabeden çıkıydi sankim.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— He ağam, he. Sanki harabeden çıkıydi biri.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ne yani köye mi gelir, köyden mi çıkar bu hayalet?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Sanki köyden çıkıydi.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Sanki çıkıydi.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ula kim çıkar köyden bu vakıt? Hangi eksik akıl? Ölüm dört yanda eli boş dolanırken kim çıkar köyden? Köyden çıkanı Yezidiler sağ bırakır sanırsanız?

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Ağam, Ağam! Harabenin üstüne baksanız. Biri atlamıştır öte yana.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ula gevvatlar! Siz dellendireceksiniz beni! Bunca senenin nişancısıyem, ben niye heçbir şey görmiyrem? Niye ben kör olmışem? Ben ki zamanında uçan kekliği iki kaşın arasından vurur idim. Şimdi gözlerimi toprak ile örtmişem?

ALTINCI TÜFEKLİ— Hele nasıldır bu gözünüze vuran gölge? İndir yoksam cindir? İnsana benzer yanı vardır?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ağam sanki Mahmud gibidir. Harabenin üstüne dağın gölgesi vurmuş gibi.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ula Mahmud delidir köyden çıka? Hemi de kimseye ses etmeden? Hepiniz aklınızı mu uğurladınız başınızdan? Hayal görmişseniz, hepsi budur.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Zati Mahmud da bir vakittir hayal gibidir ağam. Aklını başından uğurlamış gibidir. Sayrılar gibi dolanmaktadır ortalıkta. Bu sebeptendir ki, ne yaptığı, ne ettiği belli değildir. Ne yapacağına da güvenmek olmaz. Demem o ki harabenin üstüne vuran hayal Mahmud olabilir. Ve de mümkündür. Sen de biliysen ki Mahmud, gayrı bizim yoldaşımız o eski can Mahmud değildir.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Mahmud bu vakitler hem hayal gibidir, hem harabe gibi.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Ağam bir kurşun sallayak harabenin o yana. Sallayak ki, bu erlerin gönlü rahat ede. Yüreklerine su serpile.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Avaresin lo? Kurşun sesine bütün köy ayaklanır. Uşakların gönlüne korku salmayalım gece vaktı. Bir gölgeye sebep uykularını bölmeyelim. Bir vakit gözünüzü harabelerin oraya dikin. İyice bir açın ki gözlerinizi, evinin yolunu değiştiren karıncayı bile gözünüz seçe!..

(Tüfekliler gergin, sinirli, huysuz gözlerini harabeye dikmiş, öylece durmaktadırlar. Uzunca bir sessizlikten ve gerginlikten sonra:)

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Ağam, hele bu harabe kimin zamanından kalmadır? Havvas Ağa'mın dedesinden kalmadır? Neyin harabesidir bu?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ula cehal oğlan, kurşun sallamayı bilirsen de burnunun ucundaki harabeyi bilmezsen. Havvas Ağa'nın dedesinden evvele akıl erdiremezsin. Havvas Ağa'mızın dedesi öleli kaç vakit geçmiştir ki şunun şurasında?

Bu harabeye gelince; eskilerden, çok eskilerden kalmadır. Ben diyeyim bin sene, sen de, cıkk, yanlış saymışsen on bin sene evvelinden kalmadır. Bir vakitler bu topraklarda eski medeniyyetler var idi. Büyük medeniyyetler, büyük şeherler var idi. Bu harabeler de artık kimin neyi, kimin nesidir kim bilir? Kim bilir kaç yaşındadır bu harabe kurban? Kimi deyi mekteptir, kimi deyi medrese. Gayrı tekkedir, mekteptir, medresedir bilinmez. Lakin onca haşmetiyle öylece durmaktadır ayın ışığında. Bizi gözetlemektedir.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Ağam, bu Yezidiler, bu gece de gelmeyecekler zağar. Fikirleri nedir bir öğrenebilseydik? Ne dolanır şeytan kafalarında? Ne tuzaklar kurarlar? Bir bilebilsek...

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Uşaklar, sabah tez vakıt biriniz Eyşan Ana'nın kapısına varsın. Sorsun baksın Mahmud ordadır? Benim de içime kurt düşürdünüz deyyuslar!

Işıklar.

Dokuzuncu Sahne

IRMAK KIYISI

(Irmak kıyısı. Gece yıldız alacası. Bulutların ardından görünen ay, ikiye böler ırmağı — ve de sahneyi. Ve bir yandan ıssızlığın ortasında geceye hükümdar olmuş ırmak çağıltısı; öte yandan uzaktan uzağa çoban kavalları, nerden geldiği belirsiz. Mahmud'u görürüz ırmağın kıyısında. Tek başına, düşünceli, yalnız. Pusatlarını çatmış, tüfeklenmiştir. Elinde uzun, çok uzun bir kaval vardır. Boynunda yeşil bir mendil, murat mendili, Dilek Ağacı'na bağlanacak işmar mendili, gecenin ışığının aşikâr ettiği sevda mendili. Irmağın öte yanında belli belirsiz çok zayıf birkaç ışık parlayıp söner. Belli ki Ezidi köyünün karşısına kurulmuştur Mahmud. Belli ki kaç zamandır kafasında dolaşan düşünceye hayatını koymuştur. Bir zaman sonra Mahmud kavalı alır nefesine; ince bir inilti gibi başlayan kaval sesi, bütün ırmağın çağıltısını örter. Çağıltının hükümdarlığı biter. Neden sonra ayağa kalkar Mahmud. Tüfeğini sürer. Kararlıdır belli; dönülmez bir yoldadır.

(Ay büyürken, büyürken, çağıltılar.)

Işıklar.

Onuncu Sahne

KÖY MEYDANI
KAHVE ÖNÜ

(Köyün ortasında, kahvenin önünde genişçe bir meydan. Daha çok yaşlılardan oluşan bir kalabalık eski çınar ağacının dibindeki kısa bacaklı, alçacık kürsüler üzerine tünemiş, tütün sarmakta, nargile fokurdatmaktadırlar. Öte yandan hasırlara serilmiş çocuklar. Köyün Delisi gene ortalıklarda.

(Kahvenin önünde Kâhya, Muhtar, Abid Emmi, köyün birkaç ileri geleni. Bir köşede Eyşan Ana sırtını duvara dayamış, başından örtüsü kaymış, gözleri bir noktaya dikili, öylece durmaktadır. Arada bir belli belirsiz mırıldanmakta, iniltili sesler çıkarmaktadır. Eyşan Ana'nın ardında Kara Çarşaflı Kadınlar tek sıra halinde ağıtlı bir oturuşla birbirlerine yaslanmış beklemektedirler.

(Uzun bir sessizlik. Gergin bir bekleyiş. Karamsar, yapışkan ağır bir hava dolanmaktadır ortalıkta. Herkesin yüzü asıktır. Neden sonra, yeleğinden çıkardığı köstekli saatine bakan Kâhya, konuşmaya başlar.)

KÂHYA— Bunca zaman oldu, Tüfekliler hâlâ görünmediler. Yüreğimi korku sarmaktadır.

MUHTAR— Yüreği korkuya salmak hayır getirmez Kâhya. Hayır diyelim, hayır olsun. Hayırdır Kâhya, hayırdır... Müşkülümüz çoktur şu aralar, hayır diyelim ki hayır bulak.

KÂHYA— Bu deli oğlan, hangi akla uyup, gece vakti köy bırakmıştır? Tüfeklenip, pusatlanıp yola düşmüştür? Neyin muradındadır, neyin sevdasında?

MUHTAR— Son vakitler halinde bir mecnunluk vardı Kâhya; ağzını bıçak açmaz, kollarını ölüm kavuşturmazdı. Bir hayal gibi bir sayrı gibi dolanmaktaydı ortalıklarda.

ABİD EMMİ— Köyün dairelenmesi uğur getirmemiştir ağalar. Felaketler ağır bir bulut gibi köyün üstünde dolanır.

KÂHYA— Böylesi en hayırlısıydı Abid Emmi. Böylesi en hayırlısıydı. Yoksa çok kan dökülecekti. Sen beter felaketi asıl o zaman görecektin. Böylesi en hayırlısıdır gene de. Hiç değil can kurtarmıştır.

ABİD EMMİ— Orası daha belli değil hayran. Yezidilerin öcü şeytan öcüdür. Cehenneme kadar mühleti vardır.

KÂHYA— Bu çocuk hangi akla uyup da ayaklanmıştır? Kaygısı yüreğim daraltmaktadır.

MUHTAR— Eyşan Kadın! Sen Mahmud'un anası olursan, sen oğlunun derdini bilmezsen, kim bilecek? Sen girmezsen onun yüreğine, başka kim girecek? Hiç öğrenmemişsen oğlunun yarası nedir? Niye böyle olmuştur son vakıtlarda?

EYŞAN— Ahh, ahh... Derdimi deşmeyin ağalar... Mahmud oğlum olmaya oğlumdu ya, benim aklım basmaz, yüreğim ermezdi Mahmud'a. Bir garip oğlandı Mahmud. Sanırsan Abdal. Sanırsan Dengbej. Elbet bir derdi, bir yarası var idi. Yüreğinin saklısında kimselerin ayak basmadığı bir gizli toprak var idi. Lakin kimseyi sokmaz idi oraya. Kimseye kapısını açmaz idi. Anasını bile almaz idi yüreğine. Ben de bilmez idim, derdi nerden beslenir, bu derdin pınarı nerdedir, gözü nerdedir? Güneş gibi oğlandı Mahmud. Lakin güneşi buluttan çekilmez idi.

ABİD EMMİ— Şimdiki vakıtlar, kötü vakıtlardır. Analar oğlunu bilmemektedir, ağalar köylüsünü. Her şey boşolmuştur birbirinden. Her şey bozulmuştur. Hiçbir şeyin hükmü kalmamıştır kimsenin gözünde. Neler dönmektedir ki ortalıkta

hiçbirimizin aklı basmaz olmuştur? Köylerin töresi değişmiştir besbelli. Köyler eski köyler değildir. Ekmeğin eski tuzu yoktur, başağın eski buğdayı. Her şey kötü kötü kokmaktadır. Pınarın suyu, tarlanın toprağı, evin ocağı. Ve sankim hepimiz kokmaktayız. Kokar dururuz ortalık yerde. Ağır, leş gibi köyün üstü. Köyün üstünde hep aynı bulut. Ve sanki lanetlenmişiz biz. Köyler lanetlenmiş, tarlalar, topraklar.

KÂHYA— Sen gönlünden umudu iyiden iyiye kovmuşa benzersin Abid Emmi.

MUHTAR— Abid Emmi'nin her vakıtki yakınmalarıdır Kâhya, yaşamaklan hukukunu kesmiştir Abid Emmi. Her şeye lanet yağdırır durur.

ABİD EMMİ— Laneti ben yağdırmiyrem. Lanet size gökten geliy. Bu koku sizin kokunuzdur. Ve sanki hepimiz mezarımızda çürümekteyiz. Tarlalar çürümektedir. Toprağın üstü çatlamış, çatal çatal her şey, susuz, kuraktır. Yol yoldur. Yüreklerimizin üstü çatlamıştır. Sevgiyi, sevdayı yüreklerimizden uğurlamışızdır. Evlat, anayı, babayı sevmez; köylü, ağayı, atayı. Kimse kimseyi sevmez. Bu nasıl iştir kurban? Değilse ben bunamışem, olan bitene akıl yetiremiyem?

KÖYÜN DELİSİ— Kimse kimseyi sevmez. Herkes benim gibi. Benim gibi.

ABİD EMMİ— Biz gayrı iflah olmayız ağalar. Töremiz çözülmüştür. Köyden göçenler olmuştur. Alamanya diye bir melmekat bile çıkmıştır. Dersin ki sanki Yemen'dir, sanki Fizan'dır. Gidenler geri dönmez. Alaman melmekatı köylümüzü yerinden uçurur, yurdundan eder. Nedir olanlar bre? Benim aklım ermiyi, kabul. Lakin bir er kişi bana aşikâr etsin olan biteni. Aşikâr etsin ki, içim rahatlaya, yüreğimin bukağısı çözüle. Aklım ermiy olan, bitene. Sanki akıldan yoksun olmuşam, sanki yürekten fukara kalmı-

şam. Bizleri ölüm kurtarır gayrı. Bizleri ölüm dindirir. Yapacak bir şey kalmamıştır bizim için şu dünyada.

KÖYÜN DELİSİ— Kimsenin aklı, kimseye ermiyir. Kimsenin yapacak işi kalmamış. Köy bana kalacak. Herkes benim gibi. Benim gibi.

EYŞAN— Geceleri pencerenin kenarına tüner, uzaklara, çok uzaklara dikerdi şahan gözlerini. Sanırsan gözleri karanlıkları oyar ve de ırağı kendine aşikâr eder idi. Bir kutlu kişi gibi oturur, dururdu pencerenin kenarında, ayın ışığında.

MUHTAR— Sormazdın derdin nedir oğul, deyi?

EYŞAN— Nasıl sormazdım? Sorardım helbet. Uyku tutmazdı geceleri. Evin içini dolanır idi. Kaç kez oğlum söyleyesin anana derdin nedir diye yalvarır oldum, tek söz uçurmadı ağzından, başını devirdi sustu.

ABİD EMMİ— Eyşan Kadın, senin bu oğlun Mahmud, yoksa ermiş bir kişi idi? Kim bilir belki ermişlere karışmış idi ve belki bir ulu kişi oldu. Biz bilmedik kıymetini, biz anlamadık hikmetini.

KÖYÜN DELİSİ— Herkes benim gibi. Kimsenin kimseye hikmeti ermiyir. Kimse kimsenin kıymetini bilmiyir. Benim gibi.

EYŞAN— Ne bilem Abid Emmim, ne bilem? Ben bir garip Eyşan Kadınam. Erimi yitireli iki oğluma adamışam kendimi, iki civanıma. Onlar ne der, ben onu derem; onlar ne eder ben onu ederem. Lakin Mahmud ne bir şey der idi, ne bir şey umar idi. Demişem ya, sanırsan Abdal, sanırsan Dengbej. Ben oğlumu isterem ağalar, ben yetimimi isterem. Ben Mahmud'umu isterem.

MUHTAR— Akşam çökmekte. Lakin Tüfekliler görünmemişlerdir daha.

KÂHYA— Aramadık kuytu köşe bırakmayın deyi tembihlemişimdir. Irmak boylarını dolanmaktadırlar.

EYŞAN— Uğursuz karanlık biraz gecik n'olur. Ne var böyle tez

inecek? Böyle kefen gibi kapanacak köyün üstüne? Ve de ovaların, kayaların, ırmakların, cümle tabiatın üstüne. Mahmud'um bulunmamıştır daha. Işığını esirgemeyesin ölüsünden ve de dirisinden.

KÂHYA— Belki bulmuşlardır Eyşan Kadın. Belki yanlarına katmışlardır, getiriyorlardır.

EYŞAN— Mahmud'un dirisini isterem Kâhyam. Mahmud'umu sağ isterem. Yetimimi başımda isterem.

ABİD EMMİ— Allah vere de Yezidilerin eline düşmeye Mahmud. Öfkelerini Mahmud'dan almayalar.

EYŞAN— Mahmud'a bir şey olmaya Abid Emmim. Mahmud'a bir şey olmaya ağalar. Benim oğlumdur Mahmud, gözümün bebeği, canımın ışığıdır. Benim yiğidimdir. Ben bilmeden bir dağ doğurmuşam ağalar. Ben garip Eyşan Kadın, ben on iki senelik dul Eyşan, ben ki oğullarımı koca bellemişem, ben Mahmud'umu isterem ağalar.

MUHTAR— Sen üzülmeyesen Eyşan Kadın. Birazdan Tüfeklilerin nal sesleri çalar kulağımızın kapısın. Bir de bakmışak ki, Mahmud'u yanlarına katmışlar, getirmekteler.

EYŞAN— Sözüm, kavlim olsun ki Mahmud'un dirisini getirene koçlar, kurbanlar adayacağım. Sini sini yufkalar açacağım. Varım, yoğum feda ola! Yeter ki Mahmud'um, yetimim buluna! Lakin gece inmektedir. Lakin gece insafsızdır. Vicdansızdır. Mahmud'u örter karanlıklara...

I. KÖYLÜ— Havvas Ağa nerdedir kurbanlar?

II. KÖYLÜ— Kasabaya inmiştir. Kaymakam beyle görüşmeye, huzura inmiştir. Bataklık usul usul kurumaktadır. Bataklığa çuvallarlan tohum ister, gübre ister. Bataklık kurutmak kolay sanırsen? Havvas Ağam kasabaya varmıştır ki işin o cihetini hallede.

III. KÖYLÜ— Bunca işin arasında herkes iz peşindedir kurbanlar. Batağın başını kim bekler?

IV. KÖYLÜ— Batağın başına candarma inmiştir. Batağın başını candarma beklemektedir.

II. KÖYLÜ— Havvas Ağa sabaha döner. Döner dönmez varır gider Tüfeklilerlen batağın kıyısına. Lakin bugünün hesabını sormaz?

MUHTAR— Ula deyyuslar! Aklınız fikriniz topraktadır, bataktadır. El burada kara bağlayıp, yas tutarken bu türlü muhabbetin meclisidir burası? Siz hiç adap-erkân bilmezsiniz?

KÂHYA— Lafın önünü sen alma Muhtar. Benim verecek cevabım vardır. Evet uşaklar, bataklık beklemek var iken, Tüfeklileri Mahmud'un peşine ben salmışem. Tüfeklilere emri ben vermişem. Lakin benim Havvas Ağa'ya da verecek cevabım vardır. Onun vekâletini bir kem işe kullanmamışem. Batağın başında candarma vardır. Kimsenin yüreğini kuşku yoklamaya. Batak bizimdir, toprak bizimdir. Lakin Mahmud da bizimdir. Köylümüzdür. Yiğidimizdir.

ABİD EMMİ— Yezidilerin sesleri solukları kilitlenmiştir ağalar. Bu iş hayra değildir. Gökte üç kuzgun kanat çırpar. Bu iş hayra değildir. Alametler öç vaktını gösterir. Bu sükût ölüm gizler. Üç kuzgun kanat çırpmaktadır. İnşallah Mahmud, Yezidilerin öfkesine gelmemiştir.

EYŞAN— Mahmud, Yezidilerin öçlerine hedef olmaya Abid Emmi. Yezidilerin öfkesine, hıncına Mahmud'un bedeni hedef olmaya ağalar. Onların gazabına gelmeye. Onların gazabına gelmeye. Mahmud'un bedeni onca laneti kaldırmaz. Mahmud bir dağ olsa bile kaldırmaz. Devrilir gider. Yıkılır. Ben çok acılar görmişem ağalar. Lakin böylesi en beteridir. Evlat acısıdır. Dayanılmazdır, kahredendir. Uyy Mahmuddd, Mahmud'um benem. Oğlum! Canımın ışığı! Uyyy Mahmud!

(Nal sesleri duyulur uzaktan. Köyün Delisi koşarak girer.)

KÖYÜN DELİSİ— Tüfekliler geliyor! Tüfekliler! Tüfekliler! Tatatatatatatatatatatatata

EYŞAN— Sus uğursuz deli! Sus! Tüfeklilerin gazabı üstüne olsun! Tüfeklilerin laneti üstüne yağsın!

(Herkes ayaklanır. Sessizlik. Bekleyiş.

(Birazdan Tüfekliler başları önde teker teker girerler. Eyşan Ana, her giren Tüfeklinin önüne atar kendini, onlardan medet umar. Bu arada sürekli "Mahmud! Mahmud!" diye sayıklamaktadır. Eyşan Ana'nın önünde durduğu her Tüfeklinin başı öte yana devrilir, her Tüfekli gözlerini saklar, sözünü sakınır.

(En sonunda, Mahmud'un cesedini taşıyan son Tüfekliler girerler.)

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Mahmud vurulmuş!
Mahmud vurulmuş!
Her yanı kan içinde
Canı bedeninden uçmuş!

EYŞAN— Mahmuuuuuuuud!

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Mahmud'un sağ eli kesiktir!
Mahmud'un sağ eli kesmişlerdir!
Anlatın Tüfekliler,
Bu işin sebebi nedir?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Mahmud'u ırmak kıyısında görmüş Yezidiler.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Bakmışlar Mahmud bir başınadır.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Başlamışlar Mahmud'un izini sürmeye.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Mahmud, Dilek Ağacı'nın dibine varmıştır.

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Mahmud'un Dilek Ağacı'nın dibinde işi nedir?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Kimse bilmemiştir.

ALTINCI TÜFEKLİ— Yezidiler, Mahmud'un ardı sıra Dilek Ağacı'na kadar gelmişlerdir.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Mahmud Dilek Ağacı'na yeşil bir murat mendili bağlamıştır.

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Vıışşş! Mahmud karasevdalıdır! Mahmud, Dilek Ağacı'na muratlıdır!

İKİNCİ TÜFEKLİ— Yezidiler ossaat kendilerini aşikâr etmişlerdir. Ve senin dileğin budur deyi, sağ elini, mendil bağladığı sağ elini kesmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Ve sonra Mahmud'un kesilen sağ elini aşiret mızrağına geçirip, köylerine hudut deyi toprağa çakmışlardır.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Ve demişlerdir ki:

Bu kesik el gayrı köyümüzün hudududur!

Bu huduttan adımını içeri atan kendini ölümde bulur!

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ve elini kesip aldıktan sonra Mahmud'u Dilek Ağacı'nın dibinde vurmuşlardır.

ALTINCI TÜFEKLİ— Mahmud'u Dilek Ağacı'nın dibinde bulduk. Gökteki yıldız kadar kurşun yarası var idi bedeninde.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Bedenindeki kurşun yaraları bir dağın ağaçları kadardı.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Lakin ölüsü bile yiğitti. Asi bir efkâr vardı gözlerinde.

KARA ÇARŞAFLI KADINLAR— Eyşan Ana! Eyşan Kadın!

Ölün cennet katındadır.
Ölün şehit katındadır.
Ölenin günahları yedi kat yer altındadır.
Yedi kat yer altındadır.

(Kara Çarşaflı Kadınlar, Mahmud'un cesedinin üstüne bembeyaz bir örtü sererlerken, Tüfekliler bir araya toplanırlar.)

TÜFEKLİLER— Biz ki bir nöbeti mamur tutamamış Tüfeklileriz Erliğimiz adına, ağamızdan-atamızdan ceza isteriz!

(Kara Çarşaflı Kadınların serdiği bembeyaz örtüyü, cesedin başına doğru çeken Eyşan Ana uzun bir ağıt yüklenir. Yükselen sesi, perde perde kararan köyü kaplar. Eyşan Ana ağıt yakarken, Ağlayıcı Kadınlar dövünmeye başlarlar. Ardından onu yinelerler.

(Tüfeklilerin başı büsbütün öne düşer. Büsbütün gece. Dövünen Kadınlar. Ağıtlar.)

Işıklar.

On Birinci Sahne

ÖLÜMÜN DAİRELENMESİ

(Dilek Ağacı: Mahmud'un vurulduğu yer. Dalda, ateş rengi çaputların arasında hemen kendini gösteren yeşil murat mendili, Mahmud'un boynundan tanıdığımız... Akşam çökmektedir. Geride kızıl günbatımı.

(Yezida girer. Yıkkın, bitkin, omuzları düşmüş; ama mağrur bir yenilgi içerisinde, ağaca kadar yürür; kararlıdır belli. Dalgın, dünyadan elini-eteğini çekmiş gibi dursa da, adımları kararlıdır. Ağacın dibine kadar gelir. Ağaca bağlanmış murat mendilini görünce irkilir, kendini tutamaz, küçük bir haykırışı elleriyle hapseder ağzına, sonra mendili ağlayarak çözer ağaçtan ve toprağa kapanır. Toprağı yoklar. Mahmud'un kanı hâlâ taze durmaktadır toprakta. Yeşil murat mendilini boynuna kurbanlık bağlar gibi düğümlü bağladıktan sonra, yerden Mahmud'un kanını alır, alnına sürer. Daha sonra kuşağından kalınca bir tebeşir çıkarır, ağacı da, kendini de içine alan genişçe bir daire çizer. Sonra gider ağacın dibine, dairenin ortasına oturur. Ölümü beklemeye koyulur. Eli saçına gider, saçının ilk örüğünü çözerken,

Işıklar.

(Işıklar yeniden yandığında, Yezida'nın birkaç örüğü daha çözülmüştür. Daha bitkin, daha yorgundur. Sahnenin bir yanında EZİDİ KADINLAR iki yana sallanarak, ince bir inilti halinde ağıt tutmaktadırlar. Ortada, ağacın karşısında bir yerde, Yezida'nın anası Raşa Ana dövünmektedir. Kesik kesik hıçkırıkları, iniltileri duyulur. Bir zaman sessizlik.)

RAŞA— Yeter artık inadın Yezida. Görmez misin ki her geçen gün erimekteyiz. Kahrolmaktayız. Çıkasın artık o daireden, silesin artık o uğursuz daireyi. O nalet ölüm dairesini silesin de adımını atasın dünya toprağına.

EZİDİ KADINLAR— Tam üç gündür anan karşında yalvarır Yezida.
Tam üç gündür kan döker karşında.
Yüreği ana yüreğidir.
Dayanmaz kızının ölüme durmasına.

RAŞA— Ben on çocuğun yükünü taşımış bir anayım.
On çocuk vardır yüreğimde. Lakin Yezida tek kızımdır.
Acısı bütün yüreğimdir.

EZİDİ KADINLAR— Tam üç gün üç gece dolanmadık köy bırakmadı köylüler. Ellerinde meşaleler ve fenerler sabahlara kadar ünlediler: Yezidaaaa!

RAŞA— Uzaktan görsen ormanlar yanıyor sanırdın. Onca meşale senin izini sürdü bulana kadar.
Tam üç gün üç gece...

EZİDİ KADINLAR— Cümle köylü taşı-toprağı talan etti.
Irmak boylarını kaldırdı ayağa.

RAŞA— Lakin senin izini gene de çıkaramadı ortaya.

EZİDİ KADINLAR— Ve her sabah yüzlerce eğik baş girerken köye,

RAŞA— Miro Ağa bir kez daha delleniyordu. Mızrağını bir kez daha vuruyordu yere.

EZİDİ KADINLAR— Yezida yok, diyordu köylüler. Yezida yok.

Cümle toprağı deştik, karınca yuvalarını, çiçek yapraklarını. Lakin yine bulunmamıştır Yezida.

RAŞA— Müslüman köylere habar edildi ardından, kaçırıldıysa bilelim, yüreğimiz dağlayalım deyi.

EZİDİ KADINLAR— Üçüncü günün sonunda vardık ki Dilek Ağacı'nın dibine. Yezida ölmeye durmuş, kendi çizdiği daire içinde.

RAŞA— Üç gün daha geçti gözümün ışığı, üç gün daha, üç gün dağlarda-bayırlarda dövündüm, üç gündür de karşında.

EZİDİ KADINLAR— Üç gündür tekmil kadınlar yalvarırız sana. Sil daireni Yezida, içini kaplayan kara bulutları dağıt. Öfkene yenilmesin bedenin, çıkasın o dairenin dışına.

RAŞA— Köyün kapısına hudut deyi aşiret mızrağı dikilende, Yezida su almaya gitmiş idi pınara. Omuzunda testi, dudağında türkü ile dönende, köyün kapısında mızrağı göre. Neyin nesidir demeye aşiret mızrağının yanına vara. Mızrağın yanına varanda, mızrağın üzerine geçirilen kesik eli göre.

EZİDİ KADINLAR— Bir de baka ki bu el, yaban bir el değildir. Kaç zaman tenine el sürdüğü, öpüp başına koyduğu bir eldir. Kaç zamandır saçlarına örük vuran aşina bir eldir.

Ve de bu el sevdalısı Mahmud'un elidir.

RAŞA— Bir feryat ki köyün göğü yırtıla. Kulağım sanki ipini yitirmiş bir kuyu. Dedim: Bu feryat nerden geliyi gelinler? Dediler: Yezida mızrak önünde testi kırmıştır. Demişler: Yezida üstün paralamıştır. Ve gözlerini kan pınarı eyleyip kendini dağlara vurmuştur.

EZİDİ KADINLAR— Bir kesik ele sebep Yezida'nın feryadı nedir, deyi cümle âlem birbirine sormuştur.

Demişlerdir ki: Belli ki bir sevdadır, bir saklı sevdadır. Kimsenin bilmediği, kimsenin görmediği...

RAŞA— Mahmud'un yeşil murat mendili bağlaması bundandır. O mendil Yezida'ya işmardır.

EZİDİ KADINLAR— Şimdi o murat mendili, kurbanlık bağı deyi durmaktadır Yezida'nın boynunda. Şimdi o mendil ölüm işmarıdır. Ölüme işmardır...

RAŞA— Tam üç gün üç gece dağ koyaklarından, uçurum diplerinden, pınar gözlerine varana dek aramışlardır Yezida'yı.

EZİDİ KADINLAR— Yezida yoktur! Sanki ayağını kesmiştir topraktan.

RAŞA— Ne kurt bilir, ne kuş tanır.

EZİDİ KADINLAR— Hiçbir yol haber iletmez Yezida'dan. Hiçbir ışık aşikâr etmez.

RAŞA— Lakin umudumu kesmemişimdir senden Yezida.

EZİDİ KADINLAR— Demişlerdir ki: Ola ki Yezida, kendini ırmağa ata! Irmaktan gelen muratlısına sebep kendini ırmağa vura!

RAŞA— Üçüncü günün sonunda, yeşil murat mendiline sebep, Dilek Ağacı'nın dibine gelinmiştir. İstenmiştir ki, yeşil murat mendilinin sırrı çözüle. Dilek Ağacı'nın dibine gelinmiştir ki...

EZİDİ KADINLAR— Bir de ne görüle: Yezida ölüm duruşunda...

RAŞA— Gözümün ışığı Yezida! Yüreğimin evi Yezida! Dokuz erkek kardeşin bir tek bacısı Yezida! Kaçtır yalvarırım sana. Üç gün olmuştur başında beklerem. Bir tek söz et bana. Bir tek söz uçur ağzından.

EZİDİ KADINLAR— Gayrı ağzını bıçak kesmez. Her gün saçının bir tek örüğünü çözer ve demek istemektedir ki: Kırk örük tamam olanda, cümle örüklerim çözülende daireme gömüleceğim.

RAŞA— Uyyyy!

Işıklar.

(Yezida birkaç örüğünü daha çözmüştür. Daha bitkindir. Ermiş bir kadın gibi inatla dikili durmaktadır gene de. Ağacın yanından aşağıya doğru, tepenin eğimine birer ağaç gibi dokuz erkek kardeşi dizilmiştir Yezida'nın. Raşa Ana yine ortada dövünmektedir. Perişandır. Ezidiler doldurmuştur sahneyi. Kalabalık çoğalmıştır. Işıklar her yanıp söndüğünde kalabalık daha çoğalacak, sahneden salona taşacaktır.)

EZİDİ KADINLAR— Bugün onuncu gündür. Yezida yerinden kımıldamamıştır. Ağzından bir tek söz çıkmamıştır. Her gün bir tek örüğün çözer. Ve sonra yeniden gömülür ıssızlığına.

RAŞA— Yezidam ıssızlığın tekin değildir. Korku salar yüreğime. Acımı büyütür. Derdimi engin kılar.

EZİDİ KADINLAR— Bugün onuncu gündür. Lakin Miro Ağa öfkesini yenip de, Yezida'nın yanına gelmemiştir. Yezida'yı Dilek Ağacı'nın dibinde lanete terk etmiştir.

DOKUZ KARDEŞ— Lakin biz gelmişiz babamızın yerine
Babamızın hukukunu sürdürmeye.

EZİDİ KADINLAR— Lakin er kısmının yüreği kalın olur
Öfkesi, hıncı derin olur.

RAŞA— Yezida çıksın o daireden, başka bir şey istemiyrem. Benim ömrüm kızıma yazgılıdır.

EZİDİ KADINLAR— Miro Ağa çağırtmış seni, dağdan insin deyi buyurmuş Raşa Kadın. Erinin buyruğuna karşı durursan?

RAŞA— Benim ömrüm kızıma yazgılıdır. Miro Ağa öfkesiyle konuşmaktadır, yüreğiyle değil. Onun yüreği de baba yüreğidir. Elbet dindirecektir yalazını.

DOKUZ KARDEŞ— Babamın buyruğuna uymak düşer sana aney,
Buyruğuna uyup dağdan düze inmek düşer.

Bu mecnun kızın başını beklemek analık değildir.
Sen ki bir ağa karısısan, sana ağalık yapmak düşer.

RAŞA— Dokuzunuzu da ben doğurmuşam. Alnınıza döğmenizi ben çalmışam. Eliniz silah tutanaca elinizden ben tutmuşam. Şimdi bana karşı durursanız?

DOKUZ KARDEŞ— ...

EZİDİ KADINLAR— Oğulların törelerden söz eder Raşa Kadın.
Erliklerini törelerde sınarlar.
Töre, erliğin emniyetidir. Törelere danışırlar.

DOKUZ KARDEŞ— Bacımız törelere başkaldırmıştır aney, asi olmuştur. Bir Müslüman erinin elinden tutmuştur.

RAŞA— Namusuna halel gelmemiştir lakin. Irmağın dibinde yıkanmış bir taş kadar temizdir Yezida. Leke görmemiştir.

DOKUZ KARDEŞ— Yezida! Bacımız, törelerimize başkaldırmışsan, bir Müslüman eriyle kavillenmişsen. Bu ağaç, günahına şahitlik etmiştir onca zaman.
Sen silsen de daireni, adımını atsan da dünya toprağına namus meselemizdir.
Biz seni ölüme yollayacağız yeniden.

RAŞA— Bir kavilden bir şey olmaz oğullarım, erlerim. Yezida, daha sabidir. Daha akıl yetiremez, yüreği uçarıdır, töregörenek bilmez. Lakin namusuna halel gelmemiştir.

DOKUZ KARDEŞ— Köyümüzün namusu ayağa düşmüştür.
Yezida, köyümüzün namusun ayağa düşürmüştür.
Cümle ahali bizi konuşmaktadır. Cümle civar köylerde adı geçer aşiretin, ve de Yezida'nın. Cümle er meclislerinde anılır. Namusun ak yeri kalmıştır aney?
Irmağın dibindeki temiz taş başımıza yağmıştır.

RAŞA— Daha sabidir. Daha çocuktur. Bir yanlış iş etmiştir, lakin namusluk değil. Yezida'ya ölüm fazladır. Şimdiyse bir kötü fikir edinmiştir ki, yüreğimiz dağlar, ciğerimiz paralar. Bu yanlış iş hepsinden beterdir.

DOKUZ KARDEŞ— Şimdi Yezida kutsal bir daire içindedir.
Elimiz bu yüzden tetiğe varmaz,

Daire silinse bile,
Bu dokuz kardeş Yezida'yı yaşatmaz.

RAŞA— Analık hakkımı koyuyem ortaya, analık hakkımı koyuyem. Her kim ki Yezida'ya bir kurşun sıkar, kurşununun karşısına ben dikilirem. Sizleri ana katili ederem.

DOKUZ KARDEŞ— ...

RAŞA— Yezida kızım şimdi daireyi silecek ve hiç kimse saçının bir teline halel getirmeyecek. Değil?

EZİDİ KADINLAR— Çık artık o dairenden Yezida. Çık ki ananın yüreği şenlensin artık. Bak nasıl kan ağlamakta. Nasıl yas tutmaktadır. Ve de kendini ateşten ateşe atmaktadır.
Bir tek söz uçur ağzından. Bir tek söz ediver anana. Ediver ki, etine can gelsin...

DOKUZ KARDEŞ— Yezida'ya daireyi silmek düşer.
Bize namusumuz temizlemek fırsatı vermek düşer.

RAŞA— Yezida yaşayacak! Dokuz oğlumun dokuzunu da teker teker vururam. Biliyseniz vururam. Ağzımdan çıkan sözün geri oturduğu görülmemiştir. Dokuzunuzu da gözüm, kirpiğim kırpmadan vururam. Lakin Yezida yaşayacak. Karabahtlım yaşayacak!

DOKUZ KARDEŞ— Anamızsan Raşa Kadın. Canını bedenimizde taşırık. Lakin evlat sevdası kaplamıştır yüreğin. Aklın değil, sade yüreğin konuşur.

RAŞA— Sizleri de yüreğimle doğurmuşem ben. Hepinize sevdamı katmışam. Emeğimi katmışam. Lakin Yezida gençliğimdir benem. Yezida kızlığımdır. Yaşamalıdır. Mecbur yaşamalıdır. Mümkünü yok yaşamalıdır.

DOKUZ KARDEŞ— Yezida'nın ölmesi gerektir.
Lakin böyle ölmesi sevdasına şan katar.
Yezida ki aşiretine ihanet eylemiştir, töresine yüz çevirmiştir.
Canımıza can batar; canımıza can...
Ondan son dileğimizdir. Çıksın dairesinden dışarı, ve de

bize namusumuz temizlemek fırsatı versin. Mademki gözünü ölümle bağlamış gayrı, bizden bunu esirgemesin.

RAŞA— Eğer ki dileğiniz, dilinize bir kez daha düşerse, siz ana katili olmadan evvel, ben evlat katili olacağam. Buyruğumdur bu! Çeneniz düşe! Sözünüz düşe ağzınızdan!

EZİDİ KADINLAR— Gayrı oğulların oğulluktan çekilmiştir Raşa Kadın.

Kızın dünyadan çekilmiştir.

RAŞA— Hiç ses etmezsen kınalım benem. Her gün bir tek örüğün çözersin sade. Bedeninde, ceylan bedeninde, selvi bedeninde tek kımıltıdır bu. Saçını da çözmesen seni öldü belleyeceğiz Yezidam.

EZİDİ KADINLAR— Kırk gün beklemekte kararlıdır Raşa Kadın. Açlığa, susuzluğa, uykusuzluğa, yorgunluğa dayanmakta kararlıdır. Kavli vardır besbelli. Bu nasıl sevda, bu nasıl inattır ki, insanı bunca zaman böyle yaşatmaktadır ağalar?

Işıklar.

(Yezida'nın birkaç örüğü daha çözülmüş, alnındaki kan büsbütün kurumuş, bir kızıl leke halinde parlamaktadır. Cümle Ezidi köyleri ağacın dibinden, dağın eteğine kadar yığılmıştır. Haşmetli bir kalabalık Yezida'yı izlemektedir. Yezida yine öyle suskun, yine öyle mağrur, meydan okuyan, yine öyle yalnızdır. Kımıltısız gözleri bir noktaya dikili durmaktadır. Gözlerinden arada bir bulut geçer, bir küçük parıltı düşer gözünün bir yanına, sonra söner gider. Kim bilir neyi anımsamaktadır? Kim bilir neyi düşünmektedir? Kim bilir Mahmud'la ne konuşmaktadır hayalinde?

(Raşa Ana'nın yanında Ezidilerin ulları, şeyhleri, ataları durmaktadır. Ulu kişiler Yezida'yı razı etmeye gelmişlerdir.)

RAŞA— Bakasın Yezida, cümle Ezidilerin ululari, ataları, şeyhleri ayağına gelmişlerdir. Senin gönlün almaya gelmişlerdir. Senin rızan almaya, seni razı eylemeye gelmişlerdir. Ta Bismil'den, Hilvan'dan, Diyar-ı Bekir'den, Siirt'ten, Bitlis'ten Viranşehir'den, onca Ezidi ulusu, atası senden daireni silmeni diler. Onca köyün insanı toplandı dağın eteğine, göriysen mi? Dağ adam kaldırmiyi artık, dağ bile onca yüke dayanamiyi. Bu insan yüküne dağ bile dayanamiyi Yezida.

Bu ne demeye gelir, biliysen kızım? Onca köyün insanı bir arada bekleşirler, burada yatar, burada kalkarlar, bu kaçıncı gündür hesabın şaşırmışam. Lakin seninle birlik uykusuz ve aç otururam karşında. Bana acımıysen kızım, bana vicdan eylemiysen?

EZİDİ KADINLAR— Cümle Ezidi köyleri dağın eteğine toplandı. Cümle insanlar tepelere yığıldı. Dilek Ağacı'nın dibinden, ırmak boylarına kadar dağ-taş adam dolu. Dağ taş insan seli. Kaç vakte kadar sürecektir bu sel? Bu inat? Bu sevda?

RAŞA— Ulular, atalar buyruk verir Yezida. Silesin o daireyi. Çıkasın dünya toprağına. Anana, aşiretine dönesin.

EZİDİ KADINLAR— Bunca insan yığılırken dağın eteklerine, Miro Ağa hâlâ inadındadır. Kızı Yezida'nın yanına varmamıştır. Bir tek söz olsun etmemiştir. Bir tek söz olsun etmemiştir. Bir tek söz. Aynen Yezida gibi, o da ölüm suskunluğundadır.

RAŞA— Bunca Ezidi ulusundan, atasından, kulundan sonra bana da buyruk göndermez olmuştur Miro Ağa. Köye dön, dağın tepesinden in diyemez ve diyememektedir.

EZİDİ KADINLAR— Tek söz etmemiştir. Yezida'yı ağacın dibindeki ölüm dairesine terk eylemiştir. Cümle insan burdayken Miro Ağa köy bekler.

RAŞA— Elimi uzatsam tutacağım seni Yezida, sanki tutacağım. Öyle yakınsın bana. Yüzüne, saçına el değeceğim. Lakin sen kutsal dairenin içindesen, hududundan içeri sızamam. Yani ki o kadar ıraksın benden. Yüreğim dağlanır ağalar, yüreğim... Çöz inadını Yezidam, çöz gayrı...

EZİDİ KADINLAR— Lakin Yezida her gün saçından bir örük çözer.
Belli ki kırka tamam edecek.
Ölümle muratlanmıştır.
Tam kırk gün bekleyecek.

Işıklar.

(Yezida daha çökkün. Saçlarından birkaç örük daha çözülmüş, iyice dağılmış saçları. Büsbütün elini-eteğini çekmiş gibidir dünyadan, gözleri ferini büsbütün yitirmiş gibidir. Kalabalık artık göz almaz olmuştur. Dokuz Kardeş, aynı yerde, tepenin eğiminde bu kez çömelmiş oturmaktadırlar. Ezidi ululaları, ataları, şeyhleri bembeyaz giysileriyle beklemektedirler. Sessizlik, gerginlik, bekleyiş.)

EZİDİ KADINLAR— Türlü alametler belirmiştir gökyüzünde, manaları ne ola, tefsirleri nedir?

RAŞA— Hayırdır diyelim, hayırdır, hayırdır...

EZİDİ KADINLAR— Gökte üç kuzgun dolanmaktadır,
üç siyah kuzgun,
Üçünün de kanatları birbirine değmektedir.

RAŞA— Neyi rivayet etmektedir muratları?

(Nefes nefese bir Ulak girer, kalabalığı güçlükle yarar. Raşa Ana'nın yanına ulaşır.)

ULAK— Raşa Ana, Raşa Ana! Mahmud'un anası Eyşan Kadın huzura çıkmak ister. Yezida'nın yüzünü görmek ister. Ezidi ulularıyla görüşmek ister.

(Ortalığı bir mırıltı kaplar, herkes şaşkınlık içinde birbirine soru sormakta, olayı tartışmaktadır. Raşa Ana ellerini çırpar, sesler önce yavaşlar, sonra kesilir.)

EZİDİ KADINLAR— Mahmud'un anası olmaz bir iş etmiştir. Bunca yılın töresini ne muratla tepmiştir?

(Raşa Ana, Ezidi şeyhlerine, ulularına, atalarına sorar.)

RAŞA— Sözünüz emrimdir, buyruğumdur. Bir Müslüman kadının huzura çıkması münasip düşer? Mahmud'un anası Yezida'yı görsün münasip düşer? Ettiğiniz kelam, kararım olacaktır.

EZİDİ KADINLAR— Senin gönlün ne yana düşer Raşa Kadın?

RAŞA— Ulular, atalar ne kelam ederse buyruğum odur. Gönlümün yönünü sormayın kadınlar. Gönlümün yönü acıya düşer.

(Ezidi ulular, ataları kendi aralarında fısıldaşır, tartışırlarken)

DOKUZ KARDEŞ— Mahmud'un anasın Yezida'yı görmesi münasip düşmez. Bir Müslüman kadın Ezidi meclisinde huzura çıksın münasip düşmez. Törelerimiz dururken, ne düşünürsen aney, neyi aklına vuruysen?

RAŞA— Ben ulularımıza sormuşam oğullar, ben atalarımıza şeyhlerimize sormuşam. Onların buyruğu, benim kelamım, benim sözümdür. Ne siye, ne bana söz etmek düşmez.

EN YAŞLI EZİDİ ATASI— Kadının diyecekleri nedir? Bizlere sormak düşer. Şimdiki hal, müşkül bir haldir. Bunca Ezidinin

arasına girmekten gözünü sakınmayan kadının diyecekleri belki müşkülü çözer. Gözünü sakınmayan, sözünü de sakınmaz. Bizlere kadını dinlemek düşer. Huzura çağırmak düşer.

RAŞA— Söyleyin gelsin Eyşan Kadın, söyleyin buyursun meclisimize ve de Yezida'mızın huzuruna.

EZİDİ KADINLAR— Bunca yıldır böyle şey görülmemiştir bu bozkırda. Bunca yıldır böylesine çatlamamıştır töreler. Ve de usuller, âdetler... Hayırdır kadınlar, hayırdır.

RAŞA— Söyleyin gelsin. Ben çözemedim Yezida'nın dilini, belki Mahmud'un anası çözer.

(Eyşan Ana girer. Mırıltılar dolanır. Sonra herkes susar. Derin bir sessizlik kaplar ortalığı. Bir Yezida kalmıştır ortalıkta şimdi, bir de Eyşan Ana.)

EYŞAN— Yezida! Yezida! Buymuş demek! Demek Yezida budur! Yezida, sen! Mahmud'un gözleriyle görürem. Seni Mahmud'un gözleriyle severem.

Yezida!

RAŞA— Buyur Eyşan Kadın, buyur şöyle, diyeceklerin nedir? Hepimizin gönlünü meraklara salmışsan.

EYŞAN— Sözlerimi denkleştirememişem ağalar, lakin yüreğimden dilime nasıl gelirse, öyle söylemek isterem.

Ben bir garip Eyşan Kadınam. Aklım zengin değildir, sözümün açığından, yüreğimin açığından gayrı bir hünerim yoktur. Yüreğim nedir, dilim odur. Demem o ki, diyeceklerimde kusur görirseniz bağışlayın. Yüreğimin açığına verin.

EN YAŞLI EZİDİ ATASI— Gözünü budaktan, sözünü ulaktan sakınmazsın belli. Yüreğin temizdir Eyşan Kadın. Öyle temizdir ki bedenin üstünden görünür hani. Rahat olasın aramızda.

EYŞAN— Sağol ata kişi, ağzın bal yesin.
Aklım zengin değildir. Lakin bu iş yüreğimi kana bulamıştır, yüreğim temizdir; lakin gayrı kandan görünmez. Asi olmuşamdır hem kendime, hem törelerime. Asiliğim nedir ya? İsterem ki oğlum yaşaya, kızım yaşaya. Hepsi budur asiliğime sebep. Mahmud'um devrildi gitti. Bir gecede olan saçım ağardı. Oğlumun kesik eli köyünüze hudud oldu. Lakin ben huzurunuza gelmekten yılmamışem. Şimdi diyem ki ben siye: Törelerimizi aklımızın tartısına yeniden vurak. Ve gayrı Mahmud'um gibi yiğitler ölmeye, Yezida gibi cerenler can çekişmeye. İşte bütün diyeceklerimin mayası budur. İzniyiz olursa, bir çift lafım da Yezida'ya vardır.
Yezida, yiğit kızım benim, cerenim benim. Bunca zaman bir başına ölüme durmuşsen, bir Mahmud'un sevdası uğruna hemi? Bilirem törenizdir, giremem o dairenin hududundan içeri; saçına, tenine dokunamam; yüz süremem esvaplarına. Mahmud'umun nefesini alamam senden. Lakin şunu bir iyice belleyesin ki, Yezida kızımsan benim; ölüme de gitsen, ölümden de dönsen kızımsan benim, gelinimsen gözümde. Sevdanın mezhebi, dini, cinsi-cibilliyeti yoğ imiş. Havar ki Mahmud'umu yitirende öğrenmişem buni, geç kalmışam. Dilerem ki herkes erini, oğlunu, kızını yitirmeden öğrene.

(Yezida konuşmaya başlar, gözlerinden yaşlar süzülmektedir. Yezida konuşunca herkes ayaklanır. Cümle dağlarda yankı bulur Yezida'nın konuşması.)

YEZİDA— Hoş gelmişsen aney. Elin öpmek isterem. Lakin ölümün başını beklerem. Ölümün, yiğidimin, erimin başını. Çıkamam dairemden dışarı. Ve de ölümümden dışarı.
Mahmud'un kanı alnımda, muradı boynumda kurumuştur. Dilek Ağacı kurumuştur. Dilek Ağacı'nı da çevrelemi-

şem ki, bundan böyle kimse adak dilemeye bu ağaçtan, kimse murat beklemeye, kimse bizim gibi kurumaya...

EYŞAN— Yezida! Kızım benem! Gelinim! Mahmud'umun yadigârı!

RAŞA— Yezida! Yezida! Konuş kızım konuş. Konuş ki ağzından uçurduğun sözler gökyüzünü doldursun. Kuzgunlar kovulsun!

EZİDİ KADINLAR— Yezida'nın dili çözüldü.
Dünya toprağına değdi sesi
Kelamı dünya toprağın çiğnedi.

RAŞA— Çıkasın o dairenin dışına Yezida! Yeter bu zulüm gayrı! Bu çile dolsun artık! Hangi anaya bu çile, bu zulüm reva görülür? Yüreğim dayanmaz artık! Silesin o daireyi gayrı, çıkasın dışarı! Analık hakkımı koyuyem ortalık yere, analık hakkımı koyuyem! Analık hakkımdır bu senden! Bu dileğim analık hakkımdır!

YEZİDA— Ben analık hakkını ödemişem aney, sözünden çıkmamışem şimdiye. Bu benim sevdalılık hakkımdır.

RAŞA— Nasıl bir sevdalılık hakkıdır ki ölümle ödenir Yezida?

YEZİDA— Bu nasıl törelerdir ki sevdayı ölümle ödetir aney?

EYŞAN— Eğer gönlün olursa, başın beklemek isterem Yezida. Senin oğlumun, Mahmud'umun başını beklediğin gibi, ben de senin başını beklemek isterem. Başında durmak isterem, senin dileğin olursa...

YEZİDA— Eğer senin de gönlün olursa, rızan olursa aney, ben de Mahmud'un yanına gömülmek isterem. Teni tenime, canı canıma değsin isterem. Bunun için dillenmişem şu ölüm dairesinde. Bunun için sesimi uçurmuşam sizlere. Bir tek bunu isterem senden aney, bir tek bunu...

EYŞAN— Ataların komaz Yezida, ataların razı gelmez. Vermezler bana o cân bedenin.

YEZİDA— Ölümün de töresini yaparlar hem aney? Mezarımın da töresini yaparlar? Ölünün son dileği buyruktur oysa: Ben Mahmud'un yanına gömülmek isterem!

DOKUZ KARDEŞ— Çık dairenden dışarı Yezida! Hemen vuracağız seni! Bizi ele güne karşı başı eğik etme!

EZİDİ KADINLAR— Çizilen daire kutsaldır. Törelerimiz ve de dinimiz böyle buyurur. Dairenin içindeki her kim olursa olsun dokunulmazdır.

Törelerimize karşı duramazsınız.

Siz ki böyle töre öcü kovalarken, dairenin içindeki Yezida'yı vuramazsınız.

YEZİDA— Töreleriniz beni Mahmud'umdan ırak tutmuştur. Ben de törelerinize göre ölürem.

Bir Ezidi kızı, bir Müslüman eriyle evlenemez. Ve de çizilen daire ölüm gelmeden silinemez.

EZİDİ KADINLAR— Yezida bilir ki, her şeyden geçersiniz, lakin törelerden geçemezsiniz.

Işıklar.

(Herkes bitkin. Herkes perişan. Yezida son soluklarını alıyor. Saçları hepten çözülmüş, hepten dağılmış. Bir tek örük kalmış alnına düşen. Mahmud'un bağladığı en son, kırkıncı örük...

(Sabah olmaktadır. Tan sökmekte, kalabalık yarı uyur, yarı uyanık beklemektedir. Dairenin kıyısında Eyşan Ana kıvrılıp kalmış, yanında Raşa Ana. Ağacın dolayları adam almaz bir kalabalık içindeyken. Tan kızılı her yanda. Gün doğumu...)

EZİDİ KADINLAR— Bugün kırkıncı gün tamam olmuştur. Kırk gün dayanmıştır Yezida. Açlığa dayanmıştır, susuzluğa dayanmıştır, onca kalabalığa, onca buyruğa dayanmıştır. Lakin bugün kırkıncı gün tamam olmuştur. Yezida'nın sabrı rivayet sanılmıştır.

RAŞA— Bugün kırkıncı gündür. Bugün benim öldüğüm gündür.

EZİDİ KADINLAR— Boynundaki yeşil murat mendili soldu sarardı; alnındaki kan siyaha kesti. Lakin yitirmedi sabrını Yezida. Tam kırk gün soluk aldı verdi. Kavlini yerine getirdi. Mahmud'un ilk gece hakkı olan kırk örgü tam kırk gecede ödedi.

YEZİDA— Sabah olmaktadır. Bugün kırkıncı gün tamam olmuştur. Bugün bayram günüdür. Ve de Mahmud beni beklemektedir. Sevdalım benim, beklemektedir. Irmağı aştın, dağı aştın, bana geldin Mahmud. Töremi aştım, ölümü aştım sana gelmekteyim kurban.

(Herkes gerilim içinde Yezida'yı izler. Kimse soluk bile almaz. Yezida, titreyen elleriyle son örüğünü, kırkıncı örüğünü çözer; saçlarının tümünü açar. Güçlükle kaldırdığı elleriyle saçlarının tümünü açar, dağıtır. Kollarını havaya kaldırır, parmaklarının arasından saçının telleri omuzlarına dökülür, arkadan güneş yavaş yavaş gösterir yüzünü. Saçları omuzlarına dökülürken, kolları düşer önce, ardından bedeni kıvrılır, dairenin içerisine yığılır, kalır.)

EZİDİ KADINLAR— Yezida ölmüştür!
Kırk örüğün hepsi
Kırk günde çözülmüştür!

(Dilek Ağacı'nın arka yamacından —sahne gerisinden— bataklığın ordan, yüzlerce erkek sesi aynı anda yükselir, yükselir, yükselir, dağın başındaki sessizliği kaplar, kederi kaplar, acıyı bastırır.)

KÖYLÜ SESLERİ— Tekmil bataklık kurumuştur! Bataklık kurumuştur!

EZİDİ KADINLAR— *(Başları öne düşer)* Dilek Ağacı kurumuştur!

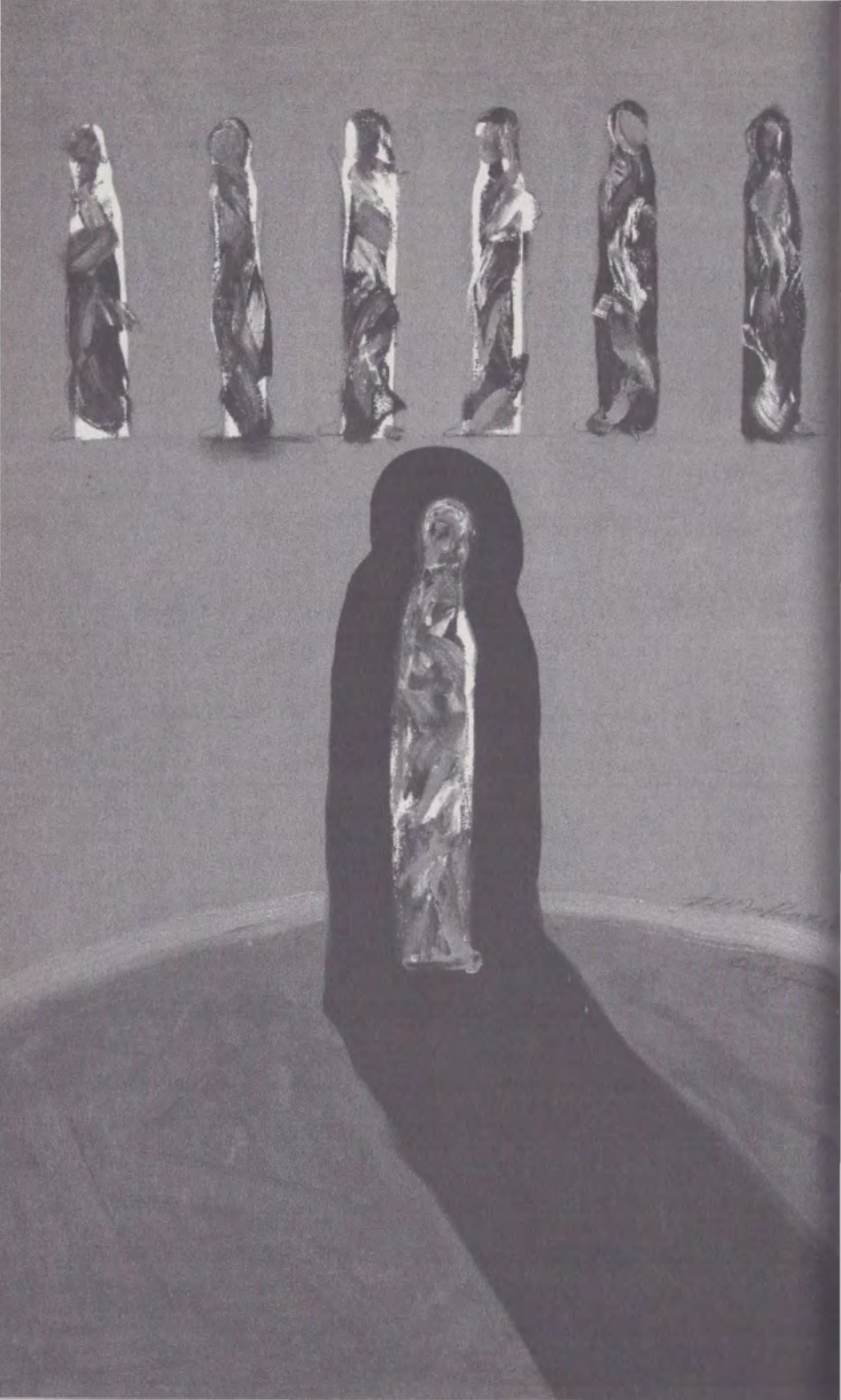
(Aynı anda bataklığın oradan, korkunç bir homurtu yükselir; makine sesleri, traktör sesleri, biçerdöğer, buldozer sesleri tamamı kuruyan bataklığa inmeye başlamışlardır. Sevinç çığlıkları sızar makine seslerinin arasından.

(Dokuz erkek kardeş, Yezida'nın dairesini silerler önce, Yezida'yı omuzlarına alırlar, ağacın dibinden düzlüğe indirirlerken, herkesi kaplayacak kadar büyük, koskocaman, bembeyaz bir kefen, bütün sahnenin üstüne örtülür, herkesin üstünü örter.

(Kefenin üstüne bir ışık düşer.)

1979

TAZİYE

Kişiler

≈

ŞERHO AĞA'NIN BÜYÜK OĞLU

ŞERHO AĞA'NIN ORTANCA OĞLU

ŞERHO AĞA'NIN KÜÇÜK OĞLU

BAŞAĞITÇI

KEVSA ANA

BİRİNCİ AĞLAYICI

İKİNCİ AĞLAYICI

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI

BEDİRHAN AĞA

BİRİNCİ TÜFEKLİ

İKİNCİ TÜFEKLİ

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ

BEŞİNCİ TÜFEKLİ

ALTINCI TÜFEKLİ

YEDİNCİ TÜFEKLİ

SEKİZİNCİ TÜFEKLİ

FASLA KADIN

HEJA

ULAK KADIN

ANLATAN

YAŞLI ERMİŞ KİŞİ

ULAK

önoyun

—Bir düş, bir sanrı gibi yarı ışıklandırılmış, belirsiz bir mekânın ve zamanın soyutlamalarıyla oynanmalıdır bu sahne.—

(Sahnenin gerisinde ve ortada yarım daire biçiminde çift kanatlı, zifiri koyulukta bir siyah kapı vardır. Kasrı ovaya bağlayan gizli merdivenlerin kapısıdır bu.

(Kapı ağır ağır iki yana açılır. Kapının açılmasıyla birlikte göz kamaştırıcı yoğunlukta delici bir ışık dolar sahneye. Işığın önünde üç kara gölge gibi Şerho Ağa'nın üç oğlu belirir. Işığı lekeler kara gölgeleri. Sonra ağır ağır sahnenin önüne doğru yürürler. Yürürken her üçü de yerde beyaz bir kefeni bir leş sürür gibi peşleri sıra sürümektedirler. Bir ellerinde bir tutam ak kefen, bir ellerinde kara tabancaları törensi bir suskunlukla seyirciye doğru gelir, dururlar. Kefeni sahnenin ortasına bırakırlar. Kefenin üzerine belli belirsiz kırmızı bir ışık düşer. Üç oğul abdest almayı yansılayarak törensi bir biçimde ellerini, kollarını yıkarlar. Onların ardından öteki oyun kişileri de ışığı lekeleyerek birer birer girerler sahneye. En son Tüfekliler girer. Son iki tüfekli girdikten sonra kapıyı kapatır, kapının iki yanında nöbete dururlar. Şimdi bir tek kefenin üzerindeki soluk ışık aydınlatmaktadır sahneyi. Oyuncular belirli bir düzenleme içerisinde yerlerini almışlardır.)

BAŞAĞITÇI— Hani bir ırmağa düşen insan sureti nasıl bulanıksa öyle bulanıktı yüzlerimiz;
gözlerimiz birer siyah tesbih tanesi gibi
sabırla çekiyordu günleri...

(Ağlayıcı Kadınlar kefenin başında tek sıra olmuşlardır. Bir ışık spotu sırayla donuk yüzlerini bir tesbih çeker gibi teker teker tarar. Son Ağlayıcı kadının yüzünden yere düşer ışık. Yerde beyaz kefenin üzerinde sancılanan Fasla Kadın'ı aydınlatır. Fasla Kadın'ın başı ve yüzü örtülüdür. Bir tek gözleri görünür.)

BAŞAĞITÇI— Fasla Kadın'ın diri gövdesinde bir başka can daha göveriyordu.

(Sırtı dönük Bedirhan Ağa havaya bir el ateş eder. Sahnenin solunda dört kişi halay çekmeye başlar. Doğumu çabuklaştıran, kutsayan, doğum dileğini yerine getiren bir halaydır bu. Bolluğu, bereketi simgeleyen ritlerle süslenmiştir. Halay kısa bir süre devam eder. Bedirhan Ağa havaya bir el ateş eder. Halay kesilir.)

BAŞAĞITÇI— Fasla Kadın'ın diri gövdesinde bir başka can daha kımıldıyordu. Bedirhan Ağa'nın tohumu tutmuştu. Fasla Kadın'ın ak göğüslerine ak süt yürüyordu şimdiden. Belli ki ak büyüler kolluyordu duru bedenini. Bedirhan Ağa'nın tohumu tutmuştu.

(Kevsa Ana sahnenin arkalarında bir yerde, kızıl çaputlardan yalazlanmış bir dilek ağacının dibindedir. Gökte ateş rengi bir ay parıldar.)

KEVSA ANA— Belli ki bir lanet tutmuştu. Adaklarım boşa çıkıyordu. Yüreğimde bir kara kin, beni gün günden sarıyor-

du. Deprem görmüş ağaç gibiydim; Titriyordum. Oğlum elden gidiyordu.

AĞLAYICI KADINLAR— Törelerimiz elden gidiyordu.

KEVSA ANA— Kurbanlar kesiyordum ardı ardına.

AĞLAYICI KADINLAR— Kurbanlar yetmiyordu.

(Gökyüzünde yıldızlar yanar ansızın.)

KEVSA ANA— Yıldızlara soruyordum. Bir muştu verin bana, benden yana diyordum, oğlumdan yana diyordum, atalığımızdan-ağalığımızdan yana diyordum.

(Gökyüzünde yıldızlar ansızın söner.)

KEVSA ANA— Yıldızlar susuyordu.

BİRİNCİ AĞLAYICI— Karanlık sabrı koyultuyordu.

İKİNCİ AĞLAYICI— Karanlık öfkeyi demlendiriyordu.

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Karanlık zehri dinlendiriyordu.

(Bedirhan Ağa havaya bir el ateş eder. Sahnenin bir yanında dört uzun mum yakar dört kişi.)

BAŞAĞITÇI— Uzun mumlar yaktırıyordu Bedirhan Ağa derviş gecelerin sabrına yoldaş.

BİRİNCİ AĞLAYICI— Yaradılış suresi mi, Kıyamet suresi miydi Hocanın okuduğu mumların başında.

İKİNCİ AĞLAYICI— Bizler Nisâ sûresini okuyorduk kadınlığımızı her daim hatırda tutmak için.

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Bir doğumun bir yazgıya işaret olduğu nerde görülmüş? Bir doğumun bir töreye böylesine buyurduğu?

BEDİRHAN AĞA— Fasla Kadın mı gebeydi, töreler mi? Yangın sualler dolanıyordu aklımın kıyısında

KEVSA ANA— Yüreğim mi depremdeydi, töreler mi? Sel bası-

yordu her gece yatağımı. Korkulu düşlerimde uzun bir beşik sallıyordum. Ben mi sallanıyordum, beşik mi?

BAŞAĞITÇI— Zaman ağır bir bataktı sanki. Günler hain, geceler zulümkârdı.

KEVSA ANA— Günlerin güneşini bağlamak için kara büyüler yazdırıyordum en zorlu hocaların soluğuyla.

BAŞAĞITÇI— Bir kez Fasla Kadın'ın bedeni tohum tutmuştu.

(Sahnenin üzerinden kefeni çevreleyecek çapta kızıl bir tül iner. Kefeni ve Fasla Kadın'ı içine alan bir silindir biçimini alır.)

AĞLAYICI KADINLAR— Fasla Kadın gün günden sancılanıyordu.

(Her iki tülü de içine alan siyah bir tül iner.)

TÜFEKLİLER— Töremiz gün günden sancılanıyordu.

(Bedirhan Ağa havaya birkaç el ateş eder. Her ateşte bir tül daha iner, iç içe geçerler. Tülün içerisi gözükmez artık. Fasla Kadın da, kefen de gözden yiter.)

BAŞAĞITÇI— Günlerin yaprağı dokuz ayı bir bir devirdi.
Gün mızrak boyu yükseldi ovanın üzerinde.

(Tülden silindirin içinde çok cılız bir ışık belirir. Konuşmalar boyunca giderek güçlenecektir.)

AĞLAYICI KADINLAR— Biz dokuz ay tütsü yaktık tekkelerde, yatırlarda. Onca şeyhin eteğine yüz sürdük.

KEVSA ANA— Adak çaputları bağladım dilek ağaçlarına.

(Kevsa Ana dilek ağacının önünde mavi-kızıl bir yangına keser, adeta tapınmaktadır.)

TÜFEKLİLER— Mermiler gömdük kara toprağa.

KEVSA ANA— Rahmi kurusun diye Fasla Kadın'ın dokuz ay, dokuz ırmak kuruttum.

(Ağacın dibine çöker, gitgide kızıllaşır.)

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Toprağın suyu çekildi bu yüzden.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Bereketin hükmü eksildi.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Gene de yağmur eksilmedi gökyüzünden.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Karnı burnunda bulutlar geçti dizi dizi ovanın ve de kasrın üzerinden.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Gökyüzüne ateş etmedik bir zaman.

ALTINCI TÜFEKLİ— Bir buluta değmesin diye yolunu şaşırmış bir mermi.

YEDİNCİ TÜFEKLİ— Upuzun bıyıklar saldık kara gölgeli, ve böylece kendimizde topladık cümle erkekliği.

SEKİZİNCİ TÜFEKLİ— Ki kurusun diye Fasla Kadın'ın rahmindeki erkek sureti.

(Bedirhan Ağa havaya bir el ateş eder. Tüllerin üzerine sarmal bir biçimde halkalana halkalana buğday yağmaya başlar.)

BEDİRHAN AĞA— Bir oğul isterem!
Neslimi tohumunda taşıyacak bir oğul.
Mülküme ve hükmüme sahap çıkacak bir oğul.

KEVSAANA— Onca efsuncuya akıl danıştım. Hikmet yazdırdım oncasına. Oğlumu benden çalacak bir oğul vermesin diye uğursuz rahmi Fasla Kadın'ın, binbir cindar hocaya muska bozdurdum. Yetmedi hiçbiri. Yetmedi hiç kimse.
Kendim baktım yıldızların, suların falına.
Aşikâr olsun diye yazgımızın menzili; göztaşları bıraktım körlüğün kuyusuna.

(Bedirhan Ağa tülün çevresini dolanır. Sanki tavaf etmektedir.)

BEDİRHAN AĞA— Bir oğul isterem! Ak yazgılı bir oğul. Cümle köylerime, tekmil toprağıma ve canlarıma sahap çıkacak bir oğul!

FASLA KADIN— (*Tülün içinden yankılanan sesiyle*) Bir oğul isterem! Benliğime, özüme, kimsesizliğime sahap çıkacak bir oğul. Can bulduğu bedenime, can katacak bir oğul. Yalnızlığıma yoldaş isterem! Bedirhan'ın bedeninden bir Bedirhan daha isterem!

(Kevsa Ana da tülün çevresini Bedirhan Ağa'nın ters yönünde dolanmaya başlar.)

KEVSA ANA— Cümle ululuları, bilge kişileri, efsuncuları dolaştım. Hocaların, şeyhlerin eşiğinde konakladım. Yüreğinin hukukunu çözemeyen Bedirhan'ın erliği çözülsün istedim. Bir oğula hasret, bir oğuldan ırak kalsın bir zaman. Vaktaki Fasla'nın sevdası yüreğinde efsununu çözene dek erliği kilit altında kalsın istedim.

Tutmadı dileklerim! Tutmadı lanetim! Ya şimdi yüreğimdeki bu kara kini ben nasıl çözeyim?

BEDİRHAN AĞA— Bir oğul isterem!

Sevdama bir suret isterem! Bir bilek, bir yürek daha gerek aşiretime. Ancak böyle dikilebilirem törelerin önüne. Fasla! Yüzümü yere yıkma benim. Bak seninle birlik sancı tutmakta kasıklarımı; Seninle birlik çoğalmaktayım.

BAŞAĞITÇI— Ay tutuldu bir gece.

(Sahne ay tutulmuş gibi ışıklandırılır. İniltiler, çığlıklar, doğumun sancılı töresi bir süre.)

BİRİNCİ AĞLAYICI— Cümle bilge ebeler kollarını sıvadılar. Zemzemle yıkadılar ellerini.

İKİNCİ AĞLAYICI— Bedirhan Ağa'nın kolları toprağa saplanmış bir mızrak gibiydi. Dört bir yanını dolanıyordu gölgesi.

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Kevsa Ana adak çaputları bağladığı ağaçlar gibiydi.

KEVSA ANA— Fasla Kadın tekin değildi. Yılan barındıran çöller gibiydi.

BAŞAĞITÇI— Beşik bir iki sallandı kendiğilinden. Ve Fasla Kadın'ın feryadıyla çözüldü tutulan gece.

(Ay tutulması bozulur.)

BEDİRHAN AĞA— Kutlu işaretlerdir bu. Kasıklarım canlanır, suretim çoğalır.

FASLA KADIN— (*Tülün içinden yankılanan sesiyle*) Uyyy! Bağrımdan bir hançer sökersiniz sanki. Cigerim yanar!

BAŞAĞITÇI— Sabret Fasla Gelin! Doğumun sancılı töresidir bu.

KEVSA ANA— Bağrıma bir hançer saplarsınız sanki uyyy! Cigerim yanar!

BAŞAĞITÇI— Sabret Kevsa Aney. Analığın sancılı töresidir bu.

FASLA KADIN— Bedenim deprem altındadır.

BİRİNCİ AĞLAYICI— Analığın töresinden geçeceksin.

İKİNCİ AĞLAYICI— Gerdeğin bedelini ödeyeceksin.

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Sevdanın hukukunu tamam edeceksin.

KEVSA ANA— Töremiz deprem altındadır.

BAŞAĞITÇI— Devranın bedelini ödeyeceksin.

(Kızıl bir yangın gibi giderek tutuşmaktadır ağaç. Tülün içindeki ışık da yoğunlaşmıştır. Sahnenin ışıkla varedilen iki odak noktasını oluştururlar. Kevsa Ana, ağacın eteğine varır. Kırmızı ışığa bir hançer gibi saplanmıştır. Dualar okur.)

BEDİRHAN AĞA— Bir oğul isterem!
Mümkünü yok! Bir oğul isterem!
Erliğim! Oğulsuz bırakma beni!

HEJA— (*Tülün içinden yankılanan sesiyle*) Meraklanmayasan baba! Az sonra ben doğacağam. Her doğum bir zulme işarettir. Şimdi benim zulmüm başlamakta, hem kendime, hem aşiretime.

(Bedirhan Ağa havaya bir el ateş eder. Tülün içindeki ışık büsbütün yoğunlaşır. Kat kat tülün içinden aralanarak Heja çıkar ortaya. Heja, ortaya doğru yürürken, Bedirhan Ağa birkaç el ateş eder. Ateşle birlikte tüller gerisin geri toplanır, ardı ardına yukarı kalkar. Tüfekliler, Bedirhan Ağa'dan sonra tek sıra halinde havaya ateş ederler. Muştu atışlarıdır bunlar. Kadınlar helhele çekerler. Tülden geriye kalan daireyi insanlar halkalarlar bu sefer ve uzun soluklu bir halaya başlarlar.

(İki kadın ortadaki kefeni beşik yapıp sallamaya başlar. Beşiğin çevresinde de halay çekilir. İç içe geçmiş halkalar oluşur. Beşiğe buğday atılır. Ağaç sönükleşmiştir. Kevsa Ana olan biteni uzaktan, serinkanlı gözlerle izler. Heja beşiğin başına geçer. Zamanın ve mekânın dışındadır şimdi. Kadınlar beşik sallamayı sürdürürlerken ışık kararır. Sahnenin bütün alanları karanlıkta kalır. Yalnızca Heja ve kendi kendine sallanıyormuş gibi duran beşik kalır gözler önünde. Bu arada koro başlar. Koro, sözsüz bir ezgiyi yalnızca insan seslerinin alçalıp yükselmesinden oluşan bir cehennem ilahisini söyler gibidir.)

HEJA— Doğduğum günü bilmiyem. Daha sonraki günler de hatırımda değildir. Bildiklerimin hepsi de ölüme dair. Hatırıma düşen yalnızca ölüm korkusu. Ben daha el kadar uşakken ölümün ninnisini ezber ettim. Şimdiyse karanlıktayım. Anam kimdir? Babam kim? Kim, kimi öldürür? Kim, kimin katilidir? Hiçbir sualime ışık düşürmez ne bil-

diklerim, ne gördüklerim. Ne, ne zaman olmuştu? Ne, neden önce? Zaman dediğimiz nedir ki? Maksat hükmetmektir; Hükmetmekse, öldürmek gücünde.

Hangi ana, oğlunu kurban eder?

Hangi oğul, anasının canına cellat olur?

Ağalık-atalık hukukunda kim, kimin cânına ferman çıkarır, bilinmez?

Şimdiyse karanlıktayım. Babamın suretini kuşanmaya geldim.

Acılarımla, kahırlarımla bileyeceğim zulmümü.

Zulmüm yazgınıza yoldaş olsun!

KEVSAANA— Bağrıma bir hançer saplandı! Kendi oğlumun kanından bir yılan akıyor koynuma. Ağalığın gözünü ağu bürüyor. Belli ki Fasla Kadın'ın hükmü sürecek bir zaman daha. Sevdanın töresi, toprağın ve de aşiretin töresine üstün gelecek. Bir zaman daha törelerin çatlağı duracak kasrın duvarlarında. Lakin ben ölmeden bu çatlağı kapatacağım. Cümle alıcı kuşları salacağam gökyüzüne. Ben yummadan gözlerimi, bu çatlağın karanlık gözlerini bağlayacağam. Andım olsun bu zifiri gece bitecek aşiretimin göğünde!

(Tüfekliler tek sıra halinde havaya ateş ederler. Gök gürler. Işıklar, şimşekler...)

TÜFEKLİLER— Bellidir bir buluta değdi mermilerimiz.

(Şerho Ağa'nın üç oğlu tüfek çatarlar. Kara kapının önüne törensi bir yürüyüşle varır kapıyı iki yana açarlar. Kapının ağzı cehennem ağzı gibi alev alev ışıktır. Kapıdan çıkarlar. Sessizlik. Az sonra nal sesleri duyulur. Herkes onların ardından kapıya bakar. Sonra Baba-Oğul törensi bir biçimde kefenin başına geçer, namaza dururlar. Birbirlerinin namazını kılmaktadırlar; dolayısıyla biri eğilirken, öteki doğrulur. Kefen,

şimdi seccade olmuştur. Kevsa Ana ile Fasla Kadın sahnenin iki ucunda dimdik, yüz yüze bir süre bakışırlar. Güçleri ödeşmektedir.

(Işıklar kararırken, bu kez de kızıl çaputlarla yalazlanmış dilek ağacını içine alan silindir biçimli kızıl bir tül yukarıdan iner, ağacı kuşatır. Işığa keser, umuda durur...)

BİRİNCİ BÖLÜM

(Kasrın iç avlusu. Sahnenin gerisinde kalın, uzun bir duvar: Kasrın duvarı. Duvarın bittiği yerde surlar başlamakta. Surların önündeki devriye yolunda surboyu dizilmiş, tüfek kuşanmış Tüfekliler... Tüfekliler bir ters bir yüz durmuş nöbet tutmaktadırlar. Surların üzerinden cılız bir ışık yayılmakta; tan sökmektedir. Sahnenin sağında devriye yolunu aşağıya, avluya bağlayan çok basamaklı uzun bir merdiven. Merdivenin hemen dibinde geniş bir yükselti, bir taş düzlük. Üzerinde Bedirhan Ağa'nın anası Kevsa Ana oturmaktadır. Kasrın duvarında geniş içerlekli, meyilli, demir mazgallı üç geniş pencere. Pencerelerin hemen dibinde Tüfeklilere koşut olarak sıralanmış bir dizi Ağlayıcı Kadın. Kadınların en sağında, onlardan biraz daha uzakta oturan Başağıtçı Kadın. O da Kevsa Ana'nın oturduğu taş düzlükten daha alçakca bir yükseltide oturmaktadır.

(Sahnenin önünde, tam ortada, üzerine bembeyaz bir kefen örtülmüş Bedirhan Ağa'nın ölüsü. Kefenin üzerinde soluk, kızıl bir ışık...

(İlkin surların üstünden ve pencerelerin mazgallarından, Ağlayıcı Kadınların giderek yükselen iniltileri ve mırıldanışlarıyla birlikte sahneye güçsüz bir ışık yayılmaya başlar. Sabah olmaktadır.

(Duvarlarda taşların ayrık yerleri, Tüfeklilerin, Ağlayıcı Kadınların siluetleri, pencerelerin mazgalları yavaş yavaş aydınlığa çıkmaya başlar.)

AĞLAYICI KADINLAR— Bedirhan Ağa! Bedirhan Ağa!
Vurulmuş bedeninin başında
Kadınlar ağıt yakmaktadır
Duymakta mısın?
vurulmuş bedenin canın terk eyler
ya sen susmakta mısın?

BAŞAĞITÇI— Dün gece Bedirhan Ağa'yı vurmuşlardır.
Üç kara gölge
kalın duvarların göğsünü yarıp
kilitlerin feryadını susturup
kasrın avlusuna varanda
Bedirhan Ağa, kuyunun suyuna yüz çarpmaktadır. Ve ardından üç er sesi yaklaşmaktadır. Soluklarındaki onca yılın öcüyle gürleterek kasrın kalın duvarlarını, ses etmişlerdir Bedirhan Ağa'ya:

I., II., III. AĞLAYICI KADINLAR— (*Erkek sesi yansılayarak*) Bedirhan! Dönesin arkana!

BAŞAĞITÇI— Bedirhan Ağa dönmüştür
ve üç kara kurşun
kasrın duvarlarını deler gibi
Bedirhan Ağa'nın gövdesini delmiştir.

AĞLAYICI KADINLAR — Bedirhan Ağa ölmüştür!

HEP BİRDEN— (*Dövünerek*) Uyy! Havar ki havar!

— Kısa bir sessizlik —

KEVSA ANA— Bedirhan'ın doğduğu gün,
Bedirhan'ın babası,
benim erim,
Kara Rüso
bir düş görmüş idi.
Ve buyurmuş idi ki:
Kevsa Kadın, bir vakittir karanlık bir düş görmekteyim.

Kara bir yılan, gecelerden dahi kara bir yılan, karanlığın sinsi kefenine bürünüp, kasrın kapısına ulaşmaktadır.

AĞLAYICI KADINLAR— Kasrın kapısı geçit vermez kimseye
ne uçan kuşa,
ne sürünen yılana...

KEVSA ANA— Tüfekliler de geçit vermemekte, her seferinde yılanın başını kılıçla kesmektedirler. Lakin başı kesildikçe daha kara bir baş bitmektedir yılanda...

AĞLAYICI KADINLAR— Uzun bir düşmanlığa alamettir yılanın biten başı.

KEVSA ANA— Ve de cümlesini şöyle tamam etmişti Kara Rüso: Ve de oğlumuz Bedirhan'ın doğduğu gün, gördüğüm en son düştür. Bu son düşümde, kara yılan kasrın duvarlarını yarıp kasra girmiştir. Ve de büyük avludaki kuyunun başına varıp su içmiştir. Bu karanlık düş neye alamettir Kevsa Kadın?

BAŞAĞITÇI— Kara Rüso'nun düşü bir alamet düşüydü Kevsa Ana. Bir işaret düşüydü. Bir kutlu düştü gaipten ses getiren...

Manası şudur ki:
Bedirhan'ı bir kara yazgı beklemektedir.
Ve de
Kasrın duvarları yazgıya yetmez.

BİRİNCİ AĞLAYICI— O kara yılan Şerho Ağa'nın işaretiydi. Yani aşiretimizin ve öfkemizin bin yıllık düşmanının... Oğullarının, kızlarının, kestikçe çoğalan başlarının...

İKİNCİ AĞLAYICI— Yani ölüm işareti Bedirhan Ağa'nın.

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Bedirhan Ağa'nın yüreği yufkadan açılmıştı.
Gönlündeki ferahlık bin pınardan su almıştı.

BAŞAĞITÇI— Lakin kara yılan avluya ulaştı.

KEVSA ANA— Düşmanımız Şerho Ağa bin yıllık kanın davasını sürmektedir. Bin yıllık toprağın sahaplığına direnmektedir.

AĞLAYICI KADINLAR— Onca can alınmıştır
onca kan kuyusu
toprağın alın çatında
toprağa sebep
onca genç ölüsü
ömrünün baharında.

BAŞAĞITÇI— Kan gütmekte üstüne yoktur Şerho Ağa'nın.
gözünün kırpımında
tetik
gözünün kırpımında
kan
gözünün kırpımında her zaman
her zaman ölüm tasvir olmaktadır.

KEVSA ANA— Lakin bu sefer, Şerho Ağa'nın öfkesine sebep, sade toprak değildi.

AĞLAYICI KADINLAR— He ya, değildi.

BAŞAĞITÇI— Bedirhan Ağa'nın, kan bedelidir diye, kurulmuş düğününden kaçırdığı ve de kendine kadın ettiği Fasla gelindi.

KEVSA ANA— Kötü kin bağlamış Şerho Ağa. Kızının kurulmuş düğününü bozup kaçıran Bedirhan'ı vurdurmadan ölmeyeceğine yemin etmiş. Onca yıl buna sebep beklemiş hasta yatağında. Buna sebep ölmemiş.

BAŞAĞITÇI— Ve üç oğlunu gönderip
kasrın üstüne
bir gece yarısı

BİRİNCİ AĞLAYICI— Ve üç oğul yüreğine yükleyip bin yıllık nefretini, kinini

İKİNCİ AĞLAYICI— Ve göğünde izinsiz kuş uçurtmayan kasrın gizli merdivenlerinden sızarak avluya ulaşan,

ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Üç ölüm taşıyan üç oğul, babalarının yeminini yerine getirmiş.

BAŞAĞITÇI— Bedirhan Ağa ölmüş.

HEP BİRDEN— Havar ki havar uyy!
Uyy ki havar!
KEVSA ANA— Üç gözbebeğidir aşiretin gözünde
babasının andını yerine getiren oğul.
BAŞAĞITÇI— Kimsenin bilmediği,
Kimsenin görmediği gizli merdivenleri
nasıl bulmuş üç oğul?
nasıl bulmuş üç ölüm?
HEP BİRDEN— Nasıl bulmuş?
BİRİNCİ AĞLAYICI— Ancak kasrın içinden biri olmalı,
gecenin karanlığına sararak
bu üç kara gölgeyi
üç kara ölüm gibi
kasrın gizli merdivenlerine ulaştıran.
İKİNCİ AĞLAYICI— Hangi hayın el,
aklın buyruğundan ve de
bedenin hükmünden kurtarıp kendini
bir kara yılan olup
ulaşır gizli merdivenlerin kapısına?
ÜÇÜNCÜ AĞLAYICI— Hangi ışıksız yıldızı tanık eder
yüreğindeki ihanetin karanlığına?
BAŞAĞITÇI— Kuşkunun kara bulutları kimin üstünde toplanır?
Kasrın içinden kim açar gizli merdivenlerin kapısını Bedirhan Ağa'nın ölümüne?
KEVSA ANA— Ben bilirem o uğursuz el kimindir? Ben bilirem kapıya ulaşan karanlık ayakların sahabını...
BAŞAĞITÇI— Bu nasıl ayaklarmış ki... saklısındaki nefreti gibi sessizmiş ayakları da...
KEVSA ANA— Ben bilirem yeşil bir zehir gibi bakan gözlerin sahabını. O gözler ki, en ışıksız gecede bile nefretiyle görür ortalığı. Lakin şimdi bana susmak düşer, ölü yerden kalkana dek, toprakla kucaklaşıncaya dek...
AĞLAYICI KADINLAR— Bunca yıl topraktı, kandı
Ölüm töre oldu doğuda

Lakin şimdi ölümün parmağı kimin üstündedir?
Kimin alnının çatında?

BAŞAĞITÇI— İşte bin yıldır onca ömre, onca kana sebep tek sual!
Ölümün parmağı şimdi kimin üstündedir?
Azrail kime işaret verir?

ULAK KADIN— (*Girer. Sakıngan*) Kevsa Ana!.. Kevsa Ana! Bedirhan Ağa'nın ayali Fasla Kadın huzura kabul ister erinin taziyesinde yas tutup saçının örüklerini yolmak ister.
Fasla Kadın huzura girsin caizdir Kevsa Ana?

AĞLAYICI KADINLAR— (*Fısıltıyla*) Fasla Kadın kuşkular altındadır.

KEVSA ANA— Ölünün kanı daha yerde taze durmaktadır.
Fasla Kadın ölünün ayalidir, taziyesini tutmak düşer. Töreler gereğidir bu. Fasla Kadın huzura girsin uygun düşer.

(Ulak Kadın çıkar. Mırıldanışlar...)

AĞLAYICI KADINLAR— Kara yılan gecenin göğsünden sağıp rengini ve de gizli merdivenlerin hayın basamaklarından sürüne sürüne Bedirhan Ağa'nın boynuna dolanmıştır. Kasrın üzeri şimdi kara bulutları kuşanmıştır. Ve bütün kasr şimdi çatılmış bir kaş gibi durmaktadır.

(İniltiler, mırıldanışlar bir zaman sürer. Daha sonra sahnenin solundan Fasla Kadın girer. Ardında Ulak Kadın vardır. Bir süre basamakların başında durur. Yüzü kara bir tülbentle örtülüdür. Suskundur. Bir anıt gibi dimdik durur, çevresini izler. Yüzünün örtüsünü kaldırır. Yüzünde mağrur, karanlık, umursamaz bir ifade vardır. İlkin kefene, sonra sırayla Kevsa Ana'ya, Ağlayıcı Kadınlara, Başağıtçıya bakar. Sonra yeniden kefene takılır gözleri. En sonunda birkaç adım atar, ilerler, köşede bir yere ilişir. Başındaki çatığı çözer, saçındaki kara örtü-

yü açar. Saçının kırk örüğü çıkar ortaya. Sallar başını, silkinir, örükleri yayılır omuzlarına. Fasla Kadın şimdi bir destan gibidir; acı çekmektedir. İniltiler, mırıldanışlar, usul sesli bir ağıt...)

KEVSA ANA— Bedirhan Ağa'nın ölüsü yerdedir Fasla Kadın. Kanı kurumamıştır daha. Sen ise onun ayalisin. Töreler gereği taziyesini tutmak hakkındır. Bedirhan Ağa'nın ayali gibi davranmak düşer sana. Bir ağa karısı gibi.

(Fasla Kadın yanıt vermez, yalnızca uzun uzun bakar. Kevsa Ana bu kez Ağlayıcı Kadınlara dönerek sürdürür konuşmasını:)

KEVSA ANA— Bu kasrın ululuları, ataları vardır. Aşiretin mızrağını tutan dimdik bilekler vardır. Gizli kapıya uzanan el, mümkünsüz ceza görecektir. Mahkeme nihayete kavuşana dek herkes taziyenin ve de acının ve de gözyaşının hakkına sahiptir. Dağlanmış yürekten, yolunmuş örükten payını almalıdır.
Buna karşı durmak günahtır.

(Fasla Kadın hâlâ suskundur. Işıklar yavaş yavaş onun üzerinde yoğunlaşır, daralır. Yalnızca yüzü kalır aydınlıkta. Ardından Fasla Kadın yerinden kalkar, kefenin yanına gelir, kefeni kaldırır içine girer.

(Ortalığı yoğun bir mavi ışık kaplar. Kefen artık yorgandır, çarşaftır, örtüdür. Fasla Kadın'ın anımsadığı birlikte yaşanmış her hangi bir gecedir.

(Bir süre sessiz yatarlar. Daha sonra Bedirhan Ağa usul usul kıpırdanmaya başlar. Yavaş yavaş dirilmektedir sanki. Kâbus görmektedir: İnler, sayıklar, bunalır, terler. Fasla Kadın korkuyla uyanır. Kocasını dürter, gördüğü korkulu düşten uyandırmaya çalışır.)

FASLA KADIN— Bedirhan Ağa! Bedirhan Ağa! Uyanasın kurban! Karanlık düşlerin kafir kucağındasın gene! Uyanasın Bedirhan Ağam, bedenini su bastı gördüğün karanlıktan, su içinde her yanın...

(Bedirhan Ağa irkilerek uyanır, çevresine bakınır, soluk soluğa kalmıştır.)

BEDİRHAN AĞA— Telaşlanmayasın Fasla Kadın. Bir şey yoktur.

FASLA KADIN— Kaç zamandır düşlerin bir afet gibidir Bedirhan Ağa. Titreyerek uyanırsın her gece. Ve de yatağını bölüşen ayaline düşlerini bölüşmezsin.

BEDİRHAN AĞA— Düşlerimin karanlığını yüreğine salmak istemem Fasla. Zati hepsi, hepsi bir düş...

FASLA KADIN— Bir gecenin işi değildir bu karabasan. Kaç vakittir bu düşlerin karanlığına tutsak olmuşsun Bedirhan Ağam. Esrarlı düşlerini aşikâr etmezsin bana, kollarım çaresiz bağlanır gecenin kucağında. Sana yardımım dokunmaz, kahrolurum...

BEDİRHAN AĞA— Seni kaçırdığım günü hatırlamakta mısın Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Unutmak mümkünsüzdür. Sen de bilirsin bunu.

BEDİRHAN AĞA— Haydi, kalk bana bir cigara sar Fasla.
Seni öç niyetine, seni kan bedeline kaçırmıştım. Bu yüzden sevgi yoktu yüreğimde. Öfke vardı, öç vardı. Kin tutmuştu yüreğime giden yolların başını. Lakin vuruldum sana, sevdalandım. Nasıl utandım bu sevdadan, aşiretimden, öcümden, babamın mezarından.

FASLA KADIN— Beni kaçırdığında yüreğime ölüm konakladı Bedirhan. Diledim ki, hemen oracıkta atının terkisinde öleyim. Orda gaiplere karışayım, bu utançtan kurtulayım istedim.

BEDİRHAN AĞA— Nasıl ağladın onca yol boyu. Yol ırmak oldu gözünün yaşından.

FASLA KADIN— Kasra geldiğimde gözlerim kurumuştu; Gayrı on beş yıl yaş vermedi göz pınarlarım.

BEDİRHAN AĞA—Seni kaçırırken elimi dişledin, kolumu ısırdın, göğsümü yumrukladın.

FASLA KADIN— Bileklerimi yakaladın, sıktın...

BEDİRHAN AĞA— Bileklerin bir güvercin kanadı gibiydi. Sanki bileğinde atıyordu yüreğin.

FASLA KADIN— Atının dizginlerine yapışmış hayın hayın gülmekteydin. Dişlerinin akını kapkara bıyıkların örtmekteydi. Güneş teninin yağızına çarpıp, parlıyordu; Gözümü alıyordu esmerliğin...

BEDİRHAN AĞA— Göz göze geldik seninle. Gözlerin ırmak rengiydi. Gözlerin ırmak çağıltısında, tenin buğday parlaklığındaydı. Sırtımda çifte namlu, dimdikti göğüslerin...

FASLA KADIN— Gözümü alıyordu esmerliğin...

BEDİRHAN AĞA— Rüzgâr arkadan vuruyordu. Simsiyah saçların bir kırbaç gibi dolanıyordu yüzüme...

FASLA KADIN— Örüklerim...

BEDİRHAN AĞA—Döndüm, bir daha baktım. Güzeldin. Değmişti seni kaçırdığıma. Lakin sevdalanacağımı bilmedim.

FASLA KADIN— Beni daha önce hiç görmemiştin.

BEDİRHAN AĞA— Seni bir kana sebep kaçırmıştım. Kaçırdığımda karanlık sualler var idi gönlümde. Ya çirkin bir kız çıksaydın Fasla? Ağzı-gözü bozuk, tırnıkli, çibanlı, sümüklü bir kız çıksaydın?

FASLA KADIN— Suretim canımın dışında idi; Düğünümü bozmuş idin. Arım namusum yerlerde idi. Yüzümü, bedenimi unutmuş idim.

BEDİRHAN AĞA— Damadı vurmuş idim. Onca atlı vardı peşimizde.

FASLA KADIN— Kötü kaçırdın beni. Atın, rüzgârı takmıştı peşine. Yollar sarptı; Düşecektik...

BEDİRHAN AĞA— Bana tutundun, sımsıkı sarıldın.

FASLA KADIN— Ceketin erkek kokuyordu. Tütsülenmiştim.

BEDİRHAN AĞA— Kasıklarımda kenetlenmişti ellerin.

FASLA KADIN— Gayrı ölümüme kenetlenmiştim.

BEDİRHAN AĞA— Sahi, sevdin mi beni Fasla? Gönül verdin mi?

FASLA KADIN— On beş yıl sonra sorulacak sual midir bu Bedirhan? Erimsen benim, kocamsan, oğlumun babasısan...

BEDİRHAN AĞA— Hepsi bu mu Fasla?

FASLA KADIN— Sen de bilmektesin ki, hepsi bu değil. Hem de ne gibi bilmektesin! Hiç elin elime değmemiş gibi, hiç karın olmamışam gibi, sana senden bir oğul vermemişem gibi ve de aha bu kara yaşmağım gibi bir kara sevdayı gizlerim, yüreğimin saklısında...

BEDİRHAN AĞA— Seni kaçırmak için bin kişi vurmam caiz olsa gene vururum Fasla. Sen benim ölümümsen!

FASLA KADIN— Gönlümü hoş tuttun bunca zaman. Kem söz etmedin. Bir günden bir güne Şerho Ağa'nın kızı olduğum yüzüme vurmadın. Horlamadın beni Bedirhan Ağa. Bin yıllık düşmanlığı unuttun, neslimi unuttun. Kuma almadın üstüme. Razıyım senden Bedirhan Ağa, ben senden razıyım ölümüme kadar.

BEDİRHAN AĞA— Bu dediklerinin mümkünü nasıl olurdu a benim Fasla Kadınım? Ben sana sevdalıydım...

FASLA KADIN— Cigaran hazırdır Bedirhan Ağa. Ve de soluklandıkça anlat ki, bu sözlerin gördüğün düşlere nasıl ulanır?

BEDİRHAN AĞA— Bir vakittir öyle bir düş görmekteyim ki Fasla, uykum cehennem olmaktadır. Aha bu yatağın içinde uzun bir karayılan benimle birlik yatmakta ve de iliklerimi kurutana dek hayalarımı emmektedir. Sonra da bu çarşafa dolanıp kasrın büyük avlusuna varmaktadır. Avludaki kuyunun başına vardığında, çarşafı kuyuya ip gibi sarkıtmakta ve nihayet kuyunun içinden kefene bürünmüş cesedimi dişleriyle yukarı çekmektedir. Ve de ben her gece cesedimi kuyunun ağzında görünce uyanmaktayım. Ve her yanım sanki kuyudan çıkmışım gibi su içinde. Ve bakmaktayım ki, aha bu çarşaf boynuma dolanmış...

FASLA KADIN— Gönlünde nasıl kuşkular konaklamıştır ki, kendini böyle düşüncelere salarsın ağam?

BEDİRHAN AĞA— Kim bilir belki de o karayılan içimdeki kuşkudur Fasla, içimdeki kuşkudur.

FASLA KADIN— Yüreğin bu kuşkuya mahzen olmasın Bedirhan Ağam. Hayra alamet değildir bu. Madem ki o karayılan içindeki kuşkudur, izini sür o yılanın. Bütün bütüne çıkar deliğiden yılanı. Çıkar ki, yüzün aydınlansın, uykuların feraha çıksın, başındaki karanlık bulutlar dağılsın.
Oğlunu düşün, Heja'yı. Sonra beni düşün. Hem de iyice düşün.

(Bedirhan Ağa, Fasla Kadın'ı alnından öper. Saçlarını okşar. Uzun uzun gözleri değer birbirine. Yeniden yatarlar. Bir süre sonra uykuya dalarlar. Sahnenin sağındaki merdivenlerden bir kadın silueti inmeye başlar. Bir eli arkasında gizlidir. Arkasına gizlediği elinde bakır bir tas vardır. Yüzünde büyük ve korkunç bir maske taşımaktadır. Saçlarının arasında yılanlar vardır. Bir şahmeran gibidir. Maskenin bir yanından parlak, siyah bir yılan sarkmakta, kadının boşta kalan koluna dolanmaktadır. Kadın eliyle yılanın başını tutmuştur. Kol ile yılan özdeştir sanki. Ayak bileklerinin birinde çıngıraklı bir halhal takılıdır. Maskeli Kadının küçük adımlarıyla birlikte çıngırağın küçük, yılansı sesi duyulur. Arka planda giderek yükselen bir müzik. Yanık bir tulum inlemesi. Maskeli Kadın yatağın başucuna kadar gelir. Bedirhan Ağa'ya eğilerek, sanki bir kuyudan gelircesine boğuk, yitik bir sesle seslenir:)

MASKELİ KADIN-(KEVSA ANA)— Bedirhan Ağa! Sen bir eksik ağasan! Topraklarının başına bırakacağın oğulun damarlarını Şerho Ağa'nın kanıyla bölüşürsün. Topraklarının suyunu bir karayılan emmekte ve de sonra güneşe tükürmekte... Kuraklık bekliyor ovaların kucağını. Yer sarsılıyor. Ayaklarının altından toprak kaymakta... Bir oğul bı-

rak bu topraklara. Senden sonra has adını yaşatsın. Lanetli günlerdesin Bedirhan Ağa, lanetli günlerdesin! Bir solukluk yolun kaldı dünya toprağında, bir solukluk yolun...

(Bu sırada Fasla Kadın uyanmıştır. Bedirhan Ağa'yı sarsarak uyandırmaya çalışır. Maskeli Kadın konuşmasını sürdürmektedir:)

FASLA KADIN— Uyan Bedirhan! Kurban olayım uyan! Azap vermektesin bana. Kara düşlerin kucağındasın yine. Mezar toprağı mı doldu gözlerine? Uyan yiğidim, erim uyan!

MASKELİ KADIN— Sayılı günlerdesin Bedirhan Ağa. Topraklarında makina çoğalır, insan azalır. Bir vakit sonra hiç insan kalmayacak tarlalarında. Hiçbir insan... Bir tek makina sesleri duyulacak. Ve de onların soğuk demir dişlerinin gıcırtısı. Ve kasrın duvarları Şerho Ağa'nın ve de ölümün öfkesine yetmeyecek. Umarsızsın Bedirhan. Koynuna düşmüş bir yılan boynuna dolanmakta, dolanmakta, dolanmakta...

(Tam bu anda Bedirhan Ağa silkinerek uyanır. Fasla'nın kolları Bedirhan'ın boynuna dolanmıştır. Bedirhan Ağa, Fasla Kadın'ı çözerek şiddetle iter. Fasla Kadın şaşırır. Bedirhan Ağa'nın uyanmasıyla birlikte, Maskeli Kadın maskesini çıkarır ve arkasına saklar. Aynı anda, az önce ardına sakladığı bakır bir tas tutan elini ortaya çıkarır. Bu üçlü zamanlama oyunun anlamı bakımından çok önemlidir.)

FASLA KADIN— Hele şükür uyandın! Bakasın anam sana bal şerbeti getirmiş.

(Bedirhan Ağa kısa bir süre şaşkın annesine bakar. Kendini toparlamaya çalışır. Sonra bal şerbetini alır, içer.)

BEDİRHAN AĞA— Sağolasın ana. Ellerin dert görmesin. Pek iyi geldi. Ferahladım.

KEVSA ANA— (*Artık olağan konuşma sesiyle*) Yarasın oğlum. Kendini düşlerin zulmetinden kurtarırsın inşallah. Ölümün ve de belanın işaretleri düşlerinden ırak olsun. Hayra yorulsun tüm alametler.

(Kevsa Ana sahnedeki yerine yürümeye başlar. Bir ışık dairesi onu izlerken, öte yandan Bedirhan Ağa ile Fasla Kadın kuşkuyla, merakla bakışırlar. Gizemli bir gerginlik vardır havada. Sanki bir suçluluk sessizce paylaşılmaktadır. Onların yüzünde daralan ışık giderek büsbütün yiter.

(Yeniden Fasla Kadın'ın yüzündeki küçük ışık dairesi belirir. Sonra yayılır, genişler. Yeniden şimdiki zaman. Yükselen mırıltılar, inlemeler, iki yana sallanan Ağlayıcı Kadınlar.)

BAŞAĞITÇI— Bedirhan Ağa'nın babasından, yani Kara Rüso' dan kalma bir kara mavzeri var idi. Aşiret mavzeri. İşte bu kara mavzeri on beşine geldiğinde oğlu Heja'ya kuşandıracak idi.

Ve bir yaz günü ateş sıcağında ovaya vardılar.

Ova değişmez bir kader gibi kendinden emin idi.

(Dört köylü kişi ellerinde dört çubukla sahneye girer. Kefenin yanı başına varırlar. Kefeni kaldırıp, kefenin dört ucuna, dört çubuğu bağlayıp beyaz bir çadır kurarlar. Bu arada Başağıtçı konuşmasını sürdürür:)

BAŞAĞITÇI— Ovanın ortasına Bedirhan Ağa'nın çadırını kurdular.

(Bedirhan Ağa doğrulmuş, çadırın ortasına bağdaş kurmuş, tütün sarmaktadır.)

AĞLAYICI KADINLAR— Bembeyaz çadır, şimdi ovanın rahminde bereketin, bolluğun timsali bembeyaz bir tohum gibi güneşin kudretiyle dölleniyordu.

BAŞAĞITÇI— Bedirhan Ağa çadırına kuruldu. Sonra kara mavzeri istetti.

(Hizmetliler kara mavzeri getirirler.)

BAŞAĞITÇI— Kara mavzeri Kara Rüso'nun kara poşisine sarmışlar idi. Ve de poşi kan yüzü görmüş idi. Ve de gayrı kan rengi almış idi. Ve bu yüzdendir ki öçlü bir poşi idi. Bedirhan Ağa mavzeri kucağına yerleştirdi. Ve ovaya, bozkıra, ıssızlığa dikti gözlerini. Toprakları gözüne sığmıyordu. Arap kısraklarıyla bir gün, bir gece gidilecek yolu var idi. Gücünü çoğaltıyordu toprakları ve de kuşkularını büyütüyordu. Ve sonra oğlunu, Heja'yı çağırdı huzuruna.

(Heja girer. Bir süre uzak durur, bekler. Sonra baba oğul bakışırlar. Gizemli bir uzaklık, sonsuz bir zaman duygusu elle tutulur gibidir.)

BEDİRHAN AĞA— Yanıma gelesin Heja. Kanadıma sokulasın.

(Heja gelir. Babasının yanına oturur. Kısa bir sessizlik.)

BEDİRHAN AĞA— Ovaları görmektesin değil mi oğul? Ovalar... Göze sığmaz ovalar. Hepsi ekin yüklü, hepsinin başakları boyun devirmiş buğdayın bereketinden. İşte bunca toprak bizim Heja. Benim ve de senin. Lakin bizim olmayan şeyler de vardır. Yağmur gibi, güneş gibi, ölüm gibi. Ölüm bizim olduğunda, biz kendimizin olmayız artık. Toprağın oluruz. Zati hepimiz toprağın oğluyuz.

HEJA— Karanlık sözler etmektesin babey. Sözünün manası neye gelir?

BEDİRHAN AĞA— Ölümün manası yoktur Heja. Ölümün mevsimi yoktur. Dinle makina seslerini duymakta mısın?

(Çok uzaktan da olsa makine sesleri...)

HEJA— Duymaktayım.

BEDİRHAN AĞA— Bu makinaların her biri yüz köylünün işini görür. Yüz köylü aç kalır bir makinaya sebep. Bütün hasat kimsenin alnı terlemeden üç günde devşirilir. Görürsün ya, köylü toprağa, işe muhtaç, ben makinaya.

HEJA— Senin köylüye hiç muhtaçlığın yoktur babey?

BEDİRHAN AĞA— Hiç olmaz olur Heja. Helbet vardır muhtaçlığım. Canım namlunun ağzındadır. On beş yıldır hem ananla, hem ölümle nikâhlanmışam ben. Tetiğe muhtaçlığım vardır, parmağa muhtaçlığım vardır, Tüfekliye muhtaçlığım vardır. Benim düşmanlarım vardır Heja.

HEJA— Düşmanımız çoktur değil babey? Her an ölüm akılda yaşamak gerektir.

BEDİRHAN AĞA— Tüfekliler olmasa kasrın duvarları düşmana yetmez. Geceleri pusuda bekleyen mavzerler olmayaydı, şimdiye öksüz bir çocuktun Heja. Tüfeklilere aş gerek, ekmek gerek, köylünün ocağı tütmeli ki canımıza emanet olsun.

HEJA— Gayrı köylü olmadan toprak işler, lakin köylü olmadan canımızdan oluruz. Bunu demek istersin, değil babey?

BEDİRHAN AĞA— He ya kurban, bunu demek isterem. Lakin eksik derem. Ağalığın tek derdi makina değil Heja. Gayrı ağalık bir kördüğüm. Görmektesin ya sana büyük topraklar ve de büyük dertler bırakmaktayım.

HEJA— Sen uzun yaşa babey. Lakin dertlerin başım üstüne. Köylüyse köylü, makinaysa makina...

BEDİRHAN AĞA— O kadar kolay değil ki a oğul. Köylünün tarlada işi bitti. Lakin kasrın surlarını beklemeye adam ister. Bin yıllık duvarlar kolay yıkılmaz öyle oğul. Düşman pusuda bekler.

HEJA— Senin başdüşmanın Şerho Ağa'dır. Ve de canına avcı bu Şerho Ağa benim dedem olur, değil babey?

BEDİRHAN AĞA— He ya kurban, deden olur.

HEJA— Benim anam niye bir düşman aşirettendir babey?

BEDİRHAN AĞA— Ananın düşmanı olmaz Heja. Hiç olmaz.

HEJA— Benim anam lanetli gibidir babey. Kasrın insanı sevmez anamı. Şerho Ağa'nın kızıdır, deyi gönül yaklaştırmazlar anama. Biliy misen ben anamdan çok utanırem babey, çok utanırem.

BEDİRHAN AĞA— Bense ananı çok severem Heja. Allahıma çok severem. Görürsen üstüne kuma bile almamışem. Bana seni verdi Heja. Bana bal topundan yiğit bir oğlan verdi.

HEJA— Sen beni sever misen babey?

BEDİRHAN AĞA— Bilmez gibi sorarsan Heja. Oğlumsan benim. Gözümün ışığı, canımın parçasısan. Benden sonraki Bedirhan'sın sen. Yüreğim gibi severem.

(Bedirhan Ağa, Heja'ya sarılır, başını öper.)

HEJA— Ya benim oğlumun anası kim olacak babey?

BEDİRHAN AĞA— Bilinmez oğul. Büyüdükçe bilinenle, bilinmeyeni de öğrenirsen. Aha bu mavzer senindir artık. Bu mavzerin hükmünü sen yürütürsen gayrı. Dedemden babama, babamdan bana, benden de sana emanet Heja. Erliğimizin ve de hükümranlığımızın emanetidir bu mavzer. Ölümün de, hayatın da hudududur. Gayrı bu mavzer senindir. Ve sen de bir ağasın artık.

(Heja mavzeri alır. Öper, başına koyar. Sonra omzuna asar. Mavzeri saran kanlı poşiyi başına çatar. Bedirhan Ağa büyük bir hayranlık ve hazla izlemektedir Heja'yı. Heja'nın ergenlik ayinidir bu. Heja, mavzerin ucunu babasının göğsüne dayar, gülümser. Bedirhan Ağa da gülümser. Sonra Heja çıkar. Bedirhan Ağa ellerini dizlerine bağlar, oturur bir süre. Mahzunlaşmıştır. Daha sonra Hizmetliler girer, çadırın çubuklarını sökerler. Yeniden kefen. Yeniden Bedirhan Ağa'nın ölüsü. Işıklar...

(Her şey yerli yerindedir. Yeniden şimdiki zaman. Kısa bir süre yeniden iniltiler...)

KEVSA ANA— Bu topraklar lanetlidir. Aşiretlerin düşmanlığı, töreler, kan gütmeler bahane... Yüzü bir mezar taşına benzeyen bir ermiş söylemiş idi bunu bana; Ben daha Bedirhan'a hamileyken. Bir yatıra yüz sürmeye gitmiş idim. Düşümde bir at ölüsü görmüş idim.

BAŞAĞITÇI— Mealini çözmüşlerdi Kevsa Ana?

KEVSA ANA— At ölüsü, er ölüsü demişler idi.

AĞLAYICI KADINLAR— Atlar... Erkekler... Tüfekliler...
Tüfeğin ve de nöbetin başında ölümü zikredenler...

KEVSA ANA— At ölüsü, er ölüsü demişler idi.

AĞLAYICI KADINLAR— İlkin atı vuruldu Kara Rüso'nun
Kır atı al at oldu akan kandan
ve de yüzlerce kurşundan

BAŞAĞITÇI— Kara Rüso'nun ölüsünü kasra getirdiklerinde ovadan, ilk Bedirhan Ağa görmüş babasının ölüsünü. Ve de Bedirhan Ağa, günlerce kasrın gizli merdivenlerine saklandı acısından, utancından...

KEVSA ANA— Öfkesi yaman olacak Bedirhan'ın dedim. Daha el kadar uşak idi intikam andı içerken. Lakin Şerho Ağa'yı al kana bulamak şöyle dursun, kızını gelin getirdi, bir oğul aldı Şerho Ağa'nın kanından.

AĞLAYICI KADINLAR— Dokuz erkek kardeşi var idi Fasla Kadın'ın. Dokuzu da atasıydı. Altısını kan bahasına Kara Rüso aldı elinden. Ve bir Fasla Kadın ile üç erkek kardeş kaldı Şerho Ağa'nın soyundan.

BAŞAĞITÇI— Fasla Kadın gelin geldi kasra. Alnında kan lekesi, kan Bedirhan Ağa'nın vurduğu damadın.
Fasla Kadın gelin geldi kasra kan bahasına ve öteki üç kardeş canın aldı Bedirhan Ağa'nın.

AĞLAYICI KADINLAR— Üç erkek kardeştiler, Şerho Ağa'nın soyundan kalan. En büyüğü sabırdı, ortancası öfke, en küçüğüyse ölüm.

HEP BİRDEN— Ölüm en gençleriydi ve en güzelleri.

(Duvar dibini aydınlatan bütün ışıklar hızla yukarı kayar. Ve ansızın devriye yolundaki Tüfekliler —büsbütün— aydınlanır. Aşağısı büsbütün karanlıkta kalır. Bir ışık kaydırmasıdır bu. Geçiş, hızlı ve yatay bir ışık çizgisi halinde olmalıdır.)

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Toprak ağıyor. Güneş ışığını toprağa dökmeye başladı.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Geriniyor toprak. Sabahın rüzgârıyla uykusunu açıyor ekinler.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Bedirhan Ağa'nın kanı kurumadan kasrın duvarlarını güneşe kavuşturmak gerek. Duvarın alnına vurulan kara lekeyi silmek gerek.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Sabah oluyor. Ağlayıcı Kadınların inlemesi çoğaldı. Cümle köylü, tekmil aşiret adalet bekler, akşamın kararmasına dek...

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Güneşin doğması ve batması... Bir gün... Hepsi hepsi bir gün.

ALTINCI TÜFEKLİ— Her vakit ölümü düşünmekteyiz. Ölüm içimizde gizli bir nehir gibi her daim akar durur. Toprağa bakarken, göğe bakarken...

YEDİNCİ TÜFEKLİ— Sevdaya bakarken...

SEKİZİNCİ TÜFEKLİ— Cümle hayatı bir ölüm gibi yaşamaktayız.

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Ölümün ve hayatın kanunu olsa gerek bu.

İKİNCİ TÜFEKLİ— Yanımız yöremiz mezar taşı, yanımız yöremiz ferman.

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— İşte güneş aşikâr ediyor toprağın yüzünü. Kurumuş kan gibi rengi toprağın.

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Gayrı ölüsünü kaldırmak gerektir Bedirhan Ağa'nın.

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Bu gün kasırda mahkeme kurulacak. Bu gün kasrın duvarları namusunu kurtaracak.

ALTINCI TÜFEKLİ— Fasla Kadın o yılan güzelliğiyle açmıştı bu kasrın kapısını. Geldiği gün kasrın duvarlarında zehirli ot-

lar bitti. Otlar onun çimen yeşili gözlerinden aldılar renklerini.

YEDİNCİ TÜFEKLİ— Ve zehirlerini.

SEKİZİNCİ TÜFEKLİ— Gözleri kör eden güzelliği bin başlı bir yılan gibi uyuşturdu Bedirhan Ağa'nın öfkesini.

(Kevsa Ana, merdivenin başında aydınlanır. Kendiyle konuşurken basamakları birer birer çıkacak ve Tüfeklilerin yanına varacaktır)

KEVSA ANA— Lanet olsun gelin geldiğin güne Fasla Kadın! O güne lanet olsun! Bedirhan, seni atının terkisinde kasra soktuğunda Şerho Ağa aşiretinin erkekleri yüzlerini toprağa döktüler. Kahırlarından ve utançlarından insan içine çıkamadılar bir zaman. Ve de bizim muradımız da buydu. Bedirhan hevesini alır senden ve de seni utancınla bir kıyıya bırakır, unutur gider belledik. Lakin kim bilir hangi ölümdür ki sana bu zehir güzelliğini bağışlamış. Ve de sen kim bilir hangi büyüler ve tütsülerle mil çektin Bedirhan'ın gözlerine. Seni avrat belledi, üstüne kadın almadı. Aşiretin en güzel, en asil kızlarına yüz çevirdi bir bir... Seni minderine ortak etti ölesiye.

(Kevsa Ana en üst basamağa varır, ardına döner. Aşağıya Fasla Kadın'a bakar. Kimse Kevsa Ana'yı duymamaktadır.)

KEVSA ANA— Lanet olsun gelin geldiğin güne Fasla Kadın! Kanlı çarşafına lanet olsun! Kanlı kızlığına lanet! Akıttığın zehire, ak çarşafın kara muştusuna lanet olsun!

(Işık ansızın Kevsa Ana'nın üzerinden bir yıldız gibi aşağıya kayar. Sahnenin bir yanında dört Tüfekli belirir. Omuzlarında yatay olarak tüfek tutarlar. Gelir kefeni kaldırırlar. Kefenin dört ucundan tutup bayrak gibi sallandırırlar. Sahnenin bir başka köşesine çekilip, donmuş bir biçimde tetik beklerler.

(Kefen, ilk gecenin çarşafıdır şimdi.

(Bedirhan Ağa'nın sırtı seyirciye dönüktür. Üstünde ceket, ayağında şalvar, arkasında kavuşturduğu ellerinde ise kehribar tesbihi vardır. Fasla Kadın ırağında ama aynı hizada, ölümcül bir suskunlukla durmaktadır... Kısa bir sessizlik... Bir resim donukluğu...)

BEDİRHAN AĞA— Boynun büküktür Fasla Kadın. Gerdeğinde yas tutarsın.

—Kısa bir sessizlik—

BEDİRHAN AĞA— Bana düşmansındır değil? Eline silah versem şakağıma sıkarsın. Lakin unutma sen benimsen gayrı, kan bedelimsin. O dik boynunu eğmeyi öğrenirsen bir gün.

FASLA KADIN— Ben atının terkisinde ölmüşem Bedirhan Ağa. Gerdeğe getirdiğin canım değil, bedenimdir.

BEDİRHAN AĞA— Lakin ben canını isterem Fasla.

FASLA KADIN— Öyleyse vur beni Bedirhan Ağa. Beni toprağa gelin et. Madem ki bir er kişisen sen ve de ağasan, bıçak vurduğun boyna can çekiştirme.

BEDİRHAN AĞA— Boynuna bıçak değil, dil vuracağım Fasla. Yatağına sığmayan ırmağa bent vuracağım. Karım olacaksan bu gece. Sana senin bedenini anlatacağam.

FASLA KADIN— Ya kanlı ellerini hangi ırmakta yıkayacaksın Bedirhan Ağa? Kanlı ellerini duvağımın akıyla mı yuyacaksın? Eğer öldürmeseydin Davud Ağa'nın oğlu açacaktı duvağımı bu gece, sen değil.

BEDİRHAN AĞA— Çok güzelsin Fasla. Duvağın tülünü yakıyor güzelliğin, yüzünü aşikâr ediyor. Bu güzellik yüzbin insanın kanını ve de yüz bin dönüm toprağı unutturur insana.

FASLA KADIN— Güzellik geçicidir Bedirhan Ağa. Lakin öfkenin, hıncın ve de intikamın baki olduğunu helbet sen herkesten iyi bilirsin.

BEDİRHAN AĞA— Sevda da bakidir Fasla. Hasret de, zulüm de. Senin güzelliğine güzellik değil, zulüm denir Fasla Kadın. Kim bilir belki benim sevdam da bakidir. Zulmüne yoldaş olur.

FASLA KADIN— Bir ağadan çok, bir insana benziyorsun Bedirhan Ağa. Dilinse dengbej dilidir.

BEDİRHAN AĞA— Sev beni. Sahip çık bana. Yüreğimin cümle mülkünü sana bağışlarım dilersen. Ben atın terkisinde doğmuşam bu gün. Ve gerdeğe getirdiğim hem canım, hem bedenimdir. Ve şimdi ilk gece hakkımı isterem senden. Ver örüklerin çözeyim Fasla, ver çözeyim.

(Bedirhan Ağa, Fasla Kadın'ın yüzünü açar, örüklerini çözerken ışık zayıflar; Çarşaf tutan Tüfekliler üç el ateş eder ve uygun adımlarla iki geri, bir ileri sanki halay çeker gibi çıkarlar. Çıkarken helehey çekerler.)

ÇARŞAF TUTAN TÜFEKLİLER—
Bedirhan Ağa'nın çarşafını uğurlarız,
Bedirhan Ağa'nın erliğini kutlarız!

(Çarşaf tutan Tüfekliler, tam sahneden çıkacakken ışık, ansızın ve yeniden yukarı kayar. Yeniden Kevsa Ana bir ışık dairesi içerisinde görünür. Ve kaldığı yerden sürdürür. Bu ışık kaymaları tıpkı bir yıldız kayması gibi olmalıdır. Bir ölüm haberi verir gibi.)

KEVSA ANA — Lanet olsun kanlı çarşafına Fasla Kadın! Lanet olsun kadınlığına!

(Kevsa Ana devriye yolunda yürür. Teker teker Tüfeklilerle konuşur:)

KEVSA ANA— Bir şey görmekte misin?

BİRİNCİTÜFEKLİ— Ova bir çarşaf gibi Kevsa Ana. Yollar gölgesiz.

KEVSA ANA— Bir toz bulutu da mı yok ufkun çizgisinde?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Gökyüzü kızgın sini. Cümle gölgeler kızışmış.

KEVSA ANA— Ya atlıların sesi? Nal şakırtıları da mı duymaz kulaklarınız? Kurşun mu aktı kulaklarınıza?

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— Sıcaktan rüzgârın kolu kanadı uyuşmuş, nefesi bile çıkmıyor.

KEVSA ANA— Bir nefes olsun yok mu tozlu yolların terkisinde esen?

DÖRDÜNCÜ TÜFEKLİ— Uzakta bir top toz bulutu belirdi, dağıla dağıla çoğalan, ovanın tasvirini bulandıran.

KEVSA ANA— Hani nerde, nerde?

BEŞİNCİ TÜFEKLİ— Ya nalların, ya kırbaçların şakırtısı rüzgârın nefesinde taşıdığı ve de sessiz ovanın bir uğultu gibi yaydığı...

ALTINCI TÜFEKLİ— Bedirhan Ağa peşine atlıları takmış ve atının terkisini namusu gibi koruyarak yaklaşmaktadır kasra...

KEVSA ANA—Şükürler olsun Allahım! Şükürler olsun sana!

YEDİNCİ TÜFEKLİ— Gelin geliyor sana Kevsa Ana. Şerho Ağa'nın kızı geliyor! Baskınlı bir düğünden en büyük ganimet!

SEKİZİNCİ TÜFEKLİ— Kan bedeli bir gelin geliyor. Cümle derdi, öfkesi, hıncı ve intikamıyla. Ve de en büyük utancıyla.

(Işıklar yiter. En son Tüfekli de yüzünü döner. Bembeyaz bir kefen oluverir giysisi. Kevsa Ana, soluksuz donar, kalır.)

KEVSA ANA— Sen! Erim! Kocam! Ağam! Kara Rüso! Hayal mi görmekteyim? Düş müdür? Yoksa kıyamet habercisi midir, mezarından firar eden suretin?

KARA RÜSO'NUN HAYALETİ— Kasrın duvarları açıyor kara peçesini. Bir hayaldir yaşadığımız zati. Öldürmek göz kırpımı, ölmek de. Lakin yaşayan nedir, bizden geriye kalan ne? Elden ele dolaşan bir kehribar tesbih, bir kanlı mavzerin pervasız tetiği, bir can, bir can daha, bir can daha... Ya yaşayan nedir Kevsa? Oğlumuza miras bıraktığımız ve de ondan oğluna kalan? Baki olan nedir?

Ben öldüm. Sizi zulmünüze bırakıyorum. Öldürmek bir kez töre oldu mu, bir tek budur yaşayan. Ama tetikle, ama kelamla, ama usul usul, ama bin yıllık öçlerin terkisine verip intikam şeytanlarını...

Ben öldüm. Lakin bu duvarlar gayrı zehir yeşilidir Kevsa. Bu duvarların zehir yeşili kınası parlayacak bir vakit daha güneşin alnında.

Yeni bir kurbanın kanı alınana dek.

Sonra kan yuyacak bütün duvarları. Ve bir zaman sonra her şey durulacak.

Haydi açın kapıları!

Haydi açın kapıları!

(Ansızın ışıklar yanar. Hayalet kaybolur. Tüfekliler hep birden bağırmaktadırlar:)

TÜFEKLİLER— Haydi açın kapıları! Bedirhan Ağa kasra gelin getirdi! Haydi açın kapıları!

(Kevsa Ana donmuş kalmıştır; kendi ıssızlığıyla bir süre şaşkın bakınır. Sonra yavaş yavaş merdivenleri inmeye başlar. O merdivenleri inip, yerini alırken Tüfekliler:)

TÜFEKLİLER— Üç erkek kardeştiler Şerho Ağa'nın soyundan kalan,

BİRİNCİ TÜFEKLİ— En büyüğü sabırdı,

İKİNCİ TÜFEKLİ— Ortancası öfke,

ÜÇÜNCÜ TÜFEKLİ— En küçükleriyse ölüm,
TÜFEKLİLER— Ölüm en gençleriydi ve en güzelleri.

(Işıklar yine yatay bir çizgi halinde ve yine ansızın hızla aşağıya kayar. Aşağısı büsbütün aydınlanır. Yukarısı yeniden karanlığa —olağan aydınlığına— döner. Bir noktalama tamamlanmıştır.)

FASLA KADIN— Ve kasırda rivayet olunur ki, Fasla Kadın en küçüğünün gönderdiği ulaklara gönül düşürmüş, hatırına yüz sürmüş ve bir gece yarısı ulaşmış kasrın gizli merdivenlerini ovaya açan ölüm kapısına.
Üç kardeşine ve onların namlularına kasrın avlusunu ve de Bedirhan Ağa'nın bedenini açmış. Aynen böyle rivayet olunur.
İşte taziye hukukuna sebep kimsenin diyemediği rivayet budur!

Işıklar.

ara oyun

(Mavi bir duman içerisinde, belirsiz bir mekânda oynanmalıdır bu oyun. Bütün oyuncular bembeyaz giysiler giymelidir. İbrahim'i Bedirhan Ağa, Hacer'i Fasla Kadın, İsmail'i Heja oynayacaktır. Anlatan'ın konuştuğu sürece oyuncular, sözsüz bir oyun gibi anlatılanları yansılayacaklardır.)

ANLATAN— Ve Tanrı, İbrahim'den oğlunu Kâbede kurban etmesini istedi. İbrahim eve kederli geldi. Hacer, kocasına üzüntüsünün nedenini sordu. İbrahim hiçbir şey söylemedi. İsmail'i getirmesini ve Tanrının çağrısına gideceklerini söyledi. İsmail en iyi esvaplarını giyindi. İbrahim, karısından ip ve kılıç istedi. Hacer'in gönlüne kuşkular yürüdü. Lakin, İbrahim'in istediği iple, kılıcı getirdi. Sonunda İbrahim hem Hacer'e, hem İsmail'e gerçeği söyledi.
Ve hep birlikte Kâbeye, yola çıktılar.

İSMAİL— Gecikme baba, işte başım.

ANLATAN—dedi. Ve sonra İbrahim dua etti. Ardından İsmail:

İSMAİL— Karanlıktan korkarım. Mezarıma her gelişinizde bir mum bırakın. Başucumda hep bir mum yansın.

ANLATAN— dedi. Ve babasına gözlerini bağlamasını söyledi. Sonra Hacer dedi ki:

HACER— Bir deve veya bir koyun bile kurban edilirken ona su verilir ya İbrahim. Oğlumuz, bir deveden ve bir koyundan bile daha mı değersizdir?

KARANLIKTAKİ KALABALIK — Su! Su! Su!
Toprağa su!
Gönüllere su!
Susuzlara su!

(Şimşekler çakar, gök gürler, yağmur yağmaya başlar. İbrahim, İsmail'i kurban edecekken:)

KARANLIKTAKİ KALABALIK — Gökten koç hiç inmedi!
Gökten koç hiç inmedi!

(İsmail yığılır kalır.)

İBRAHİM — Yağmur dindi.

Işıklar.

İKİNCİ BÖLÜM

(Kasrın geniş avlusu. Arkada mazgallar. Sızan ışık. Aşiretin ululari, ataları, şeyhleri. Kevsa Ana bir köşede suskun, ölümcül, kalabalıkta tek kadın.)

MAHKEME SAHNESİ

(Surların üzerinde bir yaşlı ermiş kişi belirir. Beyaz eteklerini toplayarak ve beyaz sakallarına parmak vurarak, devriye yolunu yürür; basamakların başına gelir; yavaş yavaş basamakları iner. Avluya vardığında avlunun ışığı çoğalır. Ermiş kişi, Ulular katındaki yerini alır. Bunları yaparken uzun uzun anlatır:)

YAŞLI ERMİŞ KİŞİ— Şerho Ağa'nın yüzünü yere yıkmak için, tek kızı Fasla Kadın kaçırılınca, Şerho Ağa, o gün bu gün yüzünü toprağa vermiştir. Ya kızımın, ya erinin kanı alınmadan yüzüm topraktan kalkmaz buyurmuştur oğullarına. Ve de aşiretimizin erliği, şerefi ve de namusu gayrı toprağa bakar diye buyurmuştur. Ölüm ve kan kaçınılmaz olmuştur.

Vaktaki, vakitlerden bir vakit, Şerho Ağa'nın üç yiğit oğlu, üç yağız ölüm olup da gizli merdivenlere ulaşan gizli

kapıya vardıklarında, Şerho Ağa'nın yüzü topraktan kalkmış, gözünü ufka vermiştir. Yüreğinin gümbürtülerini ufka emanet etmiştir. Ve de Bedirhan Ağa öldürülmüştür. Gayrı esmer sureti toprağa çizilmiştir.

Ve kasırda rivayet olunur ki, Fasla Kadın'dır elini ihanetine emanet eden, gizli merdivenlerin kapısını zehriyle eriten ve erinin, kocasının, çocuğunun babasının canını ölümle değiştiren...

Aşiretine ve öpeöz kardeşlerine borcunu ödeyen Fasla Kadın'dır; aşiretlerin kan alma, can alma nöbetinde sırayı değiştiren...

Ol rivayet böyledir.

Şimdi Fasla Kadın ve ihaneti mahkeme edilecektir.

(Yaşlı Ermiş Kişi, avlunun düzlüğüne varmış, avlunun aydınlığı artmıştır. Yaşlı Ermiş Kişi yerini alır. Bekler. Kısa bir sessizlik...)

BİRİNCİ YAŞLI— Fasla Kadın'ı huzura getirmek vakti gelmiştir ulu kişiler?

İKİNCİ YAŞLI— He ya, gelmiştir. Huzura girsin.

(Birinci Yaşlı, Ulağa el eder. Ulak çıkar. Kısa ve gergin bir sessizlik yinelenir. Az sonra Ulak, Fasla Kadın'la birlikte girer.)

BİRİNCİ YAŞLI— Yaklaş Fasla Kadın. Rivayeti bilmektesin. Söyleyecek kelamın vardır elbet, mahkemenin önünde söyleyesin.

FASLA KADIN— Söylenecek kelam en başta söylenmiştir er kişiler. Kader ya da töreler söylenecek kelamı söylemiştir.

İKİNCİ YAŞLI— Kaderden, töreden öte senin bir suçun yoktur Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Aklımla ve de kalbimle bir suça bulaşmamışam

ben. Lakin suçum dişi olmaktır. Kanlı bir düğünün gerdeğine bulanmış, lanetli bir gelin olmaktır.

ÜÇÜNCÜ YAŞLI— Bütün ulular, atalar toplanıp Bedirhan Ağa'nın katlini konuşmuşlardır. Ve de sorulmuştur ki:

Bu kasrın içinden kim ola ki, kasrın gizli kapısını ölüme açа ve de gizli merdivenlere ışık tuta?

Bedirhan Ağa, bu kasrın, bu aşiretin öpeöz ağasıdır. Hangi yürek eline böyle bir hüküm buyurur? Kimin gözünü hayınlık bağlar bu kadar?

FASLA KADIN— Bilirem hayli müşkül bir durumdur. Gizli kapıyı açan el, bir kördüğüm olmuş önünüzde durur.

DÖRDÜNCÜ YAŞLI— Lakin sen bu aşiretten değilsen Fasla Kadın. Ve de Şerho Ağa'nın kızısan. Ve de öpeöz düğününden kaçırılmış bir düşman kızısan. Ve de aşiretin yüzünü topraktan kaldırmaya sebep, böyle bir kanlı işe bıçak bileyebilirsen. Ve de kocanı ölüme verebilirsen.

FASLA KADIN— Bedirhan Ağa, benim erimdi, kocamdı. Tenimin ve de canımın sahabıydı. Yüreğimin mülkünü edinmişti bir başına. Dinmek bilmez bir kan davasına sebep, erimi ölüme yollamam ben. Bunu böyle bilesiniz Ulu Kişiler.

BİRİNCİ YAŞLI— Başın diktir Fasla Kadın. Doruklarında her daim duman taşımışsan. Bu mahkemendir senin. Dilin biraz daha kısa, yüzün daha yumuşak ola ki, olup bitenin özüne ulaşak, gerçeğin sırrını çözek.

FASLA KADIN— Bilirem azrailin kılıcı üstümüzde eğleşir ağalar; lakin gönlümden de kervanlar geçer...

BEŞİNCİ YAŞLI— Yani sen demektesindir ki, bu işte benim hiçbir suçum, hiçbir günahım yoktur.

FASLA KADIN— Kelamın doğrudur ata kişi. Lakin kaderin kervanında hükmüm yürümez.

BİRİNCİ YAŞLI— Tanığın vardır Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Tanığım sevdamdır ağalar. Ve de tanığım kocamdır. Lakin şimdi her ikisi de topraktır.

İKİNCİ YAŞLI— Sevdanın tanıklığa buyrulduğu ne zaman görülmüştür Fasla Kadın? Bize söze gelen, sese gelen tanık göster.

FASLA KADIN— Sevdanın hası sese de, söze de gelmez ağalar. Sevdanın hası suskun yaşanır. Hangi dilin gücü yüreği aşikâr etmeye yeter?

ÜÇÜNCÜ YAŞLI— Mahkeme edilen senin sevdan değil, Bedirhan Ağa'nın ölümüdür Fasla Kadın. Bize sevda destanı anlatmaktasın.

DÖRDÜNCÜ YAŞLI— Ve de bunları anlatmakta devam edersen, sevda destanını ölümle bağlayacaksın.

FASLA KADIN— Zati destanın bir yüzü sevda, bir yüzü ölümdür ağalar.

BEŞİNCİ YAŞLI— Bakasın Fasla Kadın, bize olan biteni anlatırsan, yüreğin sakin ve de vicdanın temiz olarak ulaşırsan cennet katına.

Günahlarını ve de sırlarını toprağın suskunluğuyla paylaşma; anlat bize olan biteni!

FASLA KADIN— Olan bitenin özü şudur ağalar: Ben ölüme yazgılıydım. Daha Bedirhan'ın terkisinde ulaşırken kasrın kapısına, belliydi ki, ben ölüme yazgılandım.

Ya sizler, ya aşiretim zati yaşatmayacaktı beni. Lakin bunun zamanı belli değildi. Ve de canıma kimin kıyacağı? Ve de ben geldiğimin haftasına, ölümüme, yani Bedirhan'a sevdalandım. Arımı, utancımı unuttum. Erimi, kocamı, yiğidimi sevdim. Ona bal topundan yiğit bir oğlan verdim. Ve bunca yıldır ölüm beklerim.

Ha Şerho Ağa'nın yiğitleri, ha kasrın Tüfeklileri... Helbet kıyılacaktı canıma. Bunu bilmekteydim. Ve herhal ecelin zamanı geldi.

Yormayın ak sakallarınızı, verin hükmünüzü Bedirhan'a gideyim!

KEVSA ANA— Söyleyecek son sözün budur Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Budur aney.

BİRİNCİ YAŞLI— Gayrı ölüm kâğıdını boynuna asarsın Fasla Kadın.

İKİNCİ YAŞLI— Sırat köprüsüne ayak basarsın.

ÜÇÜNCÜ YAŞLI— Bildiklerinin, gördüklerinin ışığını bizden uzak tutarsın.

DÖRDÜNCÜ YAŞLI— Belli ki ecelden haber alma zamanı geldi.

BEŞİNCİ YAŞLI— Canına hüküm verme zamanı geldi.

FASLA KADIN— Artık ben ölümün ötesine düşmüşem er kişiler; Hükmünüz bedenimedir, canıma değil!

BİRİNCİ YAŞLI— Tekmil kelam söylenmiştir Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Tekmil kelam söylenmiştir.

BİRİNCİ YAŞLI— Son sözün budur Fasla Kadın?

FASLA KADIN— Budur.
Lakin kasrın kapısını açan el hâlâ kördüğüm olmuş önünüzde durur.

BİRİNCİ YAŞLI— Çıkasın dışarı Fasla Kadın. Buyruğun verilecek.

(Fasla Kadın ve Ulak çıkarlar. Yaşlılar bir süre birbirleriyle mırıltı halinde konuşurlar.)

YAŞLI ERMİŞ KİŞİ— Hükmünüz hazır olmuştur Ulu Kişiler?

BİRİNCİ YAŞLI— Hazırdır. Heja Ağa huzura çağrılsın.

(Ulak çıkar. Az sonra Heja (Ağa) girer. Huzura durur. Heja Ağa'nın girmesiyle birlikte, Tüfekliler de girer ve devriye yolundaki yerlerini alırlar. Kısa bir sessizlik.)

BİRİNCİ YAŞLI— Bilirsen mi ne buyuracağız sana Heja Ağa?

HEJA AĞA— Bilirem atalar, beni azrail edeceksiniz.

BİRİNCİ YAŞLI— O ne biçim söz eyle Heja Ağa? Babanın kanı daha yerde durur. Ruhu mezarının üstünü dolanır. Sense onun tek oğlu, adının tek sahabısan...

BÜTÜN YAŞLILAR— Babanın öcünü almak sana düşer,

Babanın kanlısının canına kıymak sana düşer,
Kasığından düştüğün anan bile olsa bu,
bu canı almak sana düşer.

YAŞLI ERMİŞ KİŞİ— Hüküm verilmiştir.
Son kelam söylenmiştir.

TÜFEKLİLER— Kutlu bir törendir bu!
Güneş bir mızrak boyuna vardığında ananı vuracaksın Heja Ağa. Unutma güneşin bir mızrak boyuna yükseldiği vakit, ölümün vaktidir. Al şu tabancayı Heja Ağa. Babanın kanı gayrı sana emanet!

(Kevsa Ana kalkar, kuşağından bir tabanca çıkarır. Öper, başına koyar. Sonra Heja Ağa'ya uzatır. Bir süre derin bir sessizlik olur. Heja Ağa umarsızdır. Gergindir.)

HEJA AĞA— Aklım bir yanda, yüreğim bir yandadır Kevsa Aney.

KEVSA ANA— Akıl ile yürek bir araya gelmez oğul. Kader de zati budur. Ya yürekten olursun, ya akıldan. Ve lakin akıl felaketin ortasında lazım olur insana.
Al şu tabancayı Heja, ağalığın kutlu olsun! Erliğin kutlu olsun!

HEJA AĞA— Kulağımda anamın ninnileri, masalları...

BÜTÜN YAŞLILAR— Yerde öç vaktini bekleyen babanın kanı...

HEJA AĞA— Göğsünden emdiğim süt, daha ağzımın kıyısında kurumamıştır.

BÜTÜN YAŞLILAR— Babanın kanı toprağın üstünde daha kurumamıştır.

TÜFEKLİLER— Toprağın kan vakti geldi Heja. Toprağın da töresi vardır. Geciktirmeye gelmez.
Babasının öcünü yerde koyan oğuldan bize ne ata olur, ne ağa Heja. Bunu bir iyice belleyesin.
Biz ağamızdan gayrısına dizgin tutturmayan Tüfeklileriz, Aşiretimizin şerefine baş koyan yeminlileriz!

HEJA AĞA— Yüzüme kan seğirtir, alıcı kuşlar konar yüreğime.
Lakin ödeyeceğim borcumu babama ve de aşiretime.
And olsun ödeyeceğim!

(Heja Ağa kendine uzatılan kara tabancayı alır, öper, başına koyar. Sonra kuşağına saklar. Çıkar.)

BİRİNCİ YAŞLI— Gayrı yeni ağamız Heja'dır. Her sözü buyruktur, her kelamı aşiretimize ışıktır.

(Birinci Yaşlı ayağa kalkar, ardından herkes kalkar.)

BİRİNCİ YAŞLI— Ağalığın kutlu olsun Heja Ağa.
TÜFEKLİLER— (*Tek sıra haline gelir, havaya ateş ederler.*)
Ağalığın kutlu olsun Heja Ağa!

Işıklar.

İFA SAHNESİ

(Kasırda avlu.

(Gün bir mızrak boyu yükselmiştir. Geride aşiret mızrağına vuran güneş, mızrağın taş avluda uzayan ölümcül gölgesi.

(Seyirciye ilk anda gerdek gecesinin yinelendiği izlenimi verilecektir. Heja Ağa, babasının ceketini, şalvarını giymiştir. Sırtı seyirciye dönük durmaktadır. Elinde bir kehribar tesbih. Fasla Kadın gene aynı uzaklıkta durur. Bir süre resim donukluğu. Bir yanılsama. Sonra Heja Ağa yavaş yavaş döner yüzünü. Gerdek gecesinin yanılsaması bozulur. Ölümün gerçeği başlar.)

HEJA AĞA — Nasıl sessiz ortalık...

FASLA KADIN — Kasrın nefesi kesilmiş...

HEJA AĞA — Gün bir mızrak boyu yükselmekte...

FASLA KADIN — Herkes nasıl bekler,
Herkesin yüreği nasıl tetikte...

HEJA AĞA — Kanı çekilmiş her yerin,
Kasrın duvarları bir nabız gibi atmakta...

FASLA KADIN — Mızrağın gölgesi uzar durur kuru toprakta, çatlamış dudakları toprağın.

HEJA AĞA — Ellerim kupkuru, parmaklarım toprağa gömülü sanki, kunt olmuş kımıldamaz.

FASLA KADIN — Batan güneşe mâni olunmaz Heja. Akan su durdurulmaz. Ekin geciktirilmez.

HEJA AĞA — Ne bahtsız oğulam ben aney. Ne kara bir yazı yazılmış alnımın çatına ve de tetik tutan şu kopasıca parmağıma...

FASLA KADIN — Şu bozkır kime baht vermiş Heja? Hangi alnın yazısı makbul?

HEJA AĞA— Şu koca bozkırda kaç alın yazmıştır ana canına kıymağı? Bu mümkünsüz işi kaç yürek yüklenmiştir?

FASLA KADIN— Sen bir ağa oğlusan. Heja. Ve gayrı bir ağasan, bir er kişisen! Gayrı sana yüreğinin bütün kapılarına kilit vurmak düşer.

HEJA AĞA— Yüzümde tüy bitmedi daha aney, daha bıyığı mülk edinmeden ağalığı mülk edinirem. Bir yanlış hesap vardır bu işte. Ve de tetiğimin kıblesinde ilk anam durur.

Kaç yürek dayanır bu mümkünsüz işe? Kaç yürek?

FASLA KADIN— İnsan demek, töre demektir Heja. Sade bu bozkır değil, aha şu bozkıra yaban duran makinaların geldiği gâvur elleri bile kendince bir töreye sahaptır.

Töre demekse ölmektir, öldürmektir. Ha usul usul, ha bir göz kırpımında...

Sana düşen beni vurmaktır oğul.

HEJA AĞA— Bilirem sen suçlu değilsindir aney. Kapıyı sen açmamışsan. Yüreğim bunu söyler, buna inanır.

FASLA KADIN— Mahkeme kararın vermiştir oğul.

HEJA AĞA— Kapıyı sen açmadın. Merdivenlerin dibine sen varmadın. Sen babama sevdalıydın!

FASLA KADIN— Ne değişir a be oğul? Zati suç dediğin nedir ki? Güneş de, hava da, su da hepimizin payına düşmez mi? İşte onun gibi bir şeydir suç.

Ben on beş yıldır ölümle hısımdım, akrabaydım. Şimdi yorgun kollarımı açmışam, beklerim...

Hem ölümü, hem babanı...

HEJA AĞA— Omuzlarım bu yükü nasıl kaldırır aney? Senin de bana merhametin yoktur Ata Kişiler gibi. Onlar da vur der, sen de vur dersin! Ya ben ne derim, aney? Ya ben ne derim?

Dara düştüğümde senin kollarında teselli bulurdum, ya şimdi kimin kollarında bulacağım?

FASLA KADIN— Zamanın kollarında oğul, zamanın kollarında...

HEJA AĞA— Ağalığımın cülusu böyle mi kutlanacaktı aney? Böyle mi oturacaktım ağalık minderine?

FASLA KADIN— Ne diyeyim oğul, belki bir gün kader de yorulur.

HEJA AĞA— Ben yorulmuşam aney, aha bu ilk günümde ben yorulmuşam... Bitkin düşmüşem.

FASLA KADIN— Yüreğini umarsızlığa salma Heja. Erliğin adına, ağalığın adına beni vurman gerektir. Başı eğik bir çaresiz olmaktansa, anasını vuran bir oğul olmak gerektir. Meraklanmayasan, ben bunca zamandır ölüme hazırdım, onu beklemekteydim.

HEJA AĞA— Lakin ben hazır değildim aney.

FASLA KADIN— Haydi çek tetiği Heja! Ağalığın kutlu olsun! Eğleştikçe yüreğin kabarır bilirem, haydi çek tetiği!

HEJA AĞA— Gözün bağlayayım ister misen aney?

FASLA KADIN— İstemem! Canımın bedenimden uçtuğu, gözümün dünya ışığı gördüğü son dakkaya kadar yüzün görmek isterem.

HEJA AĞA— Benden razısan aney?

FASLA KADIN— Senden razıyam oğul. Tanrı da senden razı olsun. Emzirdiğim süt helal olsun!

HEJA AĞA— Son bir dileğin vardır aney?

FASLA KADIN— Dilerim yağmur ıslatmasın namlunu Heja,
bereketli olmasın namlunun ucu,
sıktığın ilk ve son kurşun olsun bu,
bir cana kıymak için
sıktığın ilk ve son kurşun!

HEJA AĞA— Ağalığa öz anasını vurarak başlayanın parmağı gayrı tetikten uzak duramaz aney,
Ellerini ana kanına bulayan oğul, gayrı tetikten uzak duramaz.
Belli ki ağalığım zorlu olacak.
(...)
Ya kendinden yana bir dileğin yoktur aney?

FASLA KADIN— Cesedim gözyaşından ve mezardan yoksun kalmasın. Kendimden yana başkaca bir dileğim yoktur.

HEJA AĞA— Söz aney, ağa sözü. Ne gözyaşından, ne mezardan yoksun kalacak cânım bedenin.

FASLA KADIN— Ne tetiğini, ne parmağını hatırlayacağım oğul, sade sevgini, sevgini hatırlayacağım.

Haydi beni Bedirhan'a kavuştur!

HEJA AĞA— Hazır mısın aney?

FASLA KADIN— Hazırım oğul. Hazırız.

(Heja Ağa, tabancasını yavaş yavaş doğrultur, anasının alnının çatına nişan alır, elleri titremektedir.)

FASLA KADIN— Titremesin elin Heja!

Yaprağına hükmeden bir ağaç gibi dimdik dur karşımda.

HEJA AĞA— Hakkını helal et aney, sana memleket bağışlamak isterdim. Bahtıma ölüm düştü. Evlatlık borcumu böyle ödiyrem.

FASLA KADIN— Helal olsun hakkım oğul, helal olsun. Benim memleketim ölümdür gayrı.

(Heja nişan tazeler. Sırtı seyirciye dönük, başını anasından öte yana devirerek ve uzun, korkunç, yankısı dinmeyen bir çığlık gibi:)

HEJA AĞA— Aneeeeeyyy!

(Ansızın silah patlar. Fasla Kadın vurulur. Tam düşecekken)

Işıklar.

TAZİYELER

(Işıklar yeniden yandığında, Heja Ağa, kasrın avlusunda tek başınadır. Mazgallardan birinin önünde durmuş, ellerini arkasında kavuşturmuş, dışarıyı seyretmektedir. Dimdiktir. Bir süre fotoğraf donukluğu. Sessizlik. Az sonra bir ulak girer. Bir süre sessiz, korkak durur. Konuşmaz. Az sonra Heja Ağa başını usulca ondan yana çevirir. Bambaşka biri olmuştur.)

ULAK— Yıkanmıştır, duası okunmuştur. Buyurursan huzura getireceklerdir ağam.

HEJA AĞA— (*Az sonra*) Getirsinler!

(Ulak çıkar. Heja Ağa yeniden dışarıyı seyreder. Gene sessizlik. Az sonra dört köylü kişi, omuzlarında bir taht, üstünde bembeyaz kefenle Fasla Kadın'ın ölüsünü getirirler. Kısa bir süre dururlar eşikte. Heja Ağa döner bakar, başını sallar. Dört köylü kişi, az önce Bedirhan Ağa'nın ölüsünün bulunduğu yere koyarlar cesedi. Geri geri çekilirler. Heja Ağa yaklaşır.)

HEJA AĞA— Herkes çekilsin huzurdan! Ağlayıcı Kadınlar da gelmesin! Onların iniltili dudaklarına düşürmem anamın taziyesini. Hiç kimse gelmesin! Buyruğumdur bu. Herkesçe biline! Bu avluya her kim ki bir adım atar, alnının çatından vururum onu. Tek başıma tutacağım anamın taziyesini. Bir başıma ve sessiz. Havar ki gayrı acılarımı saklayacak bir ıssızlık bulamam. Haydi herkes çekilsin huzurdan!

(Hizmetliler çıkar. Avlu bomboş kalır. Heja Ağa kefenin başına diz çöker. Sonsuz acılar, yıkımlar içindedir. Ağlamak istese de ağlayamaz artık. Her davranış yetersiz, her anlatım eksiktir. Kendini hiçbir biçimde ifade edemeyecektir artık. Usul usul kefenin başını kaldırır, omuzlarına kadar açar. Ve ansızın donakalır, yüzü değişir, şaşkın, korkulu bakar; Kefenin altından babasının ölüsü çıkmıştır. Geri geri çekilir. Çekilirken sahnenin dört bir yanından, surlardan, kapılardan insanlar doluşmaya başlar sahneye. Ağlayıcı Kadınlar, Tüfekliler, Yaşlılar, Hizmetliler, herkes... Büyük bir koro gibi, büyük bir çığlık gibi, bir cehennem ayini yapmaktadırlar.

(Heja Ağa, belindeki tabancaya sarılır, bağırarak havaya bir el ateş eder. O, ateş ederken ışıklar söner.

(Işıklar yeniden yandığında bomboştur avlu. Kefenin yüzü örtülüdür. Heja Ağa, aynı yerde, aynı biçimde durmaktadır. Bir düş müdür bu, bir sanrı mıdır? Tabancasını beline koyar, gelir, yeniden kefenin başına diz çöker.

(Kefenin üstüne kızıl bir ışık düşer.)

1980, 1981

GEYİKLER LANETLER

Kişiler

≈

ANLATICI

CUDANA

TÜFEKLİLER

MUSTAFA BEY (KESİKBAŞ)

İNTİKAM CİNLERİ (YEDİ TANE)

BAKIR ile ÇOCUKLUĞU

SÛVEYDA

HİZMETKÂR KADIN

HALAY ÇEKENLER

KASIM

MUSTAFA BEY'İN ON BEŞ YAŞI

HAZER BEY

KUREYŞA

BAŞEFSUNCU

EFSUNCULAR (DOKUZ TANE)

BERBER

BERBER'İN GENÇLİĞİ

KÖYLÜLER

KADINLAR

ERKEKLER

HAZER BEY'İN HAYALET OLAN BABASI

AŞİRET ERLERİ

HİZMETLİLER

İNSAN BAŞLI YILAN

KASIM'IN ON BEŞ YAŞI

NÂSIR'IN ON BEŞ YAŞI

NÂSIR

MASKELİLER

TAHTIREVAN TAŞIYANLAR

BİRİNCİ KIZ

İKİNCİ KIZ

ÜÇÜNCÜ KIZ

ATEŞ KANATLI MELEKLER

SİDAR

DAVETLİLER

ATEŞ YUTANLAR

HOKKABAZLAR

CANBAZLAR

SİHİRBAZLAR

BAL VE SÜT TAŞIYANLAR

ATA KİŞİ

AŞİRET BÜYÜKLERİ

CÜCELER

HİZMETLİ

öndeyiş

PERDE ÖNCESİ

Üzerinde oyunda yer alan bütün kişilerin suretleri, mekânlar, ve oyundaki olayları canlandıran temsili resimler bulunan dev bir bez perde oyun alanının önüne gerilmiştir.

*Oyunun ilk ve son cümlesi gibi durmaktadır.**

Işıklar bu perde üzerinde bir süre kalır, ya da bir süre tarar.

Az sonra elinde uzun bir çubukla ANLATICI girer.

ANLATICI perdedeki kişileri tanıtacak, öyküyü anlatacaktır.

ANLATICI

Suyun toprağa değdiği yerde başlar bu efsane,
Kimi der: Bin yıl önce; Kimi der: Efsunlu zamanlarda,
Kimi der: Geçenleyin,
Kimi der: Düşümde.
Sözün kısası:
İşte size seyirlik bir hikâye!
Öyle bir hikâye ki,
Geyikleri ve Lanetleri anlatır;
Kaldırın geyikleri, kaldırın lanetleri

* *Bu perde, daha çok taşbaskısı halk resimlerini düşündürecek naiflikte çizilmiş olmalı, çadır tiyatrolarının müşteri çekmek için kullandığı panoları da andırmalıdır.*

Geriye hayatımız kalır.
Hayatımız dedikleri nedir ki zaten?
Tarih nedir? Zaman nedir?
Bir tek zaman vardır Asya'da: Geniş Zaman
Geçmiş de, Gelecek de, Şimdi de
Geniş Zamandır.

(Öksürür, ya da başka bir şey. Konuya geçeceğini belli eder.)

Burada, şu perde üzerinde bir kavmin dört kuşaklık hikâyesi resmedilmiştir.

Her oyun bir yazgıdır.

Herkes oyununda kendi yazgısını oynar; Ya da oyunu yazgısı olur, diyelim.

İşte şurada gördüğünüz Hazer Bey'dir.

Babasına baş kaldırıp da, kavmi ikiye böldüğünde daha yirmisinde yoktu.

Şu gördüğünüz kadın, karısı Kureyşa'dır. Gaipe gidip geldiği söylenir.

Oğulları Mustafa işte budur.

Hâlâ yaşadığı söylenir.

Mustafa'nın karısı Cudana ise şu gördüğünüzdür. İki oğul vermiştir ona: Kasım ile Nâsır.

Kasım ile Nâsır aynı kadınla evlenmişlerdir. Bu kadın şurada suretini gördüğünüz Sûveyda'dır. Her ikisinden de birer oğlan doğurmuştur. Kasım'ın oğluna Bakır, Nâsır'ın oğluna Sidar denilmiştir.

Bu oyunda oynayıp da sureti çizilmemiş olanlar vardır. Sureti belirip de ne olduğu bilinmeyenler vardır.

Onları tamamlamak size düşer.

—Sesini fısıltıya indirerek—

Şunlar cinlerdir. Oyun cinleri. Yazgı cinleri. Herkesi, her şeyi görürler. Ve kimseye görünmezler.

Onları görmek size düşer.

Biz gelelim sözümüze:

Bir zamanlar şarkın şimal tarafında, çok büyük bir kasr var imiş... *(Perde üzerinde şarkı, şimali gösterir.)* Diyeceksiniz ki, şark neresi? şimal neresi? nerenin şarkı? nerenin şimali? Diyelim ki, her yerin şarkı, her yerin şimali olsun. Her yere aynı uzaklıkta bir yer olsun... Olamaz mı? Neden olmasın? Dünya üzerinde kendimizi nereye yerleştirdiğimize bağlı bir şey değil midir bu? Hem çok fazla garba giden, sonunda şarka çıkar diye buyrulmuştur. Malumunuzdur. Sözün kısası nereye gideceksek, dünyanın yuvarlak olduğunu unutmadan gidelim.

Ve biz gene kasrımıza gelelim

Öyle bir kasr ki, eşi benzeri yok,

Öyle bir kasr ki, eşi benzeri olmasın diye yapılmış;

Kimi der: Ovanın düzündeymiş,

Kimi der: Ormanın koynunda, eskiden ceylan yatağıymış...

Şimdiyse taş taş üzerinde kalmamış;

Derler ki: Geyikten ve lanettendir.

Öyle sağlammış ki kasrın duvarları, yıkıcılar yüzyılda yıkabilmiş, derler.

Gerçeğin üzerinden çok zaman geçince, o gerçek efsunlanır. Dolayısıyla yüzyıl mıdır, değil midir? bilemeyiz; Hem nedir yüzyıl dedikleri, neye göre değişir?

Hangi gün yüzyıl olur? hangi yüzyıl bir günle anlatılır?

Yani demem o ki, gerçeğin üzerinden çok zaman geçince... E, peki gerçek nedir? diyeceksiniz. Olan bitendir, diyelim. Neye göre olan? neye göre biten? derseniz,

O zaman buyrun seyredelim.

Bez perde kalkar.

Birinci Oyun

KESİKBAŞ'ın İNTİKAMI

Kısık ışıklar... Her yer loş ve gölgeli...

Bir dehlizde giderek büyüyen ayak sesleri, zincir şakırtıları, açılan kilitler, açılıp kapanan kapıların tok sesi yankılana yankılana duyulur. Sesler yaklaşır, bu ürkütücü seslerin ardından kısa, derin ve aynı ürkütücülükte bir sessizlik.

*Ansızın sahne sağındaki çift kanatlı, zifiri koyuluktaki siyah kapı açılır. Gözleri kör edecek yoğunlukta bir ışık, açılan kapıyla birlikte sahne sağını aydınlatır.**

Önde Cudana, ardında Tüfekliler sert, kararlı adımlarla girerler. İki Tüfekli hemen kapının iki yanında nöbet durur, öteki ikisi Cudana'yla birlikte sahne önüne doğru dimdik yürürler. Bu arada kapılar kapanmış, sahne kendi ışığına geri dönmüştür. Cudana'nın hemen ardında ve iki yanında yürüyen iki Tüfekli öne geçer ve eğilip sahne zeminindeki kapağı ağır ağır kaldırırlar. Aynı yoğunlukta bir ışık bu kez aşağıdan yukarı vurur. Bir cehennem ayininin ağzında duruyor gibidirler. Bu kapak, bir merdivene açılmaktadır. Nitekim az sonra Cudana basamakları inerek gözden kaybolur, kapak kapanır, ışık yok olur. İki Tüfekli sırtları seyirciye dönük kapak başında nöbet dururlar.

** Bu oyunda, oyun boyunca açılan her kapının ardından yoğun, kamaştırıcı bir ışık dolmalı sahneye ve hemen sonra kapanmalıdır.*

Aynı sesler yeniden başlar. DEMEK Kİ BURASI BİR ARA YERDİR. Açılıp kapanan kapıları, geçilen dehlizleri gözümüzde canlandırmamıza yarayacak, imgelemimizi harekete geçirecek radyo oyunu efektleri...

Kilidinde dönen bir anahtarın sesine varana dek her ses, her ayrıntı büyütülerek verilir. BİRİNİN GÖRDÜĞÜ KARABASANI görüyor gibiyizdir.

Az sonra,

Az önce sahnenin sağından aşağı inen Cudana, sahne solunda, tepede belirir; Merdivenin başında...

(Merdiven, ilkin sahne sağına doğru inmekte, daha sonra ortalarda bir yerde genişçe bir sekiyle dirsek yaparak, sahne önüne, seyirciye yönelmektedir. Merdiven başında bir kapı vardır. Önünde ve arkasında genişçe bir sahanlık yer almaktadır. Cudana kapının ardındadır, belinden çözdüğü bir anahtarla kapıyı yoklar, açar. Açmasıyla birlikte, Cudana'nın arkasından kaynağı belirsiz bir ışık büyüyerek merdivene vurur, basamaklara taşar. Basamaklardan taşarak aşağı inen bu ışık kapının kapanmasıyla birlikte KAPININ ARDINDA DA yok olur.

Mahzenin doğal karanlığına, gölgeli ışığına kavuşuruz.)

Cudana merdiveni inmeye başlar.

Burası kasrın (ve yerin) yedi kat dibinde bir mahzendir. Sahne solunda bir masa vardır. Yerlere dek uzayan ateş rengi bir örtüyle gizlenmiştir. Masanın üzerinde gümüş bir tepsi; tepside, kanlar içinde kesik bir baş durmaktadır. Saçı, sakalı birbirine karışmıştır; gözleri kapalı, benzi soluktur. Ağzının kıyısından ince bir şerit halinde kan sızmaktadır.

Cudana, merdivenlerin dibinde bir süre durur.

Kendini, çoktandır alıştığı bir şeye yeniden alıştırıyor gibidir. Sonra masaya, Kesikbaş'a doğru ağır ağır yaklaşır.

CUDANA

Gene geldim yâ Mustafa!

Bitmiyor, bitmiyor, bitmiyor.... Tükenmiyor soyağacımıza musallat olmuş bu lanet! Nasıl zorlu bir öcmüş ki bu, onca kurban yetmedi, onca kan kurutmadı. Çektiğimiz onca ağrı, onca sancı dindirmedi bize olan nefretini, kinini... Bu zaman içinde en uzun ömürlü yanardağın bile soluğu tükendi, bitti. Bu gazap ise hâlâ aynı hışmıyla sürüyor. Bitmiyor, bitmiyor, bitmiyor...

Soyağacımıza düşen bu kara gölgeyi kovmanın bir yolu yok mudur yâ Mustafa?

Sen öldün, ölümün sessiz memleketine çekildin. Hepimize uzaktan bakıyorsun. Acılarımız değmiyor sana.

Kasrın göğünü kaplayan kara bulutlar bir an olsun dağılmıyor. Aşiretimiz sonu gelmeyen bir yas içinde. Her türkünün ardından ağıt, her şenliğin ardından yas geliyor. Omuzlarım kaldırmıyor bu yükü artık. Bu yükün altında ezildim, yaşlandım, bittim. Artık ölme zamanım geldi. Sessiz, ağrısız bir ölüm istiyorum. Bunca yıl nasıl dayandım? bilmiyorum. Ama artık yorgunum yâ Mustafa, yaşlıyım. Dayanacak gücüm, takatim kalmadı artık. Ölmek istiyorum. Yanına gelmek istiyorum. Biliyorum, dargınsın bana, ölümün sessizliğinden değil dilsizliğin. Lanetim tuttu diye öldün sen. Buna sebep bağışlamadın beni! Buna sebep bunca yıl ağzını açıp da bir tek kelam etmedi kesik başın.

Gövdeni başsız toprağa gömdün ki, benim de ölümümü göresin. Ölümlerimi göresin. Lakin çok beklemeyeceksin, yakında ben de öleceğim yâ Mustafa! Biliyorum, evet, evet biliyorum, ölümüm çok yaklaştı. Karanlık düşler görürüm kendim hakkında, uzun karabasanlar... Yorgun yüreğim kaldırmıyor artık dünyanın acılarını... Sen öldün, Kasım öldü, ya ben niye yaşarım yâ Mustafa? niye yaşarım?

—Sessizlik—

Kasım dönmedi biliyorsun. Kasım dönmeyecek. Çölün ıssızlığına gömüldü kimsesiz ölüsüyle...

—Sessizlik—

Kasım öldü değil mi? Sen doğruyu bilirsin, kurban olayım söyle! Bir yanlış iş yaptırma bana! Sen bu dünyadan değilsin, ölümün soğuk, ırak ülkesine çekilmişsin. Her şeyi görür, her şeyi bilirsin. Bilmediğin bir tek kendi sonundur. İnsan bir tek kendi sonunu bilmez çünkü; kendi seçse de sonunu gene bilmez. Ne? Nerede? Ne zaman?

Kaç kuşaktır eceliyle ölen yok soyumuzda. Kasım öldü mü? ölmedi mi? Şu koca yeryüzünde en çok bilmek istediğim şey bu. Bir yanlış iş etmekten, yanlış hüküm vermekten korkarım. Lakin bütün aşiret ağzıma bakar, o bir tek kelamımı bekler... Ah! Bir bilsem! Bir bilsem!

Ağzımdan çıkan hiçbir sözün, verdiğim hiçbir hükmün ağırlığını duymak istemiyor artık yorgun omuzlarım. Yorgunum, yaşlıyım, bitkinim. Görmeyen gözlerimin gördüklerine dayanamıyorum artık, artık katlanamıyorum...

Soyağacımızın ipi toprağı, hep toprağı gösteriyor. İpin ucunu tutan parmaklarım toprağı, hep toprağı gösteriyor.

Yüzüme toprak rengi yürüyor kaç zamandır.

Farkındayım: Çürüyorum, için için çürüyorum.

Peki ya sen Mustafa? hiçbir şey, hiçbir şey söylemeyecek misin bana? Bir söz? bir ses? bir işaret? bir... bir... bir şey?

—Sessizlik—

Anladım, beni hükmümle ve yazgımla baş başa bırakmak istiyorsun, benim seni bıraktığım gibi.

Şimdi Sûveyda'nın yanına gidiyorum, hükmümü ona göre veriyorum; Demek ki Kasım öldü!

Cudana indiği merdivenleri ağır ağır çıkar. Basamakların birinde bir an durur, ardına bakar. Son bir umutla bir söz bekler Kesikbaş'tan, sonra çıkmaya devam eder. Gözden kaybolur. Kapı kapanır, ışık yiter.

Cudana çıktıktan sonra,

Kesikbaş'ın gözleri ağır ağır açılır. Bir tek gözlerini aralayabilmekte ve konuşabilmektedir. Tek eylemi budur.

İnce bir kan şeridi parlayarak sızar ağzının kıyısından.

KESİKBAŞ

Yerin yedi kat dibinde, lanetli bir kasrın zindanındayım. Ne zamandır buradayım? bilmiyorum. Zaten öldükten sonra zaman önemli değildir. Çilem ne zaman bitecek? ne zaman sahiden öleceğim? bilmiyorum. Bildiğim tek şey, lanetimizle birlikte her şeyin biteceğidir.

Bir zamanlar bu kasrın, cümle toprakların ve köylerin, bu ulu aşiretin beyiydim. Şimdiyse bu soğuk, rutubetli ve karanlık mahzeni beklerim. Bedenim ormanın kuytusunda çürüdü, toprağa, ağaca karıştı çoktan, başımsa şimdi bu karanlığın ortasında sonsuzluğa mahkûm yazgısıyla baş başa.

Bu kasrı babam Hazer Bey yaptırmış. Peşinde düşman aşiretler ile birlikte babasının upuzun âhı varmış, o âh bir hayalet olup buralara dek ardı sıra gelmiş. Bir de geyikler tabii... geyikler...

Kasım öldü mü? ölmedi mi?

Elbette biliyorum bu sorunun karşılığını

Ama artık bilmek yazgımıza yetmez.

Işık kararır.

İNTİKAM CİNLERİ

Yedi Cin. Güneşin yedi rengini giyinmişlerdir. Sağırlaştırıcı bir müzik, bir cehennem ayini korosu eşliğinde, ışıklar ve renkler içinde döne döne gelirler. Cinlerin dansını yapmaktadırlar. Döne döne geldikleri için birbirlerinin rengini alırlar, birbirlerinin içinden geçerek çoğalırlar.

BİRİNCİ CİN— Kasım, kavmi için gitti sahraya. Yedi yıldır gelmedi gittiği yoldan.
İKİNCİ CİN— Kurtlar döndü, kuşlar döndü, Kasım dönmedi.
ÜÇÜNCÜ CİN— Yedi kervan daha çıktı Kasım'ın gittiği yola, Kasım'dan sonra.
DÖRDÜNCÜ CİN— Hepsi döndü teker teker, Kasım dönmedi.
BEŞİNCİ CİN— Ay değil, gün değil, yedi yıl bu.
ALTINCI CİN— Dile kolay, dillere kolay, ellere kolay.
YEDİNCİ CİN— Yedi yıl bu, tam yedi yıl.
HEPSİ BİRDEN— Kasım dönmedi.

BAKIR ile ÇOCUKLUĞU

Bakır, elinden tuttuğu çocukluğu ile çıkagelir.

BAKIR— Ben Kasım'ın oğlu Bakır'ım. O zamanlar yedi yaşındaydım. İşte bu, benim çocukluğumdur.

(Sahne önüne gelirler.)

Anamın dizi dibinde oturup babamı bekledim. Hiç görmediğim, hiç bilmediğim babamı. Ben doğduğum gün, kucağına almış beni, öpmüş, koklamış, sonra demiş: Artık çıkabilirim yola. Şükür oğlumu da gördüm.

HEPSİ BİRDEN— Dediler:
BİRİNCİ CİN— Bir yıla kalmaz döner
İKİNCİ CİN— Bir yıl geçti
HEPSİ BİRDEN— Dediler:
ÜÇÜNCÜ CİN— Üç yıla kalmaz döner
DÖRDÜNCÜ CİN—Üç yıl geçti
HEPSİ BİRDEN— Dediler:
BEŞİNCİ CİN— Beş yıla kalmaz döner
ALTINCI CİN— Beş yıl geçti
HEPSİ BİRDEN— Dediler:
YEDİNCİ CİN— Yedi yıla kalmaz döner
HEPSİ BİRDEN— Yedi yıl oldu Kasım dönmedi.

BAKIR—Dediler: Öldü Kasım. Ölmese dönerdi, haberi gelirdi. Dediler: Çöllerde öldü Kasım. Bir tek Sûveyda, yani anam gözler yolunu Kasım'ın, yani babamın. Bir tek Sûveyda bekler. Bir tek o inanmıştır ölmediğine.

BİRİNCİ CİN— Gündü geçti
İKİNCİ CİN— Aydı geçti
ÜÇÜNCÜ CİN— Yıldı geçti
HEPSİ BİRDEN— Acısı geçmedi, sevdası geçmedi yüreğinden.

BAKIR— Herkes inandı Kasım'ın öldüğüne, bir tek ayali inanmadı. Dedi:

SÛVEYDA'nın ODASI

(Sûveyda'nın odası aydınlanır. Ya da ön perdesi kalkan bir hücre, bir odacık aydınlatılır. Ya da Cinler, Sûveyda'nın odasının bulunduğu oyun arabasını iteleyerek sahneye getirir, sonra hasır perdesini açarak oyuna sokarlar. Bir duvar, bol ışıklı bir pencere—tek umudu—, Sûveyda'nın yollarda kalan gözü, dışa-

rı bakan umudu, pencerenin dibinde bir saksı, içinde gür bir bitki. Kerevet, sedir, duvarda Kasım'ın giysileri ve bir el içinde kutlu bir göz levhası...)

SÛVEYDA

Kasım ölmedi. Sağdır Kasım. Ölseydi bilirdim, sezerdim. Ben, karısıyım, sevdalısıyım. Gittiği gün şu saksıya, şu çiçeği ektim. Solduğu gün, öldüğü gündür belledim. Kasım çiçeği koydum adını. Her yıl yeşil kaldı, her yıl taze kaldı. Yedi yıldır solmadı, sararmadı. Nasıl ölür Kasım? Çiçeği penceremin umudunu beklerken nasıl ölür?

BİRİNCİ, İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ CİNLER— Ölmeseydi gelirdi

DÖRDÜNCÜ, BEŞİNCİ, ALTINCI, YEDİNCİ CİNLER— Ölmeseydi dönerdi

YEDİNCİ CİN— Gelmedi

BİRİNCİ CİN— Dönmedi

HEPSİ BİRDEN— Sevdalı yürek ölümü kabul etmez, lakin çare yok, öldü Kasım.

BAKIR

Çocukluğum! Ey bilmediğim, bilemediğim çocukluğum! Ey kimsesiz çocukluğum! Boynu büküklüğüm! Sana kimse sahip çıkmadı. Sana sarılmak, seni sevmek, yaralarını sarmak istiyorum. Hem öksüz, hem Bey oğluydun; hem yalnız, hem yaralıydın. Şimdi başkası olur musun? Her şeyi yeniden yaşayacak yüreğin kaldı mı?

(Bakır'ın çocukluğu, Sûveyda'nın yanına gelir, dizinin dibine oturur. Sûveyda saçlarını okşar onun. Hizmetkâr Kadın girer.)

HİZMETKÂR KADIN— Atakadın Cudana haneniz ziyaret eder.

(Sûveyda toparlanır, ayaklanır.)

SÛVEYDA— Buyursunlar.

(Hizmetkâr Kadın çıkarken Cudana girer. Kesikbaş'ın ziyaretinden —az önceki konuşmadan— gelmektedir.)

CUDANA— Günün hayırlı olsun Sûveyda.

SÛVEYDA— Cümlemize hayırlı olsun Cudana.

CUDANA— Sözü uzatmanın kimseye bir yararı yoktur Sûveyda. Niye geldiğimin sebebine aklın ışık düşürmüş olsa gerek. Yedi yıl bir vade geçti, Kasım dönmedi. Senin kocansa, benim oğlumdu. Sanma ki ciğerim seninkinden az yanar. Lakin insan ömrü ecelle güreş tutamaz. Demek ki, yazgısı buymuş Kasım'ın. Yedi yıl bekledin, yedi yıl bekledik, daha fazla beklemenin kimseye bir yararı yoktur. Artık dul bir kadın sayılırsın. Gelinimizi el yatağına teslim etmeyiz biz. Kasım'ın kardeşi Nâsır'la evleneceksin. Kasım'ın kardeşi, ikizidir; boyu, posu, huyu, suyu ona benzer.

SÛVEYDA— Kasım ölmedi ana.

CUDANA— İnsan, ümidiyle, hayatını birbirine karıştırmamalı.

SÛVEYDA— Ölseydi bilirdim Cudana, sezerdim. Mintanı duvarımda asılı hâlâ, yatağımın başucunda.

CUDANA— Demek ki onu oradan indirmenin zamanı gelmiştir. Sen sevdalısın Sûveyda. Sevda dedikleri bir uzun körlüktür. Benimki gibi. Ben de ilkin sevdadan, sonra gene sevdadan kör oldum. Sen Kasım'ı sevdin, bir oğul verdin ona. Ölürken mutlu ölmüş olsa gerektir.

Kasım sende yaşıyor, hayatta değil.

SÛVEYDA— Yatağımdaki yeri yedi yıldır soğumadı hâlâ...

CUDANA— Demek ki artık soğumasının zamanı gelmiştir.

SÛVEYDA— Çiçeğim saksısında yeşil dururken, nasıl olur da

yatağımı bir başkasıyla, hele hele kardeşiyle paylaşırım onun?

CUDANA— Bilirsin ki seni hiç sevmedim Sûveyda. Oğlum seninle evlensin hiç istemedim. Lakin sevdalandı sana. Elimden bir şey gelmezdi; gelmedi, evlendiniz. Şimdiyse öldü. Ne acı bir yazgıdır, ne kötü bir talihtir ki, şimdi seni öbür oğluma gelin isterim.

SÛVEYDA— Hükmünüz karşısında boynum kıldan incedir; Lakin Kasım'a sevdalı yüreğimin ateşini kimse soğutamaz.

CUDANA— Kavmimin töresi olmasa değil yedi yıl, yedi bin yıl beklesen umurum olmazdı. Lakin aşiretimin erleri, büyükleri, ulları sözüm kollarlar. Atakadın olarak hüküm vermem gerektir gayrı. Boş düşmüş gelin evde tutulmaz. Senden anlayış ve itaat bekliyorum. Şimdi, sözün kısası: Allahın emri, peygamberin kavliyle oğlum Nâsır'a seni, senden isterim.

(Sûveyda başını öne eğer. Cudana saksının yanına gider, yoklar bulur, çiçeği kavrar.)

CUDANA— Artık bu çiçeğin de bir gereği kalmamıştır. Sana diyecek bir sözü, vereceği bir işareti kalmamıştır.

(Çiçeği toprağından sökerken)

Bakır'ın da sünnet vakti gelmiştir. Yedi yıl tamam oldu. Gayrı babası dönmeyeceğine göre, bizim davranmamız gerektir. Demek ki çifte düğün kurulacak, senin düğününle, Bakır'ın sünneti bir arada yapılacak.

(Bakır'ın çocukluğu, uzun bir çığlıkla ağlamaya başlar. Cudana, yanına gider, saçını okşamaya başlar, bir şey söylemek ihiyacını hisseder, okşamaları kısa, kesik hareketlere dönüşür.)

Belki bilmek istersiniz diye söylerim: Buraya gelmeden önce, Kesikbaş'ın yanına uğramışım. Her zamanki sualimi sormuşum.

SÛVEYDA— Konuştu mu? Bir şey dedi mi? Kasım'dan haber verdi mi?
CUDANA— Konuştu, benimle konuştu.
SÛVEYDA— Ne dedi?
CUDANA— Kasım'ın öldüğünü söyledi.

(Bakır'ın çocukluğu, eskisinden daha şiddetli bir çığlıkla ağlamaya başlar. Onun çığlığını az sonra sahneye doluşarak halay çekenlerin gürültüsü bastırır. Mutludurlar, neşelidirler, Sidar'ın sünnet düğününü kutluyorlardır. Cinler, halay çekenlere katılır. Cudana, Sûveyda'nın odasından çıkmış, kendini halay çekenlerin ortasında bulmuştur. Aralarından geçmeye çalışırken, Bakır önünü keser. Bu sahne boyunca kimi zaman cinlerin yönlendirdiği halay çekenler, kimi zaman da Bakır, önünü kesip, geçit vermeyeceklerdir ona.)

BAKIR— O gün bana yalan söylemiştin değil?
CUDANA— O nasıl sözdür öyle Bakır?
Ağzından çıkan sözü, tartmaz olmuştur aklın.
BAKIR— Kesikbaş sana hiçbir şey söylememişti değil?
CUDANA— Ne dediyse odur.
Ne dediysem odur.
BAKIR— Tek başına taşıyamadığın için hükmünün ağırlığını,
Kesikbaş'ı ortak ettin suçuna.
CUDANA— Yedi yıl tamam olmuştu,
Yedi yıl vade dolmuştu,
Kasım ölmüştü!
BAKIR— Ölmemişti. Bilmiyordun. Kimse bilmiyordu.
CUDANA— Babasızlığın asi etti seni
Öksüzlüğün yılan kuyusuna çevirdi kalbini

Yalnızlığın dolambaçlarında yalnızca fitneye çalışır oldu aklın
Ağzından çıkan her söz yüreğinin kiriyle islenir olmuş senin

BAKIR— Benim ne olduğumu değil, babam Kasım'a ne olduğunu konuşmaktayız. O, kavmi için gitmişti sahraya.

CUDANA— Kavmi için de öldü!
Onun kavmi için gösterdiği fedakârlığa saygın yoksa,
bari hatırasına olsun da kapa gayrı şu uğursuz ağzını!

BAKIR— Peki Atakadın, Peki Cudana,
Madem öyle, son bir sualim var sana:
Peki, şimdi kasrın avlusunda
bir başına mahzun duran, yabandan gelen beyaz atlı adam kimdir?

(Cudana bir an durur, kalabalığı yarıp, fırlar, ardından Bakır, davullar vururken...)

Işıklar kararır.

Karanlıkta uzaklaşan bir atın nal sesleri duyulur.
Sahne başına dönülmüştür.
Cudana, kapağın ağzında belirir. Nöbet duran Tüfekliler kapağı kaldırmışlardır. Cudana, yoğun bir ışıkla belirir kapağın ağzında. Basamakları çıkar, sırtı seyirciye dönük olarak görünür.

CUDANA— Kasım'ın kara haberini söküp almışım Kesikbaş'ın ağzından.
Sûveyda'ya haber salın, hanesini ziyaret edeceğim.
Onu öbür oğluma isteyeceğim.

(Halay seslerine kulak kabartır, davullar duyulur belli belirsiz. Tüfeklilerle ışığın —ve kapağın— ağzında konuşur. Şimdi hepsi birer hayalet gibidir.)

Nedir bu sesler? Bu davullar niye vurur? Neye sebep halaya durulmuştur?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Sidar'ın sünnet düğünü için hazırlık yapmaktadırlar.

CUDANA— Sidar mı? Sidar kimdir?

İKİNCİ TÜFEKLİ— Torunundur.

CUDANA— Torunum mu?

BİRİNCİ TÜFEKLİ— Evet torunun, senin torunun.

CUDANA— Ama nasıl? nasıl? anlamıyorum! Dediklerinizi anlamıyorum!

İKİNCİ TÜFEKLİ— Nâsır'ın Sûveyda'dan bir oğlu olacak, adını Sidar koyacaklar. Bu duyduğun sesler, ta onun sünnet düğününden gelmektedir.

(Cudana ve Tüfekliler çıkarken Cinler çıkar ortaya, dans ederler...)

HEPSİ BİRDEN— Üç beş yedi dokuz
Üç beş yedi dokuz
Üç beş yedi dokuz
Tekrar edin Tekrar edin Tekrar edin
Tekrarlarla büyüleyin
Tekrarlarla büyüleyin

oyun arabaları

cam kâse

Boş alanda uzakta bir oyun arabası görünür.
ANLATICI, arabayı çekmekte İNTİKAM CİNLERİ de ona yardım etmektedir. Ağır ağır sahne önüne gelirler.

ANLATICI— Eskiden, çok eskiden meydanlara, avlulara, büyük kasırlara, konaklara süslü tenteler içinde oyun arabaları gelirdi.
Tarihten gelen oyun arabalarıydı bunlar.
Önlerinde ve arkalarında uzun yolları vardı.
Konakladıkları yerin zamanını oynarlardı.
Aşiretlerin ve kavimlerin geçmişlerini, geleceklerini oynar giderlerdi.
Tarihten gelir ve meçhule giderlerdi.
Yazgının dönemeçlerinde oynarlardı oyunlarını.
Zamanları karıştırarak zamanları bulurlardı.
Oyunları karıştırarak oyunları bulurlardı.
Oyuncuları oynadıkları kişilere çok, ama çok benzerlerdi.
Kimi zaman ölenlerin bedenleri olurlardı;
Kimi zaman yaşayanların hayaletleri.
Bizim hatırladıklarımızı başka türlü yaşar;
Bizim yaşadıklarımızı başka türlü hatırlarlardı.
Uçlarını açık bırakırlardı oyunların
Zamanla tamamlarlardı
Başka meydanlarda, başka avlularda tamamlarlardı

Bir avludan bir avluya, bir meydandan bir meydana gitmeleri zaman alırdı
Konakladıkları her meydan onların zamanıyla dolardı.

ANLATICI, oyun arabasının perdesini açar.

(Oyun arabaları, iri tekerlekli, zeminleri yere yakın, tahtadan yapılma olup, her defasında çekilerek sahneye getirilirler. Her oyun arabasının üzeri bir bez perdeyle örtülüdür; Bu bez perde üzerinde araba içerisinde oynanacak oyunun sahneleri canlandırılmış ve oyuncuların sûreti resmedilmiştir. Bu ilk oyun arabasının gerek perdesinde, gerek içinde narçiçeği rengi baskındır.)

Anlatıcı, perdeyi açtıktan sonra İNTİKAM CİNLERİ'yle birlikte seyre durur. Perde açıldığında içerde Kasım, Sûveyda ve Bakır'ın çocukluğu oturmakta, Kasım hikâye anlatmaktadır. Kasım'ın hikâye anlatmaya başlamasıyla birlikte dört bir yandan meydana kum akmaya başlar; öyle ki, hikâyenin sonuna gelindiğinde, araba yarısına dek kuma gömülmüş olacaktır çölde.

KASIM— Ve sonra bir gün Hazreti Muhammed Aleyhisselam torunlarını, yani bir dizinde Hasan'ı, bir dizinde Hüseyin'i severken ona ansızın Cebrail Aleyhisselam görünmüş ve demiş ki: Ya Resulallah, çok mu seversin onları, yani torunlarını? Çok severmiş. Demiş: Görmüyor musun, ağırlıklarını taşıyan dizlerim, başlarını yasladıkları kalbimdir. Bunun üzerine Cebrail Aleyhisselam demiş ki:
Ne yazıktır ki onlar şehit düşecek. Ve sonra bir avuç toprak vermiş.

(Sûveyda, Kasım'a eteğinden aldığı bir avuç ıslak, kızıl toprağı verir.)

İşte bu toprak şehit düşecekleri Kerbela'nın toprağıdır, demiş.
Ve sonra toprağı alıp bir cam kâseye koymuşlar.

(Sûveyda, Bakır'ın çocukluğuna bir cam kâse verir. Kasım elindeki toprağı cam kâseye koyar.)

Onların şehit edildikleri gün, bu cam kâsedeki toprak kan kesecektir, demiş.

(Sûveyda, eteğinden bir avuç daha toprak alır. Kasım'a verir, Kasım gene cam kâseye koyar. Cam kâse dolana dek sürer bu.)

Hasan ile Hüseyin şehit edildiğinde şehitlerinden onca mil uzakta cam kâsedeki Kerbala toprağı kan kesmiş.
Kerbela'da su olsaydı suçluluğundan arınabilecekti herkes.

Bir an sessizlik. Yalnızca kumların ıslığı duyulur.
Sonra Bakır kucağında cam kâseyle çıkar.

Işıklar.

İkinci Oyun

TÜLLER TÜLLER TÜLLER

Etekleri yere değmeyen bir beyaz tül perde, bir yükselti üzerindeki on beş yaşındaki Mustafa ile daha sonra Cudana olacak geyiği örter. Perdede iki gölge olarak belirirler. Karşı karşıya, yüz yüze durmaktadırlar. Perdenin altında geyiğin bedeni bir kadın bedeni olarak ortaya çıkarken, Mustafa'nın bedeni bir geyik bedeni olarak görünür.

Perdenin eteği bedenlerine bir çizgi çekmiş ve bedenlerini ikiye bölmüştür. Her birini gerçeğine iade etmiştir.

İnce, saydam bir ışık altında kımıldamadan dururlar bir süre.

Ortalığı ince bir duman, bir sis, tütsülerin fısıltısı kaplar.

İNTİKAM CİNLERİ

Ansızın ortaya çıkarlar.

BİRİNCİ CİN— Yemiyor,
İKİNCİ CİN— İçmiyor,
ÜÇÜNCÜ CİN— Konuşmuyor.
HEPSİ BİRDEN— Yemiyor, içmiyor, konuşmuyor
DÖRDÜNCÜ CİN— Geçmiş geyiğin karşısına öylece bakıyor
HEPSİ BİRDEN— Karanlık bir kuyuya bakar gibi.
BEŞİNCİ CİN— Kaç zamandır böyle bu.

ALTINCI CİN— Kaç zamandır kara bir tül indi herkesin üzerine.
YEDİNCİ CİN— Lanettir bu. Geyiklerin laneti.
HEPSİ BİRDEN— Lanettir bu. Geyiklerin laneti.
BİRİNCİ CİN— Hacılar,
İKİNCİ CİN— Hocalar,
ÜÇÜNCÜ CİN— Efsuncular,
HEPSİ BİRDEN— Kâr etmedi.
DÖRDÜNCÜ CİN— Onca büyü çözüldü,
BEŞİNCİ CİN— Onca muska yazıldı,
ALTINCI CİN— Onca dua okundu,
HEPSİ BİRDEN— Kâr etmedi.
YEDİNCİ CİN— Geçmiş geyiğin karşısına öylece bakıyor; söylemeye dil varmıyor ama herkes biliyor ki,
HEPSİ BİRDEN— Sevdadır bu, başka bir şey değil.

Cinler yok olur.

Hazer Bey, kapının önünde gidip gelmektedir. Gergin, huzursuz, uykusuz ve sinirlidir. Çizmelerinde şaklayan kırbaç sesi ve uzak fısıltılar... Kapıda Kureyşa görünür.

HAZER BEY— Ne oldu?
KUREYŞA— *Umutsuz-* Hiçbir şey.
HAZER BEY— Nasıl hiçbir şey?
KUREYŞA— Her zamanki gibi, hiçbir şey.
HAZER BEY— Konuşmadı mı?
KUREYŞA— Konuştu.
HAZER BEY— *Heyecanlanmıştır-* Ne dedi? Ne dedi?
KUREYŞA— "Gözlerin, gözlerin...." dedi.
HAZER BEY— *Öfkelenmiştir-* Geyiğe tabii.
KUREYŞA— *Umutsuz başını sallar.*
HAZER BEY— *Çaresizlik ve öfkeden böğürür-*
KUREYŞA— Büyüler tutmuyor, tılsımlar çözülüyor.
HAZER BEY— Bir kurtuluş yolu yok mudur?

KUREYŞA— Cümle efsuncular uğraşıyor, kazanlar kaynatılıyor; içlerinde bilinmedik nice otlar, baharatlar, uğurlu-uğursuz hayvan kemikleri... Bütün kasr buhar içinde yayılan tütsülerden. Cümle aşiret uykulandı, ona bir şey olmuyor.

HAZER BEY— Başvurmadığımız kapı, gitmediğimiz yol, denemediğimiz çare kalmadı. Gene de hiçbir şey çözmüyor Mustafa'nın kilidini. Her yan dağ ateşi ve kekik kokuyor.

KUREYŞA— Demiştim sana: Bura lanetli bir yerdir, diye;
Burayı yurt tutmayalım, diye; Buradan gidelim, diye.
Burası bizim değildir, dedim.
Hiçbir yer kimsenin değildir, dedin.
Dinletemedim sözümü. Dinletemedim.

HAZER BEY— Bırak bu dedim-dedileri. Burası bizim yurdumuz gayrı; artık geçmişi düşünme!

KUREYŞA— Bu yerler geçmişin rüyasını görüyor. Bizi uykularından kovuyorlar. Reddediyor bizi cümle tabiat!

HAZER BEY— Neler diyorsun gene? Neler sayıklıyorsun?
Geçmişin batağına gömülüyor ayakların,
Böyle vakitlerde seni hiç anlamıyorum.

KUREYŞA— Boşver, şimdi her şey Mustafa'nın kilidinde
Çözülen kilit her şeyi aşikâr edecek.

EFSUNCULAR

Efsuncular girerler. Karanlık çatkıları, ümitsiz yüzleriyle sıra olurlar. Uzun, sonu gelmezmiş gibi duran bir sıradır bu.

Hepsi Hazer Bey'in önünden geçerler, teker teker yüzlerine bakar Hazer Bey, bir söz, bir işaret bekler. Kimi başını öne eğer, kimi iki yana sallar. Sıra son efsuncuya gelir. En yaşlı efsuncudur bu. Başefsuncu.

BAŞEFSUNCU— Cinler tutmuş burayı, intikam cinleri. Tam yedi tane.

Bir görünüp, bir kayboluyorlar. Kendilerini ele vermiyorlar. Lanetlere bekçilik ediyorlar. Lanetlerin başını bekliyorlar.

HAZER BEY— Ne laneti?

BAŞEFSUNCU— Bir şeyler var bu kasrda. Ağulu bir şey. Gömülü bir şey.

HAZER BEY— Neler söylüyorsun sen?

BAŞEFSUNCU— Tekin değil burası. Kimse için tekin değil. Tüten bir âh var ocağınızda.

Bir kara yazgıya çizilmiş yönünüz. Bir kez lanetle ve ihanetle belirlenmiş yolunuz, her daim çıkmazlara uğrayacaksınız.

KUREYŞA— Aahhh...

HAZER BEY— Mustafa'dan söz et sen!

BAŞEFSUNCU— Umarı yoktur, karasevda bu. Karaduygu. Oğlunuz Mustafa, avına çıktığı geyiğe sevdalanmıştır.

KUREYŞA— *Çığlığa benzer-* Anlamıştım! Bir şeyler olacağını daha o gün anlamıştım!

HAZER BEY— Ee, peki ne yapacağız şimdi? Bir yolu yok mudur?

BAŞEFSUNCU— Son bir yolu vardır. Buyurursan onu deneyeceğiz.

HAZER BEY— Nedir bu?

BAŞEFSUNCU— Ava çıktığı ilk günü yansılamak gerek. Her şeye yeniden başlamaktır bu. Başladığımız yere geri dönmektir.

EFSUNCULAR— Bir efsun yapacağız, bir büyük efsun...

BİRİNCİ EFSUNCU— Öyle ki, ya canını alacağız bu geyiğin,

İKİNCİ EFSUNCU— Ki bu oğlunuzun da canını almak demektir;

ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Geyik iziyle mecnun olacak demektir.

DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Ya da bir kadına döndüreceğiz onu,

BEŞİNCİ EFSUNCU— Ceylan gibi bir kadına,

ALTINCI EFSUNCU— Oğlunuzun sevdası mümkün olsun diye.

EFSUNCULAR— Geyikliğinden geriye bir tek gözleri kalacak, bir tek gözleri...

KUREYŞA— Eski korkularım vuruyor suyun yüzüne! Cinnet günlerim ırak durun benden!

BAŞEFSUNCU— Hükmünüzü vermek size düşer Hazer Bey. Ne buyurursunuz?

KUREYŞA— Ya ölürse geyik? Ya mecnun olursa oğlumuz? Cinnet günlerimde hamile kalmıştım ona.

HAZER BEY— Şimdiki hali mecnunluk hali değildir de nedir? Hiç olmazsa bu efsun, bir başka umudu ışıtmaktadır.

KUREYŞA— Geyik ölürse hiç iyileşemeyecek demektir.

HAZER BEY— Böyle yaşadıkça da hiç iyileşemeyecek.

KUREYŞA— *Kaygılı-* Kararın vermiş gibisin Hazer Bey. Hem de üzerinde hiç düşünmeden.

HAZER BEY— Obalar ve yazgılar başka türlü yönetilmez Kureyşa.
Diyelim ben kararsız kaldım, ya sen ne dersin?

KUREYŞA— Ben ne diyeceğimi bilemiyorum.

İNTİKAM CİNLERİ belirir, kahkahalar atarak geçer, gözden kaybolurlar.

HAZER BEY— Anlasana bu efsunu sınamaktan başka umarımız kalmamıştır.
Gücümüzü aşan bir bilinmezin ortasındayız,
Yazgımızın kıstırdığı bir çıkmazdayız.
Amansız bir kapandayız.

KUREYŞA— Hüküm senindir Bey. Oğlumuz için hayır sendedir. Ya bir çarenin eşiğindeyiz, ya bir felaketin.

HAZER BEY— Ey efsuncu kadın! Ne gerektir bu efsun için?

Çok uzaktan kahkahalar...

BAŞEFSUNCU— Bir oyun gerektir.

HAZER BEY— Nasıl bir oyun?

Müzik.

BAŞEFSUNCU— Hayatın yerini tutan bir oyun. Düpedüz bir oyun işte. Şu bildiğimiz oyunlardan. Bilerek oynadıklarımızdan, bilmeyerek oynadıklarımızdan; Oyun olduğunu unuttuklarımızdan, oyun olduğunu hatırlamadıklarımızdan.
Oyunun, büyüyle buluştuğu o saydam sırdan.
Öyle bir oyun ki, tıpkı hayat gibi.
Avı, ava çıktığı günü yeniden yansılayacağız. Her şey yeni baştan başlayacak. Öyle bir yeri gelecek ki oyunun, öyle bir yeri gelecek ki...

EFSUNCULAR— Oyun gerçek olacak, büyü hayat olacak, geyik kadın olacak.

BAŞEFSUNCU— Oyun yeri açılsın!

EFSUNCULAR— Yazgı yolu açılsın!

Mustafa ile Geyiğin ardında bulundukları tül perde, iki yana kanat açarak genişler, bütün oyun alanını çepeçevre kuşatır. Şimdi her yer o beyaz perdenin önü, beyaz perdenin ardıdır.
Beyaz perdenin ardında ağaç gölgeleri
Beyaz perdede orman.
Perdenin genişlemesiyle birlikte EFSUNCULARIN DANSI başlar, oyun alanını açar, yerleşirler.

BAŞEFSUNCU— Ne gerektir bu oyun için kadınlar?

BİRİNCİ EFSUNCU— Biraz tül gerektir, biraz ölüm,

İKİNCİ EFSUNCU— Biraz fırtına gerektir, biraz esrar,

ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Biraz ağu gerektir, biraz zemzem,

EFSUNCULAR— Tepeden tırnağa şiddet gerektir,
Tepeden tırnağa şehvet.

DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Hiçbir yüzün lekesi düşmemiş ayna gerektir,

BEŞİNCİ EFSUNCU— Karanlık uçurumların ve kör kuyuların ipi gerektir,

ALTINCI EFSUNCU— Korkunun ve cesaretin saf bilgisi gerektir,
EFSUNCULAR— Kem kötülük gerektir, som iyilik.
BAŞEFSUNCU— Toprak kırmızısı, gök mavisi gerektir.
YEDİNCİ EFSUNCU— Beyazın sessizliği, siyahın derinliği,
EFSUNCULAR— Gerektir.
SEKİZİNCİ EFSUNCU— Dargın bulutların gazabı yıldırımlar,
EFSUNCULAR— Gerektir.
DOKUZUNCU EFSUNCU— Buz sarayında yangın,
EFSUNCULAR— Gerektir.
BAŞEFSUNCU— Hem ateş gerektir, hem semender.
DOKUZUNCU EFSUNCU— Gece çocuklarının ninnileri,
EFSUNCULAR— Gerektir.
SEKİZİNCİ EFSUNCU— Ölü dillerin masalları ve dolunay,
EFSUNCULAR— Gerektir.
YEDİNCİ EFSUNCU— Bir uçtan ötekine yırtılan kefen,
EFSUNCULAR— Gerektir.
BAŞEFSUNCU— Bazen dilsizlerin şarkısı gerektir,
Bazen tütsülerin fısıltısı.
EFSUNCULAR— Kem kötülük gerektir, som iyilik.
ALTINCI EFSUNCU— Korkunun ve cesaretin saf bilgisi,
BAŞEFSUNCU— Gerektir.
BEŞİNCİ EFSUNCU— Karanlık uçurumların ve kör kuyuların ipi,
BAŞEFSUNCU— Gerektir.
DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Hiçbir yüzün lekesi düşmemiş ayna,
BAŞEFSUNCU— Gerektir.
EFSUNCULAR— Tepeden tırnağa şiddet gerektir,
Tepeden tırnağa şehvet.
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Biraz ağu, biraz zemzem,
İKİNCİ EFSUNCU— Biraz fırtına, biraz esrar,
BİRİNCİ EFSUNCU— Biraz tül, biraz ölüm,
EFSUNCULAR— Gerektir.

Dans biter.

BAŞEFSUNCU— Oyun yeri açılmıştır.
BİRİNCİ EFSUNCU— Ava nasıl çıkılmıştır o gün?
İKİNCİ EFSUNCU— Avın hikâyesi nedir?
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Avcılar nedir? Av nedir? Niyedir?
DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Bu töre nedir? Kimdendir? Kimedir?
BAŞEFSUNCU— Her şeyi, her şeyi yeniden yansılamalıyız. Hiçbir şey eksik kalmamalı. Hiçbir şey unutulmamalı. Ancak böyle doldurulabilir hayatımızın boşlukları.
Ancak böyle hükmedebiliriz yazgının akışına.
EFSUNCULAR— Bu efsundan düze çıkmalıyız, uğramadan çıkmazlara!
BAŞEFSUNCU— Avı, ava çıktığı günü yeniden yansılayacağız.
Her şey yeni baştan başlayacak.
Öyle bir yeri gelecek ki oyunun,
Öyle bir yeri gelecek ki,
EFSUNCULAR— Oyun gerçek olacak, büyü hayat olacak, geyik kadın olacak.
BAŞEFSUNCU— Oyun yeri açılmıştır.
EFSUNCULAR— Yazgı yolu açılacak!

Işıklar kararır.

BERBER

Yıkık sur dibi aydınlanır. Bembeyaz giysileri içinde ak saçlı, ak sakallı bir ihtiyar oturmaktadır.

BERBER

O zamanlar Hazer Bey'in berberiydim. Mustafa Bey'in ilk traşı benim elimden çıkmadır. Hazer Bey'in damat traşını, Mustafa Bey'in hem ilk traşını, hem damatlık traşını, Kasım

ile Nâsır Beylerin ilk traşlarını, gene Kasım ile Nâsır Beylerin damatlık traşlarını ben yaptım. Bakır Bey'in ilk traşı da benim elimden çıkmadır. Sidar Bey zamanına yetişemedim. Sidar Bey'in ilk traşı geldiğinde, ben öleli beş yıl olmuştu. Belleğim bir kum fırtınasına uğradı ama Mustafa Bey'in ilk traşı dün gibi aklımdadır. Doğuda bellekleri kaplayan kum fırtınalarında her şey unutulur, ve her şeye yeniden başlanır. İnsanlar ve olaylar hep aynıdır. Her şey zamana asılı kalır. İnsan bunu öldüğünde anlar. İlkin zevkleri, sonra tutkuları, sonra umutları ve en son korkuları ölür insanın. O zaman biz de ölürüz. Öldüğümüzü anlamadan ölürüz. Yaşadığımızı da anlamamışızdır zaten. Usul usul ölürüz; azar azar yaşar, usul usul ölürüz. Mustafa Bey'in ilk traşı! Dün gibi aklımdadır. Gençliğim! Gençliğim neredesin?

Oyun alanında Berber'in Gençliği aydınlanır.

BERBER'in GENÇLİĞİ— Buradayım. Zevklerim öldü, tutkularım kalmadı, umutlarım zaman zaman depreşiyor, korkularımsa dipdiri.

Berber ayağa kalkar, Gençliğine yaklaşır. Ardında beliren İNTİKAM CİNLERİ eteğini ucundan tutarak taşırlar. Berber, Gençliğinin yüzünü okşar.

BERBER— Gençliğim, seninle sevişmek isterdim. Belki o zaman bulurdum yüzümü. Hep başkalarının yüzüne baktım dikkatle, traş ederken, kendi yüzümü traş ederken gücüm kalmıyordu, dikkatim de. Bu yüzden kendi yüzüm olmadı hiç. Olmadan soldu. Hep başkalarının yüzünü hatırlıyorum kendimi düşündüğümde.

BERBER'in GENÇLİĞİ— Şimdi çekil geleceğimin önünden, sana daha çok var. Şimdi Mustafa Bey'in ilk traşıdır. Anlatılan onun hikâyesi, sana da bana da yer yok bu hikâyede.

BERBER— Yanılıyorsun toyluğum. Bizler tarihin ikinci kişileri, asıl kahramanlarıyız. Erkeklik meslekleriyiz biz.

Işıklar yayılarak genişler.

Oyun alanında Berber'in Gençliği, elinde ustura, sandalyede oturan on beş yaşındaki Mustafa'nın İLK TRAŞINI yapmaktadır. Başucunda duran Berber, Mustafa'ya ayna tutarken, Gençliğiyle konuşur:

BERBER— Bak nasıl bakıyor yüzüne, yüzüne sevdalanacak. Aslında aslına sevdalanacak. Kan başladığı yere dönecek. Durgun bir göl üzre kendini seyreden ağulu bir ceylan şimdi o.
Gördün mü, işte sen o yüzü yeniden biçimlendiriyorsun. Gündelik törelerin başını bekleyen mesleklerden birini icra ediyorsun. Bu ustura onu hem sünnet edecek, hem sünnet edecek.
Erkek edecek.

İNTİKAM CİNLERİ belirir yeniden. Döne döne gelirler, üzerlerinde parçalı aynalar bulunan pelerinler vardır. KESİKBAŞ'ın BAŞININ KONDUĞU TEPSİYİ tutarlar Mustafa'nın yüzüne. Bir yanda Berber'in aynası, öte yanda cinlerin tepsisi. Sonra tepsinin iki ucuna asılarak başıyla gövdesini ikiye ayırıyormuş gibi yaparlar. Bunu yaparken, "Üç, beş, yedi, dokuz," diye yinelerler.

İNTİKAM CİNLERİ— Bu tepside her şeyi gördü.
Bütün olacakları. Sonunu.
BİRİNCİ CİN— Ama kendi bilmiyor.
İKİNCİ CİN— Bir gün gelip bilecek.
ÜÇÜNCÜ CİN— Bilmesi yetmeyecek, değiştirmeyecek.
DÖRDÜNCÜ CİN— Yazgısının sonuna kadar gidecek.
BEŞİNCİ CİN— Lanetiyle ödeşecek.

ALTINCI CİN— Bildiği gün sahiden ölecek, sahiden ödeşecek.
YEDİNCİ CİN— Her şey başka türlü olurdu,
İsteselerdi insanlar.
İNTİKAM CİNLERİ— Sahiden isteselerdi.
YEDİNCİ CİN— Kan çekiyor bu yüzü,
kanıyla ödeyecek.
İNTİKAM CİNLERİ— Kendilerini törelere kilitleyenler,
Kendilerini tanımadan ölürler.
BİRİNCİ CİN— Bu
İKİNCİ CİN— Tepside
ÜÇÜNCÜ CİN— Her şeyi
DÖRDÜNCÜ CİN— Gördü.
BEŞİNCİ CİN— Bütün
ALTINCI CİN— Olacakları.
YEDİNCİ CİN— Sonunu.
İNTİKAM CİNLERİ— Sonunu.

Davullar vurur. Kamçılar şaklar.
Köylüler sahneye şenlikle girer.
Şenlik başlar.
Efsuncular, köylülerin ellerine yeşil dallar tutuşturur. Orman olurlar. Orman keser her yan. Gerçek bir şenlik sevinci yaşanmaktadır şimdi. Hem kendileri, hem orman olmuşlardır.

HAZER BEY— Ne mutlu gündür bugün! Ne kutlu gündür!
Bir Bey'in oğlu on beşine ermiştir.
HAZER ile KUREYŞA— Oğlumuz Mustafa on beşine ermiştir.
HAZER BEY— Bugün ilk traşını olmuştur.
KUREYŞA— Yüzü ormanına kavuşmuştur.

Hazer Bey havaya bir el ateş eder.

HAZER BEY— Bugün ne zamanıdır?
KÖYLÜLER— Av zamanıdır.

Bir el daha ateş eder.

HAZER BEY— Bugün ne zamanıdır?
KÖYLÜLER— Kan zamanıdır.

Bir el daha ateş eder.
Ardından ötekiler.
Ardı ardına silahlar patlar.

BAŞEFSUNCU— Örtüsü alınsın boynundan.

Berber'in Gençliği, Mustafa'nın boynuna bağladığı örtüyü söker alır. Efsunculara devreder. Efsuncular örtüyü büyülerler.

BAŞEFSUNCU— Bir uçtan ötekine yırtılan kefen!
Kundağın bezinden, ilk traşın önlüğünden,
Gerdek gecesinin kanlı bedelinden.
EFSUNCULAR— Ey Cudi dağlarının anası!
Ey ırmak boyları, uçurum başları,
Ey gümüş sular,
Ey kutlu toprağın üzerinde gezen
aşiretler, kavimler, boylar
Bir kadın ver sarp doruklarından
BİRİNCİ EFSUNCU— Köpürmüş deli çaylarından,
İKİNCİ EFSUNCU— Bereketle çatırdayan narlarından,
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Gür ormanların koyaklarından,
DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Uçurum sesli yamaçlarından,
BEŞİNCİ EFSUNCU— Bir kadın ver,
EFSUNCULAR— Ateşin, suyun, havanın, toprağın karışmasından.
BAŞEFSUNCU— Geyik başı bağlansın.

Efsuncular, geyiğin (Cudana) başına örtüyü geçirirler. Geyik başı bağlanır.

EFSUNCULAR — Geyik başı bağlansın.
BAŞEFSUNCU— Büyü başı bağlansın.
HEPSİ BİRDEN— Büyünün başı bağlansın.

Mustafa, sandalyesinden kaldırılır. Pusatlanır. Ansızın başlarında geyik boynuzları taşıyan, göz yerlerinde yuvarlak aynalar bulunan Köylüler çevresini alır, dönmeye başlarlar, ava çağırırlar. Geyik çağrısını yansılarlar.

Toprağı topuklayarak GEYİKLERİN DANSINA başlarlar.

Geyikler sırasıyla vurulur, yere düşer, sonra yeniden dirilerek dansı sürdürürler.

Vurulan bir geyiğin kanı Mustafa'nın alnına sürülür. Bir Efsuncu gelir, sürülen kana dokunur. Dokunduğu yerden kan kırmızı bir tül uzar, sahneye akar.

BERBER— İlk traşını o gün olmuştu.
BERBER'in GENÇLİĞİ— İlk traşını bugün olmuştur.
BERBER— İlk avına o gün çıkmıştı.
KÖYLÜLER— İlk avına bugün çıkmıştır.
HAZER BEY — Erliğin hattı inmiştir duru, yağız tenine.
KUREYŞA— Yüzünün ilk tüyleri alınırken,
ormanın karanlığı gürleşiyordu.
ERKEKLER— Beyimizin yüzü gürleşiyordu.
KADINLAR — Kavmimizin geleceği gürleşiyordu.
BERBER'in GENÇLİĞİ— Kan kokusu alsın diye burnu, son usturayı keskin çektim yüzüne. Sonra acı tütün bastım.
KADINLAR — Avuç içi erkek koksun!
ERKEKLER — Düşman dünya ondan korksun!
BİRİNCİ EFSUNCU— On beşine varmış her oğul, ava çıkar, geyik avına.
İlk traşını olur ve ava çıkar.
İKİNCİ EFSUNCU — Av ki, erliğin ikinci sünnetidir.
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Bir geyik vurup da, başını getiren her oğul adının erliğini mühürler kavminin gözünde.

DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Er adını alır, bir avının başıyla.
BEŞİNCİ EFSUNCU— Hazer Bey'in oğlu Mustafa Bey de on beş yaşın töresine çıktı ilk avına.
ALTINCI EFSUNCU— Çıktı ormanın yüreğindeki ilk yolculuğuna.
YEDİNCİ EFSUNCU— Kapana ilerleyen bir av gibi ilerliyordu yüreğinin kaynağına,
SEKİZİNCİ EFSUNCU— Yaprak yeşili gözleri kamaşıyordu yaprakların yeşilinden,
DOKUZUNCU EFSUNCU— Uzaklaşıyordu kendinden,
EFSUNCULAR— Yakınlaşıyordu kendine.
DOKUZUNCU EFSUNCU— Görünmez cinler bilinmez bir dille fısıldıyorlardı kulağına gizini,
EFSUNCULAR— Duymuyor, işitmiyor, anlamıyordu
Gizi, kendini kilitliyordu,
DOKUZUNCU EFSUNCU— Kullanılmıştı bütün kelimeler...

Berber'in Gençliği konuşurken, cinler Berber'i çıkarırlar.

BERBER'in GENÇLİĞİ— Gürleşen yapraklar, koyulan ağaçlar ve derinleşen yeşil, örttü ormanın ağzında onu ve ardındakileri...
Yüzünün çoğalan tüyleri gürleştiren erkekliğini.
Ağaçlar örttü ormanın ağzında onu ve ardındakileri, ötesini göremedik biz ardından bakanlar, onu uğurlayanlar. Yalnızca avucunun içinden ormana yayılan kan ve tütün kokusu duyuluyordu.
Göremedik biz ardından bakanlar.
BAŞEFSUNCU— Görenler anlatsın.

Sessizlik. Uzaktan İNTİKAM CİNLERİ'nin kahkahaları.
Işık değişir.
Mustafa ilerler ormanda.
Değişik sesler. Kişiler. Zaman içinden, zaman dışından konuşanlar. Seslendirenler. Uğultular. Yankılar. Seken sesler, çarpıp dağılan sesler.

EFSUNCU KADINLAR, sırayla herkesin ardına geçerek onları seslendirirler. Onların dudakları açılır kapanır ama konuşanlar Efsunculardır. Anlattıkları yansılanarak oynanır.

— Derler ki, uzun sürmüş avı,

— Derler ki, uzun sürmüş bir günün akşamında ulaşmış ormana, farkına erken vardığı karanlığına.

— Derler ki, ormanda yitmiş sanmışlar ilkin.

— Derler ki, her kayasında bir geyiğin sektiği orman, sanki gizlemiş de cümle ceylanlarını koynuna, Mustafa'yı bırakmış bir başına kendi karanlığında.

— Ya da çekmek için karanlığın koynuna

— Karanlığın yüreğindeki ışığa

— O sonsuz aydınlığa

— Buz kesmiş akkora

— Sonra bir şafak vakti

— Ki bir yaz şafağı

— Yumuşak bir pembe tül gibi inerken yeryüzüne

— Ansızın bir geyik çıkmış Mustafa'nın karşısına

— Geyik ki, sevda büyüsü

— Geyik ki duruşu yürek ağusu

— Davrandıysa da pusatlarına, silahlarına

— İnme inmiş Mustafa'nın bileklerine

— İnme inmiş parmağına

— İnme inmiş tetiğine

— Geçip karşısına günlerce durmuş, gözlerini alamamış gözlerinden.

— Bakışları rehin kalmış

— Esir düşmüş duruşu

— Peşinden adamlar saldığı babası Hazer Bey, oğlunu geyiğin karşısında sevdaya dururken bulmuş

— Almış getirmişler geyikle Mustafa'yı

— Kırk gündür sürmekte bu bakışma

— Yemiyor,

— İçmiyor,
— Konuşmuyor,
— Yemiyor, içmiyor, konuşmuyor
— Geçmiş geyiğin karşısına öylece bakıyor.

BAŞEFSUNCU— O şafağı, o pembe tülden ince yaz şafağını iyice yansılamalıyız.
Geçen zamanla, duran zamanı bu oyunda yakalamalıyız.

EFSUNCULAR— Geçen zamanla, duran zamanı...
— Bir tül iner geyiğin önüne.

Sahne üzerinden bir tül iner.

— Bir tül iner Mustafa'nın gözlerine.

Bir tül daha.

— Bir tül iner ormanın büyüsüne.

Tüller.

— Tül ardında görürler birbirlerinin gizlerini.
— Birbirine görünür, başkalarına görünmez gözler
— Buna sebep tüller, tüller, tüller...

BAŞEFSUNCU— Ne varsa yer ile gök arasında
EFSUNCULAR— Ne varsa yer ile gök arasında
BAŞEFSUNCU— Yer ile gök arasında elçi ol ey alaca uçurtmalar!

Uçurtmalar havalanır. Rüzgâr.
Uçurtmalar dalgalanırken cinler yeniden belirir.

— Yerin kırmızısı, göğün mavisine,
— Göğün mavisi, yerin kırmızısına ulaşsın.
— Ateş suya, su toprağa, toprak havaya karışsın.

Efsuncular, geyiğin çevresini sararlar. Mustafa, onları yarmaya çalışır, halkayı sıklaştırırlar. Daha hızlı dönmeye başlarlar.

— Herkes dokunsun birbirine
— Büyü aksın bir tenden ötekine.

Herkes birbirine dokunur. Son dokunan Mustafa ile geyiğe dokunur.
Sahne üzerine bir tül daha iner.

Geyiğin başına bağlanan beyaz örtü, kızıl yalazlı çıralarla renk değiştirir. Ellerindeki çıraları döndürürler. Kendileri dönerler.

— Ateşi suyla değiştirin,
— Suyu havayla değiştirin,
— Havayı toprakla değiştirin,
— Toprağı kendinizle değiştirin.

Herkes ölür gibi yere yatar. Kesin sessizlik.

— Kendinizi toprakla değiştirin.

Ayaklanırlar. Her şey yeniden başlar.

— Toprağı havayla değiştirin,
— Havayı suyla değiştirin,
— Suyu ateşle değiştirin.

GÖKKUŞAĞI belirir. Tülleri, uçurtmaları, her şeyi sarar. MÜZİK ayak değiştirir.

BAŞEFSUNCU— Ey ebemkuşağı! Ey göğün yedi renkli gökkuşağı, altından geçen geyiği yedi renginden geçir, yedi renginle yıka.
EFSUNCULAR— Yedi renk sonra,
BAŞEFSUNCU— Cudi dağlarından bir geyik,
bir geyikten bir kadın indir.

Yedi renk kuşak dolarlar geyiğin etrafına.

BAŞEFSUNCU— Geçen zamanı geçtik, duran zamanı yendik,
İşte şimdi ilk karşılaştıkları zamana geldik.
EFSUNCULAR— Gördüler birbirlerini.
KÖYLÜLER— Mustafa gördü geyiği.
BAŞEFSUNCU— Erkekliğin kanlı töresidir, sünnetinde de bu örtüyü kirletti, ilk traşında da...
EFSUNCULAR— Bu örtü bağlandı büyülü geyiğin başına...
BAŞEFSUNCU— Ne varsa yer ile gök arasında
yanımızdadır bizim,
EFSUNCULAR— Büyümüzün yanında.
BAŞEFSUNCU— Asılın şimdi geyiğin örtüsüne.

Cinler, Efsuncularla çekişmeye başlar;
Örtüyü açtırmazlar.

BAŞEFSUNCU— Cinler tutmuş örtünün bir ucunu
EFSUNCULAR— Cinler tutmuş
BAŞEFSUNCU— Ey Cudi dağları, kızına geçit vermez cinlerin
EFSUNCULAR— Kov onları
BAŞEFSUNCU— Ey ebemkuşağı sal yedi rengini şunların üstüne
EFSUNCULAR— Her rengin birini kırsın

*Yedi cinin kendi rengi salınır üzerlerine. Her birinin kendi rengi havada cisimleşerek hareket etmeye başlar, her renk kendi cinini kovalar.**

BAŞEFSUNCU— Rehin alın gecenin karanlığını
Fidyesini ödeyin geyikler yatağının
Haracını kesin mızrağı dikilmiş toprağın
Asılın yazgının bağlarına! Asılın!

** Söz konusu bu renkler, havanın boşluğunda eğilip bükülebilen, sarmalayan, kuşatan, biçim değiştiren birer dansçı, birer oyuncu olarak düşünülmelidir. Düpedüz oyuncu, dansçı olarak kullanılması amaçlanan IŞIK'tır bunlar. Dolayısıyla yerlerine başka bir şey ikame edilmemelidir.*

Kendi rengi üzerlerine salınmış cinler yenik düşüp kaçarlar.

BAŞEFSUNCU— Ey şiirin şeytanları! Kırın kelimeleri!
Ey altın anlamı saklayan sükût
Aşikâr etsin kendisini!
EFSUNCULAR— Ey şiirin şeytanları
şimdi kırın kelimeleri.

— Gördüler birbirlerini
— Mustafa gördü geyiği
— Geyik durdu bakıldığı yerde
— Orman durdu. Dünya durdu.
— Geçen zamanın durduğu yere geldik
— Saf ışığın, saf yüreğin kaynağına erdik

BAŞEFSUNCU— Asılın geyiğin örtüsüne!
Geyiğin vakti geldi.

Dört bir yandan örtüye asılırlar.
Geyik debelenir, silkelenir, altından Cudana'nın genç kızlığı çıkar ortaya. Oyun boyunca en güzel olduğu andır bu. Soluğunu tutar herkes, yükselen bir müziği, bıçak gibi bir sessizlik keser.

EFSUNCULAR— Oyun gerçek oldu
Büyü hayat oldu
Geyik kadın oldu.
BAŞEFSUNCU— Ey kutlu dağ! Ey Cudi dağı!
Tılsımı çözüldü Mustafa'nın.
KÖYLÜLER— Belli ki şenlikler sürecek, av şenlikleri bitmeden düğün şenlikleri başlayacak. Toylar kurulacak.
BAŞEFSUNCU— Bir tek gözleri kaldı eski geyik suretinden. Bundan böyle bir kadın suretinde yaşayacak.

KUREYŞA — Tanrım, ey ulu tanrım! Bütün kasrı geyik soyu basacak yakında.
Bir tek sen biliyorsun bunu, bir de şu ağulu yüreğim!
Cinnet günlerim ırak durun benden.
Geçmişin külleri bulandırmasın aklımı.
Gözüme perde olmasın hayaletlerin görüntüleri.
Tanrım, ey ulu tanrım! Bir tek sen biliyorsun bunu, bir de şu ağulu yüreğim!

Geyik ulumaları duyulur
Yoğunlaşırken...

Işıklar.

dilini tükürmek

ANLATICI ve İNTİKAM CİNLERİ yeni bir oyun arabasını taşırlarken sahne aydınlanır. Arabayı sahne önüne yerleştirirler.

Oyun arabasının perdesinde de, içinde de kırmızı ve siyah renkler baskındır.

ANLATICI— Bu oyun arabasında Mustafa ile Cudana'nın ilk geceleri oynanmıştır.
Geyikten kadına indirilmişti Cudana;
lakin dili yoktu ağzının içinde
dili yok, kelimeleri yok, manaları yok
geçmişi ve hatıraları yoktu
Şimdi dünyaya bir kadın olarak bakan
ceylan gözleri bomboştu
Ona dilini evlendikleri gece Mustafa Bey verdi.

ANLATICI perdeyi açar.

Arabanın içini büyük bir yatak ve oldukça büyük yastıklar kaplamıştır. Tüm mekân büyük bir yataktır.

Mustafa Bey ile Cudana ayakta karşı karşıya durmaktadırlar.

MUSTAFA BEY— Aç ağzını... aç ağzını... ağzını aç...
Aç... Ağız... Ağız... aç...

Cudana'nın kayıtsızlığı karşısında Mustafa Bey, Cudana'nın başını ellerinin arasına alır, ağzını açar tükürür (sessizlik) *tükürür* (bekler) *tükürür* (sessizlik) *tükürür. Sonra üst üste tükürmeye başlar. Tükürmeleri öpüşmeleriyle bölünür.*

MUSTAFA BEY— Dilin zehrini tükürüyorum ağzının içine
Şehvetin simini
kalbin ağusunu tükürüyorum
kalbin zemzemini
havanın iki kamçısı vardır
biri rüzgâr, biri dil
bak havanın kamçısı şaklıyor
ağzının içinde
kalbin iki aynası vardır
biri gözler, biri dil
sen bana gözlerini verdin
ben sana dilimi
tükür onu kendi dilin olsun
tükür onu bana geri gönder
her dilin içinde bir ikinci dil yaşar
kamçıla havayı
dilin olsun
rüzgâra binsin kelimelerin
kamçıla havayı
bütün duyguların
bütün düşüncelerin
bütün büyülerin
kudretini duy
kudretini duy dilinin
kamçıla havayı
dilin olsun
kendi dilin!

Tükürükler çoğalmış, tutkulu bir sevişmeye dönüşmüştür. Yatağın üstünde, yastıkların arasında bata çıka sürdürürler. Mustafa Bey, Cudana'yı soyar, göğüslerine, karnına, sırtına tükürür, öper, tükürür, öper.

Sonra bir an Cudana durur.

Yavaş yavaş ağzına toplar tükrüğünü, ağız dolusu havaya tükürür, bir daha, bir daha tükürürken, ANLATICI perdeyi hızla indirir.

ANLATICI— İlk gecelerinde Mustafa Bey dilini verdi Cudana'
nın ağzına,
manalarını verdi
dilini tükürdü ağzının içine
kelimelerini tükürdü
manalarını tükürdü
onlar çoğaldı
büyüdü
dirildi Cudana'nın içinde
nesnelerin adlarını öğrendi,
eşyanın bilgisini edindi
kalbin gizlerine erdi
Mustafa Bey, Cudana'yı kendi diline hapsetti
Bilemedi bu dilin lanetine uğrayacağını, bilemezdi.

Işıklar.

Üçüncü Oyun

İLK KAN

Gece.

Arkada orman. Önde Hazer Bey'in yatak odası.

Yatak. Yatakta Hazer Bey ile karısı Kureyşa uyumaktalar. Yatağın başucunda titrek bir mum ışığı.

Bol yıldızlı, baharat kokulu, ağaç fısıltılı, simli, serin bir yaz gecesi.

Sonra sonra gürleşen rüzgârın uğultusu. Ormanın uğultusu. Ardından bir tek uluma (bir geyiğin uluması), ardından bir başka uluma, ardından bir başkası, bir başkası daha derken, ulumalar...

Kureyşa, bir çığlıkla yatağından fırlar, pencereye gider, dışarıyı gözler. Sesler kesilmiş, Hazer Bey de huzursuzlanıp uyanmıştır.

HAZER BEY — Ne oldu Kureyşa? Neyin vardır?

KUREYŞA — Bak gene başladılar...

HAZER BEY — *Uykusunu çözememiş-* Kimler?

KUREYŞA — Geyikler...

HAZER BEY — Hep onları düşünüyorsun. Onlarla yaşıyorsun Kureyşa.

KUREYŞA — Bu sesler, bu ulumalar geçit vermiyor Hazer Bey, öte yana geçemiyorum, sizlere ulaşamıyorum.

HAZER BEY — Kulak verme onlara, kov gitsin düşlerinden, gel yat uyu.

KUREYŞA — Nasıl kulak vermem? Her gece aynı şey, aynı sesler, aynı ulumalar. Dayanılır şey midir Hazer Bey? Kula-

ğım bir uçurum olmuş onları yankılar durur.

HAZER BEY— Büyütüyorsun Kureyşa, her şeyi çok büyütüyorsun. Küçücük şeylere o kadar yakından bakıyorsun ki, kocaman oluyorlar. Bir Bey karısının yüreği daha engin olmalı.

KUREYŞA— Hangi yüreğin engini bu feryada dayanır Hazer Bey? Sanki ulumuyor, çığlık atıyorlar, feryat ediyorlar. Yüreğim parçalanıyor her defasında. Sanki ben onları anlayabilirmişim, lakin anlamıyormuşum gibi.

Azaplar içindeyim Hazer Bey, azaplar içindeyim.

HAZER BEY— Sakin ol Kureyşa, dinlendir kendini, dinlendir yüreğini.

Onları düşünme, unutmaya çalış, unut onları, unut gitsin.

KUREYŞA— Kelimeler ağzında ne kolaydır Hazer Bey.

Kelimeler bu kadar kolay mıdır?

Unutmak mümkünsüzdür.

Duymuyor musun seslerini? Unutturmuyorlar... Kendilerini gizleyerek unutturmuyorlar. Her gece gelip penceremin dibine... Her gece gelip kulaklarımın uçurumuna... Sanki çoğala çoğala geliyorlar. Gözlerimi kapadığımda kendilerini aşikâr ediyorlar bana... Geliyorlar... Bir öç gibi geliyorlar.

HAZER BEY— Yaklaşamazlar buraya, hiç yaklaşamazlar merak etme. Kendi düşlerindir korkutan seni. Bir kez korkunun büyüsüne kapıldı düşlerin, kendi kendine eziyet etmektesin.

KUREYŞA— Burası onların yurduydu, yurtlarını aldık ellerinden. Lakin niye yalnızca ben görürüm onların sanrısını? Niye ben? Niye?

HAZER BEY— Yeni bir yurt bulurlar kendilerine. Hiç meraklanmayasın;

Ormanın bağrı çok geniştir. Herkese yer vardır orada.

KUREYŞA— Benim bağrımsa çok dar, niye bana sokulurlar? Niye?

— Sessizlik —

Bak bak iyice yaklaştılar buraya!..

HAZER BEY— Yaklaşsalar da bir şey olmaz. Bilmez misin aşiretin cümle erleri kapımız bekler.

KUREYŞA— Onların ölümlü gövdeleri, görünmeyenin gücüne karşı koyabilir mi sanırsın? Çoğalıyorlar bak. Birken beş, beşken on, onken yirmi oluyorlar. Kuşatıyorlar bizi. Aynı yerde dönüp duralım diye çember oluyorlar etrafımızda. Zaman çember oluyor. Lanetin ağzını örüyorlar. Bizi buradan sürene, ya da soyumuzu kurutana dek böyle uluyacak bunlar! Böyle uluyacaklar!

HAZER BEY— Hayal görüyorsun sen, karabasanlarına yenik düşmüşsün.

Geçmişin batağına gömülüyor ayakların,

Böyle zamanlarda seni hiç anlamıyorum.

Hayallerin kemiriyor seni, böyle giderse büsbütün ele geçirecek; aklına ve de yüreğine yangın düşmüş. Söndür Kureyşa. Yoksa yanar gidersin. Ben dahi tutamam seni kavuran ateşin yüzünü. Bir yol düşün alt tarafı geyik bunlar, avlana avlana topunun nesli tükenir.

KUREYŞA— Anlamıyorsun Hazer Bey, hiç anlamıyorsun. Seziyorum, korkunç, güçlü şeyler seziyorum. İlk kan yola çıktı bana doğru geliyor.

HAZER BEY— Ne kanı?

KUREYŞA— İlk kan. O geyiği vurmayacaktın. O ilk kanı akıtmayacaktın.

HAZER BEY— Töremize karşı mı duraydım? Töremizdir. Bilmez gibi konuşursun. Yurt tuttuğun yerin kurbanını almazsan eğer, o yer haram olur sana. Dirlikten-düzenden yoksun kalırsın.

KUREYŞA— Gene haram olacak. Gene dirlikten-düzenden yoksun kalacağız.

Kurban aldığın için.

HAZER BEY— Neler söylüyorsun sen Kureyşa?
Neler diyorsun?
Düşlerinde, dilinde mi; yoksa yüreğinde midir bu uğursuz kehanetler?

KUREYŞA— İlk kan yola çıktı bana doğru geliyor.
Kurban, cellat olacak.

HAZER BEY— Sayıklıyorsun sen...

KUREYŞA— Cellat yeniden kurban...

HAZER BEY— Sayıklıyorsun.

KUREYŞA— O geyik yüklüydü. Karnında yavrusu vardı. Öldürdün onu! Öldürdün! Her şey öldürmekle başladı.
Doğurmakla değil.
Kadınlar doğurdu. Erkekler öldürdü.
Karnında yavrusu vardı. İçine kıydın!
Kendi içine de kıydın!

HAZER BEY— Başka bir şey düşünemez oldun. Yavru, yavrusu...

KUREYŞA— Belki de kendi kasıklarım döl tutmadığındandır.
Ha, ne dersin? Bunu mu demek istersin Hazer Bey?
Oğulsuzluğum mu çarparsın yüzüme?

HAZER BEY— Nereden çıkarıyorsun bunları? Neler kuruyorsun?
Neler söylüyorsun Kureyşa? Ağzından çıkan sözlere el misin?
Seni incitecek bir söze niyet düşürür mü dilim?

KUREYŞA— Kendi kendime diyorum ki, ırmak boylarında, uçurum başlarında, yani ölüme yakınken hayat başka türlü gözüküyor.

HAZER BEY— Ne arıyorsun ırmak boylarında, uçurum başlarında?

KUREYŞA— Bir giz, bir giz arıyorum. Kendi kendime kurduğum bir şey yok. Kendim yokum ki, kendi kendime kurduğum bir şey olsun. Tül gibi, duman gibi, sis gibi havanın içindeyim. Kendi sisimden kendimi göremiyorum.

HAZER BEY— Sözlerin de tül gibi, duman gibi...

KUREYŞA— Belki de kendimi bir gizde arıyorum. Bir hiç olan kendimi.

Eğer öyle olursa, kendime katlanabileceğim belki.

Olmayan kendime.

Bunca zaman oldu evleneli, hâlâ bir oğul veremedim sana.

Oğulsuz bıraktım seni. Bir Beyi oğulsuz bıraktım.

Döl tutmayan rahmim uğursuz bir kapan oldu soyuna.

HAZER BEY— Bunun dertlisi sade sen değilsin. Hem daha çok genciz. Ömrümüz uzun. Daha kaç oğulluk zamanımız var kadınım. Niye bu kadar erken boyun eğersin?

KUREYŞA— Beni korkutan zaman değil, lanettir.

O geyik yüklüydü. Onun günahını çekmekteyiz. Yavrusu, yavrusu vardı karnında. Koşamıyordu. Yüklüydü. Onun âhına kilitlendi kasıklarım.

HAZER BEY— Nereden bilebilirdim? Ormanın gölgelik yeriydi. Bir yanı karanlıktı her şeyin. Her şeyin bir yanı gömülüydü sanki. Yüklü olduğunu anladığımda okum yola çıkmıştı bir kez. Bir gözkırpımlık zamandı. Yapacak bir şey yoktu. Geç kalmıştım.

KUREYŞA— Hep öyle oluyor. Ok yola çıktığında iş işten geçmiş oluyor.

HAZER BEY— O geyik olmasa bir başkasını vuracaktım. Törenin tetiğindeydi parmağım.

KUREYŞA— Ötekiler kaçmıştı. Kaçabilmişti. Oysa bu yüklüydü. Zor sekiyordu. Ölürken, can verirken nasıl bakmıştı, unuttun mu?

Ben hiç unutmadım. Unutmayacağım.

— Sessizlik —

HAZER BEY— Neyse bırak artık bunları. Savur geçmişin küllerini. Düşünme gayrı. Her şey oldu geçti. İlk kan töremiz gereğiydi. Aldık, bitti.

KUREYŞA— *Fısıldar gibi-* O da bizi alacak.

HAZER BEY— Toprağın zehri başka türlü akıtılmaz.

KUREYŞA— *Dalmış-* Nerde şimdi o?

HAZER BEY— Ne nerede?

KUREYŞA— İlk kan.

HAZER BEY— Dolapta. Şişenin içinde. Kimse yanlışlıkla bir şey etmesin diye kaldırdım. Bilirsin, zehirdir, kutludur, emanettir.

KUREYŞA— İçeni öldürür mü?

HAZER BEY— Öldürür elbet, toprağın zehridir, ölümün ağulu şerbeti.

KUREYŞA— Gerçek mi bu, inanç mı?

HAZER BEY— İnanç, gerçek değil midir Kureyşa? Kurbanın kanı, alındıktan sonra bir şişeye konulur. Saklanır. Eğer ki, bir aşiret ya da kavim o yurtluğu bırakıp başka bir yere göçüyorsa, göçmeden önce, ilk kanın saklandığı o şişeyi toprağa gömer. Sonra göçtüğü yeni yurtlukta yeni bir kurban daha alır, onun da ilk kanı bir şişeye toplanır, aşiret orada barındığı sürece saklanır. Göçerken yeniden gömülür toprağa. Toprağın zehri toprağa geri verilir. Verilir ki, laneti takip etmesin aşiretin izini.

İşte böylece sürüp gider bu.

Kaç kez anlattım sana. Kaç kez dinledin.

KUREYŞA— Ne garip töreleriniz var sizin.

HAZER BEY— Doğru sen bizim aşiretten değilsin; garip gelir bizim törelerimiz sana. Ama sizin de tuhaf töreleriniz yok mudur sanki? Herkesin töresi ötekine yaban.

KUREYŞA— Mademki avlana avlana nesli tükenecek geyiklerin...

HAZER BEY— Ee?

KUREYŞA— Törenizi ne yapacaksınız o zaman?

HAZER BEY— Anlamadım.

KUREYŞA— Anlamazsın tabii. Çünkü törenin içindesin. Törenin tükeneceği yeri, zamanı bilmiyorsun.

Kurban almanın tarihi, kurbanın ömrüne bağlı.
Cellat da kurbanı kadar yaşar, daha fazla değil.

HAZER BEY— Seni hiç anlamıyorum Kureyşa. Ne oluyor sana? Erenlerin karanlık lisanı dökülür dudaklarından, kendimi yabancı duyarım sana.

KUREYŞA— Şişeyi ne zaman gömeceksin toprağa?

HAZER BEY— Gayrı konduk. Buradan göçmeyeceğiz ki.

KUREYŞA— Yani toprağın zehrini, toprağa geri vermeyeceksin? Açıkta kalacak lanetin buhuru?

HAZER BEY— Karıştırma kafamı, bilmiyorum.

KUREYŞA— Bilmiyorsun çünkü bu töre göçer zamanların töresiydi. Konar zamanında elindeki şişeyle kalakaldın!

HAZER BEY— Törelerimize karşı mı duraydım?

KUREYŞA— Sen ki töre çiğnemeyi seversin.

HAZER BEY— Nerden çıktı şimdi bu?

KUREYŞA— Öyle ya, babana karşı geldin. Benimle evlendin; yani kendi aşiretinden olmayan bir kızla. Sonra göçerdin, konacağım diye tutturdun. Konmaya karar verdin.

HAZER BEY— Söylediklerinin karşılığı var:
Sana sevdalanmıştım, bu yüzden evlendim.
Yüreğime söz geçiremediğim için, aşiretime söz geçirdim.
Bu, bir.
İkincisine gelince: artık konmanın zamanı gelmişti. Devranın usul usul değiştiğinin farkına vardım.
Devrana söz geçiremediğim için aşiretime söz geçirdim.
Bu, iki.
Bilirsin her zaman zoru sevdim. Zora söz geçirdim.
Bu da, üç.

KUREYŞA— N'olurdu başka bir yere konsaydık.

HAZER BEY— Burası uygun düştü Kureyşa. Baksana bir yanı toprak, bir yanı su, bir yanı orman.

KUREYŞA— Ama burası bizim yerimiz değil.

HAZER BEY— Ona kalırsa hiçbir yer, hiç kimsenin değil. Konup

göçtüğümüz zamanları düşünsene bir yol. Yazın yaylaklar, kışın kışlaklar, cümle tabiat bizimdi. Şimdiyse konmanın zamanı geldi. Devran böyle buyurdu. Ben devranı anladım!

KUREYŞA— Bu ulumalar, bu çığlıklar, bu feryatlar çok kalmaz mecnun eder beni. Usumu, yönümü yitiririm.

HAZER BEY— Yitirmeyeceksin. Hiçbir şey değmeyecek sana. Bir kasr yaptıracağım buraya. Koskoca, ulu bir kasr. Öyle ki, eşi-benzeri olmayacak. Eşi-benzeri bulunmasın diye yaptıracağım.

Penceremizin dibine ulaşmayacak ne bir geyik başı, ne bir geyik uluması.

KUREYŞA— Göçelim buradan Hazer. Ne olursa olsun göçelim. Hem bak geyiklerin karda, kışta, yağmurda, fırtınada toplaşıp sığındıkları bir yatakmış burası. Ormanın eteğinde bir geyikler yatağı. Geldik, yurtlarından ettik onları, yüklü bir geyiği kurban ettik. Bunu yanımıza komazlar bizim. Bir kez lanetle belirlendi konarlığımızın yolu. Çıkmazlara uğrayacağız Hazer Bey. Eşinin, doğmamış yavrusunun başına gelmiş ağlayan o geyiği unutabilir miyim burada kaldıkça, burada yaşadıkça... O ulumalar, o uğultular gider mi kulaklarımdan?

HAZER BEY— Öyle bir kasr yaptıracağım ki buraya... Her şeye tepeden, her yere uzaktan bakacak. Ne ormanın soluğu değecek, ne de geyikler uğultusu...

KUREYŞA— Göm o şişeyi Hazer Bey. Toprağa göm. Bizi teslim almadan ilk kanın kanunları, göm de gidelim buradan.

HAZER BEY— Her gören diyecek ki, bu kasr bir masaldan kaçırılmış, gerçek olamaz.

Ve bir zamanlar Hazer Bey karısı Kureyşa için bu kasrı yaptırmış.

Işıklar solar.

Aynı gece.
Arkada kasrın duvarı
Önde aynı yatak.
Mustafa ile Cudana yataktalar.
Ansızın bir çığlıkla Cudana fırlar yerinden, Mustafa sıçrar.

MUSTAFA— Ne oldu, neyin vardır Cudana?

CUDANA—Hiiç! Hiçbir şeyim yoktur.

MUSTAFA— Nasıl hiçbir şeyin yok? Çığlık atarak silkindin düşünden.
Hem de ter içindesin.

CUDANA— Düş gördüm. Kara bir düş.

MUSTAFA— Hayırlara tebdil olsun. Hayırdır. Ne gördün ki bu kadar dara saldı seni?

CUDANA— Düşümde, düşümde annenle, babanı gördüm.

MUSTAFA— *Rahatlamış-* Ee?

CUDANA— İşte bu yatakta yatıyorlardı. Aynen bizim gibi. Sonra konuşuyorlardı. Aynen bizim gibi. Daha bu kasr yaptırılmamış. Düzlükteydiler. Sonra geyikler uluyordu uzun uzun.

MUSTAFA— Geyikler kendimi bildim bileli hep ulur.

CUDANA—Ama, ben de, ben de uluyormuşum pencerenin dibinde. (*Ağlamaya başlar*) Mustafa, düşlerimde kendimi hep bir geyik olarak görmekteyim. Acı veriyor bu bana. Çok derinlerde bir yerim acıyor. Sonra sonra bir çocuk ağlaması duydum. Uzaklarda bir yerde bir çocuk, içli içli, uzun uzun ağlıyordu. O ağlamayla uyandım.

—Sessizlik—

MUSTAFA— Cümle düşlerin bir çocuğa kilitleniyor sonunda.

CUDANA— Düşümde anan da çocuksuzdu daha.

MUSTAFA— Demek daha ben doğmamışım.

CUDANA— Ben ise hâlâ çocuksuzum.

MUSTAFA— Olur Cudana, olur. Daha çok genciz, sabretmeyi öğrenmek gerek. Tahammülü hiç bilmiyorsun. Göreceksin çok yakında her şey gün ışığında yıkanmış sular gibi berraklaşacak. Hadi şimdi yat da uyu.

CUDANA— İnadına inadına süte keser göğüslerim. Ağrısından, sancısından duramam.

Bedenim, bedenimden öç alır sanki.

MUSTAFA— Geçer Cudana, geçer.

Çocuksuzluğun kahrını çekecek yaşa gelmedik daha. Hele dur, hele bekle. Ferah tut içini. Sıkıntılarını rüzgâra savur, kaygılarını suya tut, ateşe ver bütün kuşkularını. Kalbini derinleştirme. Yoksa kaybolursun kendi içinde.

CUDANA— Düşlerimde geyikler uzanır sızılı göğüslerime. Ben onları emziririm, onlar beni emzirir. Ilık bir süt yayılır bütün bedenime, kanım sakinleşir. Bedenimdeki seğirmeler diner. Sanki kendime yerleşirim.

Ben onları emziririm, onlar beni.

MUSTAFA— Çocuklaştın gene. Uyu Cudana'm, bebeğim uyu. Her şey geçer. Her şey. Zamana inan.

CUDANA— Emzir beni Mustafa.

MUSTAFA— Nee?

CUDANA— Emzir beni.

MUSTAFA— Anlamadım.

CUDANA— Göğüslerini emersem belki uykuya dalarım.

MUSTAFA— Peki, nasıl istersen.

Mustafa göğüslerini açar, Cudana uzanır, emmeye başlar. Az sonra derin, sakin bir uykuya dalar. Mustafa, onu uyuttuktan sonra rahatlar, yatar.

Işıklar solar.

Hazer Bey'in hayalet olan babası belirir.
Hazer Bey'in babasının hayaleti belirir.

HAYALET— Kavmi ikiye böldün oğul,
Babana baş kaldırdın
Kendine ayrı bir yol çizdin
Dar zamanımda
Oğulsuz bıraktın beni
Lanetim seninledir!
Âhım seninledir!
Oğulların yüz çevirsin senden
Oğul babaların oğul hayrı görmesin
Konan soyun, konduğu yerde
göçsün, çürüsün.

Müzik.

İNTİKAM CİNLERİ

BİRİNCİ CİN— Hazer Bey babasına baş kaldırdı.
İKİNCİ CİN— Göçerken konan ilk Beylerden oldu. Belki de bunun için oldu.
ÜÇÜNCÜ CİN— Sonra tuttu başka bir aşiretten, başka bir obadan kendine hatun tuttu.
DÖRDÜNCÜ CİN— Tek oğluydu Hazer. Ve oğlunu öldürmek olmazdı. Babası, ilkin yaşarken öldü, sonra öldükten sonra.
BEŞİNCİ CİN— Babası öldü ve hayalet oldu.
ALTINCI CİN— Gölgesi oğlunun izini tuttu. Nereye giderse gitti. Tüten ova ateşlerinin üzerinde gezindi.
YEDİNCİ CİN— Duman rengi bir mavilikti şimdi babası.
HEPSİ BİRDEN— Som bir hayaletti.
BİRİNCİ CİN— Aylı gecelerde ırmak sesleri çoğaldığında görüldü.

İKİNCİ CİN— En çok Kureyşa'ya göründü. Onun derin yalnızlığına, büyük acısına göründü.

ÜÇÜNCÜ CİN— Oğluna hiç görünmedi. Görüneceği günü bekledi.

DÖRDÜNCÜ CİN— Laneti kendini ve kavmini,
bölünmüş kavmini, bölünmüş soyunu tuttu.

BEŞİNCİ CİN— Uzun zaman oğulsuz kaldı Hazer Bey.
Döl tutmadı kasıkları Kureyşa'nın.
Oğulsuz kaldı kavim.

ALTINCI CİN— Ulu kervanların çan sesleri yankılanır dururken, hayalet olup, konan oğul hanesine kondu.

YEDİNCİ CİN— Baktı ki, oğlunun hanesinde bir de geyik laneti var, baskın, zorlu bir lanet. Buna sebep, lanetin kıyısında durdu. Arada bir göründü, kayboldu.

İNTİKAM CİNLERİ— Som bir hayaletti.

Hayalet yatağın başucundadır.

HAYALET— Aylı geceler, ırmak sesleri, ova ateşleri, duman rengi mavilik, ulu kervanlar, çıngıraklar, dağı taşı tutan otlar, çiçekler, rüzgârda savrulan zaman, ölümün kıyısından baktığımız zaman, konan oğul hanesi, lanet, lanet, lanet!

Hayalet yataktakilerin yüzlerine eğilir. Yüzlerini açar. Yataktakiler yerlerinden fırlar. Onu görmezler, göremezler.

Yatakta bu kez Mustafa ile annesi Kureyşa vardır. Birbirlerine şaşkınlık ve korkuyla bakarlar. Bir öte-dünyada, bir öte-düşte yaşıyor gibidirler. Birbirlerini tanımıyorlardır, aynı düşe, aynı yatakta niye uyandıklarını bilmezler, bilemezler.

Cinler, Mustafa'yı kaldırırlar yataktan. Yataktaki beyaz örtüyle çevresinde bir halka oluşturur, dönmeye başlarlar. Mustafa bu halkanın dışına çıkamaz. Örtüyü dalgalandırır, engel oluştururlar. Mustafa sularda boğuluyor gibidir. Az sonra

örtüyü Mustafa'nın üzerine örterler. Örtü oyun alanının hemen hemen tümünü kaplamalıdır. Mustafa örtünün altında kaybolur. Kureyşa bir köşeye büzülmüş, korku içinde titreyip durmaktadır.

Ansızın sesler kesilir.
Hayalet de, Cinler de gözden kaybolur.
Işık değişir.
Müzik dinmiştir.
Çok uzaktan belli belirsiz duyulan geyik uluması, ağlayan çocuk sesi zaman zaman güçlenir.
Kureyşa gider korkuyla örtüyü yoklar. Örtünün altında hiçbir şey yoktur, eline hiçbir şey gelmez. Aramayı sürdürür. Ansızın eli bir şeye çarpar. Durur, yoklar. Usul usul örtüyü kaldırır, altına bakar. Mustafa yok olmuştur. Yerinde içinde ilk kan duran şişe ile geyiği vuran Hazer Bey'in kanlı oku durmaktadır. Bir eline oku, bir eline şişeyi alır, çılgına dönmüştür.

KUREYŞA— Korkunun sonuna geldim işte!
Korkuyu yendim! Korkunun büyüsü bitti, tılsımı çözüldü bilinmezin. Korkuyu, cesaretle; hayatı, ölümle değiştiriyorum. Dayanacak gücüm kalmadı artık! Daha kaç gece dinleyeceğim bu ulumayı, bu ağlamayı. Çocuksuz kasıklarım geri teper durur içimdeki ağrıyı, sancıyı.
Ey Hazer Bey! Ey Hazer Bey!
Oğulsuz karısına gayrı yüz döken Hazer Bey.
Gayrı yüzüme bakmaz, elimi tutmaz, bakışları dargın, sırtı dönük Hazer Bey! Sen ki benim için cümle aşiretini almıştın karşına, babana baş kaldırmıştın; beni obamdan kaldırıp, ayırmıştın.
İşte ilk kanın! İşte ikinci kurbanın!
Toprağın zehri bu kez nikâhlı karının ölüsünü sulayacak.
Bu zehir, bu zehir beni ve döl tutmaz rahmimi de alacak toprağın bağrına.

Toprağın zehrini benimle birlikte geri vereceksin toprağa.
Sen kondun, ben göçüyorum Hazer Bey!

Şişeyi tepesine diker, içer, kapının ardında mırıldanışlar, fısıltılar, ardından kapı çalmaya başlar. Uzakta Yedi Cin belirir yeniden, yavaş yavaş Kureyşa'ya yaklaşırlar. Kureyşa devrilir. Hazer Bey dışarıdan kapıyı yumruklar, sesi duyulur: "Aç kapıyı Kureyşa! Kureyşa aç kapıyı! Kapıyı aç diyorum sana! Kureyşa! Duymakta mısın beni? Ne yapıyorsun içerde? Ne oluyor orada? Aç şu kapıyı Kureyşa! Kırdırma bana!"

Kureyşa devrildiği yerde uğunmaya başlar. Yedi Cin beyaz örtüyü bu kez de Kureyşa'nın çevresinde döndürmeye başlarlar.

KUREYŞA — Karnım! Karnım! Karnım hızla büyüyor!
Ne oluyor bana? Karnıma ne oluyor?
Gebeyim ben. Evet, gebeyim! Gebe kaldım. Hızla büyüyor karnım! Kadınım artık. Kadınım. Yüreğinin atışlarını duyuyorum yüreğimde. İçimde kımıldıyor. İçimde bir can kımıldıyor. Kadınım! Gebeyim! Gebe!

Yedi Cin beyaz örtüyü Kureyşa'nın üzerine örterler. Kapı hâlâ yumruklanmaktadır. Yedi Cin dönüşlerini sürdürürken, örtünün bir ucunu çadır gibi seyirciye açar, altındaki konuşmayı seyrettirirler:

Örtünün altında Mustafa ile Kureyşa dizleri üzerinde fısıldaşarak konuşmaktadırlar:

MUSTAFA — Deliliğin dindi artık. Bundan böyle ne uçurum başları, ne ırmak boyları yok sana.

KUREYŞA — Deliliğim dindi artık.
İçimdeki ırmak sustu.
Hiçbir uçurumu yankılamıyor kulaklarım.

Gözümdeki tül kalktı.

Deliliğim dindi artık.

MUSTAFA— Ne sezgilerin, ne sanrıların, ne düşlerin kalmadı artık.

Dünyanın halini kuşandın. Gayrı bu dünyanın bir parçasısın.

Sen öldün, çünkü beni doğuracaksın.

Tarifini benimle yapacaksın.

KUREYŞA— Seni doğuracağım.

MUSTAFA— Beni benden doğuracaksın.

KUREYŞA— Seni, senden doğuracağım.

MUSTAFA— Babam kendinden sanacak.

KUREYŞA— Baban, kendinden sanacak.

MUSTAFA— Her şey hem aynı, hem başka olacak.

KUREYŞA— Her şey aynı ve başka olacak.

Kapı eskisinden daha şiddetle yumruklanmakta, omuzlanmaktadır.

İNTİKAM CİNLERİ örtüyü alırlar üzerlerinden ve kahkahayla uzaklaşırlar.

Kureyşa ile Mustafa çıkarlar örtünün altından, Hazer Bey'in Hayalet Olan Babası cinlerden alır örtüyü, kendi kuşanır. İnce bir hainlikle gülümseyerek kapıyı açar oğluna.

Hazer Bey, Hayaleti görünce donakalır. Sonra bir çığlıkla yırtar kısa süren derin sessizliği.

HAZER BEY— Babaaa!

HAYALET— Gözlerin yeni görmeye başladı beni.

HAZER BEY— Hayır, hayır kanlı bir düş bu, bir karabasan!

HAYALET— Gözlerin hayaletlerin gerçeğine yeni açılıyor oğul.

HAZER BEY— Kureyşa, Kureyşa sen de görmekte misin benim gördüğümü?

KUREYŞA— Neyi Hazer Bey? Neyi görmekte miyim?

HAZER BEY— Bak, bak görmüyor musun babamın hayaleti bu!

KUREYŞA— Ben hiçbir şey görmüyorum Hazer Bey.
HAZER BEY— Lanet olsun, lanet olsun! Sanrıların bana geçti.
Bana bulaştırdın lanetli düşlerini.
Ben görüyorum şimdi hepsini.
KUREYŞA— Geçer, Hazer Bey geçer, çok yorgunsun. Biraz dinlenmelisin.

Hayalet, Hazer Bey ile Mustafa'nın arasında durduğu yerden çekilir, oğluna yol verir; oğlu, oğluna gider. Hayalet kaybolur.
Hazer Bey, Mustafa'yı görür.

HAZER BEY— Sen de kimsin?
MUSTAFA— Ben senin oğlunum.
HAZER BEY— Oğlum mu?
MUSTAFA— He ya oğlun.

Hazer Bey, Kureyşa'nın elindeki şişeyi görür, fırlar, şişeyi alır elinden.

HAZER BEY— Ne yaptın ilk kanı? Ne yaptın?
KUREYŞA— *Bütünüyle dingin, kendine yerleşmiş-* Celallenme Bey! Efsun yaptım onunla. Bir gizli efsun.
HAZER BEY— Efsun mu? Bir başına mı?
KUREYŞA— He ya efsun ve bir başıma ve akşamına gebe kaldım.
Ve unutma bu bizim son şansımız, son çaremizdi Hazer Bey.
Bir kuyrukluyıldız gibi uzaklaşmaya başlamıştın benden.
Beni bana görünmez eden sisim dağıldı.
Şimdiyse babanı soyunup oğlunu kuşanıyorsun geri dönerken.

Hazer Bey ardına döner, Mustafa'nın orada olup olmadığına bakar.

HAZER BEY— Yani doğru mu söylüyor bu?
KUREYŞA— *Vakur, kendinden emin başını sallar, gülümser-*
Belki de baban sana görünerek babalığına yol verdi senin.
Babalığını verdi sana.
HAZER BEY— Ne zaman doğacaksın?
MUSTAFA— Yakında. Çok yakında.
HAZER BEY— Niye sakallısın?
MUSTAFA— Çünkü sen bu halimi hiç görmeyeceksin.
Bu halime yetişemeyeceksin.
Sakallarım gerdanıma indiğinde ölmüş olacaksın sen.
HAZER BEY— Ömrüm bunca kısa mı oğul?
MUSTAFA— Ömrünü ben biçmedim.
HAZER BEY— Ya beni sevecek misin oğul?
MUSTAFA— Öldürecek kadar seveceğim.

Kureyşa, Hazer Bey, Mustafa yatağa yatarlar. Mustafa ortalarındadır. Yedi Cin hemen sararlar çevrelerini.

İNTİKAM CİNLERİ— Ölmeye niyet tutup kendini ağulamaya kalkışan Kureyşa, ilk kandan hamile kaldı. Bu gizini ölene dek kimseye açmadı, açamadı.

Üçü de birbirlerine değmekten alabildiğine korkuyorlardır. Cinnet eşiğine gelmiş bir kuşkuyla birbirlerine bakarlar. Ürperiyorlardır. Yoğun bir gerginlik, şiddetli bir gerilimle uzanır, örtüyü üzerlerine çekerler. Örtü dalgalanmaya, inip kalkmaya başlar.

Işıklar.

oyun arabaları

duvarın kolları

ANLATICI ve İNTİKAM CİNLERİ, toprak rengi bir oyun arabasını çekerek gelirler.

ANLATICI— Ve Hazer Bey, kondukları yere büyük bir kasr yaptırmış. Yöreden nice mimar, nice taş ustası, nice taş işçisi getirtmiş. Yörenin toprağı, taşa; taşları, duvarlara dönüşmeye başlamış.

BİRİNCİ CİN— Her duvar bir zulmü yüceltir, bir zulmü saklar.

İKİNCİ CİN— Duvarların bir yüzü diğerine göredir.

ÜÇÜNCÜ CİN— Duvara eklenen her taş, bir zulmü tarihlendirir.

DÖRDÜNCÜ CİN— Duvarın kolları kendini kucakladığında,

BEŞİNCİ CİN— Yıkılır bütün duvarlar.

ALTINCI CİN— Yanılır, yıkılan duvarların taşlarından,

YEDİNCİ CİN— Yeni duvarlar yapanlar.

ANLATICI— Duvarlar yükseldikçe odalar, sofalar, avlular, karanlık dehlizler, gizli merdivenler, gömme geçitler, sahanlıklar, taşlıklar, sarnıçlar, kemerler, ambarlar, yüklükler, saklı köşeler, gizli bölmeler ve dilsiz yüzlerle büyük bir kasr ortaya çıkmış.

İNTİKAM CİNLERİ— Ayın doğuşuna, güneşin batışına bakan pencereler yaptırmış Hazer Bey.

ANLATICI— Kendinden sonra olabilecekleri hesaba katsın istemiş kasrın mimarisi, bir gizli dili olsun istemiş.

Bir eşini, bir benzerini yapmasın diye,
yapıp da kasrın gizlerini onda aşikâr etmesin diye, kasrı yapan mimarın kollarını omuzundan vurdurtup, kesilen kolları da kasrın temeline gömdürtmüş.

BİRİNCİ CİN— Burçlarına çıkamamış ovanın sesi,

İKİNCİ CİN— Burçlarına çıkamamış toprağın buğusu,

ÜÇÜNCÜ CİN— Burçlarına çıkamamış ormanın uğultusu,

DÖRDÜNCÜ CİN— Uzak kalmışlar duvarın dışındaki dünyanın sesine

BEŞİNCİ CİN— Toprakları büyüdükçe, kasrın duvarları kendine kapanmış iyice

ALTINCI CİN— Taş taş üstünde kalmamış şimdi

YEDİNCİ CİN— Yıkıcılar yüzyılda yıkabilmiş derler kasrın duvarlarını

İNTİKAM CİNLERİ— En son gün
En son taşa gelindiğinde

ANLATICI— Bir çift kesik kolu bulunmuş mimarın
Bir oyun arabasının içinde

Anlatıcı arabanın perdesini açar.
Boydan boya bir duvardır gördüğümüz.
Yalnızca en altta karanlık bir bölmede, kanı hâlâ üstünde duran bir çift kesik kol görürüz. Uzanır kolları alır Anlatıcı, yıkılan duvarların, yuvarlanan taşların korkunç gürültüsüyle birlikte

Işıklar.

Dördüncü Oyun

ORMAN

Orman.

Bu ormanda hiç kimse bir başkasının gözüne kendisi olarak gözükmez.

Herkes bir başkasının gözüne bir başkası olarak görünür. Herkes bir başkasıdır.

Orman.

Sık ağaçların ardından mavi bir tül inmiştir. Gölgeler seker. Işıklar yer değiştirir. Yankılı sesler duyulur. Çok çağrışımlı, gizemli bir yerdir orman. Tüyler ürpertici bir güzelliği vardır her şeyin.

Her şey gerçeküstüdür; çünkü altı gerçektir.

Ağaçların ardına, dalların arasına cinler saklanmıştır. Kimi zaman kendileri ağaç olurlar.

BİRİNCİ CİN— Yalnızlıktan sıkılmıştım. Sesler duyuyorum. Birileri geliyor.

İKİNCİ CİN— Gelir geçerler. Bir kervandır. Uzun çıngırak sesleri bırakırlar arkalarında.

ÜÇÜNCÜ CİN— Ormanın yüreğine doğru geliyorlar.

DÖRDÜNCÜ CİN— Karanlığı bulurlar orada.

BEŞİNCİ CİN— Bizi bulamazlar.

ALTINCI CİN— Bizi bulurlarsa kendileri olurlar.

YEDİNCİ CİN— Kendileri olurlarsa, biz kalmayız geriye.
İNTİKAM CİNLERİ— *Kahkahalarla*– Ormana geliyorlar. Kendi ormanlarına.
BİRİNCİ CİN— Uzun çıngıraklar,
İKİNCİ CİN— Renkli kolanlar,
ÜÇÜNCÜ CİN— Upuzun şelfeler,
DÖRDÜNCÜ CİN— Ulu çadırlar,
BEŞİNCİ CİN— Yüklü katırlar,
ALTINCI CİN— Yorgun adımlar,
YEDİNCİ CİN— Uykulu adamlar,
İNTİKAM CİNLERİ— Yaklaşıyor.
BİRİNCİ CİN— Kopup gelmişler, ardlarında bıraktıkları neyse.
İNTİKAM CİNLERİ— Ormana geliyorlar. Kendi ormanlarına.

Hazer Bey yorgun, görkemli göçer giysisiyle girer. Pusatlıdır. Ormanın şaşkınlığına düşer.

HAZER BEY— Nereye geldik böyle? Neresi burası? Bu ne güzelliktir ki, korkutur insanı. Yüreğini telaşa verir. Eli nedensiz yere silahına uzanır insanın.
BİRİNCİ CİN— Ormanın derininde, saklısında bir yerdi. İz bildirmez, giz vermezdi.
HAZER BEY— Şu bildiğimiz güneş ışığı, şu bildiğimiz yaprak yeşili, şu bildiğimiz su sesi. Ama burada bambaşka hepsi. Gerçek olamaz gördüklerim. Ya bir masaldan kaçırılmış burası, ya da ben bir masala sürgün edilmişim.
İKİNCİ CİN— Ormanın yüreği burası. Gizin başlangıcı Hazer Bey. Serüvenin dönüp dolaşıp geldiği yer.
HAZER BEY— Ben ki bir göçer aşiret beyiydim. Çocukluğumdan bu yana onca diyar gezdim, böyle güzel bir yer görmedi göçer gözlerim.
ÜÇÜNCÜ CİN— Göçer gözler uçarı olur Hazer Bey; baktığının derinine erişemez, gizine ulaşamaz; mayıs kelebekleri gibi konup kalkar baktığı yerden.

HAZER BEY— Baharda buzunu çözmüş bir ırmak gibi çağıldıyor içim.

Ağlamak ve öldürmek istiyorum. Bir yanım kök salıyor buraya, bir yanım baş kaldırıyor.

DÖRDÜNCÜ CİN— Saklı güzelliklerin farkına varamayan delikanlı gözler vardır. Durup da bakmak için, göçerken konmak gerektir. Yüreğinin coşkusu toyluğundan değil, konmanın zamanını anladığındandır.

BEŞİNCİ CİN— Her öncü gibi ağır bedellere yazgılanacaksın.

Hazer Bey'in adamları girer.

HAZER BEY— Ey aşiretimin erleri! Benim gördüklerimi de görür mü gözleriniz? Yiğitçe söyleyin bana, bir rüyada mıyım, yoksa bir yorgunluk masalı mıdır gördüklerim?

AŞİRET ERLERİ— Gördüğümüzün güzelliğinden bağlandı gözlerimiz.

Gayrı hiçbir şey görmeyiz.

HAZER BEY— Öyleyse söyleyin bana. Ellerinizi yüreğinize koyarak söyleyin. Konmak için aradığımız yer midir burası? Bizim yurtluğumuz gayrı burası mıdır?

ALTINCI CİN— İnsanoğlunun coşkusunda, ani kararlarında anlamadığım bir şey var.

YEDİNCİ CİN— Çok çabuk heyecanlanıyorlar.

BİRİNCİ CİN— Ani kararlar veriyorlar.

YEDİNCİ CİN— Biz cinler için hiçbir heyecanın kalmamış olması ne kötü!

İKİNCİ CİN— Çok gördük geçirdik, içimiz eskidi, duygularımız kağşadı.

ÜÇÜNCÜ CİN— Bazen, ölümlü olmanın kendine göre güzel bir yanı olduğunu düşünmüyor değilim.

DÖRDÜNCÜ CİN— Ölümlü olmaları değil ama, bir zamanları olması çekici geliyor bana da. Yaşadıkları, yaşlandıkları ve öldükleri bir zamanları.

BEŞİNCİ CİN— Üstünlüklerimizi unutuyorsunuz.
ALTINCI CİN— Bizim için çok temel bir heyecan duygusu taşıdığımızı da.
YEDİNCİ CİN— Nedir o?
ALTINCI CİN— İntikam.
İNTİKAM CİNLERİ— Evet, intikam!
BİRİNCİ CİN— Kötülük ve intikam!
İKİNCİ CİN— Farkında mısınız, ne zamandır kimseye bir kötülüğümüz dokunmadı.
ÜÇÜNCÜ CİN— Evet, çok boş oturduk.
DÖRDÜNCÜ CİN— Şöyle birkaç mutsuz, doyumsuz insanın içine girip, biraz ortalığı karıştırsak diyorum.
BEŞİNCİ CİN— Bakın kötülüğün heyecanı nasıl da ürpertti hepinizi.
ALTINCI CİN— İntikam duygusu yeniden diriltti içimizi.
YEDİNCİ CİN— Ahh bir de altıncı boyutta yaşayabilseydik.
İNTİKAM CİNLERİ— İntikam imanımızdır!

Cinler ağaçlarda kaybolur.

AŞİRET ERLERİ— Burası yurdumuz olsun gayrı. Aradığımız yer burasıdır.
BİRİNCİ CİN— Geyikler yatağıydı burası. Her kayasında bir geyik sekerdi bir zamanlar. Hazer Beyler gelmeden önce.
İKİNCİ CİN— Gelip de konmadan önce.
ÜÇÜNCÜ CİN— Onların konmasıyla birlikte geyiklerle, insanların uzun cengi başladı. Lanetler birbirini kovaladı.
DÖRÜNCÜ CİN— Yorgun düştüğümüz zamanlar oldu birinden ötekine intikam taşırken.
BEŞİNCİ CİN— Lanet uzun, insan hayatı kısaydı.
ALTINCI CİN— İnsanlar yetmiyordu lanetlere.
YEDİNCİ CİN— Hiçbir ölüm silmiyordu toprağın alnına yazılan laneti. Hiçbir ölüm kaldırmıyordu.
İNTİKAM CİNLERİ— Ölüler yetmiyordu. Ömürler yetmiyordu.

Cinler ağaçlarda kaybolur. Kureyşa girer.

KUREYŞA— Ne kadar saydam her şey! Ne kadar uçucu! Tül gibi dağılıyor hava. Tül gibi dağılıyor gerçek. Ayaklarım hissetmiyor toprağı. Belleğim siliniyor. Hayır mıdır, şer midir içimdeki şu uçarı sevinç...

HAZER BEY— Bu güzellik ürkütüyor beni Kureyşa, korkutuyor. Duygularım sanki benim değilmiş gibi zevk veriyorlar bana.

Güzellik ürkütür mü Kureyşa?

KUREYŞA— En çok güzellik ürkütür Hazer Bey.

HAZER BEY— Sevişmek ve kan dökmek istiyorum.

KUREYŞA— Yüreğimin derinliklerine inen karanlık yollar aşikâr ediyor içimin dehlizlerini. Şimşekler çakıyor yüreğimin en ücra köşelerinde. Gidelim buradan!

HAZER BEY— Hayır, hayır yurt tutalım burayı. Yurt aramıyor muyduk kendimize? Onca yer dolaştık, onca diyar gezdik, buradan uygunu denk düşmez bize.

KUREYŞA— Yurt tutmayalım burayı. Kendimizin üzerine çok varmayalım.

HAZER BEY— Nedendir Kureyşa? Nedendir bu toprağa bunca ayak diremen?

KUREYŞA— Tekin bir yer değil burası. Bize göre değil.

HAZER BEY— Gördüğün güzellikten başın dönmüştür senin.

KUREYŞA— Başımın döndüğü doğrudur. Lakin gördüğüm güzellikten mi, sezdiğim kötülükten mi, bilemem.

HAZER BEY— Güzelliğin kötülüğe kaynaklık ettiği nerde görülmüş?

Boş sözler söylersin Kureyşa.

İşte mızrağımı diktiğim yer!

Burası yurdumuzdur gayrı.

AŞİRET ERLERİ'nin coşkulu karşılığı.

BİRİNCİ CİN— Dinletemedi sözünü Kureyşa. Yurt tuttular ormanın kıyısını.
KUREYŞA— Lanetleneceğiz,
İKİNCİ CİN— Dedi, dinletemedi.
ÜÇÜNCÜ CİN— Fazlasını söylemedi.
DÖRDÜNCÜ CİN— Hazer Bey dinlemedi. Obayı ikiye bölüp, babasını ikiye bölüp, kendini ikiye bölüp, yurt tuttu burayı.
BEŞİNCİ CİN— Yolu lanetle belirlenmişti bir kez, bundan böyle bütün yazgılar bu izi koyultacaktı.
ALTINCI CİN— Orman bağlamıştı gözlerini, aşkla bağlamıştı.
YEDİNCİ CİN— Kondukları gün, HAZER BEY'İN HAYALET OLAN BABASI çıkageldi.
HAZER BEY— *Yineler-* işte mızrağımı diktiğim yer.
Burası yurdumuzdur gayrı!

Mızrağın ucunda Hayalet belirir, mızrak, görüntüsünü ikiye böler, hayalet bir sarkaç gibi iki yana salınır. Mızrağın çevresini dolanır.

YEDİNCİ CİN— Henüz ölmemişti, yaşayan bir adamın hayaleti olarak geldi.
İNTİKAM CİNLERİ— Hazer Bey babasını ikiye böldüğündendir.
HAZER BEY'İN HAYALET OLAN BABASI—
Kavmi ikiye böldün oğul
Babana baş kaldırdın
Kendine ayrı yol çizdin
Dar zamanımda oğulsuz bıraktın beni
Lanetim seninledir.
BİRİNCİ CİN— Onu kimse görmedi.
İKİNCİ CİN— Cinlerine yenik düşmemişlerdi daha
ÜÇÜNCÜ CİN— Daha vakti var
DÖRDÜNCÜ CİN— Yaşayan bir adamın hayaleti nasıl olur?
BEŞİNCİ CİN— Obasını ikiye böldüğündendir
ALTINCI CİN— Kendini ikiye böldüğündendir

YEDİNCİ CİN— Yüreğini ikiye böldüğündendir
İNTİKAM CİNLERİ— Bölündüğündendir.

İntikam Cinleri, birinin elinden ötekine akan renkli ipliklerle sınırlar örer, renkli çubuklarla sınırlar çizerler...

BİRİNCİ CİN— Burası yurdunuzdur artık
İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ CİNLER— Burada salacaksınız köklerinizi
DÖRDÜNCÜ, BEŞİNCİ VE ALTINCI CİNLER— Burada örülüp burada çözülecek kaderinizin ipleri.
YEDİNCİ CİN— Siz ki sınırları kaderiniz zannedersiniz
HEPSİ BİRDEN— Bu yüzden bilemeyeceksiniz Bilinmezinizi.

KUREYŞA öne doğru çıkarken, öteki uçta beliren ANLATICI elinde yanan bir fenerle KUREYŞA'ya doğru ilerler. Kureyşa onu görmez, onu kimse görmez.

KUREYŞA— Madem burası yurdumuzdur gayrı
Bohçamı getirin, uğurlarımın bohçasını
Her konduğumuz yere ilk indirilen yüreğimin dengini.

ANLATICI elindeki feneri Kureyşa'nın yanındaki ağacın dalına asar ve gider. Fener, Kureyşa'yı aydınlatır.
HİZMETLİLER Kureyşa'nın bohçasını getirmiştir.

KUREYŞA

Yüzünü görmediğim, başını okşamadığım, üzerine binmediğim bir devenin derisinden yapılmış bu bohça.
Kaç yurt gezdi benimle birlik, kaç kere kondu kucağıma.
Şimdiyse gömülüyor bundan böyle soyağacımızın kök salacağı bu toprağın derinliklerine
İçindekiler yazgımı yüreğimdekilere bağlasın diye toplayıp sakladıklarımdı

Ne tuhaf şu kadarcık bohçaya sığıyor kimi zaman
dünyanın enginiyle, yüreğin derinlikleri.

HİZMETLİLER bir uzun kilim getirir önüne yayarlar.
Kureyşa bohçasını açar, aynasını çıkarır.

KUREYŞA

İşte aynam!
Kendimi görmem için
Kendim sandığım yüzümü

Aynanın görünmesiyle birlikte geride ne oldukları hemen anlaşılmayan gümüş rengi metal parıltıları göz alır.

KUREYŞA

İçinden geçen sular beni gördüğü yerde bırakmaz ki
Ne zaman dönsem bakarım başka sulardayım
Saçlarım akar içinden, saçlarıma kapılırım.

Geride gümüş rengi şeritler ışır, birbirine dolanır, birbirinden çözülür, metalleri bağlar birbirine, metalleri karşı karşıya getirir.
İNTİKAM CİNLERİ kimi zaman bir kalkan gibi kullandıkları bu metal levhalarla bir savaş oyunu, bir çeşit dilsiz oyun oynayarak eşlik ederler Kureyşa'nın anlattıklarına.

KUREYŞA

Erkekler kadınlardan daha çok severler aynayı. Suları görmezler çünkü. Ve de aynanın arkası boştur. Ve bir kere gördükleri yeter onlara. İkincisi başka dünya demektir. Ve de aynanın arkası boştur. Kendilerini görürler, arkalarına bakmazlar

aynalarının, arkalarına saklanan kendilerini görmemek için.

Gördükleri kendileridir, sevdikleri kendileri

Saklanan da kendileridir derinliklerine

Bunun için kendilerine yeterler; bunun için eksiğini duymazlar bir başkasının. Tek duydukları eksiklik, kendilerinden bir tane daha olmamasıdır. Aynanın içinden geçebilseler o da olurdu belki; Kavuşabilirlerdi birbirlerine.

Oysa onlar oğulları kendileri olacak sanırlar

Hiç kimse olmaz bir diğerinin ne oğlu, ne babası; nasıl ki doğurmakla bile benzemiyorsak birbirimize

ve de aynanın arkası boştur

Karanlık kasıkları öte yanına sırlanmıştır aynanın

Nasıl ki sırrı çözülen aynada hiçbir şey görünmezse

Göremezler baksalar da birbirlerine

Ayna! Ey güzel ayna! Kaç masal geçti senin içinden, sen kaç masalın içinden geçtin, neler saklı dilsiz derinliklerinde, sen beni gör yeter, ben seni görmesem de.

CİNLER gelir KUREYŞA'nın elinden aynayı alırlar.

İNTİKAM CİNLERİ— Aynayı bulan ilk insanoğlu, kendini görmek için değil

bir başkası olmak için buldu.

Ayna, erkeğin ömrü, kadının zamanı oldu.

KUREYŞA bu kez de iki avuç dolusu nazar boncuğu çıkarır bohçasından. Gümüş şeritlerin arası boncuklanır, metal levhaların üzerine ayasına kutlu gözlerin yerleştiği nazar elleri iner.

KUREYŞA

Ey başkalarının gözleri, mavi, masmavi nazarlar,

sizler için yaşıyoruz kefene kadar biçilmiş günlerimizi

size soyunuyor, size giyiniyoruz üstümüzde ne varsa
sizler için geçiyoruz içini boşalttığımız günleri
bize değmeyesiniz diye vazgeçiyoruz kendi gözlerimizden
Başkalarının gözleri için yaşıyoruz başkalarının hayatlarını
Bunu deliyken anlıyoruz, başkasıyken anlıyoruz, ötekiyken anlıyoruz, uçurumun başındayken anlıyoruz, ateşin kıyısındayken anlıyoruz, ölümün eşiğindeyken anlıyoruz
Ya da hiç anlamıyoruz, başkalarının gözlerini kendimizin zannedip ölüp gidiyoruz.

Kureyşa bütün boncukları üzerine takar.

KUREYŞA

Koruyun beni benden başkalarının gözleri
Koruyun beni aklımın derinliklerinden
Koruyun beni hayallerimin, düşlerimin yettiği yerden
Geri çağırın beni başkalarının arasına. Kalabalıkta kaynayıp gideyim, korunup saklanayım kendi kalabalığımın cehenneminden.
Sonsuza dek yum gözlerini alnımın ortasındaki nazar
Yüreğim dile getirmesin senin gördüklerini!
Başkalarının gözleriyle yetineyim.
Ben dahi kendime bir yabancı gibi yaşayıp öleyim.

İNTİKAM CİNLERİ gelir törensi bir havayla Kureyşa'yı boncuklarından soyarlar. Alnını kapatan kara bir çatkı çatarlar, ortasında bir nazar gözü durur. Kureyşa, bu kez bohçasından çeşitli otlar, bitkiler çıkarırken bir buhur alır ortalığı, tütsüler yayılır etrafa. Cinler oyun alanının birkaç yerine birkaç ocak kurarlar. Metal levhalar üzerlerindeki nazar elli tüllerle birlikte bu ocakların başına taşınarak farklı uzamlar oluşturulur.

KUREYŞA

Ey elimizin altındaki dilsiz derinlik

Kara toprağın kendi görünen, gizi görünmeyen yeşil örtüsü,

gücünü bize demeyen, gizlerini bize söylemeyen otlar, kokular, yeşil sessizlik

sayrıyken, umarsızken, yaralıyken şifasına sığındığımız; suyundan, kurusundan, kokusundan nice deva bulduğumuz; kanımızı, etimizi, canımızı yenileyen ermiş bitkiler

Sizin çayırınıza konduğumuz zamandan bu yana kaç çadır gezdiniz benimle birlik; Elimde, cebimde, koynumda, bohçamda, sandığımda hangi gizli derdimin başını beklediniz bana bile demeden; içimde büyüttüğüm sinsi ölüme hemen yol vermemek için hangi sayrılı yanımı sağaltıp iyileştirdiniz benim

Bedenim, içindeki ölünün dilsizi

Ben dahi içimdeki ölümün körüyken

Hem ben unuttum beni, hem siz unuttunuz

Yeniden saklanın koynuma, yeniden saklanayım koynunuza; belki yeniden buluruz birbirimizi aynı çayırlarda.

Kimi otları, bitkileri koynuna yerleştirir,
göğsü çiçeklenir.
Son olarak bohçasından iskeleti kalmış bir at başı
çıkarır. Işığa tutar, okşar.

KUREYŞA

Ey zamanı benimle gezen uğurum!

Ey başını okşadığım, ey yüzünü gözünü öpüp sevdiğim, üzerine binip dağ-tepe dolaştığım eski atım, güzel atım, al atım, kendimizi soyunduktan sonra geriye kalan mısın? Bu musun, bu kadar mısın? Yağız teninden, kamaşan sağrından, alnındaki akıtmadan geriye kalan bu mu? Soyundun mu her şe-

yini? Rüzgârını soyundun mu? Köpüren soluğunu, zamanı delen hızını? Zamana karşı en uzun zamanın bu mu? Kemik miyiz hepimiz sonunda? Neleri hatırlıyorsun şimdi etin zamanından daha uzun olan kemiğin zamanında?

Ey atım, güzel atım, al beni yeniden terkine, başka diyarlara götür, bu hayat yetmedi bana, başka eşiklerde bir başkası olayım

Başka dağların rüzgârında sersemlesin başım
Kemiğin zamanı kadar uzun yaşayayım.

İNTİKAM CİNLERİ gelir Kureyşa'nın elinden at başını alıp usul usul kaybolurlarken, ANLATICI girer, feneri alır uzaklaşır. Fener, Kureyşa'yı söndürür.

KUREYŞA

Bütün bu sözleri buraya konduğumda demedim.
Bu sözlerin dili değildi ağzımdaki
Dil de aynadaki suret gibi zamanın ve bir başkasınındır.
Buraya konup da ilk yaygımızı yaydığımızda dedim ki:

HAZER BEY ve HİZMETLİLER girer.

KUREYŞA

Şu bohçanın içine nice ırağın töresini, âdetini, inancını, uğurunu topladım bunca zaman; kaç çayırın otu, bitkisi, yeşili var içinde. Madem yurdumuz burasıdır gayrı, buraya toplansın hepsi, şimdi asalım bunları çadırlarımıza, ocakbaşlarımıza, kapılarımıza; sandıklarımıza koyalım, tütsü kaplarımıza.

HAZER BEY — Boş kalmasın nice ırağın yükünü buraya boşaltan şu devenin derisi. Konduğumuz yerin haritasını çıkaralım üstüne.

HAZER BEY, İNTİKAM CİNLERİ'nin bıraktığı renkli çubuklarla çizmeye başlar.

HAZER BEY— Burası otlaklarımız, şurası tarlalarımız, orası ırmaklarımız olsun. Öte yanda dağlarımız, tepelerimiz dursun.

HAZER BEY deve derisine çizdiği haritayı dikili mızrağın ucuna geçirir.

HAZER BEY— Dilerim aşiretin sancağı dimdik durur bu toprakların üzerinde
Şu deve derisi suret genişler büyür bu mızrağın gölgesinde
KUREYŞA— Getirin üç ayaklı sacayağını, ateşimiz tütsün, kaynasın kazanımız. İlk aşımızı vuracağım ocağın üstüne.

HİZMETLİLER üç ayaklı sacayağını getirirler.
Üzerine kazan konulur.
Kureyşa kazanı karıştırmaya başlar.

KUREYŞA— Ey bulutlar, göçmen komşularımız; ey dünyanın en eski sahibi gökyüzü, en uzun yorganımızı, ateşimizin dumanını kabul edin, bu duman eksilmesin kendi göğümüzden; ey gökyüzünün derin ırmakları bereketinizi esirgemeyin toprağımızın üzerinden.

KUREYŞA ile HAZER BEY kazanın başına karşılıklı oturur, kaşık sallamaya başlarlar. İlk kaşıktan itibaren belirli bir tartım eşliğinde her seferinde kazanın içinden yeni bir kaşık alırlarken, ellerindekiler diğer obalılara geçer; Böylelikle bu elden ele dolaşımla herkes yemeğe katılmış olur.
Yemek biter.

KUREYŞA— Getirin tezgâhımı, ilmeklerim gayrı burada atılacak
Bu vadilerin otları, kökleri boyayacak halılarımın ipliklerini?

HİZMETLİLER sacayağını, kazanı götürür, dokuma tezgâhını getirirler.

HAZER BEY tütün tabakasını çıkarır, tütün sararken, KUREYŞA halı dokumaya başlar.

Bir süre bu tartımlı sesin dışında hiçbir şey duyulmaz, herkes kaybolur. Az sonra İNTİKAM CİNLERİ belirir. Kureyşa'nın dokuduğu halıyı tezgâhın altından çeker, omuzlar ve götürür daha önceden metal levhalar yardımıyla sağlanmış oyun alanlarından birinin zeminine sererler.

Sonra gelir Kureyşa ile Hazer Bey'in oturduğu halının üzerinden Hazer Bey'i kaldırır, serdikleri yeni halının üzerine ve zamanına taşırlar. Kureyşa ise usul bir tartımla, kendi zamanında, halı dokumayı sürdürür. Yeni halı, yeni aydınlatmadır.

Az sonra Mustafa girer, babasının yanına varır.

MUSTAFA— Beni çağırtmışsın Baba.

HAZER BEY— He ya çağırttım. Konuşacaklarım vardır seninle.

MUSTAFA— Hayırdır baba, buyur.

HAZER BEY— Hayli zaman oldu sen evleneli. Sevdanın buyruğuna karşı durmadık; Gönlüne göre oldu evliliğin.

Her ne kadar daha dün doğmuşsun gibi gelse de bana, oğulsuzluğun bin yıl kadar eski, başlangıçtaki sise kadar gidiyor sanki.

MUSTAFA— Biz eksiğini, noksanını duymaz mıyız sanırsın Baba?

Nicedir gözümüz niye yerdedir? Boynumuzu hep toprağa doğru eğen nedir sanırsın? (*Sessizlik.*)

Havada asılı duran ağu, dile düşünce gönül yaralar Baba.

HAZER BEY— Bak oğul, ananla birlik sana çok bekledik. Beklemenin, umut etmenin, umutsuzca dönenmenin ne manaya geldiğini iyi bilirim. Seni buraya çağırtmaktan muradım seni eksiltmek değil; aksine çoğalmamız gerek; kendimizi çoğaltmamız ve kavmimizi. Mızrağın kendisine bilek, gölgesine toprak gerek. Karını kendin seçtin, aşire-

tin yazgısını ise sen seçemezin. O, kendi yazgısını bekler senden. Anlamakta mısın bunu?

MUSTAFA— Dahası, bilmekteyim.

HAZER BEY— O halde şunu da bilmen gerektir: Bir zamandır havada bir ağu asılı duruyorsa gayrı bunu dile dökmenin zamanı gelmiş demektir; yoksa etrafında gezip de görmezden gelmenin kimseye bir yararı yoktur. Gönül yaralayacak bir şey yok bunda. Hem unutma ki, gün ışığına çıkan ağunun zehri çabuk çözülür.

MUSTAFA— Bir zamandır Cudana ile aramızda bilmediğim bir duvar durur; ne zaman, nasıl yükseldiğini bilmediğim bir duvar. Onu görmediğim zamanlar hayal eder dururum, yanına varıp da ne zaman davransam canımı yakar etim, kendi içime kavrulurum.

HAZER BEY— Bilirim oğul, tanırım oğul. Sana ulaşmak için az geçmedim sırat köprüsünden.

MUSTAFA— Bir o kadar köprüden geçerim ben de, bilsem ki ona giden hangi yoldur? Sanki yalnızca hayallerimde karımdır artık; Gerçekteyse dokunduğumda tül gibi dağılan bir hayal.

HAZER BEY— Ömrümün neresindeyim bilemem oğul.

Kaç zamandır sakallarına bakıp kendime ömür biçmekteyim.

Sakalların göğsüne inmeden, kollarımı toprak kavuşturmadan torun isterim kucağıma. Kendimize yurt belledğimiz bu yerin benden iki sonrasını da görmek isterim.

Durduğum yerden bakıyorum da sanki başlangıçtaki sis dağılmamış daha.

MUSTAFA— Yarının hükümranlığı benim canımda, Cudana'nın teninde gizli.

Ama sanki aynı ormanda kaybettik birbirimizi.

HAZER BEY— Şimdi git karına ulaş yeniden.

Soyağacımızı düğümleyen neyse birlikte çözün.

Sende tükettim tüm sabrımı, bir yenisine kalmadı ne gü-

cüm, ne takatim. Torunumu kucağıma alayım, kulağına adını söyleyeyim, yüzüne ayna tutayım, sonra konduğum bu toprağın bir parçası olsam da artık gam yemem.
Yarını istiyorum senden. Herkesin asıl vatanını.

Kureyşa'nın dokumasının tartımı yükselir,
İNTİKAM CİNLERİ gelir dokunan yeni halıyı alır, başka bir yere sererler, yeni bir alan oluşturulur; sonra da Mustafa'yı alır yeni halının üzerine ve zamanına taşırlar. Az sonra Cudana girer, Mustafa'nın yanına varır, dokuma sesi geriye düşer.

CUDANA— Susmaya mı çağırdın beni Mustafa?
Nicedir susarsın zaten, yeni değildir
Kalbin gibi azaldı kelimelerin de...

MUSTAFA— Azalan kalbim değil Cudana, kelimelerse sanki benim değildir artık; Yoksa esirgediğimden değil. Nicedir içimin bulanık sularında hiçbir şey göremez oldum. Bilmiyorum içimi durultacak kelimeler nerdedir? Bildiğim kelimeler yetmiyor içimde olup biteni ne anlamama, ne anlatmama; içime ait hiçbir şey göremiyorum dilin aynasına baktığımda. İşte ağzımdaki mühür buna sebeptir. Her şey benle içim arasında.

CUDANA— Ne zamandır aramızda görünmez bir duvar yükselir Mustafa; Sanki bu kasrın duvarlarından biri çekilmiştir aramıza; ne vakit sana dokunsam kasrın taş duvarları gelir elime öylesine soğuk, öylesine sert, öylesine suskun...

MUSTAFA— Oysa bilmezsin nasıl canım yanar, nasıl içine kavrulur etim sen dokunduğunda...

CUDANA— Ne zamandır gözlerimiz değmez birbirine.
Sen ki bir çift gözüme sevdalanmıştın bir zamanlar, şimdiyse göz göze gelmemek için kaçırırsın gözlerini bilmediğim kalplerin memleketlerine. Ne zaman yüz yüze dursak sanki yaylanın başındaki uçurumlardan biri açılır aramızda, hepsi hepsi bir andır, lakin sanki yılların ötesinden

bakarız birbirimize.

Zaman seni nereye, beni nereye taşıdı bunca zaman? Sevdamızın üzerine derin küller atılmıştır; dibindeki kor durmakta mıdır, sönmekte midir? göremem.

Biz ki bir masal sevdası yaşadık seninle, hangimizin gözü uyandı içinde uyuduğumuz o derin masaldan? Başkalarının kulaklarıyla dinlediklerine biz ki ellerimizle dokunduk. Şimdi ne oldu bize Mustafa? ne oldu bize?

MUSTAFA— Masal yeryüzüne inince tülü dağılıyor Cudana. Dağın başındaki bulut, ovanın düzünde yapışkan bir nem olur, ıslanır, bulaşır başkalarının ellerine. Sevdam aynı sevda, yüreğim aynı yürek, bunu bilmekteyim. Kalbimin kıblesinde gene sen dursun, gene senin derin gözlerin durur.

Lakin masalın eksiğinin eşiğine geldik. Ben ki bir bey oğluyum, soyağacına sim düşürmem gerektir.

Oğulsuzluğum vurulur yüzüme, dölümün bereketine sorgu düşer, gölgeli sualler gezinir masalımızın üzerinde. Herkesin en kolay, en çabuk yaptığının bir tek bize haram olması lanet kuşkuları serper başka yüreklere.

CUDANA— Bir lanete sebep midir kasıklarımdaki ay tutulması?

MUSTAFA— Bilirsin masal beylerinden, padişahlarından en çok esirgenen şey bir oğuldur nedense. Masalı söyleyen ahalinin âhı mıdır, öcü müdür, laneti midir, bilmem. Lakin yazgısı başa gelince umarını aramak düşer.

Ben ki gözlerin uğruna caymıştım kendimden, şimdiyse ne zaman baksam iki hançer sokulur yüreğime; bir gözün sevdam, bir gözün ölümümdür, ötelere gidemem. Bir oğul isterem senden, başka bir şey değil. Bilirsin bir oğul hükümranlık, hükümranlıksa yarın demektir.

CUDANA— Farkında mısın ki bunca zaman beklettiğin bütün kelimeler bir oğula sebep çözüldü şimdi. Bir oğula sebep yüz çevirdin benden, yüzünden çok sırtının duvarına baktım bunca zaman.

MUSTAFA— Gözlerin sırtımda iki kanlı oktu, dumanı her daim üstünde tüten iki kanlı ok, yarası hiç kapanmayan...

CUDANA— Ancak beni sevdiğinde, bana baktığında duyuyorum tenimi, bedenimi

Başın benden öteye çevrildiğinde duyamıyorum ne kendimi, ne bedenimi

Siliniyor, boşluğa karışıyorum sanki

MUSTAFA— Ben duymuyor muyum sanıyorsun daldığım boşlukta seni görememenin eksiğini Cudana? Kendi sisimde boğulmuyor muyum? Gözlerine bakamayan gözlerim, dünyanın geri kalanına kör olmuyor mu?

Bir oğul isterem senden, şu sisi dağıtacak, beni gözlerine kavuşturacak bir oğul.

CUDANA— Oğul değil kendini istersin benden, bilirim.

Erkeğin gövdesine haram edilmiş rahmin derin boşluğunu istersin. Erkek dediğin yüreğinde taşırmış kendi rahmini.

Öyle bir eksik ki bu, öyle bir eksik ki, oğul dediğin yalnızca avutur bu boşluğu, doldurmaz. O kara boşlukla doğdun, o kara boşlukla öleceksin. Oğullarını çoğaltmakla artıramayacaksın azalttığın kendini.

Bana gelince: Çalmadığım kapı kaldı mı sanıyorsun?

Ananla birlik kaç efsuncu dolaştık, kaç efsunu denedik, faydasız!

Kapılar kapalı Mustafa; Benden geçen geleceğin yol vermiyor sana; ya yeni bir yol, ya yeni bir gelecek: Erkekliğin de, hükümranlığın da böyle bir kararın yol ayrımında. Değilse başka bir umarı yok, benim vereceğim bir yarın kalmıyor sana.

Bilmiyorum, bilmiyorum, bilmiyorum...

MUSTAFA— Dünyada yapılmış, yapılmamış, denenmiş, denenmemiş bütün efsunlara ve onların tehlikelerine hazırım, yeter ki bir sim düşsün soyağacımıza.

Gerçeğin tükenen imkânlarından, efsunların bilinmez dün-

yasına kadar ne varsa tenimizi ürperten bir yarın sağlasın bize.

Kendi mezarımız kendimize mezar olsun yalnızca, soyumuza değil.

CUDANA — Elimden geleni yapacağım, ellerim yazgımızın neresine kadar ulaşıyorsa.

Elimden geleni yapacağım, yüzünün eskisine kavuşmak için, kollarının eskisine kavuşmak için; bakışlarının, kokunun, göğsünün, teninin eskisine kavuşmak için.

Eskisi gibi oluyorsa eğer.

Ne zamandır başka birini görüyorum yüzüne baktığımda.

Âşık yüreğe mezar oluyor inan değişen suret!

Dünyanın bütün anlamı boşalıyor sevgilinin değişen bakışlarında.

Bir yol daha mühlet ver bana Mustafa.

Dünya toprağında gitmediğim yol kalmasın; ya bir oğul veririm sana, ya çekilirim yolundan.

MUSTAFA — Üstüne bir başkasını almak değil derdimin umarı, niye anlamazsın bunu kadınım.

Ben geleceğe giden yolum senden geçsin isterim. Senden isterim yarının vatanını.

Yoksa bunca zaman öne düşen boynum, toprağı ayna etmezdi yüzünün derinine.

Bir yol mühlet veriyorum, sade sana değil, ikimize de.

İNTİKAM CİNLERİ gelir, Cudana'yı alır, Kureyşa'nın yanına, halısına, zamanına taşırlar.

Dokumanın tartımı konuşmalar boyunca yükselir, alçalır, ezgisini duyurur ama hep sürer.

KUREYŞA — Yabancısı değilim anlattıklarının. Yabancı değilim yaşadıklarına. Ben de gelindim senin gibi, ben de kadın olamıyordum bir türlü. Rahmimin kapalı mührü sürmüştü beni bütün insanların dışına. Daha dün gibi hatırımda

uğunduğum uçurum başları, ırmak boyları. Başımı vurduğum taşlar belki sızlıyordur hâlâ. Oğul sahibi olmak ne kadar değiştirdiyse de beni, gene de bir uğultu kaldı gömdüğüm toprakta. Seni dinlerken yüzümün kuntluğuna aldırma, bir Beye bir Bey oğlu doğurmuş olsam da kimi zaman eski kan geri tepip akıyor damarlarımda.

CUDANA— Tenime düşman oldum kaç zamandır; kasıklarım uğursuz bir uçurum gibi görünür gözüme. Severdim kendimi eskiden, şimdiyse yılan kadar çıplağım kendime.

KUREYŞA— Biliyorum gelinim, biliyorum kızım, biliyorum Cudana.

Biliyorum, biliyorum, biliyorum...

Bilmenin bir şeye yetmediği günler göreceksin daha.

CUDANA— Zaman hiç yardım etmiyor bana Kureyşa Ana. Zamanın yapması gerekeni yapmaya çalışıyorum bir başıma.

Sabrı bilmiyorum, beklemenin cehennemiyle baş edemiyorum.

Akkor ile Alkor arasında bir ateş
Dicle ile Fırat arasında bir su
Ölüm ile Oğul arasında bir hayat
Hepsinin ortasında usul usul deliriyorum.
Bildiğim tek şey var benim:
Bu bedende kıstırılmış, tuzağa düşürülmüşüm ben
Bir oğulla çıkarım ancak kendi içimden.

KUREYŞA— Şimdi anlatacaklarımı iyi dinle ve kimseye bir şey deme.

İNTİKAM CİNLERİ belirir usul usul Kureyşa'ya yaklaşırlar. Aynı anda çok gerilerde müzik başlar.

KUREYŞA— Bir falcı gelmiş karşı dağın yamacına; en uzak obalardan bile duyulmuş namı, esrarı. İnsan başlı bir yılanmış, lakin konuşurmuş, söyleşirmiş gidenle. Korkusu

olanlara göre değilmiş ne kendi, ne söyledikleri. Lakin çaresizliğin gözünü kararttığı nice insan bekleşir dururmuş kapısında gene de.

CUDANA— Neden daha önce söylemedin Kureyşa Ana, bilmez misin ki gözlerimin rengi yeşil ama kendi kapkara.

KUREYŞA— Biliciliğinin gücü korkuttu beni, belki de korktum söyleyebileceklerinden; varlığını gizledim onun hem senden, hem belki de kendimden bile.

CUDANA— Neye sebep peki?

KUREYŞA— Saklamam mı neye sebep, yoksa şimdi söylemem mi?

CUDANA— Her ikisi de.

KUREYŞA— Diyelim ki gizini kendi ellerimle vermek istemedim sana.

CUDANA— Gizimi mi? Ne demeye getirirsin sen Kureyşa Ana? Nasıl bir gizdir bende saklı duran? Nasıl bir gizdir ki bunca müşkülün ortasında kilit olur ağızlarınıza?

KUREYŞA— Bilmem. Bilemem. Ya da söyleyemem, diyelim. En iyisi sen git kendin çal gizinin kapısını.
Kendin yüzleş ömrünün senden saklı kalanıyla.

CUDANA— Ya şimdi niye söylersin Kureyşa Ana? Onca zaman sustuktan sonra şimdi niye söylersin? Nedir ki değişen? ne olmakta?

KUREYŞA— Yıllar önceydi en son ve en büyük çığlığımı yüreğimden koparttığımda.

CİNLER Kureyşa'nın çığlığını atarlar.

İNTİKAM CİNLERİ— Tanrım, ey ulu Tanrım! Bütün kasrı geyik soyu basacak yakında! Bir tek sen biliyorsun bunu, bir de şu ağulu yüreğim!

KUREYŞA— Bunca zaman kilitli kalan sade senin gizin değil, aşiretimizin de yazgısı olmasaydı eğer, belki de hiç göndermezdim seni ona. Çarenin bütün yolları tükendi şimdi.

Yüreğimin gücü yok ikinci bir çığlığa. Bilmiyorum adanacak günüm kaldı mı dünya toprağında? İnan bir tek günüm bile kaldığını bilseydim, sana verirdim onu. Sabrın da kendince bir büyüsü vardır. Seni değil, kendini büyüler. Ben kullandım onu. Uzaklara dalmış yorgun atlar gibiyim şimdi, ne zamandır başım önüme düşer durur şu tezgâhın başında. Kaç ilmeğin ucunda uyuyakalmış buldum kendimi. Kaç zamandır bir fener görürüm düşümde, boşlukta sallanır durur.

ANLATICI elinde fenerle girer, yaklaşır, feneri aynı yere asar.

KUREYŞA— Nedendir bilmem hem içim ürperir, hem içim aydınlanır fener sallanırken.

CUDANA— Yalnız mı gideyim insan başlı yılanın falına, yoksa sen de gelmek ister misin benimle Kureyşa Ana?

KUREYŞA— Yalnız git sen Cudana. Benim yolum da, engelim de buraya kadardı. Şu halıya kadar dokudum, kat ettim kendi yolumu. Yalnız git sen. Gönlünü engin tut, gözlerini ışığa ver. Göreceksin her şey düze çıkacak, kucağın oğul sallayacak, göğüslerin oğul emzirecek, kendinle içindeki erkek dolup taşıracak seni. Bu günlerden belki de belli belirsiz bir uğultu kalacak sende, bende kaldığı gibi. Senin kucaklarında büyüyecek aşiretimizin geleceği.

Yaprakken ağaç olduk
Köklerimiz indikçe konduğumuz toprağın derinine
Lanetin mülkiyeti sardı hepimizi
birbirimizin kucaklarında nennelediğimiz oğullarla aktardık onu yarın dedikleri bomboş memlekete.

Evet, evet yalnız git sen, gayrı benim yol arkadaşlığım yük olur sana.

CUDANA— Ya senin bu falcıya soracak hiçbir sualin yok mudur Kureyşa Ana?

KUREYŞA— *Düşünür, sessizlik-* Düşlerimde gördüğüm feneri sorardım belki. Belki o da bilemezdi. Herkesin kendi düşlerine, kendisinin falcı olması gerektir, diye düşünmekteyim.

CUDANA— Peki kendi düşüne senin tabirin nedir?

KUREYŞA— *Sessizlik-* Rüzgârda hafif hafif sallanan bir fener, rüzgârda hafif hafif sallanan bir fenerdir yalnızca. İnsan benim yaşıma gelince böyle düşünüyor artık. Tozun toprağa kattığı her şey, inip konuyor kendi yalınlığına; varsın o fener de sallanıp dursun kendi boşluğunda. Belki de hiçbir anlamı yoktur, bir anlam aramamak gerektir buna. Hadi şimdi git Cudana, daha fazla eğleşme, hiçbir yazgı bekletilmeye gelmez. Yazgının dönemeçlerindeki buluşmalara geç kalmamalı insan.

CUDANA kalkar durur, çıkar.

CİNLER de onunla birlikte ardından çıkarlar.

Kureyşa yerinden kalkar, ağır ağır Hazer Bey'in konduğu halıya yürür.

Hazer Bey uykusundan doğrulmaya çalışır.

KUREYŞA— Yok hayır, hemen uyanma Hazer Bey. Devam et uykuna, sana değil düşüne geldim ben.

HAZER BEY— Sen misin Kureyşa?

KUREYŞA— Evet benim Hazer Bey, karın, ayalin, Kureyşa. Ancak düşünde devam edebilirim seninle konuşmaya.

HAZER BEY— Neden gelip yatmıyorsun yanıma?

KUREYŞA— Uzan, uykunu sürdür ve şimdi beni dinle Hazer Bey.

Biliyor musun, ben az önce öldüm, dokuduğum halının başında uyuyakalmıştım önce, sonra usulca ölüme geçtim. Yüreğini hızlandırma, çarpıntılarını dindir, yatıştır ilk şaşkınlığını, sonra usul usul uyan, kendini alıştıra alıştıra, sonra da gel bul beni ölüp kaldığım dokuma tezgâhının

başında. Parmağıma dolanıp kalmış son ilmeği sen çöz. Seni yalnız koyup gitmek istemezdim Hazer Bey ama, biliyorsun ölüm taraf tutmuyor, sıra bilmiyor, belki kendi bile bilmiyor ne olduğunu, o da en az bizim kadar bilgisiz kendi hakkında.

Şimdi ben öldüğüm yere geri çekiliyorum, sen de usul usul uyan gel bul beni, onca zaman aşkının ateşiyle ısınmış bedenim bütün bütüne soğumadan, gel son bir defa dokun bana.

Allahaısmarladık sevgilim, allahaısmarladık erim, allahaısmarladık Hazer Bey!

Kureyşa, ağır ağır halısına, dokuma tezgâhının başındaki ölüsüne çekilir. Hazer Bey yanını yöresini yoklar, Kureyşa'yı aranır, ardından silkinerek uyanır, durumu algılamaya çalışır, sonra fırlar gider bulur Kureyşa'nın ölüsünü. Konuşmaz, konuşamaz, katılır kalır; usulca eğilir, Kureyşa'nın parmağını çözer kaldığı son ilmekten, saçlarını okşar, öper, göğsüne bastırır, sonra boylu boyunca uzatır halısına, bir süre bakar, seyreder onu. Ve usulca Kureyşa'nın göğsündeki çiçekleri, otları çekmeye başlar. Kureyşa'nın koynundaki çiçekler, otlar çektikçe çoğalırlar; ölünün her yanını kaplayan koskoca bir mezar oluncaya dek sürer bu. Çiçeklerin, otların, ince dalların üstünü örttüğü koskoca bir mezar, Kureyşa'nın ölüsünü saklar şimdi.

Müzik patlar.

Sahne gerisinde Kureyşa'nın atı belirir. At başı iskeleti bütün sahneyi kaplayan kumaştan bir gövde edinmiştir kendisine ve şimdi sahibinin ölüsünü taşımaya gelmiştir. Gövdeyi İNTİKAM CİNLERİ hareketlendirir. Gelir, törensi bir havayla Kureyşa'nın ölüsünü kaldırır, götürürler. Cenazenin ardında Hazer Bey yürür, hep birlikte gözden yiterler.

Işıklar.

oyun arabaları

ağudaki rivayet

Mor, siyah oyun arabasını Hazer Bey'in Hayalet Olan Babası çekmekte, İNTİKAM CİNLERİ ona yardım etmektedir.
Arabanın arkasından da ANLATICI gelmektedir.
Gelir, sahne önünde dururlar.

ANLATICI— Aşiret büyükleri için çok rivayet söylenmiştir.
Rivayetleri söyleyenler ecel ölümlerini yakıştıramazlar atalarına, beylerine;
ağu katarlar yaşamdan ölüme geçiş sebeplerine
Bu yüzden nice ağulu rivayet gezer
elde, dilde, gönülde
gönüllerindeki cinayetleri
dillendirirler başkalarının hikâyelerinde
Oyun arabaları her meydanda, her avluda, her kasırda başka bir rivayetin oyununu çıkarır
Hangisi gerçektir bunların? kimin gerçeğidir? Bilinmez.
Sahiden böyle mi olmuştur olanlar? Bunu oynayanlar da bilmez, kimi zaman yaşayanların da bilmediği gibi.
Bazen bu avluda çıkardıkları bir oyunu, başka bir avluda yalanlarlar; Bir yerden bir yere giderken kumla örtülür geçen zamanlar.
İşte bu rivayette de Hazer Bey'i, oğlu Mustafa Bey'in ağuladığı söylenir. Kimi der beylik minderi için işlemiştir bu cinayeti, kimi der babasını kurtarmak için kıymıştır baba canına.

ANLATICI, oyun arabasının örtüsünü açar.
Hazer Bey ölüm döşeğindedir. Başucunda Mustafa Bey.

HAZER BEY— Ben ölüyorum oğul.
MUSTAFA— Hastasın, lakin ölüme daha çok uzaksın baba
Tutulduğun ateş seni böyle söyletir.
HAZER BEY— Öyle deme oğul, biliyorum, insan en çok kendi ölümünü bilir.
Acılar, ağrılar, sancılar içindeyim
Kısa yaşadım, lakin uzun ölüyorum
Usul usul ölüyorum
Kesin yaşayıp kesin ölmeli insan
Bizlerse bulanık yaşadık
bulanık ölüyoruz.
MUSTAFA— Kendine haksızlık etme baba,
nice bulanık şey, kesinleşti senin zamanında.
HAZER BEY— Düş müydü, hayal miydi, sanrı mıydı
bunca zaman geçti üstünden, şimdi tam hatırlamıyorum lakin bir keresinde sana
beni sevecek misin? diye sorduğumda
Öldürecek kadar seveceğim, demiştin.
İşte buna sebep zaman zaman korktum senden.
Oğlumken ölüm olacaksın diye, düşündüm.
MUSTAFA— Nasıl böyle bir şey düşünebilirsin baba?
Nasıl akıl düşürebilirsin böyle bir şeye?
HAZER BEY— Baba ile Oğul arasında duran Beylik Minderi, sırası biraz gecikince kimi zaman düşman eder ikisini birbirine, nasıl ki soyağacı mecbur ederse birbirlerini birbirlerine. Bu yüzden de ölümümün senin elinden olacağına inandığım zamanlar oldu.
MUSTAFA— Bunlar nasıl sözler baba
Neler söyletir bunları sana?
Ağzından çıkan ateşten kelimeleri
ancak sayrılığınla açıklayabilirim

hastalığın gördürdüğü
gözü açık karabasanlar diyebilirim buna.
HAZER BEY— Sözümü kesmeden beni dinle
Biliyorsun ne zamandır ölümcül hastayım oğul
Bu hastalık komayıp götürecek beni
Bilmekteyim, sezmekteyim, görmekteyim
Yastığımın yanında, başucumdaki şu tası görmekte misin?
İçindeki ağuya ne zamandır elim varmadı
Kendimin azraili olmaktan korktum
Can aziz, can kutlu
kıyamıyor insan kendi elleriyle kendi canına
çoktan ölüme durmuş hasta bir can bile olsan

— Sessizlik —

Senden dileğimdir, senden son dileğimdir
Mademki seversin beni, öldürecek kadar seversin
Kendi feryatlarımı bir daha duyurma bana

(Mustafa anlamış, irkilmiştir. Hazer Bey, bileklerine yapışır, bırakmaz.)

Ağrıdan etim kesilir, canım yanar acıdan, her yanım çıplak yara. Hiçbir çare kâr etmedi cânıma.
Yaralar, irinler içindeki bedenim aşağılanıyor kendi gözümde; yakışmıyor benim gibi ulu bir beye, bu ağrı, bu sancı, bu feryatlar; çakallar gibi uluyorum acıdan.
Aşiretim bile çektiğim acının büyüklüğünü, işlediğim günahın büyüklüğüne yoruyor. Uzadıkça ölümüm, Allah'ın bana verdiği bir ceza biliyorlar. Gözlerinden düşüyorum.
Kurtar beni ertelenen, geciken bu uzun ölümden
Kurtar beni Azrail'in süründüren elinden
Kurtar beni oğlum Mustafa.

— Sessizlik —

MUSTAFA— Ya ne yapayım buyurursun baba?

HAZER BEY— Al bu tası yedi gün müddetle her gece bir tas şerbet gönder bana; bunlardan birine bu ağuyu kat, yedi geceden biri benim ölümüm olsun.
Yedi tas, yedi şerbet, yedi gün
Birinden biri ölümüm olsun
Bilmeyeyim hangisidir? hangi tas? hangi gece?
Bilirsin ki hiç uzun düşünmemişimdir hiçbir şey hakkında
Obama, atalarıma, zamana karşı durmak pahasına
Her konuda kararımı hemen verdim
Ataktım, gözüpektim
Ne büyük kararları bir göz kırpımında vermişken
şimdi derin düşüncelere, derin korkulara kapıldım ölümün karşısında
başucumdaki tasa bile uzanamaz oldu elim
Şimdi söz ver bana Mustafa!
Son dileğime söz ver.

MUSTAFA— *Güçlükle-* Söz baba!

Mustafa uzun uzun bakar babasının yüzüne, eğilir, öper, çıkar.

ANLATICI— Derler ki: Daha çıkar çıkmaz kapının eşiğinde duran Hizmetlinin eline verip ağulu tası, babasına göndermiş.

(Mustafa, tası, Hizmetlinin (Hayalet) eline verir. Hizmetli gider başucuna, ağulu şerbeti Hazer Bey'e içirir.)

ANLATICI— Değil yedi gün, yedi dakika bile beklememiş.
Anlamış ki ya o ânmış verdiği söz,
ya hiçbir zaman.
Hazer Bey, oğullardan ölüm,
Mustafa Bey, ölümlerden oğul beğenmiş.

Işıklar.

Beşinci Oyun

MAĞARA ve FAL

CUDANA, siyah giysiler içindedir, siyah bir tül yalnızca gözlerini açıkta bırakır; Ah Min-el Aşk levhalarındaki kadın başına benzer. İnsan Başlı Yılan'ın mağarasının ağzına gelir.

İNSAN BAŞLI YILAN'ın MAĞARASI

Mağaranın kapısına içerinin sureti resmedilmiştir.

Nitekim kanatları iki yana açılınca resmi canlanmış olarak karşımızda görürüz. Her şey çok canlı, çok renkli, çok parlaktır. Renkli perdeler, simli minderler, alacalı örtüler...

*İnsan Başlı Yılan tahtında oturmaktadır. Başında renkli, parlak taşlarla süslenmiş sorgucu vardır; gövdesi tahtından aşağıya uzanır, kıvrılıp çöreklenerek geniş bir alanı kaplar, pırıl pırıldır pulları, göz alır. Arada bir dalgalanır, seğirir. Ürkütücü bir güzelliği vardır.**

Cudana ilerler, yaklaşır durur.

İNSAN BAŞLI YILAN— *Gülümser-* Korkma, yaklaş, şöyle otur, gözlerini göreyim.

* *İnsan Başlı Yılan, Şahmeran olarak düşünülmemelidir, bu kolay bir çağrışım olur. Görkemiyle benzeyebilir ama bu motif daha çok Anadolu Çadır Tiyatrolarındaki gösteri geleneği içinde düşünülmelidir.*

Cudana, tahtın yanı başındaki yere oturur.

İNSAN BAŞLI YILAN— Gözlerini göremediğim insanların yazgılarını da göremem.

Cudana, yüzünün tülünü açar.

CUDANA— Oysa yazgımı dilemeye geldim buraya senden.
Saklısız dururum karşında.

İNSAN BAŞLI YILAN— Şu masanın üzerinde iki gümüş tas var.
Biri dolu, biri boş. Doluyu boşa, boşu doluya boşalt. Birbirine karışsın zamanları.
Sonra eğil suya bak
Yüzün kalsın suda.

Cudana denilenleri yapar, çekilir.
İNSAN BAŞLI YILAN hafifçe eğilerek suya bakar, suyun ışığı yüzüne vurur, aydınlığı dalgalanır.

İNSAN BAŞLI YILAN— Suyun karanlık zamanlarını aktardın birbirine
Kuraklık zamanlarını uzaklaştırdın
Anlamı berraklaştırdın
Sudaki yüzün suyu çoğalttı
Söyle şimdi nedir bilmek istediğin?
Ne bilmek istersin?

CUDANA— Gerçeği bilmek isterim.

İNSAN BAŞLI YILAN— Gerçeğin ne kadarını bilmek istersin?

CUDANA— Hepsini.

İNSAN BAŞLI YILAN— İnsan yüreği gerçeğin hepsine göre yapılmamıştır. Ya ne kadarına razı gelirsin?

CUDANA— Beni oğul sahibi yapacak kadarına.

İNSAN BAŞLI YILAN— Hepsine yakınını istiyorsun gene de.

CUDANA— Bu kadar müşkül müdür kasıklarımın karanlığını çözmek?

İNSAN BAŞLI YILAN— Gerçek dediğin de bir başka büyüdür Cudana, adak ister kendine. Söyle şimdi ne adıyorsun gerçeğine?
Gerçeğe ne adıyorsun Cudana?

CUDANA— Benden ne isterse. Neyimi isterse.
Oğulsuzluktan evlat edindim geceleri. Ne zamandır günlerim maya tutmuyor, gözlerim uçurumlar gibi şehla
Bir zamanlar nisan yağmurlarıyla taradığım saçlarım şimdi çözülmez oldu, dolaştı birbirine.

İNSAN BAŞLI YILAN— İki geleceğin birden var senin
Hangisinin terkisine binmek istersin?

CUDANA— Azına razı gelmiyor gönlüm, ikisine de binmek isterim. Hangisini seçsem aklımda kalır ötekindeki kendim.

İNSAN BAŞLI YILAN— O halde uykunun anahtarını ver bana. Gördüğün düşleri anlat.

CUDANA— Düşlerim yok benim. Düş görmem ben.

İNSAN BAŞLI YILAN— Hiç mi düş görmezsin? Pembe ya da siyah düş?

CUDANA— Nasıl söylesem? Yüzüm uçuyor gözümü kapayınca. Yalnızca uğultular, geyikler ve orman. Bir sır gibi orman. Yüzümü taşıran gözlerim yüzüyor kör bir boşlukta.
Bunu görmekteyim, eğer düş denebilirse buna.

İNSAN BAŞLI YILAN— Düş geçmiştir.
Senin geçmişinse sis içinde.

CUDANA— Bir gize kilitlendiğim söylenir.
Bir de onu bilmek isterim.

İNSAN BAŞLI YILAN— Giz başkasından öğrenilmez.
Giz ancak sahibine aşikâr olur.
Sahibine aşikâr olmayan giz,
kör bir güdüdür kalbin derinliklerinde.
Ne kendi yoluna ışık düşürür, ne sahibinin yoluna.
Söyle şimdi oyuna inanır mısın?

CUDANA— Nasıl oyuna? Ne çeşit oyuna?

İNSAN BAŞLI YILAN— Fala inandığın gibi inanır mısın oyuna da?

CUDANA— İnanırım.

İNSAN BAŞLI YILAN— Oyunun tadı ancak gerçeği düş sananlarla birlikte çıkar. Giz elinin altındadır,
gözbağı gerçek olanın düş uzağındadır.
Kalk şimdi şu mor perdeyi çek, arkasından çıkanı getir ortaya.

CUDANA kalkar, mor perdeyi çeker, perdenin arkasındaki geyik postunu alır ortaya getirir.

İNSAN BAŞLI YILAN— Şu tastan su içeceksin ve şu geyik postuna bürünüp uyuyacak ve sonra bir düş göreceksin.
Senin gördüğün düşü göreceğim ben de yüzünü bıraktığın suda
Seninle birlikte ışıklandıracağız gizini
Giz aşikâr etmek kolay değildir.
Öyle gizler vardır ki, ışığa çıktığında parçalar sahibini.
Giz de büyü gibidir Cudana. Çıplak başınayken çarpar söyleyeni; buna sebep gizin şiddetini birlikte paylaşacağız seninle,
uykunun yumuşak beşiğinde öğreneceksin yazgının ve yüreğin gerçeğini.

CUDANA, denilenleri yapar, suyu içer, geyik postuna girer, kıvrılıp uzanır, uyumaya hazırlanır.

İNSAN BAŞLI YILAN— Bırak kendini uykunun beşiğine
Bırak kendini postunun iklimine
Bırak gözlerini uyanıkken göremediklerine
Bırak kendini
Bırak bırak bırak

CUDANA düzenli soluk alıp vermeye başlamış, uyumuştur.

İNSAN BAŞLI YILAN— Çık şimdi postundan gir düşüne
Gördüğün sisi arala, ilerle
İlerle kendi ormanının derininde
İlerle ne görüyorsun
ne görüyorsun en dipte?
CUDANA— Ağaçları görüyorum, ormanı, suları
Sektiğim taşları, dalları, yaprakları
sonra kendimi görüyorum kendimi
geyik suretinde
ve sonra Mustafa'yı
bakışlarımız kilitlenmiş birbirine
Kendi gözlerimi görüyorum
onun gözlerinin derininde
İNSAN BAŞLI YILAN— Düşlerin yüzüyor şu suyun üzerinde
Seninle birlikte ürperiyor yüreğim
Kalbim anlıyor seni,
seni anlıyor bedenim
Düşlerinde dile geliyor
Benim baktığım falın
iki ayrı ucunda duruyoruz
aynı düşün içindeki ormanın
Ormanın derininde bir geyiktin sen Cudana
Geyikten indirildin kadına
Büyüyle, efsunla, sevdayla
Kadın suretindesin
Lakin geyikliğin yaşar gözlerinde
Çünkü geyikliğinden yalnızca
gözlerin kaldı geriye
Mustafa'yı sevdalandıran gözlerin
Onlar bedeninde durduğu müddetçe
insan soyu çoğalmaz bedeninden
işte buna sebep dağılmıyor
kasıklarının karanlığı
işte buna sebep kilitlisin

Oğul sahibi olman için gözlerinden vazgeçmen gerektir.
Ancak böyle döl tutabilirsin, ancak böyle oğul verebilirsin
Mustafa Bey'e
iki gözünden iki oğul
bir değil iki oğul vereceksin
aşiretin geleceğine.

CUDANA— Demek iki yazgım var benim
birinde gözlerim durur, birinde Mustafa.

İNSAN BAŞLI YILAN— İkiye bölünmüş bedenin bir tek yazgısı olmaz Cudana.
Kollarına çoğalan ırmaklar gibi
birçok koldan çoğalır, ilerler sonuna.

CUDANA— Ne yapmam gerektir cayarsam gözlerimden?

İNSAN BAŞLI YILAN— Gözlerin pahasına dilersen bunu, seni geyikten indiren efsunculara gideceksin ve diyeceksin ki, ben geldim, hazırım kadınlığın gizine, büyüsüne.
Bu efsunun yoluna onlarla birlikte çıkmıştın, ancak onlarla sonuna kadar gidebilirsin.

CUDANA— Başka bir yolu yoktur değil mi?

İNSAN BAŞLI YILAN— Yoktur. İstersen bir vakit daha düşün; ya oğulsuz gözlerle göreceksin dünyayı, ya da oğulların yapacaksın gözlerini, onlar senin yerine görecekler dünyayı.
Gözlerinle kendi arandadır seçeceğin dünya
Bütün giz gözlerinde Cudana
Sevdalandıran, yaşatan, öldüren gözlerinde
Şimdi biliyorsun artık gizini, gerçeğini
Ormanın sonuna geldik, düş bitti, sis dağıldı, şimdi
usul usul açabilirsin artık gözlerini.

CUDANA uyanır, ağır ağır doğrulur yattığı yerde, geyik postundan soyar kendini, usul usul soyar, şaşkındır, tenine dokunur, tenini duymaya, kendine inanmaya çalışır.

İNSAN BAŞLI YILAN— Şimdi iyi misin Cudana?
Uyandığın gerçeğe hazır mısın?
CUDANA— İçim ıssız. Bilmiyorum.
Uykularımın anahtarı döndü kilidinde
Kaç yıl ışığa çıktı birden
Hem buradayım, hem çok uzaklardayım
Lakin gözlerim sızlıyor her ikisinde de
İNSAN BAŞLI YILAN— Kalbinin derinlikleri yabancı değil bana
Bir yanınla bana benziyorsun, bir yanın karşı kıyıda
karar senin, hüküm senindir artık
gizin de, gerçeğin de, geleceğin de gözlerinde
Benden öğreneceğini öğrendin
Dilimde sözün bitti
Falın dindi yüreğimde
CUDANA— Gördüğüm en güzel düştü
Düşündükçe kalabalıklaşıyor içim
Bir tas bal, bir tas süt getirmiştim sana
Gerçeği bir düşte öğrendim, artık gidebilirim.

CUDANA çıkar, mağaranın ağzı kapanır. Cudana yürür giderken, ansızın beyaz bir at sırtında Kasım görünür. Cudana'nın yoluna çıkar, durur bakışırlar, sonra atlı yol değiştirir, hızla kaybolur.

Işıklar.

EFSUNCULARIN YAMACI

Efsuncuların yamacı. Bir dağ yamacı. Yazılı Kaya.
Efsuncular öbekler halinde yamaca yayılmışlardır.
Kara kazanlar kaynatırlar. Birbirlerinin çevresinde dönerek, havanlarda tohumlar döverler. Otları ayıklar, birbirlerinden ayırırlar.

Geniş bir alana yayılmış olan ağı, ağa takılı yıldızları onarır, gümüş bir ayı parlatırlar. Ağın üzerinde örümcekler gibi gezer, örümcek dansı yaparlar.

Başefsuncu aralarında dolaşır, elindeki otlarla ellerini, dirseklerini, dizlerini ovalar.

Bütün bunlar ezgili, tartımlı mırıldanışlar eşliğinde olmaktadır.

Bir süre sonra Cudana girer.

CUDANA— Ey gecenin kızları! Ey Efsuncular!
Sonunda buldum izinizi
Sonunda döndüm ellerinize
Ben geldim, hazırım kadınlığın gizine, büyüsüne

İlkin sessizlik, ardından mırıldanışlar.

EFSUNCULAR— Hoş geldin Cudi dağlarının kızı, hoş geldin Cudana.

BAŞEFSUNCU— Demek sürdün izini, gizini öğrendin Cudana
Demek teninde seğirdi geyikliğin
Demek karar verdin rahminin karanlığını
gözlerinin karanlığıyla değiştirmeye
Ya kararın kesin midir Cudana?
Hazır mısın karanlığa?

CUDANA— Mustafa'nın benden öte yana düşmüş yüzü zaten karanlıkta bırakmaktadır dünyayı
Zannetmem ki düşerim bundan daha büyük bir karanlığa

BAŞEFSUNCU— Demek aşkın körlüğüyle
dünyanın ışığını değiştirmeye geldi sıra

CUDANA— Mademki ellerinizin tılsımında suret değiştirmişim
Söküp alın geyikliğimden geriye kalmış ne varsa bedenimde
Mademki iki bedenin lanetli sınırı
gözlerimin milinde

vazgeçtim onlardan
mil çekin gözlerime
Mustafa, oğul; aşiret, beylik; erlik, gelecek ister
Mustafasız dünya zaten kör gözlerime
Vazgeçtim alın onları, yazgının dolaşık yollarında kaybolmuş zamanı verin bana geriye
Ben o zamanın içinde ben olurum
Gözlerim görmese de.

Efsuncular ilkin birbirlerine, sonra Başefsuncu'ya bakarlar. Kazanlar daha hızlı karıştırılır, havanlar daha hızlı dövülür. Ağ üzerindeki yıldızları daha hızlı işler eller, daha hızlı dolaşır örümcekler.

BAŞEFSUNCU— Burası efsuncuların gizli yamacı
Toprak Ana ve kızlarının sözleştiği yamaç
Söyleştiği yamaç
BİRİNCİ EFSUNCU— Otların, tohumların, bitkilerin
kemiklerin gizini burada paylaşırız onunla
İKİNCİ EFSUNCU— Burada hayatı sürdüren derin yolu açarız efsunumuzla
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Sular dilimizdir onunla anlaşırız
DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— ateşte pişer çiğ
toprakla derinleşir zaman
BEŞİNCİ EFSUNCU— havayla dağılır soluğun ve ışığın kudreti
ALTINCI EFSUNCU— Efsuncuların fısıltısıdır rüzgârın söylediği
BAŞEFSUNCU— Mademki buraya geldin, bu yamacın eşiğine
Madem bizim şifalı ellerimize kalmıştır
yüreğindeki yemin
Çıkar üstündekileri Cudana, çırılçıplak olana dek
soyun.
EFSUNCULAR— Ey gece, ey simli gece
ey zamanın siyah teni
ger kanatlarını üstümüze!

Ağın dört bir yanından asılır, çekerler; ağ yükselir, gökyüzü olur. Altında kalır herkes; yıldızlar ışımaya başlar, ay gülümser.

Efsuncular, Cudana'yı soymaya başlarlar.

Hem soyar, hem okşayarak bedenini kutsarlar.

YEDİNCİ EFSUNCU— Zamanın eli değmemiş sanki tenine
SEKİZİNCİ EFSUNCU— İlk günkü diriliğindesin
İlk günkü tazeliğinde

EFSUNCULAR, Cudana'nın saçlarını çözerler.

DOKUZUNCU EFSUNCU— Saçların sık ağaçlı ormanlar kadar gür
geceler kadar kara

Göğüslerini okşarlar.

YEDİNCİ EFSUNCU— Göğüslerin dağ dorukları kadar dik ve sert
Dağ laleleri kadar yumuşak tenin
SEKİZİNCİ EFSUNCU— Sırtın mermer duruluğunda
Kadınlığın bütün gizemini vermişiz sana
DOKUZUNCU EFSUNCU— Bedenin çoğalacak efsunun sonuna vardığında

Efsunculaın okşamaları, bedeni tanıtmaları ve kutsamaları bir ayin gibidir. Olmalıdır.

BAŞEFSUNCU— Şimdi otur şu yazılı kayanın önüne
Yazılı kayanın gizli bilgisi, saklı manası, kutsal yazısı çıkacak sırtına
EFSUNCULAR— Gövdeni yazılayacak yazılı kaya
Yazının gizli marifetiyle
kanın yazgına bağlanacak

ANLATICI gelir, elinde iki tas su vardır.
Yamacın eşiğinde durur.
İnsan Başlı Yılan'ın Mağarası'ndan tanıdığımız taslardır bunlar.
Birbirlerine boşaltarak çoğaltır suları.

ANLATICI— İşte düşlerini düşürdüğü sular
İşte düşlerinin yüzdüğü sular
İşte düşlerini gören sular
İşte düşlerini yenileye yenileye buraya kadar gelen sular
İşte bir su damlasındaki kâinat
İşte kâinattaki bir su damlası
Çoğalır yazgıların yol ayrımında
İçinden başka hayatların aktığı sular
Alın Cudana'nın sularını
Alın Efsuncular

BAŞEFSUNCU iner, EFSUNCULAR YAMACI'nın kıyısında, ayin alanının dışında duran ANLATICI'nın yanına gelir, elinden tasları alır yerine çekilir.
ANLATICI iyice geri çekilerek seyir alanına yakın bir yerde olan biteni izlemeye başlar.

BAŞEFSUNCU— Ateş çubukları yakılsın!
Karanlık kazanlar kaynasın!
Suda yanan ateşler!
Suda yanan ateşler!
Yazılı Kaya! Yazılı Kaya!
Al bu suları
Okunsun yazın
Suların sırtında

EFSUNCULAR, Cudana'yı kayaya bastırırlar.

BİRİNCİ EFSUNCU— Daya sırtını olanca ağırlığınla
İKİNCİ EFSUNCU— Daya kürekkemiğini
ÜÇÜNCÜ EFSUNCU— Daya ki işlesin içine
DÖRDÜNCÜ EFSUNCU— Yazılı kayanın gizli bilgisi
BEŞİNCİ EFSUNCU— Saklı manası
ALTINCI EFSUNCU— Kutsal yazısı
EFSUNCULAR— Çıksın sırtına
YEDİNCİ EFSUNCU— Yazılansın bedenin
SEKİZİNCİ EFSUNCU— Efsunla bağlansın
DOKUZUNCU EFSUNCU— Tenin kanına
EFSUNCULAR— Tenin kanına
Tenin kanına
Tenin kanına

BAŞEFSUNCU, taslardaki suyu Cudana'nın başından aşağı dökerek omuzlarını, sırtını, kayayı, yazıyı ıslatır. Cudana'nın sırtını kayaya iyice bastırırlar. Tartımlı hareketlerdir bunlar.

EFSUNCULAR, Cudana'nın göğüslerinden tül sağarlar, bembeyaz tüller, göğüslerini sağdıkça uzayan tüllerle çevresini dolar, Cudana'yı kayaya bağlarlar.

Efsuncuların bir bölümü de ellerinde kızıl çubuklar tutar, Cudana'nın gözlerine mil çekiyormuş gibi yaparlar, bu kez de kırmızı tüller akar gözlerinden, çektikçe uzar tüller. Çubuklar kızıl daireler çizer Cudana'nın gözlerinde, iki kanlı ırmak gibi kırmızı tüller.

Sonra Cudana'yı kaldırırlar kayaya bağladıkları yerden, sahne önündeki sunak taşının üzerine oturturlar. Cudana'nın sırtına boydan boya yazılı kaya yazılanmış, muska çıkmıştır. Karanlık işaretler, simgeler görünür. Kesin bir sessizlik içinde Cudana'yı giydirirler. Ortadaki sunak taşına uzandırırlar. Saçlarını arkaya salarlar, saçlarını yere doğru çekerler.

BAŞEFSUNCU— Doğumotu verin ellerime, doğumotu!

EFSUNCULAR, BAŞEFSUNCU'ya doğumotu verirler.

BAŞEFSUNCU — Doğumotu kazısın rahminin duvarlarındaki karanlığı
Kazınsın kazınsın kilitlerin karanlığı!

BAŞEFSUNCU elindeki doğumotuyla Cudana'nın rahmini ovalar. Tütsüler gezdirilir çevresinde. Sonra BAŞEFSUNCU üzerine çıkar Cudana'nın.

BAŞEFSUNCU — Doğumotu verin ağzına, şimdiden süte dursun
göğüsleri otlara takılsın göğsünden boşalan çığlık!
Doğumotu verin ağzına, yavaş yavaş çiğne bu otu
çığlığını bu ota boğdur
Bu otun sütü göğüslerinin sütü olacak zamanla
Taşlar gibi dilsiz olacak gözlerin
Lakin başka gözler açılacak yüreğinde
Sürmelenecek gözlerin bundan böyle yüreğinin gördüklerine
EFSUNCULAR — İşte dağ
İşte keyy
İşte göz
İşte mil
Sürmelenecek gözlerin bundan böyle yüreğinin gördüklerine
BAŞEFSUNCU — İşte dağ işte keyy
İşte göz işte mil

EFSUNCULAR hel-hele çekerler, kaynar kazanlardan tülbente bastırılmış otlarla, gözbağı çıkarılmıştır.

Muskalar, Başefsuncu'ya verilir. İki yanındaki Efsuncular, Cudana'nın kollarını tutar, bastırırlar.

BAŞEFSUNCU — Bu iki muskayla mühürlenecek gözlerin
Gönül gözüyle göreceksin dünyayı bundan böyle

Dünyanın karanlığı içinin aydınlığına dönüşecek
Gözlerine gömeceğiz ışığı

EFSUNCULAR ellerindeki geyik boynuzlarına bir ezgi üflerler, boynuzların uğultusu bir şarkı olarak sarar ortalığı.

EFSUNCULAR— Yeryüzü toprağında son göreceğin yüzler olacağız bizler
Bizler ayın göğsünde uyuyan gecenin kızları
BAŞEFSUNCU— Taş gibi bir sezgi yerleşecek yüreğine
Yüreğine ay indiğinde
İleriyi göreceksin
çocuklarının gözleriyle
EFSUNCULAR— İşte ay, işte su, işte efsun!

BAŞEFSUNCU, elindeki birinci muskayı herkese gösterdikten sonra, Cudana'nın sağ gözüne yerleştirir.

BAŞEFSUNCU— Şu elimdeki muska sağ gözün olsun!
EFSUNCULAR— İşte ay, işte su, işte efsun!

BAŞEFSUNCU, elindeki ikinci muskayı herkese gösterdikten sonra, Cudana'nın sol gözüne yerleştirir.

BAŞEFSUNCU— Şu elimdeki muska sol gözün olsun!

Kaynar kazanların altından ateş çubukları çekilerek, Başefsuncu'ya verilir. BAŞEFSUNCU dumanı üzerinde tüten çubukları havada gezdirir, tütsüler.

I. EFSUNCULAR— Sağ gözünden olma Kasım'ı verecekler sağ koluna
II. EFSUNCULAR— Sağ göğsünden Kasım'ı emzireceksin
BAŞEFSUNCU— Sağ gözün Kasım olsun!

BAŞEFSUNCU elindeki ateş çubuğunu Cudana'nın sağ gözüne sokar, dağlar. Cudana çırpınır, Efsuncular tutar, bastırırlar.

I. EFSUNCULAR— Sol gözünden olma Nâsır'ı verecekler sol koluna
II. EFSUNCULAR— Sol göğsünden Nâsır'ı emzireceksin
BAŞEFSUNCU— Sol gözün Nâsır olsun!

BAŞEFSUNCU, elindeki ateş çubuğunu Cudana'nın sol gözüne sokar, dağlar. Cudana yeniden çırpınır, Efsuncular tutar, bastırırlar.

BAŞEFSUNCU— Bir değil iki oğul
Bir değil iki yazgı vereceksin aşiretinin geleceğine
EFSUNCULAR— Söndü geyiğin gözleri insan bedeninde!
Ay söndü, su aktı, gerçek oldu efsun!

EFSUNCULAR hel-hele çekerek Cudana'nın çırpınışlarını bastırırlar. Ardından tütsülü gözbağıyla gözlerini bağlarlar.
Sonra usul usul geri çekilirler.
Cudana sunak taşı üzerinde kalakalmıştır.
Sesler diner, ışık azalır.
ANLATICI, oturduğu yerden kalkar, usul usul Cudana'ya yaklaşır, gelir yanı başında durur.

ANLATICI— Ve Cudana, Mustafa'yı oğul sahibi yapmak için gözlerini verdi.
Aşk dedikleri körlük, kör etti gözlerini
Elmaların uykusunu uyudular birlikte

(Cudana'nın gözbağını çözer.)

Dokuz ay sonra iki oğlan birden verdi Mustafa Bey'e, aşiretin geleceğine.

(Cudana'nın sağ gözündeki muskayı kaldırır gösterir.)

Birine Kasım,

(Cudana'nın sol gözündeki muskayı kaldırır gösterir.)

Diğerine Nâsır adını verdiler.

(İki muskayı birden gösterir.)

Ve bu iki muska iki oğulun boynunda birer hamayıl oldu. Mustafa Bey'se karısını unutup oğullarına sevda tuttu.

EFSUNCULAR'ın gökyüzüne gerdikleri ağ ilerler, çadırın göğünü kaplar; Efsuncuların sesi karanlıktan duyulur:

EFSUNCULAR— Gökyüzünün ağı yürür ormanın üzerinde
yerini alır
çadırın üzerinde
çadır aydınlanır
av aydınlanır
kan aydınlanır
aydınlanır yamanan gece
Efsuncuların karanlık elleriyle yamanan
zaman, zamanın üstünde
yerini alır.

Çadır aydınlanır.
Mustafa Bey'in çadırı.
Çevresinde İNTİKAM CİNLERİ yer almıştır.
Cinler, çadırın kapısını açar, seyirciye gösterir, sonra yeniden çadırın gerisine sinerler. Çadırı ve çadırı izleyen seyirciyi aynı anda gözler; çadır ile onu izleyen seyirci arasındaki ilişkiyi, iletişimi vurgular, öne çıkarırlar. Kendi görünmezlikleri onlara bir teşhircilik unsuru kazandırmıştır. Duruşları ve bakışlarıyla bunu kullanırlar. Kimi minyatürlerde, çadır çevre-

sine ya da duvar arkasına gizlenenlerde olduğu gibi kendi gözetlenmelerini, kendi gözetlediklerine aktarırlar.

Görülenler, görünenler gördürürler.

Çadır açılırken Anlatıcı son repliğini tekrarlar:

ANLATICI— Mustafa Bey'se karısını unutup oğullarına sevda tuttu.

Çadır açıldığında Mustafa'yı iki dizinde iki oğluyla, oğullarının on beş yaşıyla görürüz. Boyunlarında muskadan hamayılları asılıdır. Mustafa Bey'in sağ dizinde Kasım'ın on beş yaşı, sol dizinde Nâsır'ın on beş yaşı oturmakta ve hepsi birden bize bakmaktadır.

ANLATICI— Ve Cudana, gayrı kendisine yüz döken Mustafa Bey'e dedi:

CUDANA— *Sesi çapaklanmıştır-* Ben ki senin uğruna caymıştım gözlerimden.

Şimdi bana niye yüz dökersin Mustafa Bey?

ANLATICI— Bunun üzerine Mustafa Bey dedi:

MUSTAFA BEY— Ben ki senin ceylan gözlerini sevmiştim, onlara sevdalanmıştı yüreğim; onlara sebep ölüme durmuştum ormanın derininde, karanlığın yüreğinde.

Şimdi ne kaldı onlardan geriye?

Yüzün şimdi benim için

boşalmış gökyüzü, çorak ülke.

ANLATICI— Dedi ve kıblesini oğullarından yana döndürerek onları sevmeye başladı.

Mustafa Bey bu kez de oğullarına sevdalanmıştı.

Oğul sevdasından çok bir karasevdaydı bu.

Bir kenara itilmiş, unutulmuştu Cudana

Gözleri kurumuş, teni soğumuştu

Öfkeden ve kıskançlıktan ve çaresizlikten

kıvranmaya, kavrulmaya başladı

som bir acıya dönüşen ruhunu
ne geyik sureti, ne kadın sureti
artık hiçbir beden yatıştıramazdı.
Ardı ardına nöbetler tutuyordu onu,
kin kusuyordu, kan kusuyordu
bayılıyor, titriyor, sanrılar görüyor
tuzağa düşürülmüş yaralı bir hayvan gibi
uluyor, kuduruyordu
Düşlerinde oğullarını boğazlıyor,
yeniden gözlerine kavuşuyor,
Mustafa Bey'i yeniden kendine sevdalandırıyordu.
Akıl danışmak için
Efsuncuları arıyordu cümle yamaçlarda
cümle diyarlarda aratıyordu
Oysa Efsuncular, otlarını kaynattıkları toprakta, ağını yamadıkları gökyüzünde kaybolmuşlardı sanki
Yoktular hiçbir yerde
Aya, suya, efsuna karışmışlardı
Arada bir karanlıktaki sesleri duyuluyordu:

EFSUNCULAR karanlıkta geyik boynuzuna üflerler.

Cudana, yabancısı olduğu bu dünyada şimdi yapayalnızdı.

Anlatıcı, Cudana'nın elinden tutar, yavaş yavaş kaldırır onu; Cudana ayağa kalkar: Dünyayı, boşluğu, karanlığı yoklar; Ömrünün geri kalanını yoklar. Bu sahne boyunca, Anlatıcı'nın eşlik ettiği Cudana, kimi zaman ona tutunarak (koluna, omuzuna), kimi zaman onun epey uzağında kalarak, sahne üzerinde çeşitli daireler çizerek, döngüsünü kat edecek, lanetlerini okuyacaktır. Lanetlerin okunma süresi içinde, çeşitli noktalarda ve zamanlarda dururlar; bu kimi zaman bir kayanın üzeridir; kimi zaman bir seki, bir yükselti; kimi zaman içe

kapanarak, kimi zaman ıssız bir doğa parçasında zincirinden boşanan haykırışlarla okunan bu lanetler boyunca uzun zamanlar geçmektedir.

*Lanetlerini okurken Cudana, sahne üzerinde gövdesel ağırlığından çok, "*Ses*"iyle vardır; olmalıdır. Lanetler,* Ses*'in bir enstrüman olarak, bütün hacimleri, bütün perdeleri, bütün olanakları kullanılarak; yalnızca bir insan sesinin değil, aynı zamanda bir hayvan sesinin de içerebileceği çeşitlemeler kullanılarak okunmalı; bu yolla etki artırılmalı, farklılaştırılmalı; metnin, düz bir şiir gibi okunarak tekdüzeleşmesi engellenmelidir. Şiirin kendi gücüyle yetinmemeli; şiirin bilinen, ya da bilindiği varsayılan uyaklı, koşuklu dünyasının konforuna fazla yaslanılmamalı; oynayan için de, seyreden için de kırılma noktaları yaratılmalıdır. Kelimelere hayat veren ses,* ki burada Cudana'nın sesi, *kelimelerin henüz bulunmadığı, kelimelerin terbiyesinden geçmemiş olduğu tarih öncesi devirlerin varsayılan bütün arkaikliğinden, bütün vahşi çıplaklığından nasibini almalıdır. Bu ses, Babil kulesinden günümüze varana dek insan sesinin kat ettiği bütün mesafeyi, bu mesafenin katmanlarını yüklenmeye çalışmalıdır.*

Bütün kutsal kitapların okunduğu değil, yazıldığı ses, diyelim buna.

LANETLER

CUDANA

Birinci Lanet

Dünyanın gecesi başladı gözlerimde
Ey kalbim buzdağı kes
bütün dünyaya karşı
bütün mevsimlere
kapandı yüreğimdeki bütün kapılar
bir tek kinin ve intikamın ateşi
sinsice yansın bu sessiz, bu kayıtsız
buzdağının içinde
bir zamanlar gözbebeklerimde
yanan, tutuşan alevler
lanetimin başını beklesinler
buzun karanlığına saklandıkları yerde
lanet! dilimin duası
lanet! kalbimin yemini
lanet! karanlığımın şiiri
lanetlerim cümlenizin üzerine olsun!

İkinci Lanet

Katılmış taşın direnci
en büyük lav zamanlarından
dua yağmurları
en uzun kuraklıklardan
fırtına sonrasının boşluğa
asılı kaldığı havada
Tuz ve Kül
Çan ve Tılsım
kelimelerin uçurumunda
sis ve yılan
göğsümden sağdığım zehir
lanetimle emzirdim ikizlerimi
lanetim sürsün izini
çatallandı kendi izim
kendimi tekrar ederek bulabilirim belki
üç beş yedi dokuz
üç beş yedi dokuz
ey yazgının görünmeyen güçleri
ey dua, ey küfür, ey şiir
üç beş yedi dokuz
üç beş yedi dokuz
lanetlerimi ancak bir kurban dindirebilir

Üçüncü Lanet

Esen rüzgâra cevap vermez dargın göller
Sahipsiz rüzgâr bir tek yaprağı kımıldatamaz
kırık çanaklarla dağıldı
falına düştüğüm sular
hem erim, hem Bey'im
hem kanlım, hem kocam
lanetim seninledir artık
Ey Mustafa Bey!
açıkken gözlerim kördüm kendi gerçeğime
şimdiyse
bir alıcı kuşun, başka bir kuşa
bir yırtıcı hayvanın, başka bir hayvana
bir kadının, bir erkeğe
duyabileceği ne kadar kin,
ne kadar öfke, ne kadar öç
ne kadar intikam varsa
hepsini taşıyorum yüreğimde
dağdı, keyydi, gözdü... mil
dindi falım boşa çıktı remil

Dördüncü Lanet

Saklanın karanlık düşüncelerim
Saklanın ruhumun karanlıklarına
Beni bile ürkütüyor, korkutuyor
içimde kabaran şu nefret denizi
bu deniz yükselip yükselip boğmadan beni
lanetlerime kurban verin
ya Mustafa'yı
ya ikizleri
gözlerime inen kanlı perde
kin iniyor yüreğime
Ey Mustafa Bey!
Ey Mustafa Bey!
kinim dinimdir artık
intikamım imanım
lanetim yazgındır artık
lanetimle kahrolacaksın
kinim dinimdir
intikamım imanım

Beşinci Lanet

Dünya kurulalı beri
ne kadar kudreti olmuşsa kelimelerin
ne kadar tılsımı, efsunu olmuşsa
hepsinin kara gücüne sahip olsun
bir ejderhanın kanlı ağzından çıkan
şu ateşten dilim
şu ateşten kelimelerim
öcünü alsın
oyulmuş gözlerimin boşluğunda
kaybolup giden her şeyin
ey simli ışığını tenimde duyduğum
yüzünü bir daha göremediğim ay!
gölgesi tenime vurulan muska
yazgının karanlık çekimi
kelimelerin derin uçurumu
kurbanımı isterim sizden!
bana bir kurban verin!

Altıncı Lanet

Saklanın karanlık düşüncelerim
Saklanın ruhumun karanlıklarına
Lanetlerim diri tutun beni
Lanetlerim diri tutun
efsunla sürgün edilmiş bedenimi
her yanım, her yerim
çürüyüp gitse
toprağa, suya, havaya karışsa bile
lanet okumak için dipdiri kalsın dilim
kurbanımı isterim
kurbanımı isterim
kurbanımı isterim
Ey Mustafa Bey! Ey Mustafa Bey!
gözlerim çöl, kalbim nefret kuyusu
dudaklarım ağzıma tükürdüğün dilden miras
upuzun âhlarla, lanetlerle dolu
ey dua, ey küfür, ey şiir
lanet! lanet! lanettir
ağzımda kavrulan dil

Yedinci Lanet

uğruna öldürdüğüm gözlerimin
elinden olsun ölümün
sonsuzluğun lanetine uğra
öldükten sonra bile kapanmasın gözlerin
umutsuzluğun karanlık çukurunda
ölümün karanlığıyla gör dünyayı
en kanlı vahşetten
en ince zulme varana dek
şahidi olmadığın hiçbir eza kalmasın
ırağındaki felaketler bile
ayan olsun gözlerinin önünde
hayallerinse göremediklerinin kâhini olsun
unutma hiçbir şeyi
her şeyi şimdi gibi hatırla
hafızanın kudreti bedbahtlığın olsun
geleceği gör, felaketi sez
gözlerindeki kehanet mutsuzluğun olsun
çıplak yara gibi kal
hiçbir acıya alışma
hiçbir zulmü kanıksama
her şeyi tekrar ve tekrar gör yeniden
görmek, cehennemin olsun

Sekizinci Lanet

Sürgün edildi tenim
Kocamın bedeninden
Kocamın yüreğinden sürgün edildim
kurumuş nehir yatakları kaldı gözlerimde
kurumuş zehir yatakları
Ey Mustafa Bey! Ey Mustafa Bey
bekliyor yazgının yolunu kesmeye
pusu kuran lanetlerim
üzerinde dumanı tüten hançer
duruyor ortasında iki kardeşin
lanet, dua, küfür, şiir
kinim dinimdir
intikamım imanım
üç beş yedi dokuz
dağ keyy göz mil
kurban ister
hem ormandan hem kocamdan
sürgün edilen
içimdeki hayvanım

Dokuzuncu Lanet

soyunun uğradığı bütün felaketlere
yas tutacak kadar uzun olsun ömrün
insan kalbinin bütün afetlerini yaşayasın
sonsuza dek uyku haram olsun nankör gözlerine
dostlarının ihaneti, sevdiklerinin nefreti,
arkadaşlarının kalleşliği
hayatının zenginliği olsun
arafta kalsın ruhun ve bedenin
ölümün kuytusunda kalmış gölgeni
yeryüzünün ve gökyüzünün
bütün kötülükleri kuşatsın
o kadar uzun yaşa
o kadar uzun yaşa ki
görmediğin zulüm, çekmediğin kahır
duymadığın acı, uğramadığın bela kalmasın
o kadar uzun yaşa
o kadar uzun yaşa ki
yüreğin duyabileceği bütün acıları
gözün görebileceği bütün zulümleri
aklın hayal edebileceği bütün işkenceleri
duyasın, göresin, bilesin!
o kadar uzun yaşa
o kadar uzun yaşa ki
bütün sevdiklerinin ölümlerini görsün gözlerin
bütün yakınlarının yıkımlarına yansın yüreğin
o kadar uzun yaşa
o kadar uzun yaşa ki
ölüm senin için en büyük mutluluk olsun
o kadar uzun yaşa ki
o kadar!

Lanetlerini bitiren Cudana uzaklaşır, gözden kaybolurken, ANLATICI çadıra yaklaşarak söze başlar.

ANLATICI— Ve yıllar Cudana'nın lanetleriyle geçti, iki oğlu büyüdü ve on beşine geldi. Av çağına.
Oğullarının iki kanlı katil olduklarını düşünüyordu Cudana.
Onlardan korkuyordu. Çocukluklarından beri şiddeti, kan dökmeyi ve zulmetmeyi sevmişlerdi.
Ve şimdi kanlarının kaynadığı yaşlarındaydılar.

İNTİKAM CİNLERİ görünür, çadırın kapısını bize açarak, içeriyi gösterirler. Kasım ile Nâsır, cengâver giysileri içindedirler, yan yana oturmuşlardır; Kasım'ın sağ dizinde kendi on beş yaşı, Nâsır'ın sol dizinde kendi on beş yaşı oturmakta ve hepsi, yüzlerinde belirsiz bir gülümsemeyle bize bakmaktadırlar. Kasım'ın sol diziyle, Nâsır'ın sağ dizi birbirine değer.

ANLATICI— Anlatırlardı:
Daha küçücük bir çocukken bile zulmediciydiler.
Can yakmaktan hoşlanır,
eziyet etmeyi severlerdi.
Başlarını döndürürdü kan kokusu
başkalarının acıları gözlerini sevinçle parlatır,
başkalarının uğradığı felaketlere
delimsirek kahkahalarla gülerlerdi
kötülüklerinin serpilip gelişmesi için
hem güçleri vardı, hem zekâları
gözüpek, küstah, saldırgan, atak, hırçın,
mağrur, kurnaz ve haindiler.
Kötülükten yana zengindi hayal güçleri
Kıyıcıydılar
Zalimdiler
Hayatın özüne, dünyanın gizine ermiş gibiydiler

Bütün yaşları yaşamış gibiydiler
Onlar için dünyada yalnızca
Zulmedenler ve zulmedilenler vardı
geri kalanını ise
zulme seyircilerle, zulmedilene seyirciler
diye ikiye ayırıyorlardı.
Cinayet ve aşk onları yeniden insan yaptı.

Çadırın içinde oğullarının arasında Mustafa Bey belirir. O da durur, bize bakar.

ANLATICI— Ve on beş yaşlarına gelen ikizler gelenek üzre olduğu gibi ava çıkmışlar.
Mustafa Bey pusatlandırıp iki oğlunu, onlarla birlikte doludizgin at sürüp ormanın derininde geyik izine düşmüş,
ormana o mavi tül inmiş, dallar birbirine dolaşarak,
gerçeğe ağ germiş.
Avlanmaya gittikleri ormanda
Kim ormanın yükseğinde avlanacak?
Kimi ormanın yüreğinde avlanacak.
Görelim, bakalım.

Mustafa Bey, iki oğlunu iki dizden alıp ellerinden tutar, çadırdan çıkarlar. Çadırın kapısı kapanır. Anlatıcı başka bir yöne gider.

Mustafa Bey, Kasım ile Nâsır'ın on beş yaşları ormana dalarlar. Orman aydınlanır. Büyülü bir müzik. Ellerinde ok ve yayları, sırtlarında sadakları ormanın derininde ilerlemektedirler.

Durur üç yöne dağılırlar.

Birbirlerinden uzaklaşırlar.

Ellerinde taşıdıkları büyük bir duvar halısıyla İNTİKAM CİNLERİ belirirler. Halının üzerinde bir geyik sureti resmedilmiştir. Cinler, geyiğin arkasına saklanırlar. Ağaçların arasın-

da bir görünüp, bir kaybolarak Kasım ile Nâsır'a oyun ederler. Kasım ile Nâsır ya tam yaylarını çekecekken kaçarlar, ya da okları boşa gider. Sonra gelir, halıyı Mustafa Bey'in önüne gererler. Mustafa Bey, geyik olur.

KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— Nâsır! Buraya bak buraya! İşte geyik burada!

NÂSIR'ın ON BEŞ YAŞI— Kasım! Buraya bak buraya! İşte geyik burada!

İkisi ayrı yerlerde durup aynı anda aynı sözü söylerler. Geyiğe yönelttikleri yaylarını gerer, nişan alırlar.

Mustafa Bey çırpınır, halı dalgalanır. Cinler onunla boğuşur, onu suretin ardına/içine hapsederler. Ne yaparsa yapsın kaçamaz, kurtulamaz.

MUSTAFA BEY— *Halının ardından-* Durun oğullarım!
Durun evlatlarım!
Ne yapıyorsunuz?
Görmüyor musunuz, babanızım ben!

I. İNTİKAM CİNLERİ (*Kasım'ı seslendirerek*)
Nâsır, duyuyor musun? Geyik elimizden kurtulmak için, ben, babanızım, diyor bize.

II. İNTİKAM CİNLERİ (*Nâsır'ı seslendirerek*)
Ormanın büyüsü
oyun ediyor bize.
Erliğimizin şanı olan geyiğin kanını akıtmayalım diye
kilit vurmak istiyor ellerimize
kilit vurmak istiyor erliğimize

MUSTAFA BEY— Hayır oğullarım hayır!
Durun yapmayın sakın!
Benim ben, babanızım sizin, öz babanız
Sisin, tülün lanetine uğruyorsunuz
Orman beni size bir geyik suretinde gösteriyor.

I. İNTİKAM CİNLERİ (*Kasım'ı seslendirerek*)
Nâsır, kardeşim, bu geyik babamızın sesini hapsetmiş içine
Tutsak etmiş onu lanetli bedenine
II. İNTİKAM CİNLERİ (*Nâsır'ı seslendirerek*)
Kasım, kardeşim, geyiği vurursak kurtarırız
babamızın sesini geyiğin içinden
MUSTAFA BEY — Geyik değil babanızım ben
Orman tülünü çekti gözlerinize
Sesimle, bedenimle kendimim ben!
I. İNTİKAM CİNLERİ (*Kasım'ı seslendirerek*)
Nâsır, kardeşim,
Kanmayalım ormanın ve lanetlerin
bize kurdukları bu tuzaklara
kaçırmadan elimizden
vuralım bu geyiği
avımızdır bu geyik
kısmetimizdir
geleceğimizdir
akıtarak kanını
hem erliğimizi kazanalım
hem babamızı kurtaralım
MUSTAFA BEY — Durun oğullarım durun
Kanmayın ormanın büyüsüne
Kanmayın cinlerin billur sesine
bir efsuna uğradığımız doğru
lakin sizin gördüğünüzle
benim söylediğim efsun tutmuyor birbirini
lanetlerin, âhların izini süren
yazgının tılsımına kanmayın
bir efsuna kurban edeceksiniz
öz babanızı
kendi ellerinizle
kıyacaksınız ona

sonra pişman olacak,
kanlı ellerinizi yıkayacak
bir ırmak, bir göl, bir su bulamayacaksınız
bütün hayatınız Kerbela'ya dönecek
bu büyük günahtan sonra

II. İNTİKAM CİNLERİ (*Nâsır'ı seslendirerek*)

Kasım, kardeşim,
Bak bizi kandırmak için ne diller döküyor,
nasıl oyunlar kuruyor bu geyik
gördüğümüze değil
duyduğumuza inanmamızı istiyor
o da biliyor
sıkıştırdığımız bu kuytuda
istese de kaçıp gidemez bir yere
tuzağımıza düştü bir kere
onu vurmayalım diye
babamızı konuşturuyor
o lanet bedeni içinde
vicdanımızı kıstırmak istiyor
kalbimizi merhamet ve acımayla doldurup
elimizden kaçıp kurtulmak istiyor

I. İNTİKAM CİNLERİ (*Kasım'ı seslendirerek*)

Nâsır, kardeşim
Orman bize oyun ediyor
lanetlerin oku yanlış yön gösteriyor
küçük düşürmek istiyorlar bizi
aşiretimizin gözünde

II. İNTİKAM CİNLERİ (*Nâsır'ı seslendirerek*)

Kasım, kardeşim
erliğimizi aşağılamak istiyorlar
babamızın sesiyle
cezalandırmak istiyorlar
uğursuzluk saydıkları ikizliğimizi
ama vurursak bu geyiği

kurtarırız hem babamızın sesini
hem erliğimizi

KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— Ya sahiden babamızsa bu geyik?

NÂSIR'ın ON BEŞ YAŞI— Ya ormanın büyüsüyle efsunlanmışsa?

KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— Ya doğruyu söylüyorsa babamız?

NÂSIR'ın ON BEŞ YAŞI— Onun bedeni değil de kendi gözümüzse bizi yanıltan?

KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— Babamıza kendi ellerimizle nasıl kıyarız?

NÂSIR'ın ON BEŞ YAŞI— Babamıza kendi ellerimizle nasıl kıyarız?

BİRİNCİ CİN— O babamız değil ki.

İKİNCİ CİN— O bir ses, bir baba sesi.

ÜÇÜNCÜ CİN— Kim bilebilir her zaman doğruyu söylediğini?

DÖRDÜNCÜ CİN— Belki de biz, onu öldürmeyelim diye.

BEŞİNCİ CİN— Oyun ediyor bize.

ALTINCI CİN— Babamız mı oyun ediyor bize, bir geyik mi?

YEDİNCİ CİN— Yoksa her ikisi de mi?

BİRİNCİ CİN— Babalar oğullarına kendilerini oyun etmezler mi?

İKİNCİ CİN— Kendi yaşasın, yaşayabilsin diye

ÜÇÜNCÜ CİN— Belki de kurban ediyor oğullarını

DÖRDÜNCÜ CİN— Kendileri yaşasın diye

BEŞİNCİ CİN— Oğullarını kurban eden babalar gibi

ALTINCI CİN— Gerçeğin efsunlandığı yerde

YEDİNCİ CİN— Gerçeği kim bilebilir ki?

İNTİKAM CİNLERİ (*Kasım ile Nâsır'ı seslendirerek*)

Gözümüz okun siperinde
Gözümüz yayın menzilinde
Gözümüz akıtılan kanın
kazanılan erliğin zaferinde
ey efsunlu orman, ey kanlı lanet
kandıramazsın bizi
kurtuluşun yok

dokuza kadar sayıyor
ve vuruyoruz seni!
vuruyoruz üzerimize saldığın geyiği!
KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— Üç beş yedi dokuz
NÂSIR'ın ON BEŞ YAŞI— Üç beş yedi dokuz
KASIM ile NÂSIR— Üç beş yedi dokuz!

Kasım ile Nâsır, yaylarını gerer, oklarını atarlar. Oklanmış geyik devrilir, yere düşer. İNTİKAM CİNLERİ yok olurlar. Kasım ile Nâsır, zafer çığlıklarıyla avlarının üzerine atılır, kuşaklarından çıkardıkları kamalar, hançerlerle geyiğin başını keserler. Kopardıkları başı ellerine alırlar; üzerinden kan damlayan geyik başı, Kasım ile Nâsır'ın elinde değişerek babalarının başı olur.

Bu kez de ulumaya benzer bir çığlık duyulur.

İNTİKAM CİNLERİ ellerinde gümüş bir tepsiyle belirirler yeniden. KESİKBAŞ tepsinin içine konur. Üzerine gümüş simli bir örtü örtülür. Kasım ile Nâsır ellerinde tepsiyle çadıra doğru yürürler. İNTİKAM CİNLERİ çadırın kapısını açarlar. Çadırın ortasındaki masanın üzerine koyarlar gümüş tepsi içindeki Kesikbaş'ı. Masanın iki ucunda karşılıklı, yüz yüze durur, tepsideki Kesikbaş'a bakarlar.

İNTİKAM CİNLERİ yere düşen halıyı kaldırır, yeniden diriltirler. Halının üzerinde yeniden dirilen geyik ormanda seker, dolaşır, bize bakar, ormanı kollar. İNTİKAM CİNLERİ'nin dolaştırdığı halı gelir çadırın önünde durur. Çadırın kapısını görüntüsüyle kapar, sonra çekilir, gözden kaybolurlar. Onlar çekildiğinde yeniden çadırın içini görürüz Çadırda kimse kalmamıştır, yalnızca masanın üzerinde, tepsinin içinde duran Kesikbaş'ı görürüz, örtüsü açılmıştır, gözlerini açar kısa bir süre bize bakar ve sonra konuşmaya başlar:

KESİKBAŞ

İşte böyle öldüm, böyle öldürüldüm ben
ölümüm kendi kanımdan oldu
oğullarımın elinden
birbirinin içinden geçerek çoğalan herkesin
birbirinin içinden geçerek çoğalan lanetlerin
izini süren âh gelip buldu beni ormanın ortasında
kanlı bir ölümle öldüm
lakin gözlerim açık kaldı dünyanın lanetlerine
hâlâ seyreder dururum ben
çilem bu benim, ezam bu,
herkesin ölümünü beklemekteyim ölmek için
çok yaşadım, çok öldüm
oyunla ölüm arasında
lanetimi taşıyan kan
akıp duruyor hâlâ

Ağzının kıyısından bir kan şeridi sızar. Çadırın kapısı ansızın ve hızla kapanır, hemen ardından

Işıklar.

şarkı

Kasım ile Nâsır, sahnenin iki ayrı ucundan şarkı söyleyerek girerler; iki ayrı zamandaki bir yolu, yalnız başına ama birlikte yürümektedirler. Artık herkesin unuttuğu eski bir dilde, belki de kimsenin bilmediği, dokunaklı bir şarkı söylemektedirler. Birbirleriyle göz göze bile gelmeden, herhangi bir ilişki kurmadan gelir, sahne önündeki onları bekleyen, yeşil rengin baskın olduğu oyun arabasının çevresinde birkaç kez döndükten sonra, arabayı birlikte çekerek kim bilir hangi oyunu, nerede oynamak üzere bilinmedik bir yöne doğru yola çıkar, gözden kaybolurlar. Şarkıları artık çok uzaklaşmışken

Işıklar.

Altıncı Oyun

KIRMIZI RÜYA

Sûveyda'nın yatak odası, sahne zemininin yukarısında neredeyse havaya asılı olarak durur. Odanın bize bakan duvarı, odanın içini görmemizi engeller; duvarın ardında, yatağın kenarında Sûveyda, üzerinde gelin giysisi ve yüzünde peçesiyle ayakta durmakta, Nâsır'ı beklemektedir. Onu şimdilik görmeyiz, duvarına bakarız; duvar açıldığında onu, bu halde beklerken göreceğiz.

Sahne solundan Nâsır ve arkadaşları, tek sıra halinde halay çekerek girerler. Halay biter. Gecenin ve eğlencenin sonudur.

Hep bir ağızdan bağırırlar:

— Ey damat! güzel damat!
Ey güzel bey! Nâsır Bey!
Haydi gelin odasına
Aşiretin seninledir!

Sırayla sırtını yumruklar, şakalaşırlar. Nâsır teker teker kucaklaşır onlarla, bir vedalaşma gibidir kucaklaşmaları, sanki aralarından uğurluyorlardır. Arkadaşlarından güçlükle ayrılan Nâsır, bir süre kalakalır. Oda yukarıdadır, oraya nasıl ulaşacağını bilemez, ansızın arkadaşlarının çevresini İNTİKAM CİNLERİ alır ve ellerindeki ürkütücü, gülünç, kaba maskeleri onlara takarak, onları başkalaştırır, zalimleştirirler. Birdenbire her şeye bir karabasan havası egemen olur.

İNTİKAM CİNLERİ ve MASKELİLER sahne üzerinde bulunan çok amaçlı kullanıma açık, hareketli, katlanabilir malzemeyle, oyun sürerken sürekli değişen yatay ve dikey düzenlemeler kurarak, bütün sahneyi bir labirente dönüştürürler: tekinsiz kapılar, tenha sahanlıklar, ışığı kıt dönemeçler, ıssız dehlizler, koyu duvar dipleri, dolaşık yollar ve karanlık geçeneklerle birbirine bağlanan ve sonunda yükselerek Sûveyda'nın yatak odasının kapısına ulaşan uzun, sarmal bir merdivenler silsilesi elde ederler.

Nâsır, Sûveyda'nın kapısına ulaşmadan önce uzun bir süre bu merdivenler labirentinde kaybolur, bazen dönüp dolaşıp aynı yere gelir. Kimi zaman kapıların önlerinde, kimi zaman arkalarında görürüz Maskelileri. Kimi zaman biz Nâsır'la birlikteyken karşımıza çıkarlar; kimi zamansa biz, onlardan biriyle kapı ardında Nâsır'ı bekleriz. İNTİKAM CİNLERİ, dekorların değişimini sağlayarak, bu dolaşık yolları ve tuzakları kurar, eylemde yer almazlar; tuzakların kurucusu olduklarından, yalnızca seyircisidirler. Bu, onların oyunudur. MASKELİLER ise dekorlar gibi hızla yer değiştirerek, her seferinde yeniden ve yeniden Nâsır'ın karşısında biterler. Maskelilerden birini gördüğümüzde diğerlerini ve nereye saklandıklarını biz de görmeyiz. Maskeliler, Nâsır'ın ya ansızın önüne çıkar, ya ayağının altına yatar, ya kapı ardında pusu kurarak yolunu keser, geçmesini engellerler. Sırtını yumruklar, canını yakar; önüne, arkasına el atar, sıkıştırır, kaba şakalar yaparlar; Maskenin sığınağındadırlar. Nâsır, ancak kuşağındaki keseden para dağıtarak kurtulur ellerinden. Oynayanlar için de, seyredenler için de sağdıç oyunlarının şakalarıyla, bilinçaltının karabasanlarının iç içe geçtiği bir çeşit danslı gösteriye dönüşür. Küçük çocuklarla oynanan kimi korkutma oyunlarında, "acaba gerçek mi?" korkusu ile şaka olduğu bilgisinin ani değişimlerle aynı anda yaşandığı, çocuğun diyelim ki, hem her tekrarda çığlık atacak kadar çok korktuğu, hem de yeniden tekrar ettirecek ka-

dar çok eğlendiği o gelgitli duygular döngüsünün yaratılması gerekir bu sahnede. Özellikle Nâsır için, şakanın zulme dönüştüğü yerlerde Nâsır'ın derin korkusu su yüzüne çıkmalı, varlığını tehdit altında hissetmelidir. Nâsır'ı geleneksel bir zorunluluk olan oyunun kendisinden de, kaybolduğu karabasansı labirentten de daha çok korkutan şey, maskelerin ardındaki yüzleri görememek, onları tanıyamamak, kim olduklarını bilememektir; bu yüzden de onların ellerinden kurtulmaya çalışırken daha çok maskelere saldıracak, onları düşürmeye çalışacak ve her seferinde de başarısızlığa uğrayacaktır. Tanıdık dünyanın, karşısına ansızın böyle tehlikeli yüzlerle çıkmış olmasındaki korku, onun, bu oyunun bir şaka olduğuna, yalnızca bir oyun olduğuna inanma ihtiyacını fazlasıyla artırır. Yetişkinler dünyasına hazırlanan bir erkek çocuğun, rolünün sınandığı oyunlarda, oyun ile gerçeğin birbirlerinin bölgelerine girerek bulanıklaştıkları durumlarda, tanımlama, çözümleme ve duruş alma konusundaki yetersizlikleriyle uğradıkları bozgunu, şaşkınlığı ve saldırgan güvensizliği yaşar. Oysa bütün korku oyunlarında olduğu gibi gerçek maske şakadır ve herkes onun ardına saklanır. Şakanın maskelerinin ardında her zaman herkese ve her korkuya yetecek kadar yer vardır.

Sûveyda'nın kapısının önüne geldiğindeyse geçtiği yollardan, sınandığı oyunlardan hiçbir iz taşımaz. Başkalaşmıştır.

Bu arada İNTİKAM CİNLERİ, labirenti ayıklayarak, dekoru yalınlaştırmış, Sûveyda'nın odasına bağlanan upuzun ve sade bir merdiven kurarak ortadan kaybolmuşlardır. Merdiveni kurarken daha önce sırasıyla kaybolan ve bir daha hiç gözükmeyen Maskelilerin maskelerini, dehlizlerde, geçeneklerde, sahanlıklarda bulurlar. Boşalmış maskeler, sahiplerinin yok oluşlarını açıklar.

Nâsır, sonunda yarı aralık kapının eşiğine gelir, duralar, bu sırada İNTİKAM CİNLERİ duvarın solunda yeniden belirerek, duvarı bir örümcek gibi kaplar, ve ansızın duvarı geri çekerek bize açarlar. Odanın içi görünür. Nâsır, Sûveyda'ya doğru ilerler.

NÂSIR— Bundan böyle kocan benim, Sûveyda.

Işıklar.

Bir yıl geçmiştir.
Sûveyda ile Nâsır uyumaktadırlar.
Pencerede ay, ağaç, tül.
Yatağın üzerine ayın puslu ve mavi aydınlığı düşer.
Bir çocuk ağlaması duyulur, ardından Sûveyda uyanır, kalkar, Nâsır Bey de doğrulur.

NÂSIR— Ne oldu Sûveyda?
SÛVEYDA— Çocuk ağlıyor, uyandı gene.

Sûveyda çocuğu yattığı yerden kaldırır, kollarına alır, pışpışlar, emzirir, usul sesle bir ninni söyler: "...yastığın yıldızlar olsun... uyu oğlum güzel oğlum... ay ışığı beşiğin olsun... uyu oğlum güzel oğlum... atının kanatları rüzgâr olsun... uyu oğlum güzel oğlum... düşlerin yazgın olsun... uyu oğlum güzel oğlum..."

Çocuğun uyuduğuna kanaat getirdikten sonra yerine bırakır. Yatağına döner, tam uzanacakken

Işıklar.

Sahne zemininde, sağda, odanın altına düşen bir yerde, daha önce Sûveyda'nın penceresinden tanıdığımız Kasım çiçeği aydınlanır, büyür, dallanıp, yayılmaya başlarken, sahne solunda at sırtında Kasım görünür, gelir merdivenin dibinde durur, atını bağlar, ağır ağır merdivenleri çıkmaya başlar, kapıya ulaşır, ilkin biraz durur, sonra kapıyı açar, yoğun, köreltici bir ışık vurur odaya, yatağa, Sûveyda uyanır, Nâsır yalnızca inler, iniltisi duyulur. Sûveyda, Kasım'ı görür, sayıklar gibi konuşmaya başlarlar.

SÛVEYDA— Sen misin Kasım?
KASIM— Benim.
SÛVEYDA— Herkes seni öldü bildi.
KASIM— Ölmedim Sûveyda.
SÛVEYDA— Kesikbaş, Cudana'ya senin öldüğünü söylemiş.
KASIM— Doğrudur belki de, ben bilmiyorumdur öldüğümü.
SÛVEYDA— Seni çok bekledim Kasım.
KASIM— Şu uyuyan kimdir?
Ben miyim, gölgem midir?
SÛVEYDA— Kardeşin, ikizindir.
KASIM— Demek anamızın karnını paylaşır gibi paylaşmaktayız yatağımızı
SÛVEYDA— Değişmişsin biraz, süzülmüşsün, tenin koyulaşmış.
KASIM— Sahranın güneşi, kumu, rüzgârı kavurdu beni
SÛVEYDA— Çok yorgun görünüyorsun, düşlerdeki gibisin.
KASIM— Tutsak düştüm. Kaçtım, yakalandım, gene kaçtım.
Çok adam öldürdüm. Yoruldum.
Bütün adamlarımın ölümünü gördüm. Yoruldum.
Kimseye diyecek bir sözüm kalmadı.
İçim boşaldı, hayatı anladım.
Atım bile satılmışken kaçtı geldi buldu beni;
Onca ok, onca mızrak, onca kılıç yaralamazken
yemini kalmamış yüreklerin ihaneti

kapanmayan yaralar açtı bende.
Bey iken tanıyamadığım insanları
tutsakken tanıdım.
Hem sahrayı gördüm, hem tek tek kum tanelerini
Hem gökyüzünü gördüm, hem tek tek yıldızları
Hem denizi gördüm, hem tek tek dalgaları
Bildiğim, tanıdık dünya böyle böyle başkalaştı
gözlerimin önünde.
Ben kayboldum.

SÛVEYDA— Sözlerin kuma gömülüp kaybolan kehribar taneleri gibi.

Nâsır yatakta inler, döner bakarlar.

SÛVEYDA— Niye geldin şimdi peki?
Kaybolduğun yolların hangisi buraya çıkardı seni?

KASIM— Yorgunum. Dizlerinde uyumaya geldim Sûveyda.

SÛVEYDA— Sözlerin hançer sapındaki yakutlar gibi.

KASIM— Hani o öğleden sonraları... nar bahçesinde... havuzun kenarında... senin dizlerine yattığımda... ve sen saçlarımı gümüş bir tarakla tararken... nasıl derin bir uykuya dalıyorduysam işte öyle uyumak istiyorum.
Bunca zamandır bu başı hiç kimsenin omuzuna, göğsüne, dizine emanet etmedim. Senin bildim.
Ölümün dizlerinde bile öyle derin bir uyku çekmedim.

SÛVEYDA— Çok bekledim seni Kasım
inanmadım öldüğüne
hem aşkı, hem suçu taşıyor kalbim
artık ben de ikizim.

Nâsır, yatakta derin derin inler.
Sûveyda, Nâsır'ın başucuna gider, saçlarını okşar, yatıştırır.

SÛVEYDA— Ne kadar benziyor sana kardeşin
hem sarıyor yaramı, hem kanatıyor
KASIM— Benim Beyliğimde
Benim Bedenimde
Benim Yatağımda
yatıyor.

Kasım, kuşağından bir nar çıkarır, Sûveyda'ya uzatır.

SÛVEYDA— Nedir bu?
KASIM— Nar

Havada asılı duran oda, yavaş yavaş, ağır bir tempoyla sahne zeminine inmeye başlar. Sahne zeminini kızıl sis bulutları sarar, hiçbir şey görünmez, mekân kaybedilir.

KASIM— hem aşk hem kan
hem şehvet hem gözyaşı olan nar
gelirken nar bahçesine uğradı atım
çılgın bir nar ağacı görmüştüm düşümde
bir düş ağacıydı
bu narı o ağaçtan
o düşten düşürdüm
eteğime
ve sana getirdim
al!

Sûveyda yaklaşır, narı alır, okşar, koklar, yüzüne sürer ve sonra kuşağına koyar.

KASIM— O nar bahçesini unutmadın değil mi?
SÛVEYDA— Nasıl unuturum Kasım,
Nasıl unutabilirim?
Senden sonra hiç gitmedim oraya

Düşlerimde kalsın istedim, kaldı
düşlerimde sık sık giderim oraya
seninle buluşurum eski günlerde olduğu gibi
kırmızı bir rüya olarak görürüm orayı
o nar bahçesini
Ne tuhaf oysa eskiden
yani genç kızlığımda
ne zaman nar bahçesinde uyuyakalsam
kırmızı rüyalar görürdüm orada
Şimdiyse yalnızca nar bahçesini
kırmızı bir rüya olarak görüyorum

Sûveyda'nın yatak odası zemine inmiş, yerleşmiştir. Sis dağılmıştır. Bu arada Kasım çiçeği yayılmış, bütün bahçeyi kaplamıştır. Atın bağlandığı merdiveni otlar bürümüştür Yukarıdan sarkan sarmaşıklar, uçuşan kızıl tüller, geride kanat açarak dolaşan iki tavus kuşu... Nar ağaçları.

Sahne zemininden, kaidesi geniş bir seki oluşturan mermer bir havuz yükselir.

Bahçeye serilmiş acem kilimleri, savrulmuş narlar, kızıl yapraklar, gümüş güğümler, atlas minderler... Minyatür.

İNTİKAM CİNLERİ, oda, zemine yerleştikten sonra, sağdan sola bir duvar iterek mekânın kimliğini değiştirir, yatak odasını gözden gizleyerek, nar bahçesinin bir köşesindeki dar pencereli, kalın duvarlı yarı yıkık metrûk bir hane haline getirirler. Duvar itildiğinde Sûveyda kaybolmuş, Kasım ise kapının eşiğinde kalmıştır. Az sonra sahne sağından tahtırevan taşıyanlar girer, tahtırevan kırmızı örtülüdür. İçinde Sûveyda vardır. Az sonra Kasım'ın önünde durur, örtü açılır, göz göze gelirler. İlk karşılaşmalarıdır bu. Kısa bir süre bakışırlar, sonra örtü yeniden kapanır. Tahtırevan yoluna devam eder. Geride kaldıkları anlaşılan birkaç kız arabanın ardından seyirtirken Kasım önlerini keser.

KASIM— Şu kırmızı arabadaki güzel kimdir? Bilir misiniz ey güzel kızlar!
BİRİNCİ KIZ— Sûveyda'dır.
KASIM— Sûveyda. Ne anlama gelir Sûveyda?
İKİNCİ KIZ— Kalpteki siyah noktadır; Bilinmez.
KASIM— Hangi aşirettendir?
ÜÇÜNCÜ KIZ— Aşankan aşiretindendir. Daha fazla eğleme bizi yolumuzdan.

Kızlar koşar arabaya yetişirler. Kasım'ın eli ve soruları havada kalır. Araba, bağlı atın önünde eğleşir, durur. Sûveyda arabadan iner.

SÛVEYDA— Ne güzel at bu, siste kaybolmuş gibi.

Sûveyda, atın yanına gider, sevmeye başlar.

SÛVEYDA— Bu merdiven nereye çıkar?
BİRİNCİ KIZ— Yukarı bağların orda otlara bürünüp kaybolur gider.
İKİNCİ KIZ— Burada çok eskiden bir kasr var imiş. Yıkık bu kasrın göçükleri arasında kaybolur gider.
ÜÇÜNCÜ KIZ— Hiçbir yere bağlanmaz bu merdivenler,
Bağlandığı yerler zaman içinde kaybolmuş gitmişler.
SÛVEYDA— Bir boş vakitte çıkalım mı oraya?
BİRİNCİ KIZ— Boş merdiven hatıra diriltir, derler.
İyi değildir.
İKİNCİ KIZ— Kendi zamanında kaybolur insan
Başkalarının yıkıntıları arasında gezerken
ÜÇÜNCÜ KIZ— Sarnıçlarda uyuyanlar su rüyası görürlermiş
Külhanlarda yatanlar yangın
Merdivenlerde uyuyanlarsa yolculuklarda kaybolurlarmış.

Kasım yaklaşır, atının başında Sûveyda'yı görünce durular, bekler. Sûveyda ise onu görünce şaşırır, atın sahibi olduğunu anlar.

SÛVEYDA— Sizin mi bu at?
KASIM— Evet, benimdir. Beğendiniz mi atımı?
SÛVEYDA— Evet, çok beğendim. Bana kızmadınız ya...
KASIM— Ne için?
SÛVEYDA— Onu sevdiğim için. Bazıları atlarına dokunulmasından hoşlanmazlar da...
KASIM— Huysuzdur aslında. Kendine pek dokundurmaz. Ama sizi sevdi demek. Ve bizi kelimelerde buluşturdu. Nasıl kızarım?
SÛVEYDA— Adı ne bu atın?
KASIM— Sisli Kır.
SÛVEYDA— Ne güzel bir ad!
KASIM— Sizinki de çok güzel.
SÛVEYDA— Adımı nerden biliyorsunuz?
KASIM— Kalbinizdeki siyah noktadan.

Nâsır'ın iniltisi duyulur.

SÛVEYDA— Ben gideyim artık, çok eğleştim.
KASIM— Bu bahçeye sık gelir misin?
SÛVEYDA— Nar zamanı gelirim, Sisli Kır'ın sahibi.

Sûveyda, tahtırevanına biner, tam yola koyulacakken

SÛVEYDA— Ya senin adın neydi, Sisli Kır'ın sahibi?
KASIM— Ben, Kasım Bey'im.

Sûveyda ve diğerleri şaşırırlar.

SÛVEYDA— Kasım Bey mi?

Işıklar.

Kasım ile Sûveyda, bahçedeki acem halılarından birine karşılıklı olarak uzanmış, atlas minderlere yaslanmış sohbet etmektedirler. Daha gerilerde bir yerde, bir başka halıda kızlar çalgı çalmakta, söyleşip gülüşmekteler.

KASIM— Ne var şu hasır sepetlerin içinde?

SÛVEYDA— Bunda kuru incir, bunda kuru dut, bunda kuru üzüm. Ya senin önünde duran sürahilerde ne var?

KASIM— Şunda nar şerbeti, şunda karadut, şunda ballı süt.

Nâsır'ın inlemesi duyulur.

SÛVEYDA— Neydi bu ses? Sen de duydun mu?

KASIM— Nasıl bir ses?

SÛVEYDA— Biri inledi sanki.

KASIM— Duymadım. Kızların sesi geliyor ya arkadan, ordandır belki.

SÛVEYDA— Hayır, onların sesi değildi.
Dipten, derinden geliyordu.

KASIM— Belki birileri bizi anıyordur.

SÛVEYDA— Görünmeyen ne çok şey var havada
ve onların seslerine ne kadar kapalı kulaklarımız.

KASIM— Sen bana kuru incir ver, ben sana nar şerbeti vereyim.

Sûveyda, kuru incir verir, nar şerbeti alır.

SÛVEYDA— Nerden geldiği belli olmayan sesler bazen korku verir, bazen huzur.

KASIM— Görmediğin yerlerden, görmediğin hayatlardan kimi sesler taşır rüzgâr kulaklarımıza. Bazen biri hüzünlü bir şarkı söylüyordur, ya da kederli bir çalgı çalıyordur, ya da yalnızlığına ıslığıyla eşlik ediyordur. Bunlar kulağına çalındığında aynı hüznü duyarsın sen de, paylaşırsın onu, ama o bunu bilmez; yalnızlığının paylaşıldığını, yalnızlı-

ğını senin yalnızlığınla çoğalttığını bilmez. Senin varlığından bile haberi olmaksızın şarkısını söyler, çalgısını çalar, ya da ıslığını sürdürür.

SÛVEYDA— Ne tuhaf söz edişin var yalnızlıktan, sanki bir Bey değilsin.

KASIM—Bey'lik yalnızlıktır, ikiz olmak da öyle, ya başka nasıl söz edeydim yalnızlıktan?..

SÛVEYDA— Sen bana karadut şurubu ver, ben sana kuru dut vereyim.

Kasım, karadut şurubu verir, kuru dut alır.
Yeniden Nâsır'ın sesi.

SÛVEYDA— Biri seslendi sanki.
Sen de duydun mu?

KASIM— Duymadım.

SÛVEYDA— Düş gören birinin sesine benziyordu.

KASIM— Belki sesi bir düşte kilitli kalmıştır.

SÛVEYDA— Sana da öyle olur mu? Bazen sanki biri beni çağırıyormuş gibi olur.
Bazen anamın babamın sesi gibi tanıdık bir sestir bu;
Bazen cinlerin, perilerin sesi kadar yabancı.
Bazen çocukluğumda bir oyundan sesleniyorlardır sanki, bazen de ürperten bir gelecekten.
Hani bazı derin sessizliklerde nasıl azrailin ürpertisi geçerse aramızdan, böyle seslenmelerde de kehanetin ürpertisini duyarım ben.

KASIM— Hadi sen bana kuru üzüm ver, ben sana ballı süt vereyim.

Işıklar.

Havuz başına serilmiş bir halıya Kasım uzanmış, başını Sûveyda'nın dizlerine koymuştur. Sûveyda, havuzun kaidesine oturmuş, gümüş bir tastaki suya batırdığı gümüş bir tarakla usul usul saçlarını taramaktadır Kasım'ın. Kasım ise Sûveyda'nın dizlerinde uyuyakalmıştır.

Derin bir sessizlik... Paçalı güvercinler konup kalkarlar havuzun kıyısına.. Kanat sesleri... Cırcırböcekleri... Derin, yeşil gölgeler... Esinti, arkada uçuşan kızıl tüller... Her şeye yoğun bir huzur duygusu egemendir.

Kasım uyanır, gerinir.

SÛVEYDA— Uyandın mı?

KASIM— Evlenince her gece saçlarımı taratacağım sana.

SÛVEYDA— Eski bir inanışa göre, kadınlar kocalarının saçlarını yalnızca iki kez tararlarmış:
Bir düğünden önce, bir de ölümlerinden sonra.

KASIM— Dizlerindeki düğüne de, ölüme de razıyım Sûveyda.

Uzakta bir çalgının teli kopar.
Uzun süre vınlaması duyulur.

KASIM— Neydi bu ses? Duydun mu?

SÛVEYDA— Kızlardan birinin çalgısının teli koptu, sesi havada asılı kaldı.

KASIM— Ne tuhaf! Biri ölmüş gibi içim yandı.

SÛVEYDA— Bir çalgı telinin kopması hep böyle bir duygu verir insana. Sanki senden çok uzakta bir yerde, birine bir şey olmuştur, sanki bu ses haber vermektedir sana.

Kasım'ın konuşması giderek mırıltıya dönüşecek, sonundaysa uyuyakalacaktır.

KASIM— Bu bahçede başka biri oluyorum her seferinde
içim yıkanıyor sanki

ruhumdaki dehşet yatışıyor
damarlarımdaki deli kan sakinleşiyor
kıvamını kazanıyor yaşam
zaman daha ağır, daha yavaş geçiyor
anların zenginliğinin farkına varıyor insan
sonra dizlerin...
düş kadar yumuşak yastığı ağrılı başımın
anamınkiler bir sunak taşı kadar
sert, soğuk ve acımasızdı
kalbimin kuyusunda bir yılan uyuyor
bilmiyorum ne zaman uğrar dışarı
öyle zamanlarda tanımıyorum
ne kalbimi ne kendimi
kan döktükçe arınıyorum suçlarımdan
daha büyük günahlara... arınıyorum
fırtınalı ruhların
fırtınalı havalarda sakinleşmesi gibi
içimdeki gazabı dışımdaki dünyada görünce uysallaşıyorum
ne zaman bir çocuk uyanır içimde
ne zaman bir canavar
hiç bilmiyorum bunu
bu duvarların dışında.
oysa burada, bu bahçede
parçalanmış içim toplanıyor bir araya
tek bir kişi oluyorum
bu bahçedeki ağaçlar kadar buraya aitim
Otla, dalla, çiçekle kardeş olmak varken
aşiretim, kavmim, beyliğim
yeni topraklar istiyor benden
oysa
bu nar bahçesinde yalnızca bir nar tanesi olmak istiyorum ben.

SÛVEYDA— Kasım, Kasım uyudun mu? Uyumuş yine...

Sûveyda, Kasım Bey'in saçlarını taramayı bırakır, başını havuzun kenarına kor, gözlerini yumar.

Ağır ağır ışıklar.

Sûveyda, sahnenin sağında metrûk hanenin daracık penceresinden içeriyi görmeye çalışmaktadır. Kasım ise havuzun başındadır; havuzun içinden ıslanmış birkaç yaprak çıkarıp, elinde buruşturur.

KASIM— Bu havuz kurumuş, şu bakır çalığı kuru yapraklar su getiren arkları tıkamış olsa gerek.
(Sûveyda'nın ne yaptığı dikkatini çeker.)
Sen ne yapıyorsun orada?
SÛVEYDA— İçeriye bakıyorum.
KASIM— Ne var içerde?
SÛVEYDA— Sanki biri inliyor.
KASIM— Orda kimse yok ki, kapısında koskoca karanlık bir kilit asılı kaç zamandır.
SÛVEYDA— İçerisi de kilit kadar karanlık.
Hiçbir şey görünmüyor.

Sûveyda yerlere bakınıp bir şey aramaya başlar.

KASIM— Şu havuz dolu olsaydı da girip serinleseydik.
SÛVEYDA— Üstümüz başımız ıslanırdı ama.
KASIM— Biz de çıplak girerdik.
SÛVEYDA— Ben utanırım.
KASIM— Neden? Etrafta bizden başka kimse yok ki.
SÛVEYDA— Olsun...
KASIM— Ne arıyorsun sen?
SÛVEYDA— Kızıl şalımı... şuralarda bir yere sermiştim az önce...
KASIM— Benden mi utanırsın yoksa? Nasıl olsa karım olmaya-

cak mısın? Nasıl olsa çıplak görmeyecek miyiz birbirimizi?

SÛVEYDA— Olsun, sardunyalar gibi kızarır yüzüm, soyunamam karşında. Hah... buldum, yaprakların bakır rengine karışıp kaybolmuş aralarında.. *(Şalını yerden kaldırırken)* Aa! Bunlar da ne? Bak neler çıktı altından? Ben mi görmedim az önce, yoksa biri mi koydu?

KASIM— Maske bunlar... Maskeler...

Kasım ile Sûveyda, maskeleri ellerine alır, şaşkınlıkla bakarlar. Sahne başındaki MASKELİLER'in yüzlerinden tanıdığımız maskelerdir bunlar.

SÛVEYDA— Ne tuhaf şeyler bunlar, ışıl ışıllar...

KASIM— Belli ki gece birileri eğlenmiş burada.
Geceden kalma yüzler bunlar.
Şu kum sarısını ben takayım
Al şu sardunya kırmızısını da sen tak
yüzümüz saklansın bu yüzlerin gerisine
yüzlerimizi değiştirirsek bunlarla
hem kendimiz kalırız, hem çıplaklığımız karışır
havuzun sularına

Maskeleri takıp havuzun kenarında karşı karşıya durur, durdukları anda donar kalırlar. Renkler, gölgeler değişir. Müzik girer. Gökyüzünde ATEŞ KANATLI MELEKLER belirir. Boşlukta dans ederek ikişer ikişer havuzun başına gelir, ellerindeki gümüş rengi güğümlerden havuza su ve ışık boşaltırlar. İlk iki melek, su ve ışık boşaltırken diğer ikisinden ilki Sûveyda'ya, diğeri Kasım'a kanat değdirerek dondukları görüntüden çözer onları. Kasım, Sûveyda'yı; Sûveyda da Kasım'ı soymaya başlar. Çırılçıplak kalana dek soyunur, sonra yüzlerinde maskeyle havuza girerler. ATEŞ KANATLI MELEKLER kaybolurlar. Kasım ile Sûveyda yüzmeye başlarlar. Maskelerini çıkardıkları anda

olağan ışığa dönülür. Uzakta bir köşede, bir acem halısının üzerinde kızlar çalgı çalmaya başlamışlardır. Kasım ile Sûveyda birbirlerine sarılıp sevişmeye başladıklarında iki şakacı Ateş Kanatlı Melek belirerek başlarından su boşaltırlarken sahne zeminini kırmızı bir rüyanın sisleri sarmaya başlar.

Sûveyda'nın yatak odası yavaş yavaş bu sislerin arasından göğe yükselmeye başlar; eski yerini bulduğunda, yatakta Sûveyda ile Nâsır yatmaktadırlar; Nâsır, Sûveyda'yı uyandırmaya çalışmaktadır.

NÂSIR— Uyan Sûveyda, uyan!

SÛVEYDA— Ne var? Ne oldu?

NÂSIR— Sayıklıyorsun, nedir bu halin? Her tarafın su içinde, sudan çıkmış gibisin.

SÛVEYDA— Sudan çıktım... sudan çıktım.

NÂSIR— Sidar uyanmış sesleniyor içeriden. Bak bakalım ne istiyormuş?

Sûveyda yataktan kalkar, sersemlemiştir, kendini toplamaya, kendine gelmeye çalışır.

NÂSIR— Neyin var Sûveyda? Ne oldu?
Bir karabasan mıydı gördüğün?

SÛVEYDA— Hayır, değildi.
Kırmızı bir rüya gördüm.

Birden eli kuşağına gider, korkuyla ürperir, usul usul kuşağından Kasım'ın verdiği narı çıkarır. İnanmaz gözlerle uzun uzun nara bakar.

Sahne zemini tamamen boşalmıştır, yalnızca havuzun bulunduğu yerde Sûveyda'nın kızıl şalı durmaktadır. Bu kızıl şala bürünmüş düş bitmiştir.

Işıklar şalın üzerinde yavaş yavaş söner.

oyun arabaları

uykunun bedeni

Işıklar yandığında ANLATICI *ve İNTİKAM CİNLERİ'ni sis ve duman rengi bir oyun arabasının önünde görürüz.*

ANLATICI— Oyun arabalarında çıkarılan oyunlarda, kimi zaman hayat hikâyesi temsil edilen kişilerin, kendilerini oynayan oyuncuları canlandırdıkları görülmüştür.
Böyle durumlarda oyuncusuyla, gerçeğini kimse ayırt edemezmiş birbirinden.
Kendilerini tebdil edip, kendi oyuncularını kendilerinin oynadıkları söylenir.
Kimi oyuncular, kendi hayatlarını, başkalarının hayatları içinde heba ederlerken;
kimi insanlar da, kendi hayatlarını kendi oyunlarında heba ederler.
Avlular, meydanlar, pazar yerleri, sur dipleri, kapı önlerinde gezinen hikâyenin,
gezdiği zamanlarda, gezdiği dillerde
başkalaşan bedenler
gibi yeniden yaratır kişi kendini
başkasının bedeninde
insanın bilinemezliği
yaşamın kestirilemezliği
ve düşlerin gizemini koruduğu yerde.

ANLATICI, oyun arabasının perdesini açar. Sûveyda ile Nâsır uyumaktadırlar. Köşede bir boy aynası durur.

ANLATICI— Bir sabah Sûveyda yatağında uyanır.

Sûveyda ile Nâsır birlikte doğrulur, birlikte esner, birlikte gerinir, birlikte gülümserler; her davranışları eştir.

ANLATICI— Güzel bir sabahtır, havada zamanı olmayan bir ânın huzuru vardır. Sanki bu sabahla birlikte gelecek, bambaşka olacaktır.

Sûveyda, ansızın yatağın içinde kaybolur, yalnızca Nâsır kalır. Nâsır, yataktan kalkar, tam inecekken kendini fark eder, kendindeki başkalığı fark eder. Bundan sonrasında Anlatıcı'nın söyledikleriyle eşzamanlı hareket eder. Anlatıcı, anlatmayı sürdürür.

ANLATICI— Sûveyda, birdenbire bir gariplik, bir tuhaflık hisseder kendinde, sağını-solunu yoklar, eline bakar, gördüğü kocasının elidir, ayağına bakar, gördüğü kocasının ayağıdır, bedenine bakar, gördüğü kocasının bedenidir. Gözlerini açar açar kapar; eğer bir karabasansa bu gördükleri, uyanmak için etini çimdikler, canını yakar. Her hareketi gördüklerini doğrular. Eliyle yüzünün her yanını yoklar. Yüzünden korkar. Sonra usulca kalkar yerinden, korka korka gider endam aynasında kendine bakar, kendi yerine Nâsır'ı görür aynada, inanamaz ve dayanamaz gördüklerine ve bir çığlık atar. Nâsır'ın bedeninden Sûveyda'nın sesi çıkar.

SÛVEYDA/NÂSIR— Aaaaaa!

ANLATICI— Sûveyda sesini tanır, içi biraz olsun rahatlar. Bir çığlık daha atar.

SÛVEYDA/NÂSIR— Aaaaaa!
Evet, evet kendi sesim bu.
Tanıdık, bildik sesim.
Sesim tanıdık, dünya tanıdık; lakin kocamın bedeni olmuş bedenim.
ya uykusu uzun sürmüş bir lanet bu,
ya da içimdeki ikinci beden ele geçirdi beni;
ne ruhun, ne gövdenin gizleri
insanlar tarafından
ele geçirilememişken
nasıl açıklayabilirim
kendimi? bedenimde olan biteni?
bir düş, bir karabasan olmadığına göre
bir lanete uğramış olmalıyım,
bir kara büyüye,
ya da bedenlerini bir hapisane gibi yaşayan insanların
aynaya baktıklarında dirilen
ruhların cehennemine.
İnsanlığın binbir gizi, kimi zaman gizlenir
bir tek gizde.
İnsanın en uzun tarihi uyku hali
en uzun hali uyku hali
insanlığı uykusundan uyandıracağı söylenen
nice masal nice düşte dağıldı gitti
insanlığı uykusundan uyandıracağı söylenen
bütün büyük günler
boşa çıkıyor şimdi
baktığım şu aynanın boşluğunda
bütün bildiklerim birbirine kilitlendi.
Kendime baktıkça kardeşimi görürüm
Kardeşime baktıkça kendimi

(Kasım, birdenbire aynanın öte yanında belirir.
Nâsır'la yüz yüze dururlar aynada ve eş davranırlar.)

Benim bedenimde birleşti
ikizliğe sürülmüş bedenleri
iki kardeşin
onların buluştuğu yerde
ben yittim, yitti bedenim.
Aynanın karşısındayım şimdi
Kendime bakıyorum
kocamın bedeninde
bir kendimi görüyorum
bir kardeşimi
yüzüme dokunuyorum
o da dokunuyor
ellerimi dayıyorum aynanın yüzeyine
o da dayıyor
gülümsüyorum
o da gülümsüyor
ne bir düş bu, ne bir karabasan
aynadaki kendimim.
Bir sabah kocamın bedeninde uyandım dünyaya
işte ağzım, bu benim
işte gözlerim, bu benim
işte kollarım, pazularım, kaslarım
benim, benim, bu benim
ve önümde usul usul kabaran et
önümde atan nabız, etimi tutuşturan ateş,
şimdiye dek hiç bilmediğim bir duygu
bu etimi çatırdatan şiddet
Kabarıyor, büyüyor, irileşiyor
Dimdik oluyor etimin bir parçası
Damarlarımda çağlayan kan
Etimde yürüyen su
Tanrım! Ne müthiş bir duygu bu
Etimde yürüyor, çağlıyor, patlıyor su!

Kocamın bedeninde uyandığım o sabah, hayatta her şeyin, ama her şeyin, bir gün gelip bambaşka olabileceğini anladım. Bir başkası olarak uyandığım o sabah,
hayatın tılsımını yitirdim
bir başkasının bedeninde
zamanı olmayan bir ânın huzuru,
bir başkasının anısı olarak yaşıyor şimdi tenimde
Sanki şimdi artık aynanın içinden geçebilirim
Sanki bir başka bene, bir başka bedene çıkabilirim.

Aynı anda Nâsır, aynanın içine yürür, kaybolur; Kasım aynanın içinden geçer, çıkar gelir, yatağın başucuna oturur. Ayna parçalanıp dağılmıştır. Sûveyda yatakta yeniden belirmiştir, uyumaktadır.

KASIM— *Seslenir-* Sûveyda!

Sûveyda uyanır, şaşkındır.

SÛVEYDA— Kasım!

Işıklar.

Yedinci Oyun

DAİRE

Sidar'ın sünnet şenliklerinin kurulduğu büyük meydan.

Geride kasrın surları, burçları. Ortada, daha sonra oyun sahnesi olarak kullanılacak tahtadan yapılma yüksekçe bir geniş platform.

Ansızın platformun üzerinde İNTİKAM CİNLERİ belirir.

BİRİNCİ CİN— Dil nedir?
HEPSİ BİRDEN— Havanın kamçısı
İKİNCİ CİN— Ölüm nerede arınır?
HEPSİ BİRDEN— Oyunda
ÜÇÜNCÜ CİN— Dirim nerede dirilir?
HEPSİ BİRDEN— Oyunda
DÖRDÜNCÜ CİN— Korku nerede yenilir?
HEPSİ BİRDEN— Oyunda
BEŞİNCİ CİN— Sevinç nerede yaşanır?
HEPSİ BİRDEN— Oyunda
ALTINCI CİN— Her oyunda değişen nedir?
HEPSİ BİRDEN— Kurallar ve kurallar
YEDİNCİ CİN— Nerede hile yapılmaz?
HEPSİ BİRDEN— Bir ölümde bir oyunda.

İNTİKAM CİNLERİ, tahta platformun önüne çektikleri bez perdenin arkasında kaybolurlar. Perde üzerinde önoyun öncesi bütün sahneyi kaplayan perdedeki suretin aynısı çizilidir;

Onun küçük bir kopyasıdır bu. Bizi, ona gönderir.

Az sonra sahneye büyük bir kalabalık dolar.

En önde ANLATICI, ardında simli yorganlar, ipek yastıklarla döşenmiş sünnet tahtı içindeki Sidar ve onu taşıyanlar, davetliler, köylüler, oyun arabaları, ateş yutanlar, hokkabazlar, canbazlar, sihirbazlar, halay çekenler, curcuna...

Oyun arabaları tahta platformun üç yanına dizilerek, onu çevreler, kuşatır; Platform, arabaları birbirine bağlayan bir alan haline gelir. Bu arada gerideki surların bir parçası koparak sahne önüne doğru ilerlemeye başlar. Bu parça sahne önünde durduğunda YIKIK SUR DİBİ olacak, Berber de bunun önündeki yerini alacaktır. Geride curcunabazların şenlikleri sürerken:

ANLATICI— Ey Sidar Bey, bu şenlikler senin için, şu oyun arabaları, şu ateş yutanlar, şu havada uçan rengârenk toplar, şu patlayan fişekler, şu ip üstünde yürüyen canbaz, şu uçan halıda anlatılan masal, şu kalaylı taslarda falına düştüğümüz sular, hepsi, hepsi senin için.
Erliğinin geleceği ve beyliğin için.

YIKIK SUR DİBİ ve önündeki BERBER aydınlanır.
Kasım, at sırtında gelir, durur, seslere kulak kabartır.

KASIM— Şu uzaktaki sesler nedir?

BERBER— Sidar Bey'in sünnet düğününden gelmektedir bu sesler.

KASIM— Sidar Bey mi? O kimdir?

BERBER— Nâsır Bey'in oğludur. Yedi yaşına gelmiştir. Yazık ki ben yetişemedim. Onun sünnet şenliklerindendir duymakta olduğun sesler, atının menziline iz düşürürler.

Kasım, atını gerilere doğru sürer, sanki kopan sur parçasını Kasım ve atı çekercesine onlarla birlikte sur da geriler;

Kasım surların ardında kaybolurken kopan parça yerine oturur; Zamanına yerleşir.

Anlatıcı, platform perdesinin önündeki yerini alır, elinde uzun çubuğu vardır.

ANLATICI— Ey Sidar Bey,
Anlatılan kavminin hikâyesidir. Senin kavminin.
Yüreğinle dinle soyunun hikâyesini; kendi yerini bul hikâyenin içinde, derinleştir yerini.
Başlangıçtaki sisi arala, sana gelene kadar geçen zamanı saydamlaştır, senden sonrası için sağlam at hikâyedeki düğümünü.

Perde açılır. Platformun üzerinde bir ulu ağaç. Ağacın üzerinden sis geçer; mavi, puslu bir aydınlık.

Oyun arabalarının birinden platforma çıkan Bakır, ağacın çevresini bir dolandıktan sonra, durur.

BAKIR— Aşiret buraya konduğunda dikmiş bu ağacı, kavminin ve soyunun bir ağacı olsun istemiş, hem dallarıyız onun, hem gövdesi, hem de bizden bağımsız hikâyesi.

Ağacın gövdesine dokunur, uzun uzun ağaca bakar, çıkar.

Ağacın gövdesi açılır. İçinden HAZER BEY'in HAYALET OLAN BABASI çıkar. Elinde Hazer Bey'in toprağa diktiği mızrağını tutmaktadır.

HAYALET— Hazer Bey'in aşiret mızrağını diktiği yere diktiler bu ağacı
Soyumun kuruduğu yer, soylarının çoğaldığı yer oldu
Lanetime ve Hayaletime mezar ve yuva oldu bu ağacın kovuğu.

Hayalet, oyun arabalarının birine girip gözden kayboldukça, platformun önüne yeni bir perde çekilir, perdenin hemen önünde ateş yutanlar gösterilerine başlarlar. Gösterilerini tamamladıklarında, perde yeniden açılır. Perdenin üzerine, İNSAN BAŞLI YILAN'ın MAĞARASI'nın ağzında, ona bal ve süt taşıyan, yalnızca elleri, kolları ve ayakları dışarıda kalmış ve bir ellerinde bal tası, bir ellerinde süt tası tutan kızların içine girmiş olduğu dev bir KIRMIZI YILAN sureti resmedilmiştir. Perde açıldığında BAL ve SÜT TAŞIYANLAR'ın KIRMIZI YILANI oyun arabalarının birinden çıkar, müzik eşliğinde dans ederek platformu kat eder ve bir diğer oyun arabasının içinde kaybolur.

ANLATICI— Ve Cudana, İNSAN BAŞLI YILAN'ın mağarasının ağzına bir tas bal ve bir tas süt bıraktı. Ve kendi gözleriyle gördüğü düşünü hem yanına aldı, hem orada bıraktı.

BAL ve SÜT TAŞIYANLAR, diğer oyun arabasının içinde kaybolduklarında, yeniden bir perde çekilir. Perdenin önünde ansızın biten canbazlar gösterilerine başlarlar. Gösterileri tamamlandığında perde yeniden açılır. Perdenin üzerine Beylik Minderinin üzerinde oturan Kasım ile Nâsır Beylerin on beş yaşları resmedilmiştir. Perde açıldığındaysa, ağacın altında Beylik Minderinde oturan Kasım ile Nâsır Beylerin on beş yaşlarını oturur durumda buluruz.

ANLATICI— Beylik Minderinin üzerinde, soy ağacının gölgesinde oturan Kasım ile Nâsır Beyler, bey çadırlarının gökleri altında hayatlarını beklediler.
Yıllar yılı kasrın duvarlarındaki derin uğultuyu dinlediler.

Onlar otururken üzerlerinden Ateş Kanatlı Melek geçer, Melek, kanadından ışıklı bir tüy düşürür. Ortalık aydınlanır.

ANLATICI— Ateş Kanatlı Melek tüylerinden birini düşürür üzerlerine
ortalığı bir lamba gibi aydınlatırmış bir tek tüyü ateş kuşunun
ömrün ışığı insanın başucuna seçtiğidir
bazen bir tek tüy bir mum gibi aydınlatır hayatını insanın

Tüy zemine düştüğünde, nar bahçesindeki üç kız koltuklarının altında birer kırmızı bohçayla girer, bohçaları ortaya bırakır, çekilirler. Kasım'ın on beş yaşı kalkar, gider, bohçalardan birini açar. İçinde bir tomar ipekli kâğıt vardır. Kâğıtların en üstündekini alır, okumaya başlar:

KASIM'ın ON BEŞ YAŞI— *"At sırtında uzun yollar geçmişti.*
Geldi.
Uzaktan gelen seslerin ilkin ne olduğunu anlamaya, sonra da yönünü kestirmeye uğraştı. Menziline doğru yaklaştıkça sesler büyüyordu; anladı ki sesler varacağı yerden geliyor.
At sırtında uzun yıllar geçmişti.
Kasım Bey, döndüğü gün davul sesleri duydu. Şenlik ateşleri, kaynayan kazanlar, sevindirilen yoksullar gördü.
Sorduğunda söylediler:
'Sidar'ın sünnet düğünüdür. Şenlikler onundur.'
O kadarını söylediler; üstünü söylemediler. O da kalabalığa karıştı.
Yaklaştıkça sesler büyüyordu. Kasrın kapısı açıktı. Kemerli serin bir yoldan geçerek geniş bir taşlığa çıktı, kasrın taşlığına... Taşlık kasrın dört bir yanına dağılan ince, uzun, dar, geniş, kemerli, kemersiz taş döşeli sokaklara açılıyordu. İşte o zaman sorduğunda söylediler. O durup da bütün sokaklara uzun uzun baktığında.
Ardından da: 'Sidar kimdir?' dedi.
'Nâsır Bey'in oğludur,' dediler. (...)

Gönendi. Dönüşünün bugüne rastlamasının, talihin ona bir göz kırpışı olduğunu geçirdi içinden. Bunca zaman sonra yurduna dönen yitik amca, yeğenine en büyük armağan olsa gerekti."

Uzaktan nal sesleri duyulur, nal sesleri yaklaşırken, Kasım'ın on beş yaşı yeniden mindere oturmuştur.

Kasım Bey at sırtında girer, gelir, durur; atından iner, durur, bakar. Gider ikinci bohçayı açar, gene bir tomar ipek kâğıt vardır, en üstteki sayfayı alır, okur:

KASIM— *"Sidar'ın sünnet düğününde geri dönmüştü.*
Meydana toplanmış OYUN ARABALARI, kendi kavminin hikâyesini canlandırıyorlardı. Onlardan yokluğunda olan biteni öğrendi. Geleceği seyretti. Ne kadarı gerçekti bunların, bilmiyordu? Bundan sonrası için rivayetler muhteliftir."

Kasım, atının yanına gider, atının yanında mahzun dururken, önde Bakır, arkada Cudana girerler. Bakır, Kasım'ı uzaktan göstererek:

BAKIR— Peki, şu avluda bir başına mahzun duran, yabandan gelen şu beyaz atlı adam kimdir?

Cudana, sanki uzaktan kokusunu alır, varlığını duyar, korku, sevinç, dehşet, mutluluk gibi zıt ve karmakarışık duygularla Kasım'ın yanına gider, dokunur, yoklar, elleriyle tanır onu; sonra ağzını kapar, çığlığını hapseder.

Yeniden perde çekilir. Perdenin önünde sihirbazlar kısa süren hokus pokus gösterileri yaparlar. Bu kez de perdenin üzerine bir daire çizilidir; üzerinde gizemli şekiller bulunan, güneş kursunu andıran bir dairedir bu. Gösteriler bittiğinde perde yeniden açılır. Platformun üstündekilere ATA KİŞİ eklenmiştir.

ATA KİŞİ— Biz seni öldü bildik Kasım
Yedi yıl bekledik seni
Ayalin bekledi, oğlun bekledi, annen bekledi, kardeşin bekledi, aşiretin bekledi, beyliğin bekledi
Sonra öldü bildik seni
Ayalini kardeşine verdik, beyliğini kardeşine verdik.
Bunca zaman sonra şimdi çıkar gelirsin bir sis bulutu içinden, bir sahra serabının içinden
beylik bölüşülmez gayrı
ayal bölüşülmez
yeniden kardeş olamazsınız Nâsır'la
aranızda kardeşliğin, kocalığın, beyliğin hukuku dururken ikinizden biri hak dairesinin dışına düşeceksiniz
CUDANA— Meğer ölümün yatağı olmuş karnım
Zulmün duvarları olmuş
Lanet laneti çekiyor
günah günahı
kurban ile katil yer değiştiriyor yalnızca
bizse buna lanet ve adalet diyoruz
Mezarın hakkı olmuş çoktan, artık bu yorgun bedenim
lakin hâlâ sürüklerim
ölü hayat kör göz canlı hayaletimi
KASIM İLE NASIR'IN ON BEŞ YAŞLARI— Ne büyük hapishaneymiş beylik minderi!
ÜÇ KIZ— Daire oyun hançer ölüm!
Hayatı zindan eden
Aklın hapishaneleri!
KASIM— Nasıl bir adalettir ki bu,
öz babasının kanına ortak olan, kardeşinin kanını da akıtacak; ikimizden biri, hem babasının, hem kardeşinin katili, kanlısı olacak.
ÜÇ KIZ— İlk kanın günahıyla bitmiyor
İkinci kanı da istiyor yazgı

KASIM ile NASIR'ın ON BEŞ YAŞLARI—
Sürgün ruh! Bölünmüş beden!
Hem esir, hem gardiyan ikiz
Gelecek oyunda çizilecek dairemiz!

KASIM— Yazgının düğümünü çözmeye aşiret mahkemesi ne buyurursa kabulümdür ey ata kişi, çok uzaktan geldim, şimdi dinlenmek isterim.

Kasım atına biner, platformun üzerinden sahnedeki seyircilerin arasına atıyla birlikte iner, bir köşeye çekilir; sonra şenlikleri seyretmek için atından iner, durur, oyunları seyreder. Oyun Arabasının önüne yeni bir perde çekilir. ANLATICI gelir.

ANLATICI konuşurken ilkin yavaş yavaş platformun önündeki perde açılır; ardından üzeri boşalmış, boşaltılmış platformda yalnızca Melek'in kanadından düşürdüğü ateş kuşu tüyünün aydınlığı kalana dek, ilkin platformun, sonra bütün sahnenin ışıkları yavaş yavaş söner. Anlatıcı, sözünün sonuna geldiğinde yalnızca tüy ışığı görünür.

ANLATICI— Eskiden, çok eskiden, uzun kış gecelerinde, kısık lambaların puslu camlarda titrek ışıltılarla kıpraştığı köy kahvelerine gece masalcıları, dengbejler, âşıklar gelirlermiş...

Dışarıda dondurucu bir fırtına ortalığı kasıp kavurur, şiddetli bir tipi dünyanın bütün kış kahvelerini tehdit ederken, onlar üzerlerindeki karları silkeleyip, kalın abalarını ocağın kenarında kurutup, kendilerine sunulan kahveden ve tütünden kısmetlerini alıp; eskilerden kalmış, geçmiş zamanların güzelleştirdiği masalların yırtık, sökük yerlerini onararak; belleklerine gömülmüş imgeleri bulup çıkararak, üzerlerindeki çöl tozunu silkeleyip, parlatıp, canlı kılarak yeniden anlatırlarmış. Zamanın küllerinin savurduğu insanları, öyküleri, destanları, masalları, kahraman-

ları, sevdaları, camları puslu kış kahvelerinde ölü mangal ateşinin ışıyan gözlerine baka baka yeniden anlatmak, yeniden dinletmek kolay değildir. Hiçbir yeniden kolay değildir.

Kasırda Avlu.

Avlunun çevresinde sekiler, çeşitli yükseltiler, kemerler, geride kasrın duvarları, yukarıda burçlar.

Avlunun ortasında oyun kişileri (Hazer Bey'in Hayalet Olan Babası, Hazer Bey, Kureyşa, Berber, Berber'in Gençliği, Başefsuncu, Efsuncular, İntikam Cinleri) geniş bir daire oluşturmuş, okunaksız yüzlerle öylece durmaktadırlar. Tepeden vuran bir ışık avluda yalnızca onları, onların oluşturduğu bu ölü daireyi aydınlatır. Üç kez yanıp söner ışık.

DAİREDEKİLER— Güneşin takvimindeki gölge
Zamanın mızrağı beden
– Böl günü ikiye
– Böl zamanı ikiye
– Böl yazgıyı ikiye
İkiye katlanan döngü
Kendini dönen daire!

Dönmeye başlarlar, birkaç kez hızla dönüp daireyi sağlamlaştırdıktan sonra, belirli bir tartım içinde her biri, diğerinin izini sürerek, yere genişçe bir daire çizer. Herkesin elleri kan içinde kalır. Dairenin çizimi tamamlandığında, teker teker eksilerek dönmeyi sürdürürler. Eksilenler avlunun belirli köşelerine dağılarak, seyir düzeni içindeki, gölgedeki yerlerini alırlar.

Avlunun ortasına geniş bir daire çizilmiştir.

Daireyi aydınlatan ışık sönmeye yüz tutarken, elinde bir meşaleyle burçlarda ANLATICI belirir.

ANLATICI konuşurken yavaş yavaş aşağıya inecek, dairenin başına gelecektir.

ANLATICI— Öldü bilinen Kasım'ın dönüşü aşireti kökünden sarstı.
Sevinç, keder; keder, sevinç oldu.
Ya deprem, ya kuraklık, ya sellere işarettir bu, denildi.
Bir aşirete iki Bey, bir kadına iki koca birden olmazdı.
Felaketin kara bulutları çöktü kasrın üzerine.
Aşiretin büyüklerine, kavmin ulularına, bu müşkülü çözmeye ne çare buyrulur? diye soruldu.
Ve Aşiret Mahkemesi kuruldu ve Mahkeme, Hak Dairesi çizmek gerektir, diye buyurdu.
Hakların eşit, payın ise tek olduğu böyle kör durumlarda Hak Dairesine başvurulurdu ve onun dağıtacağı adalete inanılırdı.
Güneşin zamanıdır daire
ve her şey dairenin içindedir.
(Elindeki meşaleyle çizilen daireyi aydınlatır.)
Şimdi her şey dairenin hukukuna kalmıştır.

Bakır, elinden tuttuğu Çocukluğu ile çıkagelir. Çocukluğu, elinde içi kızıl toprakla dolu cam kâse taşımaktadır. Anlatıcı, elindeki meşaleyle ilkin cam kâseden başlayarak aydınlatır onları. Geçer, yerlerine otururlar.

Sûveyda girer. Yüzündeki anlamın okunması yasaklanmıştır. İki eliyle tuttuğu narı göbeğinin hizasında taşımaktadır, meşalenin ışığı narı aydınlatır. Geçer, kendine ayrılan yere oturur.

Cudana girer. Siyah giysiler içindedir. Başında yalaz yalaz ışıyan kızıl bir çatkı, yüzünde kara bir tül. Oturduğu yere siyah örtüler serilmiştir.

Ardından TÜFEKLİLER girerler. Ellerinde tutuşturulmamış meşaleler taşımaktadırlar. Birinci Tüfekli gelir, Anlatıcı'nın elindeki meşaleden ateş alır ve sonra hep birlikte burçlara tırmanırlar. Birinci Tüfekli, birinci mazgalda durur; İkinci Tüfekli, ikinci mazgala geçerken, Birinci Tüfekli'den ateş alarak meşalesini tutuşturur; Üçüncü Tüfekli, üçüncü mazgala geçerken, İkinci Tüfekli'den ateş alarak meşalesini tutuşturur. Elden ele geçen ateşlerle bütün burçlar tutuşana dek böyle sürer bu. Bu arada Köylüler girer, alana yerleşirler.

Aşiretin büyükleri girer.

Aşiret Mahkemesi girer. En önde Ata Kişi.

Herkes ayağa kalkar, onlar oturana dek oturmazlar.

En son sünnet tahtı omuzlar üzerinde taşınan, sünnet giysileriyle yatağında yatan Sidar getirilir, baş köşeye konulur tahtı. Sidar'ın tahtının çevresini cüceler alır.

Fısıltılar. Mırıldanışlar. Sessizlik.

ATA KİŞİ— *Ayağa kalkarak-* Aşiret Mahkemesi bu müşkülü nihayete erdirmek için hak dairesi çizilmesini buyurmuştur. Hak dairesi çizilmiştir.

Bir Hizmetli, el üzerinde büyük bir saygıyla taşıdığı saten bir yastık üzerinde dört hançerle girer, gelir Ata Kişi'nin huzurunda durur, onu selamlar ve diz çöker.

Ata Kişi, hançerleri alır, kınından çıkarır, parmağının ucuyla hepsini teker teker yoklar, keskinliklerini, sağlamlıklarını ölçer, sonra herkese uzaktan gösterir, kanaat getirdiğinin, hançerleri oyun ve adalet için onayladığının işaretidir bu. Hançerleri yeniden kınına yerleştirdikten sonra gider dairenin ortasına bırakır. Daireye girerken de, çıkarken de, ayakları siler ve eşikten atlıyormuş gibi yapar, sağ ve sol omuzlarına duayla selam verdikten sonra girer daireye, çıkarken de aynı duaları tekrarlar; Dairenin kutsallığını tanıtlar.

Kasım sağdan, Nâsır soldan gireceklerdir.

Kasım da, Nâsır da eş giyinmişlerdir. Yeşil bir cüppeye, bembeyaz bir mintana, kızıl bir kuşağa bürünmüşlerdir. Yüzleri daha sonra Ata Kişi tarafından gümüş bir peçeyle örtülecektir.

İlkin Kasım sağdan girer, gelir dairenin sağ kıyısında durur, ardından diz kırar, namaz kılar gibi secdeye kapanır, böylelikle dairenin adaletine inandığını kabul eder. Yerinden doğrulur, seyirciye göre aşağıdan başlayarak yukarıya doğru dairenin çevresini kat eder, ilk bulunduğu noktaya gelince durur, bekler.

Nâsır, soldan girer ve aynı törensel hareketleri yineleyerek dairenin sol tarafında Kasım'ın tam karşısında yerini alır. Bu kez de, birbirlerine secde eder ve doğrulurlar. Aynı dönüşleri, birbirlerinin bulunduğu noktaya kadar yarım daire biçiminde, ilkin ardı ardına sonra aynı anda yineleyerek bulundukları noktaya geri dönerler. Bununla da birbirlerinin hakkına inanmış olduklarını gösterirler.

Yeniden karşı karşıya durduklarında, ilkin sağ ayaklarını dizden kırarak kaldırır birbirlerine gösterirler, sonra ilk adımı sağ ayaklarıyla atarak dairenin içine girer, durur ve ortaya doğru ilerlerler. İlkin her ikisi de sol dizlerini, sonra sağ dizlerini, sonra Kasım sağ, Nâsır sol dizini kırarak çömelir, Ata Kişi'nin el çırpmasıyla aynı anda davranarak dairenin ortasında duran dört hançeri sırayla alır, paylaşırlar. Doğrulup kalkmadan önce, hançerler ellerindeyken, eğilip birbirlerini sol omuzlarından öperler. Sol omuzlarına birbirlerinin dudaklarıyla kondurdukları bu nazarla cenklerini başlatmış olurlar.

Sonra sırt sırta vererek doğrulup kalkar, birbirlerine sırtlarını yaslamış halde, dairenin merkezinde tam bir dönüş yaparlar. Sonunda Kasım sola, Nâsır sağa giderek yer değiştirmiş olurlar. Ata Kişi gelir, dairenin kıyısında, ikisinin ortasında durur.

ATA KİŞİ— Bugün, burada, bu avluda, bu dairenin hukukunda çözülecek olan Kasım ile Nâsır'ın cengidir.
Kasım ile Nâsır, Hazer Bey'den olma, Mustafa Bey'den olma,
Cudana'dan doğma iki karındaştırlar.
Düşmanlığın şartlarını sorduk
Dairenin hukukuna vasıl olduk
Kötü bir yazgının sonucunda aynı tahta ve aynı yatağa düşmüş yollarını bu dairenin hukuku ayıracaktır.
Artık kardeş kalamazlar.
İkisinden biri ölmeden bu Hak Dairesinden dışarı çıkamazlar.
Ey Mustafa Bey oğlu Kasım Bey, dairenin hukukunu tanır mısın?

KASIM— Tanırım, benimledir.

ATA KİŞİ— Dairenin adaletine inanır mısın?

KASIM— İnanırım, benimledir.

ATA KİŞİ— Ey Mustafa Bey oğlu Nâsır Bey, dairenin hukukunu tanır mısın?

NÂSIR— Tanırım, benimledir.

ATA KİŞİ— Dairenin adaletine inanır mısın?

NÂSIR— İnanırım, benimledir.

ATA KİŞİ— Adaletiniz eş olsun
Daireniz güneş olsun!

ATA KİŞİ, her ikisine de Hizmetli'nin getirdiği yastığın üzerinden aldığı gümüş peçeleri takar, yüzlerini tanınmaz eder, yüzleri seyirci tarafından seçilmez olur.

Bundan sonrası birbirlerinin çevresinde pars adımlarıyla tetik döndükleri, birinin diğerini dairenin içindeyken hançerleyerek öldürebileceği çift hançerle oynanan bir hak töreni, bir adalet ayinidir. Dairenin dışına çıkmak, diğerini dokunulmaz kılar. Dairenin hukukunda, dairenin içindeyken ve ataktayken avlamak kuraldır. Hızlı dönüşler, ani saldırılar, ayak değiştir-

meler, vurup kaçmalarla, kimin kim olduğu seyredenlerce karıştırılıncaya dek bu dönüşler sürer. Avının çevresinde dönen avcı dönüşüyle birbirlerini öldürmeye kollayan iki kardeş zaman zaman birbirlerini yaralayacaklardır. Seyredenler kanın ve hakkın sarhoşluğuna kaptıracaklardır kendilerini. Dairenin çevresinde oluşan kalabalık soluğunu tutmuş, heyecanını saklamaktadır; Bir tek İNTİKAM CİNLERİ sereserpe ve kayıtsızdır.

ANLATICI, elindeki meşaleyi kalabalığın yüzlerinde gezdirir.

ANLATICI— Bekliyorlar. Birinin ölümünü bekliyorlar.
Birinin ölümü hepsinin hikâyesi zaten.
Yalnızken umarsız, kalabalıkken zalim oluyorlar.
(Cudana'nın yanına çıkar.)
Cudana nefret ediyor bu kara kalabalıktan. İki oğlunu da bu kara kalabalık ve bu kalabalığın kara töresi alacak elinden. Birini ölü, birini katil edecek.
(Elindeki meşaleyi Cudana'nın yüzüne tutar.)
Gözlerini gömdüğü yüzü, şimdi de kara bir tül ardında, bütün duygularını gizliyor; herkese, kendine bile kapalı yüzü.

CUDANA— Şimdi burada, bu avlunun ortasındaki bu karanlık dairede birbirini kör etmeğe uğraşan gözlerimdir. Bense bundan yıllar önce onlardan vazgeçmiştim.

ANLATICI, Sûveyda'nın yanına iner, meşaleyi onun yüzüne tutar.

ANLATICI— Sûveyda'nın başı öndeydi; duygularını ele vermiyordu. Bu iklimde insanların en çok öğrenmek zorunda oldukları şey, duygularını ele vermeyen bir yüz edinmektir. Sûveyda'nın yüzü böyle bir yüzdü. Sureti kolay çizil-

meyen yüzlerden. İnsanlar birbirlerine okunmaz yüzlerle bakıyorlardı. Bozkırın boşluğuna bakmak gibiydi birinin yüzüne bakmak. Hangisinin kocası kalacağını seçecek olan ölüm, onun yanından, yakınından geçiyordu.

ANLATICI gider Bakır'ın da yüzüne meşale tutar.

ANLATICI— Hangisi babasıydı bunların?
Karıştırmıştı.
Peçeleri ve giysileri kendilerini gizlerken, Bakır'ı açığa çıkarmışlardı.
Bakır bir kendi gözüyle bakıyordu dairenin içine,
bir çocukluğunun gözleriyle.

ANLATICI, Hazer Bey'in Hayalet Olan Babası'nın yanına gider, meşaleyle yüzünü aydınlatır onun da.

ANLATICI— Hazer Bey'in Hayalet Olan Babası dairenin kıyısında durmuştu. Onu ya görmüyorlar, ya da yaşlı bir köylü zannediyorlardı. Onun ölüm meleği olduğunu kimse anlamamıştı. Yakınlarının canını almaya gönderilen lanetli bir hayaletti o. Herkes yakınlarının canına ölüm meleğiydi.

ANLATICI, bu kez de Hazer Bey'in önünde durur. Meşalesi onun da yüzünü aydınlatır.

ANLATICI— Hazer Bey, çocukken babasının canına kıymak istediğini düşünürdü hep. Şimdi Hazer Bey de ölmüştü. Bütün korkuları, düşleri ölmüştü. Babasının hayaleti artık onu korkutmuyordu. Artık onu hiçbir şey korkutmuyordu. Herkes bir sayıklamaydı şimdi. Kendilerini ve öncekilerini sayıklıyorlardı. Kendilerinden öncekilerin hayaletlerini giyinmişlerdi. Duyguları ayaklanmıştı. Cezalandırılmak

istiyorlardı. Daraltılmak, küçültülmek, sınırlandırılmak istiyorlardı.
Yoksa kendilerinden korkuyorlardı.
Mustafa Bey ise hâlâ orada, o mahzenin dibinde ve burayı seyrediyor. Lanetiyle seyrediyor.
Bu daireyi ilk kan çekiyor.

Seyredenlerin gözünde kimin Kasım, kimin Nâsır olduğu iyice kaybedilmiştir. Eş bedenler, yüreği değilse de gözleri tarafsızlaştırmıştır. Onlar gene böyle birbirlerini kollayarak dönenir, cenklerini sürdürürlerken, İNTİKAM CİNLERİ, burçlardaki meşaleleri alır, yavaş yavaş daireye yaklaşırlar; Dairenin çevresinde bir tur attıktan sonra her biri, elindeki meşaleyi bir oyun kişisinin yüzüne tutarak yüzlerdeki ifadeyi seyirciler için aydınlatır. Dairenin içindeki kıyasıya dövüş, hızlı saldırılar, çevik savunmalarla sürmektedir. Sonuçta biri diğerini ağır yaralar, yaralanan sendeler, ardından kanlar içinde devrilir, ölür. Diğeri yavaş yavaş geri çekilerek dairenin kıyısında durur, ardından diz çöker. Aşiret büyükleri yerlerinden kalkar, dairenin kıyısına gelerek yarım bir halka oluştururlar. Ata Kişi, duayla dairenin içine girer, yerde yatan ölünün başına diz çöker, ölünün kim olduğunu anlamak için peçeyi açmaya davrandığında, ansızın yırtılırcasına bir feryat kopar, bütün gözler çığlığın geldiği yöne çevrilir; Cudana'dır bu. İNTİKAM CİNLERİ'nin ellerindeki meşaleler Cudana'nın çevresine toplanır.

CUDANA — Açmayın yüzünü! Örtün peçesini!
Bırakın yüzünü kendine kalsın
Ölürken yüzü kendine kalsın
Açmayın yüzü ölen Kasım'dır;
Sağ gözüm açıldı
Sağ gözüm yeniden görüyor
Sağ oğlumun ölümüyle
kararmış dünyayı

Havar ki havar!
Havar ki havar!
Havar ki, sağ gözümde saklıymış
bunca yıldır aradığım cevap
Kesikbaş'ın kanlı ağzından çıkacak bir tek sözü
boşuna beklemiş durmuşum bunca yıl
Gözüme gömülüymüş ardına düştüğüm esrar
Havar ki havar!

Sahnedeki kalabalık sırayla sahneyi terk eder, yalnızca Cudana, Bakır-Çocukluğu, tahtında yalnız bırakılmış Sidar geride birer leke gibi kalacaktır. İNTİKAM CİNLERİ ellerinde meşalelerle sonuncu kişiler olarak terk ederler sahneyi, karanlığı güçlendirirler. ANLATICI çıkarken elindeki meşaleyi Nâsır'a verir. Bu arada Sûveyda gelir, daireye girer, Kasım'ın başını dizlerine alır, gümüş bir tarakla saçlarını taramaya başlar. Dairenin kıyısında duran Nâsır, elindeki meşaleyle Kasım ile Sûveyda'yı aydınlatmaktadır. Sûveyda usul sesle bir ağıta başlar, sesi tırmanır, feryada dönüşür, yankılanırken ışıklar büsbütün kararır.

KARANLIKTAKİ SESLER

Oyunda kullanılan her çeşit ses efekti eşliğinde (zincir şakırtılarından, geyik ulumalarına varana dek) oyundaki her kişinin, oyunda söylediği bir söz karanlıkta duyulur, kaybolur.

Bütün sesler dindiğinde, gene karanlıkta Sûveyda'nın ağıdı duyulur ve söner.

Sondeyiş

KÜLRENGİ

Bomboş sahne. Derin yokluk.

Her şey boşalmış, sahne külrengi bir ıssızlığa dönüşmüştür.

Yalnızca, sahne solunda iki leke gibi Anlatıcı ile Sidar oturmaktadırlar. Anlatıcı, Sidar'ın kulağına bir şeyler fısıldamaktadır. Sidar'ın kucağında kırmızı bir bohça durmaktadır. Bu bohça, sünnet şenliklerindeki oyunların birinde nar bahçesindeki üç kızın getirip bıraktığı ve kimsenin açmadığı o üçüncü bohçadır. Ayrıca Sidar'ın önünde küçük bir örtü ve örtünün üzerinde birkaç avuçluk kum durmaktadır. Sidar, konuşurken bir yandan da örtüden aldığı kumları bir avucundan ötekine aktarır.

SİDAR— Nerdeyiz şimdi?
Başlangıcın sırrındayız
Her başlangıcın taşıdığı sır ürpertiyor bizleri
Böyle demişti

(Sidar, Anlatıcı'yı işaret eder)

O anlatıyor,
Ben dinliyordum
Söylediklerinin anlamını bilmiyordum
Bilmeyecek yaştaydım

Bu yaşımdaydım
Alışmadan saklamayı öğren, dedi
Ve bu sözleri bana verdi
Ağzımdaki bu sözleri
Dedim ya, bana söylediklerinin anlamını bilemeyecek yaştaydım, yalnızca onları ezberlemeye, aklımda tutmaya çalışıyordum. Aşiretin dili kuşatıyordu beni. Ama anlatan oydu. Dil yarılıyordu. Yarılan dil başkalaşıyor, başka olanaklara işaret ediyordu. Beyliğin minderinden görüyordum bütün dünyayı, beni ben yapan bir minderdi.
Biliyordum, bilge kişilerin sözlerindeki tutku görünmez, saklıdır, gömülüdür, zamanla ışır.
Ruhundaki bütün güçleri çağırıyormuş gibi söylemelisin bu sözleri, diyordu.
Oysa o zamanlar, her şeyi bir oyun sanıyordum, sünnet şenliklerinde yer alan bir oyun; amcamın öldürülüşü bile heyecanlı bir oyundu; sonra, çok sonra onların birer oyun olmadığını acıyla ve hayal kırıklığıyla öğrendim. Şimdiyse yeniden her şeyin bir oyun olduğunu anlayacak yaştayım.
Hayat, oyunla; oyun, ölümle yer değiştiriyor
Sonra unutulmuş bir rüzgâr geliyor
örtülmüş kumları savuruyor
ve biz gidiyoruz
kuma inanıyoruz, kumun zamanına, kumun saatine inanıyoruz
kumlara gömülenlere de, bir rüzgârla kumların altından yeniden görünenlere de inanıyoruz.
ve o zaman şimdi olduğu gibi gidiyoruz
Size bu rüzgârı ve kumları bırakıyoruz
Biz gidiyoruz.

Anlatıcı ile Sidar yerlerinden kalkarlar. Sidar'ın koltuğunun altında o kırmızı bohça, ağır ağır yürümeye başlar, bizden epey uzaklaşırlar, bir ara Sidar durur, arkaya dönecekmiş gibi omuzunun üzerinden bir bakar, sonra yeniden yürümeye başlar, gözden kaybolurlar, ıssız külrengi bir boşlukta kalırız, bundan sonra artık istediğimiz zaman yerimizden kalkabiliriz.

Nisan 1980,
Şubat 1981,
1983-1992

MURATHAN MUNGAN

MEZOPOTAMYA ÜÇLEMESİ

Mahmud ile Yezida (1980) Taziye (1982) ve Geyikler Lanetler (1992) ilk yayımlanışlarından bugüne yurtiçi ve yurtdışında pek çok amatör ve profesyonel tiyatro grubu tarafından sahnelendi. Oyunun da edebi bir tür olarak geniş bir okura sahip olduğunu kanıtlayan kitapları topluca el altında bulundurmak isteyenler için bu özel tek cilt basımı hazırladık.

